

REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
WE WROCŁAWIU

PLAN URZĄDZENIA LASU

DLA NADLEŚNICTWA OLEŚNICA ŚLĄSKA

na okres od 1 stycznia 2013 r. do 31 grudnia 2022 r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

PROGRAM OPRACOWANO W BIURZE URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI
LEŚNEJ ODDZIAŁ W BRZEGU

Program zaktualizowały:

.....
dr Anna Wójcicka-Rosińska
mgr inż. Urszula Franczak

sekretariat@brzeg.buligl.pl
www.brzeg.buligl.pl

Sprawdził:
Zastępca Dyrektora Oddziału

.....
mgr inż. Marek Matyjaszczyk

Akceptuje:
Dyrektor Oddziału

.....
mgr inż. Janusz Bańkowski

BRZEG 2013

Flora: dr Anna Wójcicka-Rosińska, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu

Fauna: mgr Marek Stajszczyk, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Brzegu

Współpraca: mgr inż. Katarzyna Drozd

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	11
II.	CELE PROGRAMU	13
III.	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA	14
III.1.	Informacje podstawowe	14
III.2.	Położenie	15
III.2.1.	Położenie według podziału administracyjnego kraju	15
III.2.2.	Regionalizacja fizycznogeograficzna	16
III.2.3.	Regionalizacja przyrodniczo-leśna	18
III.2.4.	Regionalizacja geobotaniczna	19
III.3.	Nadleśnictwo Oleśnica Śląska w strukturach korytarzy ekologicznych	20
III.4.	Struktura użytkowania ziemi wg gmin	20
III.5.	Charakterystyka ogólna kompleksów leśnych	21
III.6.	Porównanie wybranych cech drzewostanów w ramach grup funkcji lasu	22
III.7.	Miejsce i rola nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej regionu	23
III.8.	Klimat	23
III.9.	Geologia	27
III.9.1.	Geomorfologia	28
III.10.	Warunki hydrologiczne	28
III.10.1.	Wody powierzchniowe	28
III.10.2.	Wody podziemne	31
III.11.	Gleby	32
IV.	FORMY OCHRONY PRZYRODY	34
IV.1.	Rezerваты przyrody	34
IV.1.1.	Istniejące rezerваты przyrody	34
IV.1.2.	Proponowane rezerваты przyrody	37
IV.2.	Parki krajobrazowe	38
IV.2.1.	Istniejące parki krajobrazowe	38
IV.3.	Obszary chronionego krajobrazu	39
IV.3.1.	Proponowane obszary chronionego krajobrazu	39
IV.4.	Pomniki przyrody	40
IV.4.1.	Istniejące pomniki przyrody	41
IV.4.2.	Proponowane pomniki przyrody	52
IV.5.	Obszary Natura 2000	53
IV.5.1.	Obszary mające znaczenia dla Wspólnoty – projektowane Specjalne Obszary Ochrony	53
IV.5.1.1.	OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017	53
IV.5.1.2.	OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041	56
IV.5.1.3.	OZW Stawy w Borowej PLH020045	60
IV.5.1.4.	OZW Bierutów PLH020065	61
IV.5.1.5.	OZW Kumaki Dobrej PLH020078	63
IV.5.1.6.	OZW Lasy Grzędzińskie PLH020081	66
IV.5.1.7.	OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091	69
IV.5.1.8.	OZW Leśne Stawki koło Goszcza PLH020101	73
IV.5.2.	Obszary Specjalnej Ochrony	75
IV.5.2.1.	OSO Dolina Baryczy PLB020001	75
IV.6.	Użytki ekologiczne	78
IV.6.1.	Istniejące użytki ekologiczne	78

IV.6.1.1.	Użytki ekologiczne istniejące na gruntach w zarządzie nadleśnictwa	79
IV.6.1.2.	Użytki ekologiczne istniejące poza gruntami nadleśnictwa	82
IV.6.2.	Proponowane użytki ekologiczne.....	82
IV.7.	Ochrona gatunkowa roślin.....	83
IV.8.	Ochrona gatunkowa grzybów	96
IV.9.	Ochrona gatunkowa zwierząt	98
IV.9.1.	Ssaki.....	98
IV.9.1.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ssaków (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej)	104
IV.9.2.	Ptaki.....	108
IV.9.2.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków ptaków (gatunki leśne z załącznika I Dyrektywy Ptasiej).....	140
IV.9.2.2.	Strefy ochrony ptaków	141
IV.9.3.	Płazy i gady	142
IV.9.3.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków płazów (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej)	147
IV.9.4.	Ryby i smoczkouste	150
IV.9.5.	Bezkęgowce	152
IV.9.5.1.	Zagrożenia i zalecenia ochronne dla najcenniejszych gatunków bezkręgowców związanych z siedliskami leśnymi (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej)	162
V.	INNE OBSZARY CHRONIONE.....	164
V.1.	Lasy ochronne	164
V.2.	Drzewostany nasienne	165
V.3.	Uprawy pochodne i drzewa mateczne.....	167
VI.	WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE	169
VI.1.	Roślinność potencjalna	169
VI.2.	Siedliska przyrodnicze - występowanie i zalecenia ochronne	171
VI.2.1.	Siedliska leśne	172
VI.2.2.	Siedliska nieleśne	179
VI.3.	Zadrzewienia i zakrzaczenia na terenach zarządzanych przez nadleśnictwo występujące w formie powierzchniowej i cenne punktowe	184
VI.4.	Obszary o szczególnych walorach przyrodniczych.....	194
VI.5.	Obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej.....	195
VI.6.	Charakterystyka drzewostanów w aspekcie typologii urządzeniowej.....	209
VI.6.1.	Siedliskowe typy lasu.....	209
VI.6.2.	Bogactwo gatunkowe i struktura pionowa drzewostanów	209
VI.6.3.	Pochodzenie drzewostanów	213
VI.6.4.	Zgodność składu gatunkowego z siedliskami	215
VI.7.	Formy degeneracji ekosystemów leśnych	219
VI.7.1.	Borowacenie.....	219
VI.7.2.	Neofityzacja.....	220
VII.	ZAGROŻENIA.....	222
VII.1.	Stan zdrowotny lasów.....	222
VII.2.	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego.....	222
VII.2.1.	Zakłady przemysłowe uciążliwe dla środowiska	223
VII.2.2.	Strefy zagrożenia przemysłowego.....	224
VII.3.	Planowane przedsięwzięcia zabezpieczające lasy przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji	224
VII.4.	Stan i kształtowanie się stosunków wodnych.....	225

VII.4.1.	Stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych	225
VII.4.2.	Stan gospodarki wodno-ściekowej na terenie gmin	226
VII.5.	Poziom zanieczyszczeń gleb	230
VII.6.	Gospodarka odpadami na terenie gmin	230
VII.6.1.	Odpady niebezpieczne	231
VII.6.2.	Odpady inne niż komunalne i niebezpieczne	231
VII.6.3.	Selektywna zbiórka odpadów	233
VII.6.4.	Prognoza ilości odpadów	236
VII.6.5.	Założenia i cele gospodarki odpadami	236
VII.7.	Zagrożenia biotyczne	237
VII.7.1.	Choroby grzybowe	238
VII.7.2.	Szkodniki owadzie	238
VII.7.3.	Szkody powodowane przez zwierzynę płową	238
VII.7.4.	Szkody powodowane przez zwierzynę drobną	238
VII.8.	Zagrożenia abiotyczne	239
VII.8.1.	Požary	239
VII.8.2.	Czynniki klimatyczne	240
VII.8.2.1.	Wiatr	240
VII.8.2.2.	Wyładowania atmosferyczne	241
VII.8.2.3.	Opady i osady atmosferyczne	241
VII.8.3.	Czynniki antropogeniczne	242
VIII.	WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW	
	ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH	243
VIII.1.	Ogólne założenia prowadzenia gospodarki leśnej	243
VIII.2.	Regulacja użytkowania rębego	243
VIII.2.1.	Gospodarstwo specjalne	244
VIII.2.2.	Gospodarstwo lasów ochronnych	245
VIII.2.3.	Gospodarstwo zrębowe w lasach gospodarczych	245
VIII.2.4.	Gospodarstwo przerębowo-zrębowe w lasach gospodarczych	245
VIII.2.5.	Gospodarstwo przebudowy	245
VIII.3.	Obręby siedliskowe	245
VIII.4.	Wytyczne w sprawie poprawy stanu środowiska przyrodniczego w trakcie wykonywania prac leśnych	248
IX.	PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY	250
IX.1.	Kształtowanie stosunków wodnych	250
IX.2.	Kształtowanie strefy ekotonowej	250
IX.3.	Kształtowanie granicy polno – leśnej	251
IX.4.	Ochrona różnorodności biologicznej	252
IX.4.1.	Szczegółowe zagadnienia w zakresie ochrony bioróżnorodności	252
IX.4.2.	Ochrona fauny kręgowców – zalecenia	252
IX.4.3.	Ochrona fauny bezkręgowców – zalecenia	253
IX.4.4.	Ochrona cennych roślin naczyniowych – zalecenia	254
IX.4.5.	Ochrona siedlisk hydrogenicznych – zalecenia	255
IX.5.	Ochrona przeciwpożarowa	256
IX.6.	Promocja i edukacja ekologiczna	256
IX.7.	Rozwój turystyki i rekreacji	259
X.	LITERATURA	263

SPIS TABEL

Tabela 1.	Szczegółowy podział nadleśnictwa Oleśnica Śląska na jednostki podrzędne.....	14
Tabela 2.	Szczegółowy podział nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (Kondracki, 2009).....	17
Tabela 3.	Struktura powierzchni nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej	18
Tabela 4.	Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska w poszczególnych gminach	21
Tabela 5.	Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska	21
Tabela 6.	Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska	22
Tabela 7.	Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa Oleśnica Śląska	23
Tabela 8.	Wieloletnie średnie miesięczne wartości temperatury powietrza we Wrocławiu (1951-2005).....	24
Tabela 9.	Wieloletnie średnie miesięczne wartości sum opadu atmosferycznego we Wrocławiu (1951-2005).....	27
Tabela 10.	Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	36
Tabela 11.	Zadania ochronne dla rezerwatu „Torfowisko koło Grabowna” wg załącznika do Zarządzenia nr 25 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 października 2011 r.....	36
Tabela 12.	Wykaz gruntów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”	39
Tabela 13.	Wykaz pomników przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska (zgodnie z rejestrem form ochrony przyrody prowadzonym przez RDOŚ we Wrocławiu, z dnia 22.10.2012r.).....	41
Tabela 14.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 10.2009r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl).....	54
Tabela 15.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 10.2009r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	56
Tabela 16.	Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041	57
Tabela 17.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl).....	57
Tabela 18.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl).....	59
Tabela 19.	Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Stawy w Borowej PLH020045	60

Tabela 20.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Stawy w Borowej PLH020045 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl).....	61
Tabela 21.	Rośliny wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Stawy w Borowej PLH020045 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	61
Tabela 22.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bierutów PLH020065 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	62
Tabela 23.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bierutów PLH020065 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	62
Tabela 24.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Kumaki Dobrej PLH020078	64
Tabela 25.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Kumaki Dobrej PLH020078.....	64
Tabela 26.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Kumaki Dobrej PLH020078 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 04.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	64
Tabela 27.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Kumaki Dobrej PLH020078 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 04.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	65
Tabela 28.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Lasy Grędzińskie PLH020081	67
Tabela 29.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Lasy Grędzińskie PLH020081.....	67
Tabela 30.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Lasy Grędzińskie PLH020081 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	67
Tabela 31.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Lasy Grędzińskie PLH020081 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	68
Tabela 32.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091	71
Tabela 33.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091	71
Tabela 34.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091 (wg aktualnegoStandardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	72

Tabela 35.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	72
Tabela 36.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101	74
Tabela 37.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101	74
Tabela 38.	Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	74
Tabela 39.	Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	75
Tabela 40.	Wykaz wydziałów leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OSO Dolina Baryczy PLB020001	76
Tabela 41.	Ptaki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej występujące w zasięgu OSO Dolina Baryczy PLB020001 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	76
Tabela 42.	Regularnie występujące ptaki migrujące niewymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej w zasięgu OSO Dolina Baryczy PLB020001 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)	77
Tabela 43.	Wykaz istniejących użytków ekologicznych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska (wg rejestru form ochrony przyrody - RDOŚ Wrocław)	81
Tabela 44.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin stwierdzonych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	85
Tabela 45.	Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków porostów i grzybów wielkoowocnikowych stwierdzonych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	96
Tabela 46.	Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	98
Tabela 47.	Wykaz gatunków ptaków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	108
Tabela 48.	Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	143
Tabela 49.	Wykaz chronionych i cennych gatunków ryb i smoczkoustych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	150
Tabela 50.	Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	153
Tabela 51.	Zestawienie powierzchniowe wiodących kategorii ochronności	164
Tabela 52.	Zestawienie powierzchniowe i ilościowe wyłączonych drzewostanów nasiennych (WDN) i gospodarczych drzewostanów nasiennych (GDN) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	166
Tabela 53.	Zestawienie ilościowe bloków upraw pochodnych (BUP) i plantacyjnych upraw nasiennych (PUN) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	167

Tabela 54.	Drzewa mateczne w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	167
Tabela 55.	Dominujące zespoły roślinności potencjalnej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska oraz odpowiadające im typy siedliskowe lasu	170
Tabela 56.	Wykaz chronionych typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	171
Tabela 57.	Zestawienie tabelaryczne wybranych zadrzewień i zakrzaceń występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	184
Tabela 58.	Wykaz obiektów historycznych i kulturowych ujętych w rejestrze zabytków NID (stan na 30 czerwca 2012 r.) zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	196
Tabela 59.	Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska	206
Tabela 60.	Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	209
Tabela 61.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	210
Tabela 62.	Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m ³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury	211
Tabela 63.	Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych	213
Tabela 64.	Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem	216
Tabela 65.	Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – borowacenie	219
Tabela 66.	Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	220
Tabela 67.	Zestawienie średniorocznych stężeń zanieczyszczeń powietrza w latach 1997-2009, zarejestrowanych w stacjach pomiarowych w Oławie, Wrocławiu i Trzebnicy.....	223
Tabela 68.	Zestawienie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatów w zasięgu nadleśnictwa Oleśnica Śląska (GUS 2009 rok)	223
Tabela 69.	Zestawienie oczyszczalni ścieków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	229
Tabela 70.	Ilości odpadów komunalnych zebranych w 2009 roku na terenie powiatów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska (GUS).....	231
Tabela 71.	Ilość wytwarzanych odpadów innych niż komunalne w poszczególnych powiatach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa Oleśnica Śląska w 2006 roku (WBD).....	232
Tabela 72.	Składowiska odpadów komunalnych przewidziane do eksploatacji po roku 2009 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska	233
Tabela 73.	Zestawienie powierzchniowe głównych przyczyn zagrożeń biotycznych w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wg stopni uszkodzenia	237
Tabela 74.	Zestawienie powierzchniowe głównych przyczyn zagrożeń abiotycznych w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wg stopni uszkodzenia	239

Tabela 75.	Średnia roczna liczba pożarów lasu w nadleśnictwie Oleśnica Śląska w minionym okresie gospodarczym	239
Tabela 76.	Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw w ramach obrębów	244
Tabela 77.	Jednostki regulacji użytkowania rębnego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)	246
Tabela 78.	Zestawienie najważniejszych istniejących elementów infrastruktury turystycznej w nadleśnictwie Oleśnica Śląska	262

SPIS FOTOGRAFII

Fotografia. 1.	Rezerwat przyrody „Torfowisko koło Grabowna” (fot. J. Liszczyk)	35
Fotografia. 2.	Boguszycki Potok (fot. J. Liszczyk).....	70
Fotografia. 3.	Użytek ekologiczny „Olsy Sokołowickie” (fot. J. Liszczyk).....	80
Fotografia. 4.	Stanowisko wiciokrzewu pomorskiego w oddziale 223 j leśnictwa Ostrowina (fot. J. Liszczyk)	84
Fotografia. 5.	Stanowisko lilii złotogłów w oddziale 90 a leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)	84
Fotografia. 6.	Gospodarczy drzewostan nasienny bukowy w oddziale 177 a leśnictwa Bartków (fot. J. Liszczyk)	166
Fotografia. 7.	Siedlisko kwaśnej buczyny w oddziale 118 g leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk) .	173
Fotografia. 8.	Siedlisko kwaśnej dąbrowy w oddziale 85 g leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk) ..	175
Fotografia. 9.	Łęg jesionowo-olszowy Fraxino-Alnetum (fot. J. Liszczyk)	178
Fotografia. 10.	Pełnik europejski na siedlisku łąki trzęślicowej (fot. J. Liszczyk).....	181
Fotografia. 11.	Krzyż pokutny w oddziale 162 c leśnictwa Zbytowa (fot. J. Liszczyk)	205
Fotografia. 12.	Cmentarzysko kurhanowe położone w oddziale 118 f, h leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)	205
Fotografia. 13.	Miejsce edukacji w oddziale 90 b leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk).....	257
Fotografia. 14.	Miejsce pamięci w oddziale 269 d leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)	258
Fotografia. 15.	Oznakowanie trasy rowerowej „Korona Kocich Gór” (fot. J. Liszczyk)	262

I. WSTĘP

Las jest najstarszym ekosystemem o szeroko zróżnicowanej strukturze ekologicznej, stanowiącej dynamicznie odnawiające się źródło zasobów przyrodniczych. W życiu człowieka pełni on wielorakie funkcje, z których na przestrzeni dziejów na pierwszy plan wysuwała się zawsze funkcja gospodarcza, rozumiana wyłącznie, jako intensywna eksploatacja zasobów drzewnych lasu. Dopiero od połowy XIX w. świadomość społeczeństwa dotycząca roli ekosystemów leśnych w nowoczesnym państwie zaczęła się rozwijać w kierunku pozaprodukcyjnych możliwości wykorzystania lasu.

W dzisiejszych czasach, przy zdecydowanym wzroście znaczenia funkcji pozagospodarczych lasu, racjonalna gospodarka leśna prowadzi do zapewnienia trwałości lasów i ciągłości dostarczania surowców drzewnych, do zwiększania lesistości oraz utrzymania bogactwa rodzimej przyrody. Nowoczesne leśnictwo, w sposób harmonijny, współgra z zadaniami wynikającymi ze statutowych obowiązków z systemem ochrony przyrody i kształtowaniem środowiska naturalnego.

Obecnie w podstawowej jednostce gospodarczej Lasów Państwowych – nadleśnictwie ochrona przyrody realizowana jest w ramach systemu ochrony przyrody i kształtowania środowiska naturalnego w Lasach Państwowych, który jest pochodną wykonywania wybranych zadań z zakresu ochrony przyrody, racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, oczekiwań społecznych oraz potrzeb i możliwości gospodarczych kraju.

System ochrony przyrody i kształtowania środowiska naturalnego w Lasach Państwowych realizowany jest poprzez określanie funkcji wiodących lasów zgodnie z formami ochrony przyrody wymienionymi w art. 6, pkt. 1, ust. 2-9 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880; tekst ujednoczony - Dz.U. 2009 nr 151 poz. 1220 z późn. zmianami), którymi są: rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe; oraz zgodnie z kategoriami lasów ochronnych wyszczególnionymi w art. 15 ustawy o lasach tj. lasami, które:

- 1) chronią glebę przed zmywaniem lub wyjałowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;
- 2) chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;
- 3) ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;
- 4) są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
- 5) stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej;
- 6) mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa;

7) są położone:

a) w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,

b) w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej w rozumieniu ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych (Dz. U. Nr 167, poz. 1399, z 2007 r. Nr 133, poz. 921 oraz z 2009 r. Nr 62, poz. 504),

c) w strefie górnej granicy lasów.

Program ochrony przyrody dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska opracowano na podstawie „Instrukcji sporządzenia programu ochrony przyrody (MOŚZNiL Departament Leśnictwa, Warszawa 1996r.) oraz wytycznych „Instrukcji urządzania lasu” (Załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r.), zgodnie z Ustawą o Lasach z dnia 16 października 1991 r. (Dz. U. 1991 nr 101 poz. 444 z późniejszymi zmianami) oraz z Ustawą o ochronie przyrody z dn.16.04.2004 r. (Dz. U. 2004 Nr 92 poz. 880 z późniejszymi zmianami).

W programie szeroko wykorzystano materiały i informacje z poprzedniego Programu ochrony przyrody dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska, stanowiącego część planu urządzania lasu dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska na okres od 01.01.2003 r. do 31.12.2012 r. W obecnej wersji programu zaktualizowano akty prawne, adresy leśne oraz wykaz form ochrony przyrody. Zaktualizowano i uzupełniono wykaz grzybów, roślin i zwierząt podlegających ochronie gatunkowej, a także szereg informacji dotyczących charakterystyki walorów przyrodniczo-leśnych nadleśnictwa, zagrożeń i planowanych działań w zakresie ochrony przyrody.

W Programie wykorzystano wyniki inwentaryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego przy Wojewodzie Dolnośląskim z lat 2007 i 2008, inwentaryzację przyrodniczą siedlisk oraz gatunków flory i fauny Lasów Państwowych z 2007 roku, dane dotyczące flory naczyniowej Równiny Oleśnickiej oraz zachodniej części Wzgórz Trzebnickich przekazane przez Pana Piotra Gorzelaka (2008), informacje i materiały sporządzane przez pracowników nadleśnictwa Oleśnica Śląska, informacje pozyskane w trakcie bieżącej taksacji oraz dane pochodzące z publikacji naukowych.

Niniejsze opracowanie zostało zaprezentowane na posiedzeniu Komisji Założeń Planu (KZP), a wynik jego aktualizacji na Naradzie Techniczno-Gospodarczej (NTG).

II. CELE PROGRAMU

Program ochrony przyrody w nadleśnictwie sporządzany jest w celu:

- Poprawy warunków ochrony i w miarę możliwości wzbogacania zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej na wszystkich poziomach organizacji (genowym, gatunkowym, populacyjnym, ekosystemowym i krajobrazowym),
- Zinwentaryzowania i zobrazowania walorów przyrodniczych nadleśnictwa,
- Ukazania zagrożeń przyrody nadleśnictwa (głównie ekosystemów leśnych) na tle regionu i kraju,
- Ustalenia hierarchii grup funkcji poszczególnych (całych lub części) kompleksów leśnych,
- Wskazania kolejnych obiektów do objęcia szczególnymi formami ochrony i wstępnego określenia przedmiotów oraz celów i metod ich ochrony,
- Sprawowania ochrony przyrody poprzez doskonalenie gospodarki leśnej i pełne wykorzystanie prac glebowo-siedliskowych,
- Preferowania technologii prac leśnych przyjaznych dla środowiska przyrodniczego,
- Uświadomienia wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów oraz środowiska przyrodniczego,
- Umożliwienia w przyszłości wykonania szeregu analiz porównawczych dotyczących zmian stanu lasów i środowiska przyrodniczego,
- Ochrony zabytków kultury materialnej w lasach,
- Opracowania propozycji do planów zagospodarowania przestrzennego,
- Zebrania informacji dotyczących szeroko pojętych aspektów ochrony przyrody na terenie zasięgu nadleśnictwa, z podaniem materiałów źródłowych w jednym opracowaniu.

III. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

III.1. INFORMACJE PODSTAWOWE

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska położone jest pomiędzy 17°80' a 17°30' długości geograficznej wschodniej i 51°80' a 51°20' szerokości geograficznej północnej. Jest ono jednym z 33 nadleśnictw wchodzących w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu. Składa się z 4 obrębów: Grochowo, Twardogóra, Goszcz i Oleśnica Śląska, podzielonych na 22 leśnictwa. Ich łączna powierzchnia wynosi 26 732,5 ha. Siedziba nadleśnictwa mieści się w Oleśnicy Śląskiej, ul. Spacerowa 3.

Tabela 1. Szczegółowy podział nadleśnictwa Oleśnica Śląska na jednostki podrzędne

Nr	Leśnictwo	Oddziały	Pow. [ha]
I Obręb: Grochowo			
01	Budczyce	20-22, 22A, 23, 23A, 24-27, 47-47, 93-96, 96A, 96B, 97-101, 128-135, 165-170, 270	1283,51
02	Grochowo	82-92, 116-127, 153-164, 190-194, 214-214, 268-269	1219,71
03	Zalesie	1-19, 28-29, 34-46, 56-68	1234,01
04	Zamek Myśliwski	30-33, 51-55, 76-81, 109-115, 144-152, 180-189, 206-213, 226-229	1303,97
05	Bartków	49-50, 73-75, 106-108, 141-143, 176-179, 199-205, 220-225, 231-232, 238-239, 247-254, 263-267	1338,00
06	Maleszów	48-48, 69-70, 70A, 71-72, 102-105, 136-140, 171-175, 195-198, 215, 215A, 216-219, 230-230, 233-237, 240-246, 255-262	1254,21
Razem obręb:			7633,41
II Obręb: Twardogóra			
07	Strzelce	12-20, 24-34, 45-60	954,81
08	Miodary	46A, 47A, 94-108, 120-126, 137-139, 188-192, 194-201	1214,81
09	Sosnowka	10-10, 72-74, 80-93, 109-119, 127-136, 175-178	1215,45
10	Dąbrowa	1-9, 11-11, 21-23, 24A, 35-44, 45A, 61-71, 75-79	1249,97
11	Sokołowice	180-187, 193-193, 202-217, 260A, 261-268, 271-277, 297-298	1166,52
12	Ligota Polska	226-236, 239-245, 248-259, 269-270, 278-296, 299	1259,72
13	Ostrowina	140-174, 179-179, 218-220, 220A, 221-225, 237-238, 246-247, 260	1300,47
Razem obręb:			8361,75

Nr	Leśnictwo	Oddziały	Pow. [ha]
III Obręb: Goszcz			
14	Drożęcín	1-46	1157,85
15	Goszcz	47-53, 53A, 53B, 54-58, 58A, 59, 59A, 60, 60A, 61-74, 74A, 74B, 74C, 75-78	1153,11
16	Twardogóra	79-84, 84A, 85-113, 117-123	1096,58
17	Gola Wielka	114-116, 124-143, 147-154, 160-164, 169-172, 178-179	1104,81
18	Chełstów	144-146, 155-159, 165-168, 173-177, 180-205	1105,67
Razem obręb:			5618,02
IV Obręb: Oleśnica Śląska			
19	Zbytowa	149-165, 165A, 166-168, 168A, 168B, 169-183, 185-199	1472,54
20	Kątna	106-148, 184, 184A	1199,71
21	Nieciszów	53-72, 74-86, 86A, 87-105	1189,64
22	Szczodre	1-52	1257,43
Razem obręb:			5119,32
Razem nadleśnictwo:			26732,5

bez gruntów stanowiących współwłasność o pow. 5,90 ha

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi Lasów Państwowych:

- od północy z nadleśnictwem Milicz: obręb Milicz i obręb Kubryk,
- od północnego wschodu z nadleśnictwem Antonin: obręb Moja Wola (RDLP Poznań),
- od wschodu z nadleśnictwem Syców: obręb Syców i obręb Międzybórz (RDLP Poznań),
- od południowego wschodu z nadleśnictwem Namysłów: obręb Namysłów,
- od południa z nadleśnictwem Oława: obręb Bierutów,
- od południowego zachodu z nadleśnictwem Miękinia: obręb Miękinia,
- od zachodu z nadleśnictwem Oborniki Śląskie: obręb Oborniki Śląskie,
- od północnego zachodu z nadleśnictwem Żmigród: obręb Sułów.

III.2. POŁOŻENIE

III.2.1. POŁOŻENIE WEDŁUG PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU

Pod względem przynależności administracyjnej całe nadleśnictwo Oleśnica Śląska znajduje się w zasięgu województwa dolnośląskiego. Położone jest na terenie następujących jednostek administracyjnych:

Województwo dolnośląskie:

Powiat milicki:	gmina:	Krośnice
Powiat oleśnicki:	gmina:	M. Oleśnica Oleśnica Bierutów – miasto Bierutów – obszar wiejski Dobroszyce Twardogóra – miasto Twardogóra – obszar wiejski
Powiat trzebnicki:	gmina:	Trzebnica – obszar wiejski Zawonia
Powiat wrocławski:	gmina:	Długołęka
Powiat Miasto Wrocław:	gmina:	Wrocław Psie Pole

III.2.2. REGIONALIZACJA FIZYCZNOGEOGRAFICZNA

Pod względem podziału fizycznogeograficznego Polski lasy nadleśnictwa Oleśnica Śląska położone są w następujących jednostkach (Kondracki, 2009):

Obszar: Europa Zachodnia

Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa (3)

Strefa: Lasów Mieszanych

Prowincja: Niż Środkowoeuropejski (31)

Podprowincja: Niziny Środkowopolskie (318)

Makroregion: Obniżenie Milicko-Głogowskie (318.3)

Mezoregion: Kotlina Żmigrodzka (318.33)

Mezoregion: Kotlina Milicka (318.34)

Makroregion: Wał Trzebnicki (318.4)

Mezoregion: Wzgórza Trzebnickie (318.44)

Mezoregion: Wzgórza Twardogórskie (318.45)

Makroregion: Nizina Śląska (318.5)

Mezoregion: Równina Oleśnicka (318.56)

Tabela 2. Szczegółowy podział nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (Kondracki, 2009)

Obręb leśny	Prowincja	Makroregion	Mezoregion	Oddział
Grochowo	Niziny Środkowopolskie	Obniżenie Milicko-Głogowskie	Kotlina Żmigrodzka	1-5 ;7-11 ;15-22 ;22A ;23 ;23A ;24-26 ;44-47
		Nizina Śląska	Równina Oleśnicka	180-182 ;202-210 ;222-229 ;249-254 ;266 ;267 ;269
		Wał Trzebnicki	Wzgórza Trzebnickie	6 ;12-14 ;27-43 ;50-68 ;74-96 ;96A ;96B ;97-101 ;108-135 ;143-170 ;183-194 ;211-214 ;268 ;270
			Wzgórza Twardogórskie	48 ;49 ;69 ;70 ;70A ;71-73 ;102-107 ;136-142 ;171-179 ;195-201 ;215 ;215A ;216-221 ;230-248 ;255-265
Twardogóra	Niziny Środkowopolskie	Nizina Śląska	Równina Oleśnicka	32-34 ;49-60 ;99-110 ;121-139 ;149-151 ;153-220 ;220A ;221-260 ;260A ;261-299
		Wał Trzebnicki	Wzgórza Twardogórskie	1-24 ;24A ;25-31 ;35-45 ;45A ;46 ;46A ;47 ;47A ;48 ;61-98 ;111-120 ;140-148 ;152
Goszcz	Niziny Środkowopolskie	Obniżenie Milicko-Głogowskie	Kotlina Milicka	1-53 ;53A ;54-58 ;58A ;59 ;59A ;60 ;60A ;61-63 ;65
		Nizina Śląska	Równina Oleśnicka	200 ;202-205
		Wał Trzebnicki	Wzgórza Twardogórskie	53B ;64 ;66-74 ;74A ;74B ;74C ;75-84 ;84A ;85-199 ;201
Oleśnica Śląska	Niziny Środkowopolskie	Nizina Śląska	Równina Oleśnicka	1-86 ;86A ;87-165 ;165A ;166-168 ;168A ;168B ;169-184 ;184A ;185-199

Mezoregion Kotlina Żmigrodzka jest zagłębieniem końcowym lodowca warciańskiego. Przez kotlinę przepływa rzeka Barycz, do której wpada Orla. Dno kotliny wypełniają piaski, porośnięte przez bory sosnowe lub w dolinach strug przez lasy łąkowe (Kondracki, 2009).

Mezoregion Kotlina Milicka jest, podobnie jak Kotlina Żmigrodzka, zagłębieniem końcowym lodowca warciańskiego. Piaszczyste dno kotliny, na którym występują wydmy porastają lasy, występują też znaczne powierzchnie łąkowe (Kondracki, 2009).

Mezoregion Wzgórza Trzebnickie tworzy łuk, otaczający od południa Kotlinę Żmigrodzką. Mezoregion ten stanowią spiętrzone moreny końcowe zlodowacenia warciańskiego ze sfałdowanymi warstwami neogeńskimi. Południowe stoki pokrywają piaski sandrowe oraz less. Teren odznacza się niewielką lesistością. W drzewostanach występuje buk, jodła i świerk (Kondracki, 2009).

Mezoregion Wzgórza Twardogórskie są łukiem moren wyciśniętych, przylegającym od wschodu do Wzgórz Trzebnickich i zamykającym od południowego zachodu Kotlinę Milicką. Ten łuk morenowy powstał nieco później od łuku trzebnickiego i sycowsko-ostrzeszowskiego. Jest to region rolniczo-leśny (Kondracki, 2009).

Mezoregion Równina Oleśnicka znajduje się na wschód od Pradoliny Wrocławskiej i na południe od Wzgórz Trzebnickich w dorzeczu dopływów Odry – Widawy i Stobrawy. Na obszarze tym przeważają utwory zbudowane z glin zwałowych z ostałkami form glacialnych zlodowacenia odrzańskiego. Większość obszaru wykorzystywana jest na cele rolnicze (Kondracki, 2009).

III.2.3. REGIONALIZACJA PRZYRODNICZO-LEŚNA

Lasy nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej Trampiera (zaktualizowane opracowanie SGGW, 2008) położone są w następujących jednostkach:

Kraina: Wielkopolsko-Pomorska (III)

Mezoregion: Kotliny Żmigrodzkiej, Milickiej i Grabowskiej (III-35),

Kraina: Śląska (V)

Mezoregion: Pradoliny Wrocławskiej (V-16),

Mezoregion: Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich (V-17),

Mezoregion: Równiny Oleśnickiej (V-18).

Tabela 3. Struktura powierzchni nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej

Obręb leśny	Kraina	Mezoregion	Oddział
Grochowo	Wielkopolsko-Pomorska	Kotliny Żmigrodzkiej, Milickiej i Grabowskiej	4 ;5 ;10 ;11 ;17-22 ;22A ;23 ;23A ;24-27 ;43-47 ;66-68 ;91-96 ;96A ;96B ;97-101 ;128-135 ;167-170
	Śląska	Równiny Oleśnickiej	236-239 ;244-249 ;251 -254 ;260 ;261-267
		Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich	1-3 ;6-9 ;12-16 ;28-42 ;48-65 ;69 ;70 ;70A ;71-90 ;102-127 ;136-166 ;171-215 ;215A ;216-235 ;240-243 ;250 ;255-259 ;268-270
Twardogóra	Śląska	Równiny Oleśnickiej	14-20 ;24 ;24A ;25-34 ;39-45 ;45A ;46 ;46A ;47 ;47A ;48-60 ;67 ;72-79 ;84-139 ;145 ;149-220 ;220A ;221-260 ;260A ;261-299
		Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich	1-13 ;21-23 ;35-38 ;61-66 ;68-71 ;80-83 ;140-144 ;146 -148

Obwód leśny	Kraina	Mezoregion	Oddział
Goszcz	Wielkopolsko-Pomorska	Kotliny Żmigrodzkiej, Milickiej i Grabowskiej	1-53 ;53A ;53B ;54-56
	Śląska	Równiny Oleśnickiej	181-205
		Wzgórz Trzebnicko-Ostrzeszowskich	57 ;58 ;58A ;59 ;59A ;60 ;60A ;61-74 ;74A ;74B ;74C ;75-84 ;84A ;85-180
Oleśnica Śląska	Śląska	Równiny Oleśnickiej	1-86 ;86A ;87-168 ;168A ;168B ;169-184 ;184A ;185 -199

III.2.4. REGIONALIZACJA GEBOTANICZNA

Według regionalizacji geobotanicznej Polski Matuszkiewicza (2008) nadleśnictwo Oleśnica Śląska leży w zasięgu następujących jednostek geobotanicznych:

Prowincja Środkowoeuropejska

Podprowincja Środkowoeuropejska Właściwa

- B Dział Brandenbursko-Wielkopolski
  - B.4. Kraina Południowowielkopolsko – Łużycka
    - B.4b. Kraina Południowowielkopolska
      - B.4b.12. Okręg Doliny Baryczy
        - B.4b.12.d Czeszowski
        - B.4b.12.e Odolanowsko – Milicki
      - B.4b.13. Okręg Wzgórz Trzebnickich
        - B.4b.13.c Trzebnicki
        - B.4b.13.d Bukowicki
        - B.4b.13.e Międzyborski
      - B.4b.15. Okręg Byczyńsko-Rychtański
        - B.4b.15.a Stradomski
    - B.5. Kraina Dolnośląska
      - B.5.1. Okręg Legnicko – Brzeski
        - B.5.1.c Doliny Odry "Wrocław - Lubiąż (254-315 km)"
        - B.5.1.d Doliny Odry „Oława – Wrocław (205-254 km)"
      - B.5.2. Okręg Oleśnicki
        - B.5.2.a Zakrzowski
        - B.5.2.b Bierutowski
      - B.5.3. Okręg Borów Stobrawskich, Turawskich i Niemodlińskich
        - B.5.3.a Jelczański

III.3. NADLEŚNICTWO OLEŚNICA ŚLĄSKA W STRUKTURACH KORYTARZY EKOLOGICZNYCH

Korytarz ekologiczny, jako krajobrazowa struktura liniowa, odrębna od otoczenia, stała się ważnym narzędziem ochrony przyrody i powinna być traktowana jako element uzupełniający system obszarów chronionych. W połowie lat 90-tych XX w. w ramach realizacji projektu badawczego National Nature Plan (NNP) Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody – IUCN wykorzystując kryteria środowiskowe opracowano sieć ekologiczną ECONET-POLSKA. Zgodnie z definicją podaną przez Autorów koncepcji „Krajowa sieć ekologiczna ECONET-POLSKA jest wielkoprzestrzennym systemem obszarów węzłowych najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi, które zapewniają ciągłość więzi przyrodniczych w obrębie tego systemu.” (Liro, 1995). Najbliższe obszary węzłowe tej sieci znajdują się na granicy zasięgu terytorialnego nadleśnictwa Oleśnica Śląska i są to: Obszar Doliny Środkowej Odry (17 M) i Obszar Milicki (18 M) (źródło: PZP Woj. Dolnośląskiego). Obejmują one doliny rzek Odry i Baryczy.

Koncepcję sieci ECONET- POLSKA uwzględniono również w ramach projektu korytarzy ekologicznych łączących europejską sieć NATURA 2000 w Polsce (Jędrzejewski i in., 2005). W ramach projektu wyznaczono ciągłą sieć obejmującą wszystkie ważne obszary przyrodnicze (parki narodowe i krajobrazowe, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz inne tereny dobrze zachowane pod względem przyrodniczym), jak i korytarze ekologiczne łączące te obszary w jedną całość. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajduje się jeden z głównych elementów wewnątrz krajowej sieci korytarzy ekologicznych - Korytarz Południowo-Centralny (KPdC). Łączy on Roztocze z Borami Dolnośląskimi, stanowiąc międzynarodowy szlak migracji wilka i rysia. Obejmuje pas terenów leśnych i nieleśnych w obrębie gmin Oleśnica, Dobroszyce i Długołęka, biegnąc dalej w kierunku lasów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oborniki Śląskie. Drugi ciąg korytarzy ekologicznych obejmuje tereny północne nadleśnictwa, w gminach Oleśnica, Twardogóra, Dobroszyce i Zawonia, biegnąc częściowo pasmem Wzgórz Twardogórskich, Trzebnickich, Równiny Oleśnickiej i Doliny Baryczy.

III.4. STRUKTURA UŻYTKOWANIA ZIEMI WG GMIN

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska położonych jest 10 gmin, należących do województwa dolnośląskiego. Dwie z nich to gminy miejskie: Wrocław i Oleśnica, trzy to gminy miejsko-wiejskie: Bierutów, Twardogóra i Trzebnica, zaś powstałe to gminy wiejskie.

Tabela 4. Zestawienie powierzchni gruntów w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska w poszczególnych gminach

Lp.	Gmina	Powierzchnia [ha]			
		Grunty leśne zalesione i niezalesione	Grunty związane z gospodarką leśną	Grunty nieleśne	Ogółem
1	Bierutów	462,62	11,65	8,61	482,88
2	Długołęka	3058,88	87,57	88,41	3234,86
3	Dobroszyce	5537,32	174,75	55,43	5767,5
4	Krośnice	641,28	19,04	10,37	670,69
5	M. Wrocław	67,98	2,79	14,8	85,57
6	Oleśnica	5226,48	130,99	146,65	5504,12
7	Trzebnica	593,43	11,99	0,14	605,56
8	Twardogóra	6893,51	203,09	121,76	7218,36
9	Zawonia	2911,7	92,84	152,28	3156,82

III.5. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA KOMPLEKSÓW LEŚNYCH

Lasy nadleśnictwa Oleśnica Śląska podzielone są na cztery obręby leśne, zajmujące łącznie powierzchnię 26731,44 ha. Składają się na nie 341 kompleksów leśnych, o średniej powierzchni 78,4 ha.

Tabela 5. Liczba i wielkość kompleksów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Wielkość kompleksu	Obręb Grochowo		Obręb Twardogóra		Obręb Goszcz		Obręb Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
	Ilość kompleksów	/Powierzchnia [ha]	Ilość kompleksów	/Powierzchnia [ha]	Ilość kompleksów	/Powierzchnia [ha]	Ilość kompleksów	/Powierzchnia [ha]	Ilość kompleksów	/Powierzchnia [ha]
< 1,00	29	13,58	36	18,79	24	11,27	17	8,94	106	52,58
1,01-5,00	42	88,27	29	71,35	17	44,83	40	98,30	128	302,75
5,01-20,00	10	-	15	178,32	13	162,65	19	168,44	57	595,59
20,01-100,00	2	151,57	10	449,32	5	273,64	9	400,12	26	1274,65
100,01-200,00	1	111,58	3	324,48	3	375,09	5	814,89	12	1626,05

Wielkość kompleksu	Obręb Grochowo		Obręb Twardogóra		Obręb Goszcz		Obręb Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
200,01-500,00	-	86,17	1	276,64	3	726,69	3	1206,68	7	2210,01
500,01-2000,00	-	-	-	-	1	709,65	3	2421,70	4	3131,35
> 2000,01	1	7182,20	1	7042,42	1	3313,83	-	-	1	17538,46
Razem	85	7633	95	8361	67	5618	96	5119	341	26731,44

III.6. PORÓWNANIE WYBRANYCH CECH DRZEWOSTANÓW W RAMACH GRUP FUNKCJI LASU

Poniższa tabela przedstawia podstawowe wybrane cechy taksacyjne drzewostanów nadleśnictwa Oleśnica Śląska w ramach grup funkcji lasu. Lasy ochronne wykazują się przeciętnym wiekiem, zapasem oraz udziałem gatunków liściastych wyższym od lasów gospodarczych.

Tabela 6. Wybrane cechy drzewostanów w ramach grup funkcji lasu w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Obiekt, nazwa: rezerwatu, obrębu, nadleśnictwa	Grupa funkcji	Przeciętny wiek [lat]	Przeciętny zapas [m3/ha]	Średni przyrost [m3/ha]	Udział gatunków liściastych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
„Torfowisko koło Grabowna”		90	215	4	59,6	40,4
Obręb Grochowo	lasy ochronne	69	275	7	46,6	53,4
ogółem obręb		58	252	7	30,5	69,5
Obręb Twardogóra	lasy ochronne	64	263	7	36,7	63,3
ogółem obręb		57	229	7	28,2	71,8
Obręb Goszcz	lasy ochronne	47	210	8	39,9	60,1
ogółem obręb		53	229	8	33,5	66,5
Obręb Oleśnica Śląska	lasy ochronne	75	243	6	68,9	31,1
ogółem obręb		68	240	6	58,3	41,7
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	lasy ochronne	68	243	6	56,8	43,2
ogółem nadleśnictwo		59	237	7	35,7	64,3

III.7. MIEJSCE I ROLA NADLEŚNICTWA W PRZESTRZENI PRZYRODNICZO-LEŚNEJ REGIONU

Poniższa tabela przedstawia podstawowe wybrane cechy taksacyjne drzewostanów w obrębach leśnych nadleśnictwa Oleśnica Śląska oraz porównanie ich na tle wyższych jednostek administracyjnych. Lasy nadleśnictwa pod względem średniej zasobności nieznacznie odbiegają od przeciętnych wyników w lasach państwowych i RDLP Wrocław. Udział siedlisk borowych, tak samo jak udział gatunków iglastych, jest mniejszy od przeciętnych wyników lasów państwowych i RDLP.

Tabela 7. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa Oleśnica Śląska

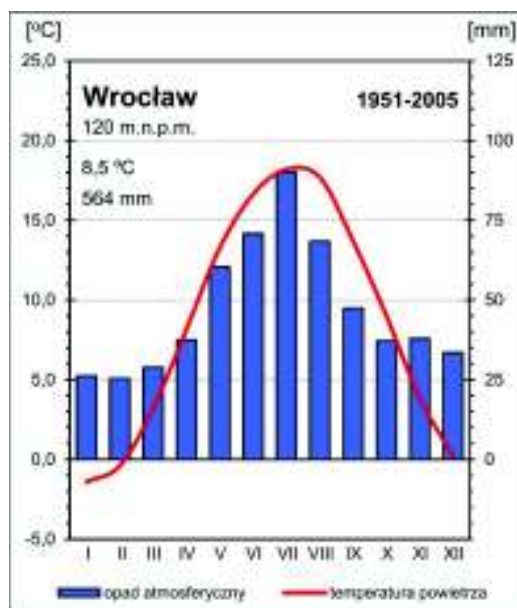
Jednostka	Przeciętny wiek [lata]	Przeciętna zasobność [m ³ /ha]	Przyrost bieżący [m ³ /ha/rok]	Udział siedlisk borowych [%]	Udział gatunków iglastych [%]
Obręb Grochowo	58	253	7	41,7	69,4
Obręb Twardogóra	57	229	7	53,6	71,8
Obręb Goszcz	53	229	8	38,6	67,1
Obręb Oleśnica Śląska	68	240	6	20,4	42,1
Nadleśnictwo	59	237	7	40,7	64,5
RDLP Wrocław*	62	260	brak danych	brak danych	78,4
Lasy Państwowe*	62	254	9,1	51,4	78,4

*Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych na dzień 1 stycznia 2011 r.

III.8. KLIMAT

Charakterystykę klimatyczną nadleśnictwa Oleśnica Śląska oparto o wielkości wieloletnich pomiarów meteorologicznych w stacji Wrocław ($\gamma=51^{\circ}06'$ N, $\lambda=16^{\circ}53'$ E, H=120 m n.p.m) znajdującej się około 3 kilometrów od granicy omawianego obszaru, około 27 kilometrów na południowy-zachód od centralnej jego części. Przedstawione średnie wartości temperatury powietrza i sumy opadu atmosferycznego w tej stacji, obejmujące okres 1951-2005, zestawione zostały w oparciu o globalną, historyczną bazę danych meteorologicznych (GHCN) oraz o globalną bazę danych wielkości dobowych (GLOBALSOD).

Pogoda i klimat w zasięgu działania nadleśnictwa Oleśnica Śląska kształtowane są głównie przez czynniki cyrkulacyjne oraz w mniejszym stopniu grupę stałych czynników geograficznych. Na równinnej części obszaru nadleśnictwa nie obserwuje się większej zmienności przestrzennej warunków klimatycznych.

Rycina. 1. Diagram klimatyczny dla stacji Wrocław (1951-2005)

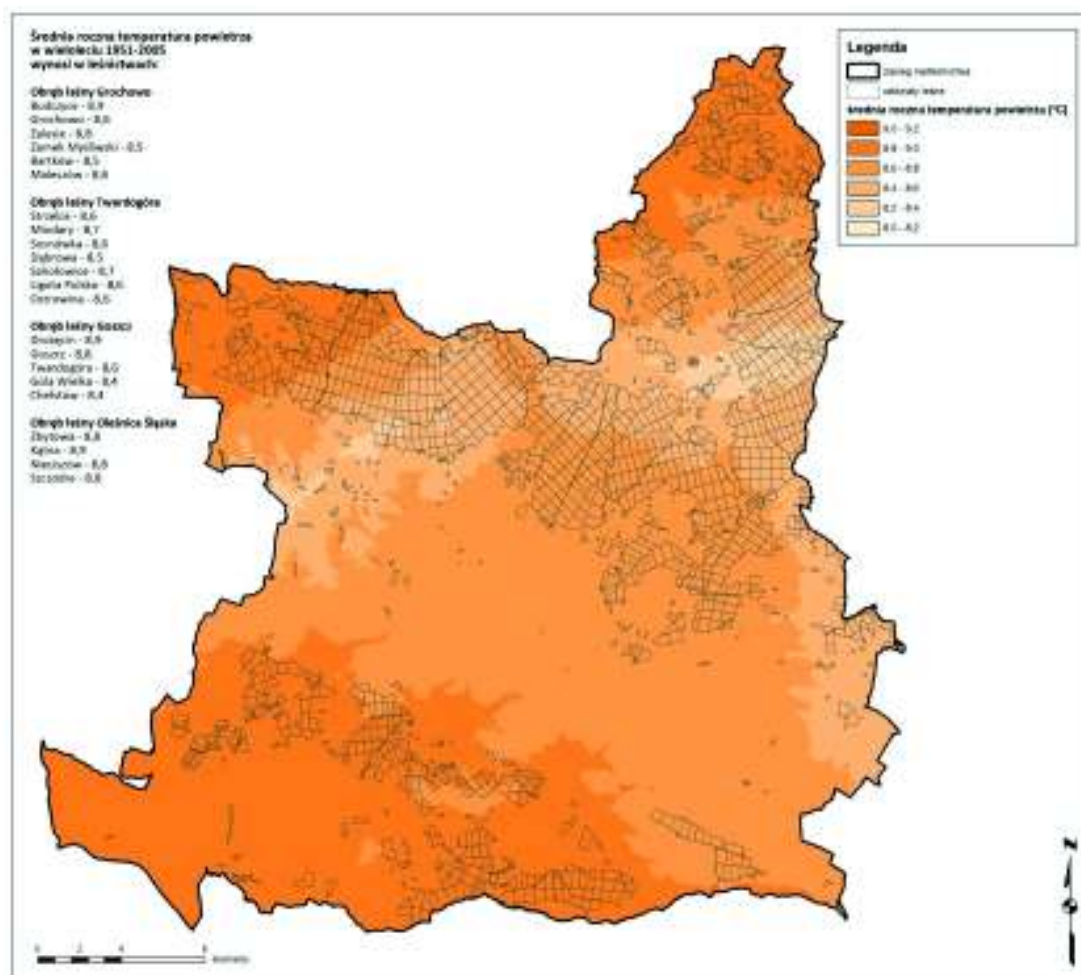
Z uwagi na zróżnicowanie wysokości nad poziomem morza pewne specyficzne warunki pogodowe i klimatyczne panują w obrębie Wzgórz Trzebnickich i Twardogórskich. Klimat tej części Polski kształtowany jest przez stałe (Niż Islandzki i Wyż Azorski) oraz sezonowe (Wyż Azjatycki zimą i Niż Południowoazjatycki latem) ośrodki baryczne. Dominującymi masami powietrza w tym regionie są wilgotne masy polarno-morskie (46%) i wykazujące większą suchotę masy polarno-kontynentalne (38%). Sytuacje z napływem chłodnych mas arktycznych stanowią tylko 10% dni w roku. Ciśnienie atmosferyczne jest wyrównane przez cały rok z wyraźnie zaznaczonym maksimum w zimie. Na obszarze nadleśnictwa przeważa cyrkulacja zachodnia, którą okresowo przerywa napływ powietrza z innych kierunków.

Tabela 8. Wieloletnie średnie miesięczne wartości temperatury powietrza we Wrocławiu (1951-2005)

Wrocław	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok	IV-IX
1951-1960	-1,7	-2,4	2,1	7,4	12,8	17,0	18,6	17,6	13,6	8,7	3,8	1,0	8,2	14,5
1961-1970	-3,4	-1,4	1,9	8,7	12,4	17,0	17,7	16,9	14,0	9,2	4,2	-1,9	7,9	14,4
1971-1980	-1,4	0,4	3,8	7,2	12,8	16,1	17,2	17,1	13,1	8,1	3,8	1,1	8,3	13,9
1981-1990	-1,1	-0,8	3,9	8,2	13,9	16,1	18,1	17,4	13,8	9,7	3,7	0,8	8,6	14,6
1991-2000	-0,1	1,7	4,1	9,1	13,7	16,9	18,9	18,7	13,9	9,0	3,5	0,3	9,1	15,2
1996-2005	-0,8	1,1	3,7	9,1	14,6	17,2	18,6	18,9	14,0	9,6	4,1	0,0	9,2	15,4
1951-2005	-1,4	-0,4	3,2	8,2	13,3	16,6	18,2	17,7	13,7	9,0	3,8	0,2	8,5	14,6

Średnia wieloletnia temperatura powietrza we Wrocławiu (1951-2005) wynosi 8,5°C. Jest ona nieznacznie niższa od przeciętnej notowanej w większości leśnictw 8,7°C (zmiennosc w granicach 8,4-8,9°C). Tylko w leśnictwach Gola Wielka i Chełstów (obręb Goszcz) z uwagi na wyższą średnią wysokość nad poziomem morza średnia roczna temperatura powietrza jest niższa i wynosi 8,4°C. Różnica średniej rocznej temperatury powietrza pomiędzy obrębami leśnymi jest bardzo mała i wynosi pomiędzy najcieplejszym obrębem Oleśnica Śląska (8,8°C) a obrębami Twardogóra i Goszcz (8,6°C) tylko 0,2°C. We Wrocławiu w analizowanym wieloleciu 1951-2005 najcieplejszym miesiącem roku był lipiec (18,2°C), zaś najcieplejszą dekadą dziesięciolecie 1991-2000. Zima na obszarze Nadleśnictwa Oleśnica Śląska jest zazwyczaj dość łagodna. W okresie 1951-2005 w stacji Wrocław najchłodniejszym miesiącem był styczeń (-1,4°C), a najchłodniejszą dekadą dziesięciolecie 1961-1970.

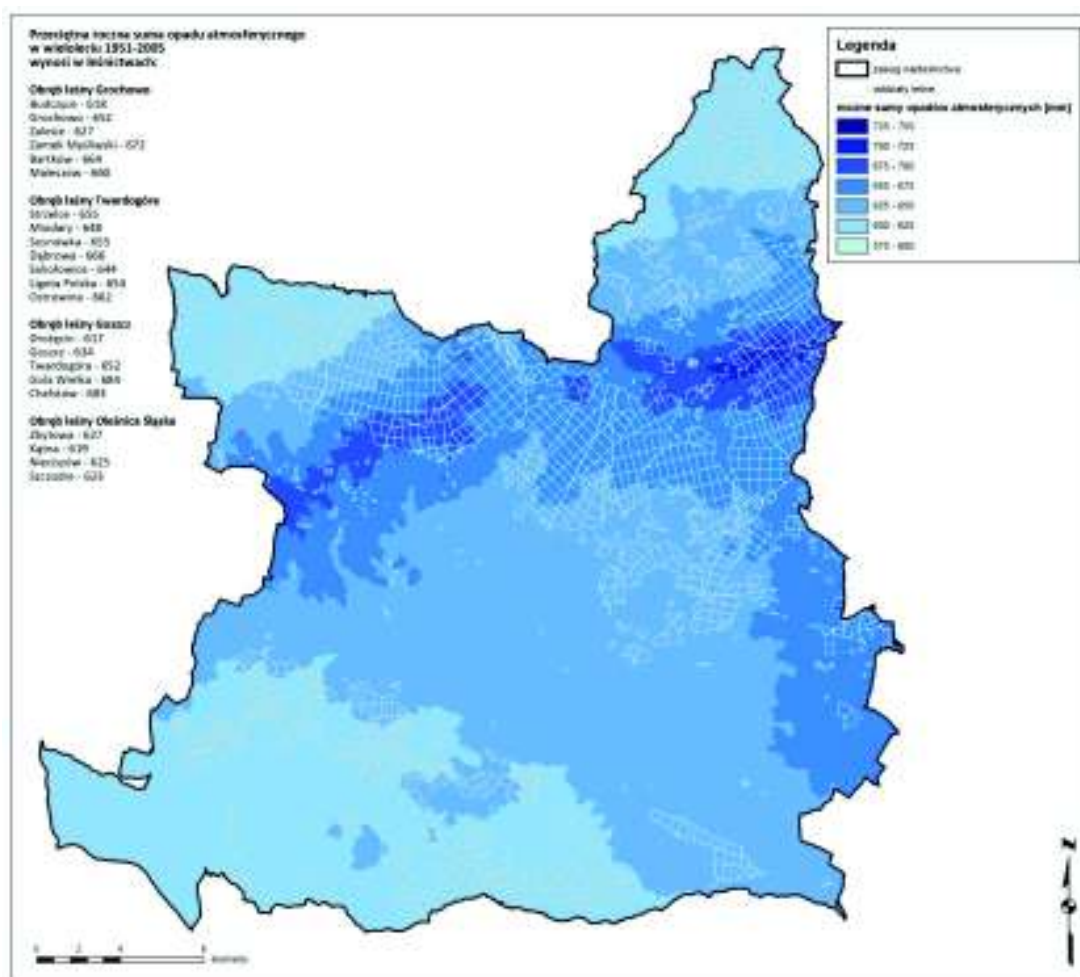

Rycina. 2. Średnia roczna temperatura powietrza (°C) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska (1951-2005)

Suma roczna opadu w leśnej części całego nadleśnictwa Oleśnica Śląska przeciętnie wynosi ok. 650 mm, należy jednak zwrócić uwagę, że ten parametr charakteryzuje się dużo większą

zmiennością z roku na rok niż wielkość średniej temperatury powietrza. W północnej części nadleśnictwa, w obrębie Wzgórz Trzebnickich i Twardogórskich zaznacza się wpływ formy terenu w przebiegu wielkości sum opadu atmosferycznego. Obserwuje się tutaj wyraźne zwiększanie się sum opadu atmosferycznego wraz z wysokością. Najwyższa roczna suma opadu atmosferycznego cechuje leśnictwa Gola Wielka i Chelstów (obręb Goszcz) odpowiednio 684 i 683 mm. Najniższa jest notowana w najniższej położonym leśnictwie Drożęcina (obręb Goszcz) – tylko 618 mm.

Obręby Grochowo, Twardogóra i Goszcz cechuje bardzo wyrównany poziom przychodu z atmosfery (około 650 mm rocznie). Przeciętnie najmniej opadów atmosferycznych notuje się w leśnictwach obrębu Oleśnica Śląska (średnia dla całego obrębu wynosi 623 mm rocznie). Najniższą średnią dziesięcioletnią sumę roczną opadu atmosferycznego we Wrocławiu zanotowano w latach 1951-1960 (517 mm), zaś najwyższą w latach 1971-1980 (658 mm).

Rycina. 3. Średnia roczna suma opadu atmosferycznego (mm) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska (1951-2005)

Tabela 9. Wieloletnie średnie miesięczne wartości sum opadu atmosferycznego we Wrocławiu (1951-2005)

Wrocław	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok	IV-IX
1951-1960	24	23	27	42	50	61	100	57	41	33	28	33	517	350
1961-1970	22	29	29	38	76	65	72	92	38	38	48	29	575	380
1971-1980	35	24	24	42	60	88	119	74	57	53	45	38	658	440
1981-1990	27	23	23	37	57	85	61	67	47	31	35	35	527	353
1991-2000	23	27	38	35	59	66	95	53	54	34	33	31	549	362
1996-2005	26	32	37	31	61	49	111	59	50	37	34	30	557	361
1951-2005	26	25	29	37	60	71	90	68	47	37	38	34	564	375

W tej stacji najwyższe opady notowane są w miesiącach ciepłej pory roku (maj-wrzesień) z maksimum wynoszącym przeciętnie 90 mm w lipcu. Do najsuchszych zaliczyć można miesiące zimowe styczeń i luty (ok. 25 mm). W analizowanym okresie na terenie nadleśnictwa pokrywa śnieżna zalega przeciętnie od 50-70 dni w roku ze średnią grubością od 5 do 15 centymetrów. Na szczytach Wzgórz Trzebnickich i Twardogórskich przeciętna grubość pokrywy śnieżnej jest nieznacznie większa, przy wydłużonym okresie jej zalegania do maksymalnie 70-90 dni w ciągu roku.

Warunki klimatyczne nadleśnictwa Oleśnica Śląska z uwagi na przeciętnie wysokie sumy opadu atmosferycznego oraz dość korzystne warunki termiczne można zaliczyć do korzystnych dla wzrostu i hodowli lasu.

III.9. GEOLOGIA

Pod względem tektonicznym nadleśnictwo Oleśnica Śląska znajduje się w zasięgu monokliny przedsudeckiej (basen sedymentacyjny) powstałej pod koniec karbonu i wypełnionej osadami karbońskimi, permскими (facji lądowej i morskiej) oraz skałami triasowymi retyku. Starsze podłoże przykryte jest utworami trzecio- i czwartorzędowymi. Utwory trzeciorzędowe reprezentowane są tu przez miocen górny w postaci ilów i piasków serii poznańskiej, miejscami z pokładami i soczewkami węgla brunatnego. W obrębie tych utworów występują również przewarstwienia piaszczyste lub piaszczysto-mułkowe. Przewarstwienia te spotyka się głównie w części spągowej i środkowej. Miąższość trzeciorzędu zmienia się od około 110 m w rejonie Wrocławia do około 200 m w kierunku Trzebnicy. Trzeciorzęd niemal na całej powierzchni tworzy powierzchnię ciągłą. Ku północy, w rejonie Wzgórz Trzebnickich, powierzchnia trzeciorzędu jest zaburzona glacitektonicznie i przemieszana z utworami czwartorzędowymi.

Całą powierzchnię przykrywają utwory czwartorzędowe różnej miąższości pochodzenia lodowcowego, wodnolodowcowego i rzeczno. Miąższość czwartorzędowego nie przekracza 50 m, jedynie w obrębie wzgórz czołowo-morenowych (Wału Trzebnickiego) może dochodzić do 100 m.

Największe pokrycie w tym rejonie mają piaski i żwiry wodnolodowcowe związane ze stadią Warty zlodowacenia środkowopolskiego. Utwory te występują głównie w północnej i północno-wschodniej części oraz na mniejszej powierzchni w części południowej i wschodniej. Na południe od utworów fluwioglacjalnych, w środkowej, południowej, południowo-wschodniej i środkowo-zachodniej części zachowały się płyty gliny zwałowej. W południowej części zachował się rozległy płat utworów zastoiskowych. Są to mułki i piaski powstałe z nagromadzenia w płytkim zbiorniku strefy odpływu wód roztopowych lądolodu. W obrębie dolin rzecznych występują miejscami terasy nadzalewowe związane z zlodowaczeniem północno-polskim zbudowane z piasków i żwirów rzecznych. Dno dolin rzecznych Oleśnicy, Widawy i jej dopływów wyścielają współczesne utwory rzeczne - głównie mułki, piaski i żwiry oraz sporadycznie zachowane namuły rzeczne (źródło: *Operat glebowo siedliskowy dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska*, stan na 01.01.2001r.).

III.9.1. GEOMORFOLOGIA

Pod względem geomorfologicznym w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wyróżnia się zdenudowaną wysoczyznę sandrową przechodzącą ku północy w wał moren spiętrzonych. Do niej przylega od południa zdenudowana wysoczyzna morenowa rozcięta dolinami rzecznych z wąskimi terenami zalewowymi. Rzeźba jest tu zróżnicowana pod względem występujących form. Została ona uformowana w wyniku działalności glacialnej, fluwioglacjalnej, rzecznej oraz w wyniku działalności człowieka (system sieci rowów melioracyjnych i sztucznych zbiorników wodnych – stawów). Powierzchnia terenu jest prawie płaska, głównie w części centralnej, miejscami falista, a w części północnej na niewielkich obszarach pagórkowata. Ponad powierzchnią wysoczyznową wznoszą się niewielkie pagóry o deniwelacjach około 5 m, tylko miejscami o deniwelacjach większych - powyżej 10 m. Powierzchnię rozcinają liczne cieki naturalne (największe: Oleśnica, Dobra, Widawa, Świerzyna, Smolna) i sztuczne rowy melioracyjne (źródło: *Operat glebowo siedliskowy dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska*, stan na 01.01.2001r.).

III.10. WARUNKI HYDROLOGICZNE

III.10.1. WODY POWIERZCHNIOWE

Zgodnie z podziałem hydrograficznym Polski (2007) teren nadleśnictwa położony jest w obszarze następujących jednostek hydrograficznych:

- I Odra**
  - II Stara Odra**
    - III Kanał Miejski**
    - Kanał Powodziowy
    - Kanał Żeglugowy
  - II Widawa**

- III** Dopływ Polanowic
  - Dopływ spod Pawłowic
  - Kanał Kłokuczycki
  - Dobra
  - IV** Przylęk
    - Topór
    - V** Pęga
      - Dopływ ze Starego Mirkowa
      - Dopływ powyżej Kamienia
      - Dopływ spod Stępina
  - IV** Dopływ spod Szczodrych
    - Mielnica
    - V** Dopływ spod Tokar
      - Krakowianka
  - IV** Jagodna
    - Sawina
    - Łuczyńska Woda
    - V** Dopływ z Sierakowic
      - Dopływ spod Pomianowic
      - Dopływ spod Ludgierowic
  - IV** Dopływ Dobrej
    - Dopływ ze Strzelec
    - Dopływ z Sadkowa
    - Dopływ z Bartkowa
- III** Kanał Graniczny
  - Dopływ spod Kielczowa
  - Dopływ ze Śliwic
  - Oleśnica
  - IV** Dopływ z Pietrzykowic
    - Dopływ spod Lucienia
    - Boguszycki Potok
    - V** Przybrodna
      - Dopływ z Boguszyc
      - Roztoczyna
  - IV** Rzeczysko
    - V** Dopływ spod Ligoty Polskiej
      - Dopływ spod Dębowego Dworu
  - IV** Protwa
    - V** Dopływ Suchego Stawu

- IV Czarna Woda
  - Dopływ z Kuźniczyska
  - Zależna
  - Krępina
- III Prądnia
  - IV Grabownica
    - V Kanał Ulgi z Brzostkowa
  - IV Czarny Rów
    - V Dopływ spod Brodowców
  - IV Prądnia Twardogórska
    - V Dopływ spod Moszyc
  - IV Dopływ powyżej Goszczy
- III Polska Woda
  - IV Sarni Rów
    - V Dopływ spod Bukowiny Sycowskiej
    - VI Młynówka Starzyńska

Lasy nadleśnictwa Oleśnica Śląska są usytuowane w zlewisku Bałtyku, w całości w prawobrzeżnym dorzeczu Odry. Odra tylko w niewielkim fragmencie przepływa przez teren nadleśnictwa. Głównym dopływem Odry w nadleśnictwie Oleśnica Śląska jest Widawa, która biegnie wzdłuż południowej granicy nadleśnictwa. Wyływa pod Drołtovicami na wysokości około 200 m n.p.m. i uchodzi do Odry na wysokości około 110 m n.p.m. Jej długość wynosi 103,3 km. Dolina Widawy poniżej Namysłowa jest dość szeroka, dno –zmeliorowane. Występują liczne rozdzielania koryta. Poniżej ujścia Oleśnicy rzeka ta jest obwałowana, co w sposób istotny wpłynęło na zmianę stosunków wodnych w przyległych kompleksach leśnych. Drugim najważniejszym ciekim wodnym przepływającym przez teren nadleśnictwa jest Oleśnica. Wyływa na stokach Wzgórz Trzebnickich na wysokości około 200 m n.p.m. i uchodzi do Widawy na wysokości około 119 m n.p.m. Jej długość wynosi 43,73 km. W dolinie, na całej jej długości, występują skomplikowane stosunki wodne: liczne rozdzielające się koryta, rowy melioracyjne, starorzecza, bifurkacja z Toporem, dopływem Dobrej (źródło: *Operat glebowo siedliskowy dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska*, stan na 01.01.2001r.).

Wody stojące w nadleśnictwie Oleśnica Śląska to przede wszystkim niewielkie zbiorniki powstałe na dnach wyrobisk poeksploatacyjnych oraz stawy hodowlane zasilane z lokalnych cieków wodnych. W obrębie den dolinnych występują powierzchniowe podmokłości stałe i okresowe.

III.10.2. WODY PODZIEMNE

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wydzielono zbiornik wód podziemnych o nazwie „Zbiornik Oleśnica” o numerze GZWP 322. Zbiornik zlokalizowany jest na głębokości 30-160 m, jego wielkość szacowana jest na 246 km², a szacunkowe zasoby na 60 tys m³/d (Kleczkowski, 1990).

III.11. GLEBY

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska posiada specjalistyczne opracowanie glebowo-siedliskowe sporządzone przez Pracownię Glebowo-Siedliskową BULiGL oddz. w Brzegu wg stanu na 01.01.2001 r. Szczegółowy opis gleb leśnych zawarty jest w w/w opracowaniu, a ogólna charakterystyka gleb leśnych została przedstawiona w elaboracie (tom I) dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska wg stanu na 01.01.2013 r.

Zgodnie z „Klasyfikacją gleb leśnych Polski” (CILP 2000), w toku prac siedliskowych w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wyróżniono następujące typy i podtypy gleb:

Typ 9. Czarne ziemie (CZ)

Podtyp 9.1 Czarne ziemie murszaste (CZms)

Podtyp 9.2 Czarne ziemie właściwe (CZw)

Podtyp 9.3 Czarne ziemie wylugowane (CZwy)

Podtyp 9.4 Czarne ziemie brunatne (CZbr)

Typ 10. Gleby brunatne (BR)

Podtyp 10.1 Gleby brunatne właściwe (BRw)

Podtyp 10.4 Gleby brunatne kwaśne (BRk)

Typ 11. Gleby płowe (P)

Podtyp 11.1 Gleby płowe właściwe (Pw)

Podtyp 11.2 Gleby płowe brunatne (Pbr)

Podtyp 11.4 Gleby płowe opadowoglejowe (Pog)

Typ 12. Gleby rdzawe (RD)

Podtyp 12.1 Gleby rdzawe właściwe (RDw)

Podtyp 12.2 Gleby rdzawe brunatne (RDbr)

Podtyp 12.3 Gleby rdzawe bielcowe (RDb)

Typ 14. Gleby bielcowe (B)

Podtyp 14.1 Gleby bielcowe właściwe (Bw)

Podtyp 14.3 Gleby glejo-bielcowe właściwe (Bgw)

Podtyp 14.4 Gleby glejo-bielcowe murszaste (Bgms)

Podtyp 14.6 Glejo-bielice właściwe (Blgw)

Typ 15. Gleby gruntowoglejowe (G)

Podtyp 15.1 Gleby gruntowoglejowe właściwe (Gw)

Podtyp 15.4 Gleby gruntowoglejowe torfowe (Gt)

Podtyp 15.5 Gleby gruntowoglejowe torfiaste (Gts)

Podtyp 15.8 Gleby gruntowoglejowe mułowe (Gmł)

Typ 16. Gleby opadowoglejowe (OG)

Podtyp 16.1 Gleby opadowoglejowe właściwe (OGw)

Typ 17. Gleby mułowe (MŁ)

Podtyp 17.1 Gleby mułowe właściwe (MŁw)

- Podtyp 17.2 Gleby torfowo-mułowe (Młt)
- Typ 18. Gleby torfowe (T)
  - Podtyp 18.1 Gleby torfowe torfowisk niskich (Tn)
  - Podtyp 18.2 Gleby torfowe torfowisk przejściowych (Tp)
  - Podtyp 18.3 Gleby torfowe torfowisk wysokich (Tw)
- Typ 19. Gleby murszowe (M)
  - Podtyp 19.1 Gleby torfowo-murszowe (Mt)
  - Podtyp 19.2 Gleby mułowo-murszowe (Mmł)
- Typ 20. Gleby murszowate (MR)
  - Podtyp 20.1 Gleby mineralno-murszowe (MRm)
- Typ 21. Gleby mady rzeczne (MD)
  - Podtyp 21.2 Gleby mady rzeczne właściwe (MDw)
  - Podtyp 21.4 Gleby mady rzeczne brunatne (MDbr)
- Typ 25. Gleby industrio- i urbanoziemne (AU)
  - Podtyp 25.1 Gleby industrio- i urbanoziemne o niewykształconym profilu (Aui)

Łącznie w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wyróżniono 13 typów i 32 podtypy gleb. Zdecydowaną większość gleb nadleśnictwa Oleśnica Śląska stanowią gleby rdzawe – około 70% powierzchni nadleśnictwa. Siedliska występujące na tych glebach: świeże, rzadziej silnie świeże lub słabo wilgotne reprezentują bardzo szeroki zakres troficzności - od borów do lasów.

IV. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku ustanowiła następujące formy ochrony przyrody:

- parki narodowe,
- rezerваты przyrody,
- parki krajobrazowe,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura 2000,
- pomniki przyrody,
- stanowiska dokumentacyjne,
- użytki ekologiczne,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska nie występują: parki narodowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne ani zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Na gruncie zarządzanym przez nadleśnictwo zlokalizowany jest 1 rezerwat przyrody, 1 park krajobrazowy, 28 pomników przyrody, 9 obszarów sieci Natura 2000, 5 użytków ekologicznych. Ponadto w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zinwentaryzowano 75 chronionych i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych oraz 17 chronionych gatunków mszaków, 10 gatunków porostów i grzybów wielkoowocnikowych objętych ochroną prawną i/lub zagrożonych w skali kraju, 34 gatunki ssaków, ponad 200 gatunków ptaków, w tym gatunki wymagające ochrony strefowej, 13 chronionych gatunków płazów i 7 gatunków gadów, 8 chronionych i cennych gatunków ryb i smoczkoustych, a także 41 chronionych i/lub zagrożonych gatunków bezkręgowców.

IV.1. REZERWATY PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi (art.13). Dotychczas na gruntach nadleśnictwa Oleśnica Śląska powołano jeden rezerwat przyrody.

IV.1.1. ISTNIEJĄCE REZERWATY PRZYRODY

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska zlokalizowany jest jeden rezerwat przyrody „**Torfowisko koło Grabowna**”. Znajduje się on w obrębie leśnym Twardogóra, oddz. 5h; 6a-c i zajmuje powierzchnię 4,22 ha. Rezerwat został powołany zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 sierpnia 1980 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M. P.

Nr 19, poz. 94 oraz z 1989 r. Nr 17, poz. 119). Zarządzenie to zostało zaktualizowane zarządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie ogłoszenia wykazu rezerwatów przyrody utworzonych do dnia 31 grudnia 1998 roku na terenie województwa dolnośląskiego (rezerwat znajduje się w wykazie pod poz. 37) (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 172, poz. 3104). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest zarządzenie nr 11 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Torfowisko koło Grabowna” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 28, poz. 355). Nadzór nad rezerwatem sprawuje Regionalny Konserwator Przyrody we Wrocławiu. Wokół rezerwatu nie ustanowiono otuliny, nie zatwierdzono również planu ochrony.

Fotografia. 1. Rezerwat przyrody „Torfowisko koło Grabowna” (fot. J. Liszczyk)

Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie torfowiska o interesującej roślinności i stratygrafii. Rodzaj rezerwatu ustalono jako torfowiskowy (T). Ze względu na dominujący przedmiot ochrony rezerwat zalicza się do typu: florystycznego (PFI) i podtypu: roślin zielnych i krzewinek (rzk). Ze względu na główny typ ekosystemu rezerwat zalicza się do typu torfowiskowego (bagiennego) (ET) i podtypu torfowisk przejściowych (tp).

Tabela 10. Ogólna charakterystyka rezerwatów przyrody w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

Lp.	Nazwa	Rok	Położenie		Rodzaj	Typ i podtyp wg dominującego		Pow. [ha]	Zbiorowiska roślinne
			Obwód / oddz.	Gmina		Przedmiotu ochrony	Typu środowiska		
1	„Torfowisko koło Grabowna”	1980	Twardogóra/ oddz. 5 h; 6 a-c	Twardogóra	Torfowiskowy (T)	typ: florystyczny (PFI) podtyp: roślin zielnych i krzewinek (rzk)	typ: torfowiskowy (bagienny) (ET) podtyp: torfowisk przejściowych (tp)	4,22	Brak dokładnych informacji

Na skutek postępującej przez lata naturalnej sukcesji charakterystyczna dla rezerwatu światłolubna flora torfowiskowa zaczęła zanikać. Jednoczesne zubożenie tego obiektu w wodę dodatkowo wpłynęło negatywnie na florę rezerwatu. W związku z powyższym, ze względu na zachodzące w rezerwacie niekorzystne zmiany w ekosystemach torfowiskowych, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu ustanowił zarządzeniem nr 25 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 października 2011 r w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu „Torfowisko koło Grabowna” zadania ochronne na okres 5 lat.

Zadania ochronne obejmują:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

Tabela 11. Zadania ochronne dla rezerwatu „Torfowisko koło Grabowna” wg załącznika do Zarządzenia nr 25 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 28 października 2011 r.

Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków	Sposoby ochrony czynnej		
			Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
1	Zarastanie torfowiska podrostem drzew i krzewów (m.in. brzoza, wierzba iwa, czeremcha	Zatrzymanie sukcesji roślinności poprzez usuwanie podrostu drzew i krzewów	Wycięcie podrostu drzew i krzewów wraz z usunięciem pozyskanej biomasy poza teren rezerwatu.	0,42 ha (zarośla łozowe – wierzba iwa i szara)	Leśnictwo Dąbrowa oddz. 6b

Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia zagrożeń i ich skutków	Sposoby ochrony czynnej		
			Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja
	amerykańska, jeżyna) powodujące zagrożenie dla występujących na jego terenie roślin gatunków rzadkich i chronionych		Biomasę należy usunąć ręcznie – niedopuszczalne jest ciągnięcie gałęzi i konarów oraz pni po podłożu.	0,40 ha (zarośla łożowe, brzezina bagienna)	Leśnictwo Dąbrowa oddz. 6c (część południowa)
Teren po wycince należy dokładnie oczyścić, zwracając szczególną uwagę na to, aby zebrać wszystkie drobne gałęzie drzew i krzewów.			0,50 ha (zarośla łożowe, brzezina bagienna)	Leśnictwo Dąbrowa oddz. 5h	
Prace należy prowadzić w terminie od 15 sierpnia do 31 marca.			łączna powierzchnia działań 1,32 ha (ogólna pow. rezerwatu 4,22 ha)		

IV.1.2. PROPONOWANE REZERWATY PRZYRODY

Na terenie obrębu Twardogóra zostały wytypowane przez nadleśnictwo Oleśnica Śląska fragmenty drzewostanów o zróżnicowanych florystycznie zespołach roślinnych z wieloma gatunkami roślin naczyniowych podlegających ochronie częściowej i ścisłej. Są to drzewostany ujęte w wykazie powierzchni referencyjnych, których część wg stanu na 01.01.2013 r. znalazło się w lasach ochronnych jako drzewostany wodochronne. Drzewostany te znajdują się w dwóch kompleksach o wstępnych nazwach **Brzezinka i Sokołowice**.

Proponowany rezerwat przyrody „Brzezinka” obejmuje oddz. 174 d-f, h-i; 180 a, c, j; 184 a, g-i; 216 c-h, j-l; 217 h-j; 260A a; 261 a, c; 262 a leśnictwa Sokołowice i Ostrowina na łącznej powierzchni 57,64 ha. Przedmiotem ochrony proponowanego rezerwatu mają być dobrze zachowane wzdłuż rzeki Oleśnica zbiorowiska roślinne z zespołami roślinnymi *Ribo nigri-Alnetum*, *Luzulo-Quercetum petraeae*, *Calomagrosti-Quercetum petraeae* i *Calio sylvatici-Carpinetum* ze stanowiskami roślin chronionych i rzadkich, takich jak m.in.: wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, gatunki z rodziny storczykowatych *Orchidaceae*, konwalia majowa *Convallaria majalis* i kopytnik pospolity *Asarum europaeum*.

Proponowany rezerwat przyrody „Sokołowice” obejmuje oddz. 213 a, g-h; 214 b, i-j, l-m; 215 a, c; 233 a-b; 242 a-d; 256 b, f; 268 c, f w leśnictwach Sokołowice i Ligota Polska na łącznej powierzchni 54,52 ha. Przedmiotem ochrony mają być zróżnicowane siedliska leśne z zespołami roślinnymi *Ribo nigri-Alnetum*, *Astrantio-Fraxinetum* i *Galio sylvatici-Carpinetum* ze stanowiskami roślin chronionych i rzadkich.

IV.2. PARKI KRAJOBRAZOWE

Ustawa o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) charakteryzuje park krajobrazowy jako obszar „chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju” (art.16). Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru uchwalane jest przez sejmik województwa. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska zlokalizowany jest jeden park krajobrazowy.

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajdujących się w zasięgu granic parków krajobrazowych przyjęto, że do danego parku krajobrazowego zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w zasięgu parku, których granice pokrywają się w całości lub w części z obszarem parku. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z parkiem krajobrazowym przy zaliczaniu do parku krajobrazowego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy parku od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic parków krajobrazowych dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

IV.2.1. ISTNIEJĄCE PARKI KRAJOBRAZOWE

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajduje się **fragment Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”**. Park ten został powołany rozporządzeniem Wojewody Kaliskiego i Wojewody Wrocławskiego z dnia 3 czerwca 1996 r. w sprawie utworzenia i ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” (Dz. Urz. Woj. Kaliskiego Nr 19, poz. 102 oraz Dz. Urz. Woj. Wrocławskiego Nr 6, poz. 65), które zmieniono Rozporządzeniem nr 1 Wojewody Dolnośląskiego i Wojewody Wielkopolskiego z dnia 2 października 2000 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 38, poz. 656 z dnia 12 października 2000 r.). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie Parku Krajobrazowego "Dolina Baryczy", dla terenu Parku leżącego w granicach województwa dolnośląskiego (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 88, poz. 1012 z dnia 04 kwietnia 2007 r.), do którego wprowadzono zmiany Rozporządzeniem nr 19 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 12 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 303, poz. 3494 z dnia 24 listopada 2008 r.). Organem zarządzającym, zgodnie z Rozporządzeniem Nr 15 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 13 maja 1999 r. w sprawie utworzenia Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych jest Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych oddział Wrocław. Wokół parku nie utworzono otuliny. Na dzień 01.01.2013 r. nie opracowano planu ochrony dla Parku.

Celem powołania Parku było zachowanie doliny rzeki Baryczy wraz z łąkami, starorzeczami i terenami podmokłymi oraz zachowanie stawów i innych zbiorników wodnych, będących siedliskami chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Powierzchnia parku wynosi 87040 ha, z czego większość znajduje się w województwie dolnośląskim, w obrębie gmin: Cieszków, Krośnice, Milicz,

Prusice, Twardogóra, Trzebnica i Żmigród. Na terenie województwa wielkopolskiego leży 17 000 ha w gminach: Odolanów, Przygodzice i Sośnie. Na gruntach w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajduje się 1101,12 ha.

Większa część Parku położona jest we wschodniej części Obniżenia Milicko-Głogowskiego, w środkowym biegu rzeki Baryczy. W granicach Parku znalazły się także najcenniejsze obszary Kotliny Milicko-Odolanowskiej oraz Żmigrodzkiej, zwane potocznie doliną Baryczy. Lasy zajmują około 40% powierzchni i reprezentują większość zbiorowisk leśnych (od borów chrobotkowych, poprzez buczyny niżowe i grądy, po łągi). Do szczególnie cennych gatunków stwierdzonych na terenie parku są stanowiska salwinii pływającej *Salvinia natans*, kukulki krwistej *Dactylorhiza incarnata*, nasięźrzała pospolitego *Ophioglossum vulgatum* i grzybieńczyka wodnego *Nymphoides peltata*. Faunę reprezentuje szereg gatunków owadów, ryb, płazów i gadów, ptaków i ssaków, z czego ptaki są największym bogactwem Parku (źródło: serwis Dolnośląskiego Zespołu Parków Krajobrazowych).

Tabela 12. Wykaz gruntów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska w zasięgu granic Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy”

Nazwa obrębu	Adres leśny	Powierzchnia leśna [ha]	Powierzchnia nieleśna [ha]
Goszcz	1 a-h;2 a-g;3 a-l;4 a-m;5 a-n;6 a-g;7 a-f;8 a-g;9 a-g;10 a-g;11 a-h;12 a-g;13 a-j;14 a-k;15 a-c;16 a-n;17 a-m;18 a-m;19 a-k;20 a-f;21 a-i;22 a-o;23 a-i;24 a-j;25 a-k;26 a-i;27 a-r;28 a-s;29 a-g;30 a-r;31 a-k;32 a-n;33 a-h;34 a-k;35 a-i;36 a-r;37 a-y;38 a-l;56 a;59 a-i,k,p;59A a-p;60 a-t;60A a-g;61 a-h;62 a-g	1074,23	26,89
RAZEM			1101,12

IV.3. OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) obszar chronionego krajobrazu obejmuje „tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych” (art.23). W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa ta forma ochrony przyrody nie występuje, jednak zgodnie z obowiązującym *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (2002)* proponuje się utworzenie trzech takich obszarów. W opracowywanym obecnie projekcie zmiany *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego (2010)* uwzględniono jedynie propozycję utworzenia jednego obszaru chronionego krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie”.

IV.3.1. PROPONOWANE OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Dobrej” zlokalizowany jest w całości w dorzeczu rzeki Dobrej, prawostronnego dopływu Widawy. Prawie cały obszar położony

jest w granicach gminy Długołęka, jedynie jego krańce znajdują się odpowiednio na terenie Gminy Dobroszyce i miasta Wrocławia. Do najcenniejszych florystycznie zbiorowisk tego obszaru należą fragmenty zachowanych lasów grądowych oraz łągów (wiązowo-jesionowych, jesionowo-olszowych) z drzewostanem zbliżonym do naturalnego. Stwierdzono tu występowanie 17 gatunków roślin prawnie chronionych, licznych gatunków płazów, gadów, ptaków, nietoperzy i ssaków owadożernych (źródło: PZPWD 2002; Programy Ochrony Środowiska gmin Oleśnica, Dobroszyce, Twardogóra, Długołęka).

Proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Widawy” położony jest w całości w dorzeczu rzeki Widawy, prawostronnego dopływu Odry, na terenach gmin Oleśnica, Długołęka i Czernica oraz miasta Wrocławia. Do najcenniejszych florystycznie zbiorowisk obszaru należą nieliczne fragmenty zachowanych lasów grądowych, dąbrów oraz łągów z drzewostanem o składzie zbliżonym do naturalnego. Drugą grupę cennych zbiorowisk stanowią ekstensywnie użytkowane łąki, na których rosną przedstawiciele rodziny storczykowatych: kukulka plamista *Dactylorhiza maculata* i kukulka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*. Na terenie tym stwierdzono występowanie 10 gatunków roślin prawnie chronionych, w tym pięć objętych ochroną ścisłą, stwierdzonych na 72 stanowiskach (źródło: PZPWD 2002; Programy Ochrony Środowiska gmin Oleśnica, Bierutów, Twardogóra, Długołęka).

Proponowany Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie” położony jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, na terenie powiatów Wołów, Trzebnica, Milicz, Oleśnica i Wrocław (w tym m.in. gminy Długołęka, Dobroszyce, Wisznia Mała, Trzebnica, Zawonia). Projektowany na podstawie dokumentacji przygotowanej przez Wojciecha Jankowskiego, znajdującej się w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody we Wrocławiu (źródło: PZPWD 2002). Propozycja została zrealizowana częściowo poprzez ustanowienie przez gminę Wisznia Mała Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Trzebnickie” uchwałą Nr V/XXVIII/164/09 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 24 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia obszaru chronionego krajobrazu Wzgórza Trzebnickie (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 118 z dnia 16 lipca 2009 r.poz. 2473). Pozostała część obszaru figuruje jako propozycja w obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z 2002, oraz w projekcie zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z 2010 r.

IV.4. POMNIKI PRZYRODY

Według ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) pomnikami przyrody są „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie” (art. 40 ust.1). Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (art. 40 ust. 2). Kryteria uznawania tworów przyrody żywej

i nieożywionej za pomniki przyrody może określić, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw środowiska (art. 40, ust. 3).

IV.4.1. ISTNIEJĄCE POMNIKI PRZYRODY

Na terenie gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajduje się 65 pomników przyrody, z czego na gruntach w zarządzie nadleśnictwa występuje 28 z nich. Są to 24 pojedyncze okazy dębu szypułkowego, dwie grupy tego gatunku, a także pojedyncze okazy modrzewia japońskiego i buka zwyczajnego. Ponadto poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 26 pojedynczych okazów dębu szypułkowego, dwie grupy tego gatunku, aleja złożona z 11 drzew w gminie Długołęka, oraz pojedyncze okazy buka zwyczajnego, tulipanowca amerykańskiego, cisa pospolitego, kasztanowca zwyczajnego, lipy drobnolistnej i wiązu górskiego. W gminie Twardogóra objęto ochroną w formie pomnika przyrody również dwa głazy narzutowe.

Tabela 13. Wykaz pomników przyrody w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska (zgodnie z rejestrem form ochrony przyrody prowadzonym przez RDOŚ we Wrocławiu, z dnia 22.10.2012r.)

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
POMNIKI PRZYRODY NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA*						
1	Decyzja Wojewody Nr 12/82 z dnia 28 lutego 1982 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	188	Oleśnica Śląska, 75 c	Długołęka/Borowa	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 246 obw. 500cm wiek 310 lat Egzemplarz wpisany do Leśnego Banku Genów
2	Decyzja Wojewody Nr 11/82 z dnia 28 lutego 1982 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	189	Oleśnica Śląska, 12 h	Długołęka/Szczodre	Modrzew japoński <i>Larix kaempferi</i>	Nr działki 51 obw.340cm wiek 160 lat

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
3	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 38/64 z dnia 26 marca 1964 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	191	Oleśnica Śląska, 22 p	Długołęka/Szczodre	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 388/4 obw. 744cm wiek 450 lat
4	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 39/64 z dnia 23.03.1964r.; Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 19 kwietnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 69 z dnia 6 maja 2002 r. poz. 1321)	195	Oleśnica Śląska, 12 f	Długołęka/Szczodre	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 385 obw. 448cm wiek 310 lat
5	Decyzja Wojewody Nr 9/82 z dnia 28 grudnia 1982 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	197	Oleśnica Śląska, 79 d	Długołęka/Bielawa	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 380/1 całkowicie obumarły
6	Decyzja Wojewody Nr 10/82 z dnia 28 lutego 1982 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	198	Oleśnica Śląska, 79 d	Długołęka/Bielawa	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 380/1 obw. 416cm wiek 290 lat

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
7	Decyzja Wojewody Nr 8/82 z dnia 28 lutego 1982 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	199	Oleśnica Śląska, 79 d	Długołęka/Bielawa	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 380/1 obw. 410cm wiek 290 lat drzewo w złym stanie zdrowotnym
8	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 26/64 z dnia 21marca 1964 r.(Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966r.)	206	Grochowo, 185 d	Dobroszyce/Łuczyna Wielka	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 547 obw. 516cm Drzewo rośnie na skraju poletka łowieckiego , w pobliżu runi zamku myśliwskiego
9	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 23/66 z dnia 28 lutego 1966 r. (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	625	Goszcz, 17 l	Krośnice/ Suliradzice	Grupa 4 drzew -Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 201/17 obw.566cm stwierdzono 3 szt.
10	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 2/64 z dnia 20 marca 1964 r. (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	626	Goszcz, 25 a	Krośnice/ Grabownica	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 429 obw. 505cm
11	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 22/66 z dnia 28 lutego1966 r. (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.)	627	Goszcz, 28 b	Krośnice/ Grabownica	Grupa 2 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 435 obw. 850cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
12	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 34/64 z dnia 23 marca 1964 r. (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.); Dec. nr 34/64/98r. z dn. 23 marca 98r.	1151	Twardogóra, 293 b	Oleśnica/ Osada Leśna	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Nr działki 373/293 obw. 346cm
13	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1156	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM-2, 404/88 AM-3 obw. 450cm
14	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1157	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 390cm
15	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1158	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 270cm
16	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1159	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 230cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
17	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1160	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 400cm
18	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1161	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 410cm
19	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1162	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 440cm
20	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1163	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 370cm
21	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1164	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 310cm
22	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1165	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 320cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
23	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1166	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 310cm
24	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1167	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 385cm
25	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1168	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 665 AM obw. 385cm
26	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1169	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> obw.270cm	Nr działki 665 AM
27	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1170	Twardogóra, 276 a	Oleśnica/ Boguszyce	Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	Nr działki 665 AM obw. 290cm
28	Uchwała nr V/46/2007 Rady Gminy Zawonia z dnia 30 marca 2007 r (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 96 z dnia 18 kwietnia 2007 r. poz. 1179)	2416	Grochowo, 122 b	Zawonia/ Grochowa	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> „Dąb Grochowski”	Nr działki 69/122 obw. 669cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
POMNIKI PRZYRODY POZA GRUNTAMI W ZARZĄDZIE NADLEŚNICTWA						
29	Decyzja Wojewody Nr 3/81 z dnia 13 kwietnia 1981 r.	21	-	Bierutów/ Bierutów	Grupa 2 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 81 obw. 405 i 410cm
30	Decyzja Wojewody Nr 6/77 z dnia 27 grudnia 1977 r.; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. w sprawie pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	190	-	Długołęka / Łozina	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 80 obw. 410cm wiek 290 lat Drzewo rośnie po lewej stronie drogi z Łoziny do Budziwojowic, przy skrzyżowaniu z drogą polną, przy kapliczce
31	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 37/64 z dnia 26 marca 1964 r. (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966 r.) ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	192	-	Długołęka/Szczodre	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 190/2 obw.571cm wiek 390 lat
32	Decyzja Wojewody Nr 2/77 z dnia 24 grudnia 1977 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	193	-	Długołęka/Szczodre	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 190/3 obw. 730cm wiek 430 lat

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
33	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 101/65 z dnia 27 lutego 1965 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	194	-	Długołęka/Szczodre	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 15 obw. 613cm wiek 430 lat
34	Decyzja Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Nr 31/64 z dnia 23 marca 1964 r. ; Uchwała Nr IV/71/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1435)	196	-	Długołęka/Domaszczyn	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 305/2 obw. 700cm wiek 430 lat
35	Decyzja Wojewody Nr 7/82 z dn.28.02.1982r.; Rozporządzenie Wojewody Dolnośląskiego z dnia 19 kwietnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 69 z dnia 6 maja 2002 r. poz. 1321)	200	-	Długołęka/Domaszczyn	Aleja 11 drzew - Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 356 obw. 350-535cm wiek 270-350 lat
36	Uchwała Nr IV/70/11 Rady Gminy Długołęka z dnia 25.03.2011 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 90, poz. 1434)	201	-	Długołęka/Krakowiany	Tulipanowiec amerykański <i>Liriodendron tulipifera</i>	Nr działki 10/1 obw. 345cm
37	Decyzja Wojewody Nr 33/64 z dnia 23 marca 1964r. PWRN we Wrocławiu (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966r.)	205	-	Dobroszyce/Dobroszyce	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Nr działki 619/1 obw. 188cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
38	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1152	-	Oleśnica/ Sokołowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 155/3 obw. 290cm
39	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1153	-	Oleśnica/ Sokołowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 155/3 obw. 350cm
40	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1154	-	Oleśnica/ Sokołowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> obw.310cm	Nr działki 155/3
41	Uchwała Nr XXIII/159/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r.(Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 77 z dnia 2 maja 2005 r.)	1155	-	Oleśnica/ Sokołowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 155/3 obw. 360cm
42	Uchwała Nr VI/39/03 Rady Miasta Oleśnicy z 28 marca 2003 r.	1171	-	Oleśnica/Oleśnica	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 7AM60 obw. 363cm
43	Uchwała Nr VI/39/03 Rady Miasta Oleśnicy z 28 marca 2003 r.	1172	-	Oleśnica/Oleśnica	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 7AM60 obw. 478cm
44	Uchwała Nr VI/39/03 Rady Miasta Oleśnicy z 28 marca 2003 r.	1173	-	Oleśnica/Oleśnica	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Nr działki 7AM60 obw. 347cm
45	Uchwała Nr VI/39/03 Rady Miasta Oleśnicy z 28 marca 2003 r.	1174	-	Oleśnica/Oleśnica	Buk zwyczajny <i>Fagus sylvatica</i>	Nr działki 7AM60 obw. 497cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
46	Decyzja Wojewody Nr 32/64 z dnia 23 czerwca 1964 r. PWRN we Wrocławiu (Dz. Urz. Woj. Rady Narodowej we Wrocławiu Nr 3 z 20.05.1966r.)	1175	-	Oleśnica/Oleśnica	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 1/2 AM61 Dąb "Oleś" obw. 497 cm
47	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2024	-	Trzebnica/Masłów	Kasztanowiec zwyczajny <i>Aesculus hippocastanum</i>	Nr działki 311/1 obw. 285 cm
48	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2025	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 330 cm
49	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2026	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 298/2 obw. 525 cm
50	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2027	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 213 obw. 450 cm
51	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2028	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 458 cm
52	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2029	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 506 cm
53	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2030	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 476 cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
54	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2031	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 340 cm
55	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2032	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 403 cm
56	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2033	-	Trzebnica/Masłów	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 366/1 obw. 385 cm
57	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2034	-	Trzebnica/Blizocin	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	Nr działki 140/4 obw. 286 cm Drzewo rośnie przy głównej drodze, naprzeciw stawu
58	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2035	-	Trzebnica/ Masłowiec	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	Nr działki 240 obw. 497 cm Drzewo rośnie niedaleko nowego cmentarza, blisko końca drogi asfaltowej
59	Uchwała nr XI/85/95 Rady Miasta i Gminy Trzebnica z dnia 29 czerwca 1995r.	2036	-	Trzebnica/ Kuźniczysko	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 282 obw. 384 cm
60	Decyzja Nr 9/81 Wojewody Wrocławskiego z dnia 16 czerwca 1981 r.	2111	-	Twardogóra/ Gola Wielka	Dwa głązy narzutowe	Nr działki 66 W części wschodniej wsi Gola Wielka, na poboczu drogi gminnej (utwardzonej), w kierunku leśniczówki Twardogóra, na łuku drogi około 30 m od granicy lasu
61	Decyzja Nr 32/76 z dnia 05.10.1976 r.	2309	-	Wrocław / Pawłowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 6/5 obw. 728 cm

Lp.	Akt prawny	Nr rej. RDOŚ	Położenie		Gatunek	Uwagi
			Obręb, pododdz.	Gmina/Obr. ew.		
62	Uchwała Nr X/199/03 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 12.06.2003 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 25.07.2003 r. Nr 117 poz. 2123)	2368	-	Wrocław / Sołtysowice	Grupa 2 dębów szypułkowych <i>Quercus robur</i>	Nr działki 1/32 Las Sołtysowicki obw. 522 i 420 cm
63	Uchwała Nr X/199/03 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 12.06.2003 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 25.07.2003 r. Nr 117 poz. 2123)	2369	-	Wrocław / Sołtysowice	Wiąz górski <i>Ulmus glabra</i>	Nr działki 1/32 Las Sołtysowicki obw. 336 cm
64	Uchwała Nr XXV/2096/04 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 08.07.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 27.08.2004 r. Nr 160 poz. 2782)	2383	-	Wrocław / Sołtysowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 1/32 Las Sołtysowicki obw.421 cm
65	Uchwała Nr XXV/2096/04 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 08.07.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 27.08.2004 r. Nr 160 poz. 2782)	2384	-	Wrocław / Sołtysowice	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	Nr działki 1/32 Las Sołtysowicki obw.414 cm

*pomniki przyrody zlokalizowane na gruntach w zarządzie PGL LP potwierdzone przez nadleśnictwo Oleśnica Śląska w 2012 roku.

IV.4.2. PROPONOWANE POMNIKI PRZYRODY

Na terenie gminy Oleśnica proponuje się utworzenie pomnika przyrody „Aleja nad Potokiem” za miejscowością Spalice (71 drzew) oraz „Wiekowy Dąb” za miejscowością Cieśle. W gminie Bierutów do objęcia ochroną jako pomnik przyrody typowany jest dąb przy ulicy Namysłowskiej w Bierutowie. Na terenie gminy Długołęka zinwentaryzowano 288 pojedynczych drzew i grup drzew o wymiarach pomnikowych (źródło: Programy Ochrony Środowiska gmin Oleśnica, Bierutów, Długołęka).

IV.5. OBSZARY NATURA 2000

Głównym celem funkcjonowania Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt, które uważa się za cenne (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i zagrożone wyginięciem w skali całej Europy. Obszary chronione w ramach sieci Natura 2000 wyznaczane są przez kraje członkowskie Unii Europejskiej zgodnie z zapisami zawartymi w Dyrektywie 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (zwanej dyrektywą ptasią) oraz Dyrektywie 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (zwanej dyrektywą siedliskową). Kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków określa w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw środowiska.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska zlokalizowanych jest 9 obszarów sieci Natura 2000: 8 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) – projektowanych specjalnych obszarów ochrony i 1 obszar specjalnej ochrony ptaków (OSO). Dwa z obszarów Natura 2000 – OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017 oraz OZW Bierutów PLH020065 znajdują się poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska.

Uwaga! Przy sporządzaniu wykazu gruntów leśnych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska znajdujących się w zasięgu granic obszarów Natura 2000 przyjęto, że do danej ostoi zalicza się wszystkie wydzielania leśne zlokalizowane w jej zasięgu, których granice pokrywają się w całości lub w części z daną ostoją. Dla wydzielen leśnych pokrywających się w części z obszarem Natura 2000 przy zaliczaniu do niego nie stosowano kryterium powierzchniowego. W zamian zastosowano kryterium odległości granicy obszaru Natura 2000 od granicy wydzielenia. Jako minimalną wielkość przyjęto odległość 5 metrów zakładając, że podczas wektoryzacji granic ostoi Natura 2000 dopuszczalna odchyłka mogłaby wynosić +/- 1mm na mapie w skali 1:5000 (mapa gospodarcza).

IV.5.1. OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIA DLA WSPÓLNOTY – PROJEKTOWANE SPECJALNE OBSZARY OCHRONY

IV.5.1.1. OZW GRĄDY W DOLINIE ODRY PLH020017

Typ ostoi: K (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty częściowo przecinający się z obszarem specjalnej ochrony ptaków)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 8348,9 ha

Suma powierzchni wydzielen leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **obszar znajduje się poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa**

Obszar obejmuje fragmenty doliny Odry o dużej mozaice siedlisk od suchych muraw i fragmentów borów po roślinność wodną i szuwarową starorzeczy i oczek wodnych. Duża część

łęgów jest przekształcona w wyniku odcięcia od zalewów po obwałowaniu koryta rzeki, jednak w czasie dużych powodziach są one zalewane.

W obszarze znajduje się jeden z większych kompleksów leśnych (grądów i łęgów) w dolinie Odry, wraz z terenami łąkowymi, charakteryzujący się też dużą różnorodnością siedlisk podmokłych. Łącznie zidentyfikowano tu 11 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 16 gatunków z Załącznika II tej dyrektywy. Szczególnie bogata jest roślinność wodna i mokradłowa. Na tym terenie znajduje się m.in. jedno z najlepiej zachowanych stanowisk kotewki orzecha wodnego *Trapa natans* w dolinie Odry. Cenna jest też flora łąkowa (źródło: SDF obszaru z 10.2009).

Do najpoważniejszych zagrożeń dla tego terenu należą: naturalna sukcesja w wyniku zaprzestania użytkowania fitocenoz łąkowych i pastwiskowych, zaorywanie łąk, zręby zupełne i osuszanie podmokłych fragmentów lasów, eksploatacja piasku i żwiru, zanieczyszczenia wód powierzchniowych ściekami komunalnymi, dzikie wysypiska śmieci, niekontrolowana turystyka i wędkarstwo, inwestycje związane ze zmianą koryta Oławy, zamiana gruntów rolnych na działki budowlane. Dolina podlega również działaniom z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, które dotyczą różnych fragmentów doliny rzecznej. Przy ich wykonywaniu powinna zostać zachowana dbałość o utrzymanie dobrego stanu ekologicznego doliny i nie pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych i gatunków, których ochrona jest celem utworzenia obszaru Natura 2000.

Obecnie trwają prace nad sporządzeniem planu zadań ochronnych dla obszaru Grądy w Dolinie Odry PLH020017 prowadzone przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej oddział w Brzegu. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z października 2009 r.

Tabela 14. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 10.2009r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
2330	Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	0,02	B	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	2,74	A		
6120	Cieptolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	0,2	B		

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>) - priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków	0,02	B		
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	4,54	B		
6430	Ziółorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,2	B		
6440	Łąki selemicowe (<i>Cnidion dubii</i>)	1,07	A		
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	7,09	C		
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	0,02	C		
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	1,82	A		
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori – petraeae</i>)	0,01	C		
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	1,18	A		
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	30,02	A		

Tabela 15. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Grądy w Dolinie Odry PLH020017 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 10.2009r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	10-100i	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1318	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	10-100i	C	
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	10-100i	C	
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	C	B	
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	C	B	
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	13 loc.	B	
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	8 loc.	B	
6144	Kiełb białopłetwy <i>Romanogobio albipinnatus</i>	R	C	
1130	Boleń <i>Aspius aspius</i>	C	C	
5339	Różanka <i>Rhodeus amarus</i>	C	C	
1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	C	C	
1146	Koza złotawa <i>Sabanejewia aurata</i>	VR	C	
1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	C	C	
6169	Przeplatka matura <i>Euphydryas maturna</i>	7 loc.	B	
6177	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	15 loc.	B	
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	3 loc.	B	
6179	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	11 loc.	B	
1074	Barczatka kataks <i>Eriogaster catax</i>	1 loc.	B	
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	22 loc.	B	
1088	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i>	13 loc.	B	

IV.5.1.2. OZW OSTOJA NAD BARYCZĄ PLH020041

Typ ostoi: K (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty częściowo przecinający się z obszarem specjalnej ochrony ptaków)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 82026,4 ha

Suma powierzchni wydzieleń leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **1079,94 ha**

Obszar obejmuje rozległe bagniste obniżenie doliny Baryczy, która jest typową rzeką niziną z wieloma dopływami, fragmentami terenów zalewowych i dobrze zachowanymi starorzeczami.

W południowo zachodniej części obszaru znajdują się zalesione morenowe Wzgórza Twardogórskie. Obszar jest zróżnicowany, obejmuje kompleksy łąk zalewowych, stawów rybnych, pól uprawnych i rozległych terenów leśnych. O specyfice terenu decyduje bogata sieć hydrograficzna z licznymi kanałami, naturalnymi i sztucznymi ciekami wodnymi, stawami i mokradłami. Obszar znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy i pokrywa się częściowo (66,4%) z Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Baryczy PLB02000 (źródło: SDF obszaru z 02.2008).

Lasy ostoi tworzą dwa większe kompleksy: Lasy Milickie na zachodzie i Lasy Ostrzeszowskie na wschodzie. W pobliżu cieków wodnych zachowały się dobrze wykształcone cenne zbiorowiska leśne: największy kompleks łągów jesionowo-olszowych w południowo-zachodniej Polsce, łągi dębowo-wiązowo-jesionowe oraz starodrzewia grądowe i buczynowe. Zagrożeniem dla przedmiotów ochrony mogą być m.in.: regulacje i renowacje cieków wodnych, zalesianie i sukcesja roślinności na terenach otwartych, zwiększenie aktualnego pozyskania drewna w starodrzewach, likwidacja śródpolnych zadrzewień (źródło: SDF obszaru z 02.2008).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z lutego 2008 r.

Tabela 16. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow. [ha]
Goszcz	1 a-h;2 a-g;3 a-l;4 a-m;5 a-n;6 a-g;7 a-f;8 a-g;9 a-g;10 a-g;11 a-h;12 a-g;13 a-j;14 a-k;15 a-c;16 a-n;17 a-m;18 a-m;19 a-k;20 a-f;21 a-i;22 a-o;23 a-i;24 a-j;25 a-k;26 a-i;27 a-r;28 a-s;29 a-g;30 a-r;31 a-k;32 a-n;33 a-h;34 a-k;35 a-i;36 a-r;37 a-y;38 a-l;59 a-i,k,p;59A a-p;60 a-t;60A a-g;61 a-h;62 a-g	1079,94
OGÓŁEM		1079,94

Tabela 17. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
3130	Brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Isoeto</i> - <i>Nanojuncetea</i>	0,11	A	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	0,05	B		
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników <i>Ranunculion fluitantis</i>	0,06	C		
6120	Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	0,09	B		
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	0,08	A		Obr. 3: 13 f
6430	Ziólorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziólorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,01	B		
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	1,45	B		
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	0,13	B		Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	0,02	A		
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	1,34	B		
9130	Żyzne buczyny (<i>Dentario glandulosae-Fagenion</i> , <i>Galio odorati-Fagenion</i>)	0,10	B		

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	2,25	A		Obr. 3: 61 d-f
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	2,05	C	Obr. 3: 3 g	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	1,29	A	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Obr. 3: 8 b-c

Tabela 18. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	P	B	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	P	B	
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	P	B	
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	P	B	Obr. 3: 18 a;19 c;20 f;36 c;62 c
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	P	B	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	P	B	Obr. 3: 37 g
6144	Kiełb białopłetwy <i>Romanogobio albipinnatus</i>	P	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
5339	Różanka <i>Rhodeus amarus</i>	P	C	
1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	P	B	
1146	Koza złotawa <i>Sabanejewia aurata</i>	P	B	
1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	P	B	
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	P	C	
1083	Jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i>	P	B	
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	P	B	Obr. 3: 13 j;17 m;18 j;28 l;62 d-f

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1088	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i>	C	A	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa

IV.5.1.3. OZW STAWY W BOROWEJ PLH020045

Typ ostoi: B (wydzielony obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 188,7 ha

Suma powierzchni wydzieleń leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **113,63 ha**

Obszar położony jest na Równinie Oleśnickiej. Obejmuje cztery stawy rybne o powierzchni 15 ha stanowiące utrwalonego element krajobrazu Równiny. Powstałe w XII-XIII wieku stawy są użytkowane w tradycyjny sposób do dnia dzisiejszego. Tradycyjne użytkowanie polega m.in. na okresowym spuszczeniu wody i odsłanianiu mulistego dna. W zasięgu ostoi znajduje się największe znane stanowisko koleantusa delikatnego *Coleanthus subtilis* w Polsce. Populacja liczy ponad 10000 osobników i charakteryzuje się bardzo wysokim potencjałem reprodukcyjnym. Typ siedliska przyrodniczego 3130 pokrywa od 10 do 90% całkowitej powierzchni obszaru w zależności od pory roku. Stwierdzono tu występowanie kilku rzadkich i chronionych gatunków roślin (namulnik brzegowy *Limosella aquatica*, mysiorek drobny *Myosurus minimus*, włosienicznik wodny *Batrachium aquatile* i włosienicznik skąpopręcikowy *B. Trichophyllum*). Według autorów Standardowego Formularza Danych konieczne jest przeprowadzenie inwentaryzacji faunistycznej obszaru.

Zagrożeniem dla obszaru może być zintensyfikowanie gospodarki stawowej lub inne zmiany w dotychczasowym zagospodarowaniu (np. zaniechanie regularnego spuszczenia wody ze stawów). Również nawożenie okolicznych obszarów może zakłócić równowagę w siedlisku (źródło: SDF obszaru z 02.2008).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z lutego 2008 r.

Tabela 19. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Stawy w Borowej PLH020045

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Oleśnica Śląska	58 a,c-h;59 f-g;64 a;70 b,d;71 a-h;72 a-b;74 a-d;78 a-d;79 a-j	113,63
OGÓŁEM		113,63

*powierzchnia leśna

Tabela 20. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Stawy w Borowej PLH020045 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
3130	Brzegi lub osuszone dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Isoeto</i> - <i>Nanojuncetea</i>	33,00	A	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa

Tabela 21. Rośliny wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Stawy w Borowej PLH020045 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1887	Koleantus delikatny <i>Coleanthus subtilis</i>	>100000	A	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa

IV.5.1.4. OZW BIERUTÓW PLH020065

Typ ostoi: B (wydzielony obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 223,5 ha.

Suma powierzchni wydziałów leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **obszar znajduje się poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa**

Obszar stanowi kompleks łąk wilgotnych i zalewowych oraz pastwisk po obu stronach rzeki Widawy, w rejonie Kijowic, Kruszowic i Paczkowa. Około 18% powierzchni obszaru stanowią grunty orne. Do występujących na tym terenie siedlisk zalicza się: niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe oraz ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne. Obszar ma kluczowe znaczenie dla przetrwania czerwończyka fioletka *Lycaena helle* na Dolnym Śląsku. Obejmuje ostatnie stanowisko gatunku w tym województwie potwierdzone po 1995 roku. Stanowisko to może stanowić łącznik między rejonem występowania gatunku w województwie opolskim (Namysłów), a dawno nie potwierdzanymi stanowiskami koło Oleśnicy. Obszar chroni rzadki już na Nizinie Śląskiej zespół łąk wilgotnych z rdestem wężownikiem *Polygonum bistorta* – rośliną żywicielską gąsienic czerwończyka fioletka. Obszar jest zagrożony przez zmianę sposobu użytkowania (zaoranie pod uprawy kukurydzy lub wierzby), przez meliorację oraz zmiany

w stosunkach wodnych w dolinie Widawy na skutek planowanej budowy zbiornika retencyjnego koło Dziadowej Kłody. Ze względu na sąsiedztwo miasta i wiosek, występuje też zagrożenie skażenia ściekami i nawozami, składowania odpadów oraz wypalania traw na wiosnę (źródło: SDF obszaru z 02.2008). Obecnie trwają prace nad sporządzeniem planu zadań ochronnych dla obszaru PLH020065 Bierutów prowadzone przez firmę URS Polska Sp. z o.o. z Wrocławia. Planowany termin zakończenia prac to rok 2013. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z lutego 2008 r.

Tabela 22. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bierutów PLH020065 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	7,22	B	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
6430	Ziółorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,50	C		
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	8,98	B		

Tabela 23. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Bierutów PLH020065 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 02.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	5-10i	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	3-7i	C	
5339	Różanka <i>Rhodeus amarus</i>	R	C	
1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	R	C	
1149	Koza <i>Cobitis taenia</i>	R	C	
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	R	C	
4038	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	50-100	B	

IV.5.1.5. OZW KUMAKI DOBREJ PLH020078

Typ ostoi: B (Wydzielony Projektowany Specjalny Obszary Ochrony, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 2094,0 ha

Suma powierzchni wydziałów leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **1043,85 ha**

Obszar obejmuje dolinę rzeki Dobrej na dwóch odcinkach, charakteryzujących się najwyższym nagromadzeniem walorów przyrodniczych, pomiędzy Bartkowem i Dobrzeniem oraz pomiędzy Dąbrowicą a Pawłowicami. Rzeka na opisywanym odcinku płynie przez obszar Niziny Śląskiej przez niemal całkowicie płaski teren pokryty osadami czwartorzędowymi. Dolina rzeki jest uregulowana, lecz występują tu liczne obniżenia terenu ze stagnującą wodą oraz stawy hodowlane, co stwarza doskonałe warunki bytowe płazów (*źródło*: SDF obszaru z 04.2008).

Obszar ma kluczowe znaczenie dla ochrony płazów w regionie dolnośląskim - występują tu bardzo bogate i wysokie liczebnie populacje kumaka nizinnego *Bombina bombina* oraz traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*. Dużym walorem są również stare dęby ze stanowiskami pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* i kozioroga dębosza *Cerambyx cerdo*. Siedliska przyrodnicze oraz inne gatunki zwierząt grają mniejszą rolę wśród przedmiotów ochrony obszaru; do najbardziej interesujących należy zaliczyć zachowane zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*źródło*: SDF obszaru z 04.2008).

Główne zagrożenia dla tego obszaru generowane są poprzez:

- Prowadzenie prac z zakresu ochrony przeciwpowodziowej nieuwzględniające charakterystyki ekologicznej i wymagań ochrony typu siedlisk występujących w obrębie międzywala;
- Prowadzenie prac leśnych w siedliskach leśnych, nieuwzględniające wymagań ochrony danego typu siedliska, zwłaszcza usuwanie starych, próchniejących drzew (obecnie zagrożenie nie dotyczy lasów w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska *przyp. Autora*);
- Zaorywanie łąk i intensyfikacja gospodarki łąkarskiej;
- Zalesianie łąk i polan;
- Intensyfikacja gospodarki stawowej i niszczenie roślinności wodnej;
- Intensyfikacja rolnictwa;
- Funkcjonowanie rozległej piaskowni.

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z kwietnia 2008 r.

Tabela 24. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Kumaki Dobrej PLH020078

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Grochowo	252 d;253 a-f;254 f-g;264 i;265 c-d;266 a-l;267 a-n	101,24
Twardogóra	20 c-i;30 g;31 b-c;32 a-g;33 a-g;34 a-c,h-j;51 a-g;52 a-h;53 a-h;54 a-b,d;56 b-d;57 a-g;58 a-f;59 a-i;102 a;103 a	263,51
Oleśnica Śląska	8 i;9 b-l;10 a-i;11 h;12 a-m;13 a-s;14 a-f;15 a-j,l;16 b-m;17 d-i;18 b-r;19 b,d-f;20 b-g;21 a-o;22 a,d-n,s;23 a-f;27 b-f;28 a,c;29 a-l;30 a-b;31 a-g;32 a-d;33 a-j;34 a-i,k;38 a-g;39 a-c;40 a-j;42 ax	444,25
OGÓŁEM		809,00

*powierzchnia leśna

Tabela 25. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Kumaki Dobrej PLH020078

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Grochowo	251 d;252 a-b,f,h;254 a-b;264 g-h	42,8
Twardogóra	30 h;31 a;32 h;34 g;54 c;56 a;60 a;102 b;103 b;104 a	100,98
Oleśnica Śląska	8 b-c,h;9 a;16 a;17 b-c;18 a;19 a,c;20 a;22 b,o-r,t-x;27 a;28 b;30 f;34 j;35 a-c,k-l	91,07
OGÓŁEM		234,85

*powierzchnia leśna

Tabela 26. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Kumaki Dobrej PLH020078 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	0,61	C	Obr. 1: 267 i Obr. 4: 20 a;21 n	Obr. 4: 20 b;21 d;23 a-b,d
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	4,14	C	Obr. 1: 267 i Obr. 4: 13 a	Obr. 4: 38 b-c,g

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
7140	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzerio-Caricetea</i>)	0,01	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	2,35	B	Poza gruntami nadleśnictwa	Obr. 4: 18 b,f,h-j,r;38 f;39 c;40 d-f
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori – petraeae</i>)	2,27	B	Obr. 1: 264 h Obr. 2: 33 g;54 c;102 b;103 a	Obr. 1: 264 i;267 h Obr. 2: 33 c,f;34 i-j;52 f;53 a;59 a-b
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	0,57	-	Obr. 1: 267 f,j,l	Obr. 1: 266 c;267 b,g
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	3,03	B	Obr. 4: 12 f,j	Obr. 4: 9 a;10 b-c;11 h;12 d,g-i;13 m;15 a,c-d,h,j,l;16 j;17 d,g-i;19 a;20 a

Tabela 27. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Kumaki Dobrej PLH020078 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2008 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	P	-	Obr. 4: 40 h
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	16 loc.	A	Obr. 1: 253 b;266 c Obr. 4: 12 m; 29 j-k;39 c;40 c-d
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	25 loc.	A	Obr. 1: 253 b;266 c Obr. 4: 14 f; 15 h;18 a-b,r;29 j-k;39 c;40 c-d
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	12 loc.	A	Obr. 1: 253 b;266 l;267 g Obr. 2: 60 a Obr. 4: 9 d,g-g;12 h;13 m;14 f;18 b;29 k;30 b
1088	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i>	5 loc.	B	Obr. 4: 9 l;14 f;29 k;30 b;32 c

IV.5.1.6. OZW LASY GRĘDZIŃSKIE PLH020081

Typ ostoi: B (wydzielony obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 3087,5 ha

Suma powierzchni wydziałów leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **1240,33 ha**

Obszar położony jest na Równinie Oleśnicko-Bierutowskiej, na terenie województwa dolnośląskiego, gmin Długołęka, Bierutów, Czernica, Jelcz-Laskowice, w obrębie doliny Widawy oraz terenów przylegających. Roślinność tego terenu jest zróżnicowana: występują tu grądy *Galio-Carpinetum*, łągi nadrzeczne *Ficario - Ulmetum* oraz lasy aluwialne *Fraxino - Alnetum*. Nieleśną część szaty roślinnej tworzą między innymi fitocenozy ze związku *Magnocaricion (Caricetum acutiformis, Caricetum gracilis, Phalaridetum arundinaceae)*, łąki wilgotne ze związku *Calthion (Angelico-Cirsietum oleracei i Scirpetum silvatici)* oraz łąki trzęślicowe (*Selino-Molinietum*) lub łąki świeże (*Arrhenatheretum elatioris, Alopecuretum pratensis*) (źródło: SDF obszaru z 09.2011).

Na terenie Lasów Grędzińskich nie stwierdzono gatunków roślin wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady nr 92/43/EWG. Występują tu jednak liczne gatunki chronione jak: goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum* i inne. Tereny położone w dolinie Widawy obfitują także w liczne mokradła z roślinnością szuwarową stanowiące cenne siedliska płazów i bezkręgowców z zał. II Dyrektywy. Na uwagę zasługują: szczególnie liczna populacja trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* oraz jedno z czterech znanych obecnie z Dolnego Śląska stanowisk przeplatki aurinii *Euphydryas aurinia*; występują tu ponadto dwa gatunki modraszkwatych *Lycaenidae*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita* i kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*. Fauna ssaków i płazów jest typowa dla niżowych dolin rzecznych Dolnego Śląska - występują tu traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, kumak nizinny *Bombina bombina*, wydra *Lutra lutra* i bóbr europejski *Castor fiber* (źródło: SDF obszaru z 09.2011).

Podstawowym zagrożeniem dla przyrody obszaru są przede wszystkim zmniejszanie powierzchni starodrzewi i wprowadzanie gatunków niezgodnie z siedliskiem (obecnie zagrożenie nie dotyczy lasów w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska *przyp. Autora*). Niezwykle ważne są także potencjalne zmiany w obrębie koryta Widawy i ograniczenie jej wylewów (z uwagi na budowę zbiorników retencyjnych i stawów hodowlanych w górnym biegu rzeki na terenie województwa opolskiego). Regulacje samego koryta w obrębie obszaru są dopuszczalne tylko w minimalnym zakresie, związanym wyłącznie z zapewnieniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, jednak w miarę możliwości należy stosować alternatywne środki ochrony przeciwpowodziowej. Niekorzystnym zjawiskiem występującym w obszarze Lasów Grędzińskich jest sukcesja wtórna oraz ekspansja neofitów, głównie nawłoci późnej *Solidago gigantea* (źródło: SDF obszaru z 09.2011).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z września 2011 r.

Tabela 28. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Lasy Grędzińskie PLH020081

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Oleśnica Śląska	113 a-j;115 f;116 b,h;117 a-h;118 a-j;121 a-h;122 a-l;124 d-l;125 a-f;126 a-l;128 g;129 a-f;130 a-i;131 a-j;132 a-g;133 a-h;134 a-i;135 a-j;136 a-h;137 a-c;138 a-c;139 a-d;140 a-h;141 a-g;142 a;144 h;145 a-j;146 a-n;147 a-k;168 b;169 a;170 a-b;173 g;174 a-d;175 a-b;176 a-c;177 a-l;178 g;179 a,c-f,h;180 a-c;181 a-d;182 a-f;183 a-j;184 b-f;184A a-i;189 a-j;190 c-g;191 d-k;192 a-i;193 a-f;194 a-m;195 a-p;196 a-j;198 h;199 a-c	1201,78
OGÓŁEM		1201,78

*powierzchnia leśna

Tabela 29. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Lasy Grędzińskie PLH020081

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Oleśnica Śląska	115 a;128 a-b,f;168 d;198 c,g	38,55
OGÓŁEM		38,55

*powierzchnia leśna

Tabela 30. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Lasy Grędzińskie PLH020081 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6120	Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	0,01	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	0,76	B	Obr. 4: 115 a;118 b-c	Obr. 4: 118 j

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	0,45	C	Obr. 4: 146 l;194 f	Obr. 4: 183 g;194 g,i;195 c-f
9110	Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	0,05	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	7,73	A	Obr. 4: 134 c;137 a;145 i;176 a,c;189 c;194 l;196 a	Obr. 4: 116 h;118 a;126 d;131 d;136 g;139 d;140 a-b;144 h;145 b;147 c;174 c;184 d;184A b;189 d;193 a;195 j
9190	Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori – petraeae</i>)	0,51	-	Obr. 4: 118 b;177 h	Obr. 4: 117 a;118 g;184A f
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	19,93	A	Obr. 4: 113 a;118 b;128 f-g;129 b;131 d;134 c;170 b;177 d,g;181 a,c;182 b;189 c;195 g;196 a,c;198 g;199 a	Obr. 4: 113 c,i,j;118 i;121 a,c,f,h;122 a-c;124 g,k-l;125 d;126 c,f;129 d;131 f,h-j;132 a-g;133 a-h;134 a-b,h;135 a-j;136 a-f,h;137 b-c;141 d;142 a;145 a,f,j;146 b-c;147 d,h-j;168 b;169 a;170 a;173 g;175 a-b;176 a,c;177 a-c,i;179 d-f,h;180 a-c;181 b,d;182 a,c,f;183 b-f,h-j;184 b-c;184A a;189 b;194 a-b,m;195 a-b,m;196 b,d,h,j;198 h;199 b

Tabela 31. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Lasy Grzędzińskie PLH020081 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	4 not	C	Obr. 4: 124 k;184A h
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	2 not	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	2-5i	-	Obr. 4: 124 d,g-l;125 a-b,d;126 b,d-g,i-j,l;131 d,j;132 a,d-f;133 g;134 f,h-i; 135 h;145 a,g;146 b,l;147 a,k;179 c-f,h;180 b-c;181 b,d-d;182 f;183 b,d,g;184 b-d;184A a,f-i;195 m,o;196 j
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	5-10i	B	Obr. 4: 135 h
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	100-200	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	100-200	C	
1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	14 loc.	B	Obr. 4: 195 o
6177	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i>	6 loc.	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	4 loc.	C	Obr. 4: 146 n
6179	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i>	4 loc.	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1065	Przeplatka aurinia <i>Euphydryas aurinia</i>	2 loc.	B	Obr. 4: 113 i;118 j
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	7 loc.	C	Obr. 4: 122 a,c-c;139 d;140 b,g;199 b
1088	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i>	1 loc.	-	Obr. 4: 122 a

IV.5.1.7. OZW DOLINA OLEŚNICY I POTOKU BOGUSZYCKIEGO PLH020091

Typ ostoi: B (wydzielony obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 1118,8 ha

Suma powierzchni wydziałów leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **522,11 ha**

Obszar leży na północ od Oleśnicy, na Równinie Oleśnickiej będącej częścią Niziny Śląskiej. Jego kształt jest bardzo nieregularny, ponieważ obejmuje siedliska nad rzekami Oleśnicą oraz jej największym dopływem Potokiem Boguszyckim. Stanowi kompleks łąk kośnych wilgotnych i świeżych oraz szuwarów po obu stronach rzeki Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego (źródło: SDF obszaru z 04.2009).

W obrębie OZW „Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego” funkcjonują cztery użytki ekologiczne:

- „Mokradła Boguszyckie” powołany uchwałą Rady Gminy Oleśnica z dnia 29 listopada 2004 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 7 poz. 198 z 12.01.2005r.)

- „Olsy Spalickie” powołany uchwałą Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1440 z 18.04.2005 r.).
- „Olsy Sokołowickie” powołany uchwałą Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1441 z 18.04.2005 r.).
- „Las Boguszycki” powołany uchwałą Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 stycznia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 53, poz. 558 z 28.02.2007 r.).

Fotografia. 2. Boguszycki Potok (fot. J. Liszczyk)

Jest on kluczowy dla przetrwania czerwończyka fioletka *Lycaena helle* na Dolnym Śląsku. Obejmuje jedno z dwóch stanowisk gatunku w tym województwie potwierdzone po 1995 roku oraz stanowisko stwierdzone w latach 80-tych XX w. Stanowiska te stanowią najbardziej na zachód wysuniętą wyspę zasięgu na Równinie Oleśnickiej. Obszar chroni rzadkie już na Nizinie Śląskiej zespoły ekstensywnych łąk wilgotnych (świeżych, kaczeńcowych i trzęślicowych) z rdestem wężownikiem *Polygonum bistorta* – rośliną żywicielską gąsienic czerwończyka fioletka. Dodatkowo wartość ostoi podwyższa obecność licznych populacji trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia*, pachnicy

dębowej *Osmoderma eremita*, czerwończyka nieparka *Lycaena dispar*, kumaka nizinnego *Bombina bombina*, wydry *Lutra lutra* i bobra europejskiego *Castor fiber*. Cenne są również dobrze zachowane na terenie obszaru płaty priorytetowych łągów olszowo-jesionowych stanowiących końcowe ogniwo sukcesji w dolinach Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego (źródło: SDF obszaru z 04.2009).

Obszar jest zagrożony przez zmianę sposobu użytkowania (zaoranie pod uprawy kukurydzy lub wierzby), przez meliorację oraz zmiany w stosunkach wodnych w dolinie Oleśnicy wskutek budowy stawów prywatnych oraz obwodnicy drogowej miasta Oleśnica, a w przyszłości projektowanego zbiornika retencyjnego na rzece Oleśnicy. Ze względu na sąsiedztwo miasta i wiosek, występuje zagrożenie skażenia ściekami i nawozami, składowania odpadów, jak też wypalania traw na wiosnę. Istotnym problemem jest zaniechanie użytkowania i zarastanie łąk przez olszę czarną *Alnus glutinosa*, wierzby *Salix*, trzcinę *Phragmites*, nawłoc późną *Solidago gigantea*, sadźca konopiastego *Eupatorium cannabinum*, wiązówkę błotną *Filipendula ulmaria* i ostrożeńca polnego *Cirsium arvense*. Zwiększa się również presja miejscowej ludności poprzez zabudowę i ruch weekendowy (źródło: SDF obszaru z 04.2009).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z kwietnia 2009 r.

Tabela 32. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Twardogóra	122 b;123 a-h;138 o-w;139 c,f-g;169 f-h;173 g;174 a-k;180 a,j;184 a,g,i;188 h;189 l,o;190 a-h;191 a-f;192 b-f,o-s;194 a,c-i,k-n;199 a,g-h;201 a-i;213 a-h;214 a-n;215 a-t;216 c-h,j-l;217 h-j;233 a-c;242 a-f;256 a-h,l,n;261 a,c;262 a;268 a-k;271 j-k;276 b-g	338,08
OGÓŁEM		338,08

*powierzchnia leśna

Tabela 33. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Twardogóra	122 a,c,f;139 a-b,d;169 a-b;173 a-b;180 d,g-g;184 h;188 a-b,d-g,j;189 a,d,i,k,m,p;192 a,g-h,j-k,n;194 b,j;200 f-g;210 i-k;215 w,ax;216 a-b;217 a;242 g;255 n;256 i;260A a;268 m;276 a	184,03
OGÓŁEM		184,03

*powierzchnia leśna

Tabela 34. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
2330	Wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi	0,08	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	0,34	-		
6430	Ziółorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,08	B		
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	1,10	B	Obr. 2: 215 w	
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	9,22	B	Obr. 2: 123 b;138 p;174 c;201 g,i;256 g	Obr. 2: 123 c-f;138 o,s-t;174 d-f,h;184 a,i;201 b,f;213 a,h;214 b,i,j,l-m;215 a,c;216 j,l;217 j;233 a-b;242 a,c;256 b,f;260A a;261 a,c;262 a;268 c,f;271 j-k;276 g

Tabela 35. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1308	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	4 loc.	C	Obr. 2: 213 c
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	1 loc.	-	Obr. 2: 191 f
1337	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	3 loc.	C	Obr. 2: 213 a
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	9 loc.	B	Obr. 2: 194 h;201 h;215 d
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	2 loc.	-	Obr. 2: 169 g-h
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	6 loc.	C	Obr. 2: 169 g-h;174 i;215 d

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1145	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i>	b.d.	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	5 loc.	C	
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	18 loc.	B	Obr. 2: 261 c
1084	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i>	12 loc.	B	Obr. 2: 194 b,d-h,k-l;215 d;256 b
4038	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i>	34 loc(>50)	A	Obr. 2: 188 a,h;190 c;200 g;210 i;215 f;271 j;276 d

IV.5.1.8. OZW LEŚNE STAWKI KOŁO GOSZCZA PLH020101

Typ ostoi: B (wydzielony obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, bez żadnych połączeń z innymi obszarami Natura 2000)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 111,9 ha

Suma powierzchni wydziałów leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **144,81 ha**

Obszar zlokalizowany jest w dolinie potoku, na którym założono kilka stawów rybnych. Obejmuje on również piaszczyste skarpy tworzące brzegi doliny strumienia, porośnięte głównie przez drzewostany sosnowe. Rozporządzeniem Nr 1 Wojewody Wrocławskiego z dn. 03.01.1995 r. (Dz. Urz. Woj. Wrocł. Nr 1, poz. 1 z dn. 30.01.1995 r.), zaktualizowanym rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 185, poz. 2615 z 02.09.2002 r.) ustanowiono na tym obszarze użytek ekologiczny „Leśne Stawki koło Goszcza” o powierzchni 55,31 ha.

Obszar jest podstawowym obecnie miejscem reintrodukcji żółwia błotnego *Emys orbicularis* na Dolnym Śląsku. Stanowi także istotne uzupełnienie luki w rozmieszczeniu czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* w sieci Natura 2000 pomiędzy doliną Baryczy od północy a ostojami w okolicach Oleśnicy od południa. Bezpośrednim zagrożeniem może być tępienie żółwi przez użytkowników stawów rybnych oraz regulacja i utwardzanie koryta potoku (źródło: SDF obszaru z 04.2009).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z kwietnia 2009 r.

Tabela 36. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Goszcz	82 g-i;89 b-l;90 a-c;98 d-f,h-m;99 a;108 h-k;109 b-j,l-m;121 b,d,h	74,46
OGÓŁEM		74,46

*powierzchnia leśna

Tabela 37. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w części w zasięgu granic OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Goszcz	81 r;82 d-f,j;88 o;90 d-g,i-k;98 g;99 b;108 d-g;109 a,k;121 a,c,f;122 a	70,35
OGÓŁEM		70,35

*powierzchnia leśna

Tabela 38. Siedliska przyrodnicze wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod siedliska (dane z SDF)	Nazwa siedliska (dane z SDF)	% pokrycia (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny (opisane fragmentarycznie)	Adres leśny (opisane powierzchniowo)
6430	Ziółorośla górskie (<i>Adenostylion alliariae</i>) i ziółorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	0,10	-	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion</i>)	10,00	C	Obr. 3: 108 h;109 a,d;121 b,d	Obr. 3: 89 g;98 h-i;99 a;108 i,k;109 b;121 c

Tabela 39. Zwierzęta wymienione w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej w zasięgu OZW Leśne stawki koło Goszcza PLH020101 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 04.2009 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OZW (dane z SDF)	Ocena (dane z SDF)	Adres leśny
1355	Wydra <i>Lutra lutra</i>	1-2i	-	Obr. 3: 82 g;89 g
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	2 loc.	-	Obr. 3: 98 j;108 j
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	1 loc.	-	Obr. 3: 108 j
1220	Żółw błotny <i>Emys orbicularis</i>	P	B	Obr. 3: 98 j;108 j
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	10-20i	-	Obr. 3: 82 d;89 c

IV.5.2. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY

IV.5.2.1. OSO DOLINA BARYCZY PLB020001

Typ ostoi: J (obszar specjalnej ochrony ptaków, częściowo przecinający się z obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty)

Powierzchnia wg SDF obszaru: 55516,8 ha

Suma powierzchni wydzieleń leśnych zaliczonych do obszaru Natura 2000 zgodnie z przyjętą metodyką: **920,09 ha**

Obszar obejmuje dolinę Baryczy pomiędzy Żmigrodem a okolicami Przygodzic. Występuje tu pięć dużych i pięć małych kompleksów stawów rybnych wraz z otaczającymi łąkami, gruntami ornymi, mokradłami i lasami. W związku z prowadzoną hodowlą ryb, w sąsiedztwie odstrzeliwane są ptaki rybożerne (czaple, kormorany). Obszar znajduje się w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Baryczy i pokrywa się z projektowanym Specjalnym Obszarem Ochrony Siedlisk Ostoja nad Baryczą PLH020041. Występuje tu co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek *Ixobrychus minutus*, bąk *Botaurus stellaris*, bielik *Haliaeetus albicilla*, błotniak stawowy *Circus aeruginosus*, bocian czarny *Ciconia nigra*, kania czarna *Milvus migrans*, łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus*, podgorzałka *Aythya nyroca*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, zielonka *Porzana parva*, zimorodek *Alcedo atthis*, perkoz dwuczuby *Podiceps cristatus*, perkoz rdzawoszyi *Podiceps grisegena*, łabędź niemy *Cygnus olor*, gęgawa *Anser anser*, cyranka *Anas querquedula*, czernica *Aythya fuligula*, krakwa *Anas strepera*, pustułka *Falco tinnunculus*, łyska *Fulica atra*, wodnik *Rallus aquaticus*, rycyk *Limosa limosa*, brzegówka *Riparia riparia*, brzęczka *Locustella luscinioides*. W okresie wędrówek występuje tu co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego następujących gatunków ptaków: żuraw *Grus grus*, gęś zbożowa *Anser fabalis* (>4%). Ponadto spotykane są stada gęgawy *Anser anser* do 1300 osobników

i mieszane stada gęsi w ilości do 33000 osobników. W okresie zimy występuje tu co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego następujących gatunków ptaków: gęś zbożowa *Anser fabalis*, mieszane stada gęsi do 20000 osobników; łabędź krzykliwy *Cygnus cygnus* zimuje do 150 osobników; ptaki wodno-błotne występują w koncentracjach powyżej 20000 osobników (źródło: SDF obszaru z 09.2011).

Podstawowym zagrożeniem dla ptaków jest zarówno zaniechanie, jak i intensyfikacja gospodarki stawowej, a w partiach zajętych przez użytki zielone - zaniechanie użytkowania pastwiskowo-łąkarskiego (źródło: SDF obszaru z 09.2011).

Na dzień 01.01.2013 r. dla obszaru nie opracowano planu zadań ochronnych. Zestawienia poniższych przedmiotów ochrony opracowano na podstawie zaktualizowanego Standardowego Formularza Danych z września 2011 r.

Tabela 40. Wykaz wydzieleń leśnych literowanych w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska leżących w całości w zasięgu granic OSO Dolina Baryczy PLB020001

Nazwa obrębu	Adres leśny	Pow.* [ha]
Goszcz	1 a-h;2 a-g;3 a-l;4 a-m;5 a-n;6 a-g;7 a-f;8 a-g;9 a-g;10 a-g;11 a-h;12 a-g;13 a-j;14 a-k;15 a-c;16 a-n;17 a-m;18 a-m;19 a-k;20 a-f;21 a-i;22 a-o;23 a-i;24 a-j;25 a-k;26 a-i;27 a-r;28 a-s;29 a-g;30 a-r;31 a-k;32 a-n;33 a-h;34 a-k;35 a-i;36 a-r;37 a-y;38 a-l;56 a	920,09
OGÓŁEM		920,09

*powierzchnia leśna

Tabela 41. Ptaki z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej występujące w zasięgu OSO Dolina Baryczy PLB020001 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OSO (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny
A021	Bąk <i>Botaurus stellaris</i>	Rozrodcza: 45-53	B	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
A022	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>	Rozrodcza: 29-45	C	
A027	Czapla biała <i>Egretta alba</i>	Przelotna: 1500	C	
A030	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>	Rozrodcza: 15-20	C	Obr. 3: 7 b
A031	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	Rozrodcza: 50-60	C	Nie zinwentaryzowano na gruntach nadleśnictwa
A038	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>	Rozrodcza: 6-10 Zimująca 152	B	
A060	Podgorzałka <i>Aythya nyroca</i>	Rozrodcza: 30-39	A	

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OSO (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny
A073	Kania czarna <i>Milvus migrans</i>	Rozrodcza: 3-5	C	
A074	Kania ruda <i>Milvus milvus</i>	Rozrodcza: 10-15	C	
A075	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>	Rozrodcza: 5-7 przelotna: 95-140	C	
A081	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	Rozrodcza: 59-92	B	
A119	Kropiatka <i>Porzana porzana</i>	Rozrodcza: 2-5	C	
A120	Zielonka <i>Porzana parva</i>	Rozrodcza: 29-36	C	
A122	Derkacz <i>Crex crex</i>	Rozrodcza: 7-9	C	
A127	Żuraw <i>Grus grus</i>	Rozrodcza: 64-79; Zimująca: 8000	C	
A151	Batalion <i>Philomachus pugnax</i>	Rozrodcza: P?	-	
A193	Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>	Rozrodcza: 282-453	B	
A196	Rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybrida</i>	Rozrodcza: 41-99	B	
A197	Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	Rozrodcza: 7-115	B	
A229	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>	Rozrodcza: 60-90	C	
A234	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i>	Rozrodcza: P	-	

Tabela 42. Regularnie występujące ptaki migrujące niewymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej w zasięgu OSO Dolina Baryczy PLB020001 (wg aktualnego Standardowego Formularza danych z 09.2011 r. źródło: serwis natura2000.gdos.gov.pl)

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OSO (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny
A005	Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	Rozrodcza: 900	C	Nie zinventaryzowano na gruntach nadleśnictwa
A006	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>	Rozrodcza: 120	C	
A028	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	Rozrodcza: 260-417 przelotna: 1300	C	
A036	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	Rozrodcza: 110	C	
A039	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	Zimująca: 6100; przelotna: 11-28 tys	B	

Kod gatunku (dane z SDF)	Nazwa gatunku (dane z SDF)	Stan populacji w OSO (dane z SDF)	Ocena ogólna (dane z SDF)	Adres leśny
A041	Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	Przelotna: 1200-3100	C	
A043	Gęgawa <i>Anser anser</i>	Rozrodcza: 400-582; Przelotna: 6000	A	
A051	Krakwa <i>Anas strepera</i>	Rozrodcza: 150-250	B	
A053	Krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>	Przelotna: 11-19 tyś	C	
A055	Cyranka <i>Anas querquedula</i>	Rozrodcza: 35-140	B	
A059	Głowienka <i>Aythya ferina</i>	Przelotna: 3500-6000	C	
A061	Czernica <i>Aythya fuligula</i>	Rozrodcza: 1300-1400	A	
A070	Nurogęś <i>Mergus merganser</i>	Przelotna: 2320	C	
A118	Wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	Rozrodcza: 260-285	C	
A125	Łyska <i>Fulica atra</i>	Rozrodcza: 3000-3500 przelotna: 6500-12000	C	
A156	Rycyk <i>Limosa limosa</i>	Rozrodcza: 80	C	
A179	Śmieszka <i>Larus ridibundus</i>	Przelotna: 7500-10500	C	

IV.6. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania (Ustawa o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami, art. 42).

IV.6.1. ISTNIEJĄCE UŻYTKI EKOLOGICZNE

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska zostało powołanych sześć użytków ekologicznych: „Las Boguszycki”, „Leśne Stawki koło Goszcza”, „Mokradła Boguszyckie” „Olsy Spalickie”, „Olsy Sokołowickie” i „Polana Grochowska”.

IV.6.1.1. UŻYTKI EKOLOGICZNE ISTNIEJĄCE NA GRUNTACH W ZARZĄDZIE

NADLEŚNICTWA

Użytek ekologiczny „Las Boguszycki” został powołany uchwałą Nr IV/6/07 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 stycznia 2007 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Las Boguszycki” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 53, poz. 558 z 28.02.2007 r.). Celem powołania użytku ekologicznego jest ochrona cennych gatunków flory i fauny. Obszar ten zawiera się w projektowanym specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego” PLH020091. Łączna powierzchnia użytku wynosi 70,27 ha, natomiast na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 70,17 ha.

Użytek ekologiczny „Leśne Stawki koło Goszcza” został powołany Rozporządzeniem Nr 1 Wojewody Wrocławskiego z dn. 03.01.1995 r. w sprawie wprowadzenia indywidualnej formy ochrony przyrody (Dz. Urz. Woj. Wrocł. Nr 1, poz. 1 z dn. 30.01.1995 r.), które zaktualizowano Rozporządzeniem Nr 47 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne i zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 185, poz. 2615 z 02.09.2002 r.). Celem ochrony jest zachowanie pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typu środowiska. Przedmiotem ochrony są zespoły chronionych gatunków batracho- i herpetofauny (płazów i gadów) oraz naturalne zespoły roślinne cieków i zbiorników wodnych. Obszar ten zawiera się w projektowanym specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Leśne Stawki koło Goszcza” PLH020101. Ogólna powierzchnia użytku wynosi 55,31 ha, na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 40,03 ha.

Użytek ekologiczny „Olsy Spalickie” został powołany uchwałą Nr XIII/160/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Olsy Spalickie” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1440 z 18.04.2005 r.). Celem ustanowienia użytku ekologicznego jest ochrona cennych przyrodniczo gatunków flory i fauny. Obszar ten zawiera się w projektowanym specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego” PLH020091. Ogólna powierzchnia użytku wynosi 4,95 ha, na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 4,89 ha.

Użytek ekologiczny „Olsy Sokołowickie” został powołany uchwałą Nr XIII/161/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Olsy Sokołowickie” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1441 z 18.04.2005 r.). Celem ustanowienia użytku ekologicznego jest ochrona cennych przyrodniczo gatunków flory i fauny. Obszar ten zawiera się w projektowanym specjalnym obszarze ochrony siedlisk „Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego” PLH020091. Zgodnie z uchwałą ogólna powierzchnia użytku wynosi 77,98 ha. Zgodnie z ewidencją leśną powierzchnia użytku na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa wynosi 86,1 ha.

Fotografia. 3. Użytek ekologiczny „Olsy Sokołowskie” (fot. J. Liszczyk)

Użytek ekologiczny „Polana Grochowska” został powołany uchwałą Nr V/47/2007 Rady Gminy Zawonia z dnia 30 marca 2007 r. w sprawie uznania za użytek ekologiczny obszaru „Polana Grochowska” na terenie wsi Grochowa (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 116 poz. 1538 z 16.05.2007 r.). Celem ustanowienia użytku ekologicznego jest ochrona cennych przyrodniczo gatunków flory. Ze względu na specyficzne warunki ekologiczne, a zwłaszcza stosunki wodne, teren pełni rolę lokalnej ostoji różnorodności biologicznej. Na terenie „Polany Grochowskiej” stwierdzono szereg gatunków roślin naczyniowych objętych w Polsce ochroną prawną. Ogólna powierzchnia użytku wynosi 54,33 ha, na gruntach będących w zarządzie nadleśnictwa znajduje się 52,69 ha.

Tabela 43. Wykaz istniejących użytków ekologicznych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska (wg rejestru form ochrony przyrody - RDOŚ Wrocław)

Lp.	Nazwa	Akt prawny	Nr rejestru RDOŚ	Położenie		Powierzchnia [ha]	Opis obiektu
				Obręb, pododdział	Gmina		
1	Las Boguszycki	Uchwała Nr IV/6/07 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 stycznia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 53, poz. 558 z 28.02.2007 r.)	85	Twardogóra, 190 a-h; 191 a-f; 192 a-d, g-j, m, o-p; 201 a-i	Oleśnica	70,27 ha	Cenny przyrodniczo kompleks naturalnych zbiorników wodnych, śródlęśnych i śródpolnych oczek wodnych, kęp drzew i krzewów oraz bagien
2	Olsy Sokolowickie	Uchwała Nr XIII/161/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1441 z 18.04.2005 r.)	86	Twardogóra, 213 a, g-h; 214 b, i-n; 215 a-g, k-m; 233 a-c; 242 a-f; 256 a-g, l; 268 b-c, f, h	Oleśnica	77,98 ha	Bagna. Naturalne zbiorniki wodne. Stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca sezonowego przebywania
3	Olsy Spalickie	Uchwała Nr XIII/160/05 Rady Gminy Oleśnica z dnia 24 marca 2005 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 67 poz. 1440 z 18.04.2005 r.)	87	Twardogóra, 276 g	Oleśnica	4,94 ha	Stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania
4	Leśne Stawki koło Goszcza	Rozporządzenie Nr 47 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 22 sierpnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 185, poz. 2615 z 02.09.2002 r.)	107	Goszcz, 98 d-j, l-m; 99 a-b; 108 h-k; 109 a-b, d-f, l-m; 121 c-d, h	Twardogóra	55,31 ha	Bogaty zespół chronionych gatunków batracho i herpetofauny oraz naturalnych zespołów roślinnych, cieków i zbiorników wodnych

Lp.	Nazwa	Akt prawny	Nr rejestru RDOŚ	Położenie		Powierzchnia [ha]	Opis obiektu
				Obręb, pododdział	Gmina		
5	Polana Grochowska	Uchwała Nr V/47/2007 Rady Gminy Zawonia z dnia 30 marca 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 116 poz. 1538 z 16.05.2007 r.)	115	Grochowo, 120 c-g, i; 121 a-g; 122 a-h; 123 a-b, d-f, j-k	Zawonia	54,33 ha	Kompleks wilgotnych zbiorowisk roślinnych z gatunkami roślin naczyniowych objętych ochroną prawną

IV.6.1.2. UŻYTKI EKOLOGICZNE ISTNIEJĄCE POZA GRUNTAMI NADLEŚNICTWA

Użytek ekologiczny „Mokradła Boguszyckie” został powołany uchwałą Nr XVIII/124/04 Rady Gminy Oleśnica z dnia 29 listopada 2004 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Mokradła Boguszyckie” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 7 poz. 198 z 12.01.2005r.). Celem powołania użytku ekologicznego jest ochrona cennych gatunków flory i fauny. Obszar ten zawiera się w projektowanym Specjalnym Obszarze Ochrony siedlisk Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091. Ogólna powierzchnia użytku wynosi 36,30 ha. Obszar ten przylega do gruntów nadleśnictwa – w obrębie Twardogóra, oddz. 276 a,c,d oraz 193 f.

IV.6.2. PROPONOWANE UŻYTKI EKOLOGICZNE

Na terenie zasięgu terytorialnego nadleśnictwa Oleśnica Śląska proponowane są następujące obszary do objęcia ochroną jako użytki ekologiczne:

- w gminie Twardogóra – wąwozy na terenie obrębów Sądroyce, Chelstówek i Twardogóra (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Twardogóra);
- w gminie Dobroszyce – cenne przyrodniczo łąki z licznymi gatunkami chronionymi roślin (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Dobroszyce);
- w gminie M. Wrocław – oczka wodne, fragment biotopu łąkowego w Dolinie Bystrzycy, ostaniec denudacyjny i dwa zbiorniki w starorzeczu Widawy (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Wrocław);
- w gminie Trzebnica proponuje się objąć ochroną prawną w postaci użytków ekologicznych następujące obiekty (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Trzebnica):
  - „Wydma” – śródleśna wydma skąpo porośniętą roślinnością, w otoczeniu borów sosnowych 0,1 km na południe od osady leśnej Kuźniczysko (między Kuźniczyskiem a Biedaszkowem Wielkim), przy południowej krawędzi leśnej drogi – o powierzchni około 0,5 ha. Przedmiotem ochrony planowanego użytku jest wydma śródleśna ze stanowiskiem chrobotków *Cladonia sp.* oraz formy głodowej sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris*

- „Sąsiecznica” - około 6 km odcinek rzeki Sąsiecznicy (Sieczki) od granicy gminy Trzebnica na wysokości wsi Kuźniczysko do mostu drogowego przy wsi Koczurki, meandrującej pośród łąki zadrzewień o charakterze łągów nadrzecznych o powierzchni około 5ha. Przedmiotem ochrony planowanego użytku jest stanowisko naturalnej populacji nizinnej pstrąga potokowego.
- w gminie Oleśnica proponuje się objąć ochroną prawną w postaci użytków ekologicznych następujące obiekty (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Oleśnica):
  - „Łąka Oleśnicka” - obejmująca następujące działki ewidencyjne SP-AWRSP 406/12: 512W, 68ŁIII, 524LzIV – o łącznej powierzchni wynoszącej 4,73 ha;
  - „Łąka Spalicka” - obejmuje działkę ewidencyjną SP-AWRSP 404/89: 94ŁIII, 103LzIV, 390W - o łącznej powierzchni wynoszącej 4 ha;
  - „Uroczysko Grotowskiego - Małe Brzezie” Propozycja ta pokrywa się z propozycją nadleśnictwa o utworzenie rezerwatu przyrody „Brzezinka”.
  - w dalszej perspektywie: „Ols pod Brzezinką” i „Stary Staw” koło Ligoty Polskiej.

IV.7. OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN

Na podstawie dostępnych inwentaryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska, danych Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego przy Wojewodzie Dolnośląskim z 2007 i 2008 roku, inwentaryzacji Lasów Państwowych z 2006 roku, danych dotyczących flory naczyniowej Równiny Oleśnickiej oraz zachodniej części Wzgórz Trzebnickich przekazane przez Pana Piotra Gorzelaka (2008), informacji i materiałów sporządzonych przez pracowników nadleśnictwa Oleśnica Śląska, informacji pozyskanych w trakcie bieżącej taksacji oraz danych zawartych w Programach Ochrony Środowiska gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska zinwentaryzowano 75 chronionych i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych, w tym 15 zagrożonych w skali kraju i 50 zagrożonych w skali Dolnego Śląska, a także 17 chronionych gatunków mszaków.

**Fotografia. 4. Stanowisko wiciokrzewu pomorskiego
w oddziale 223 j leśnictwa Ostrowina (fot. J. Liszczyk)
Fotografia. 5.**

Fotografia. 6. Stanowisko lilii złotogłów w oddziale 90 a leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

Tabela 44. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków roślin stwierdzonych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona a Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
ROŚLNY NACZYNIOWE							
1	Bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 7 a;48 a;173 d;179 f;198 d Obr. 2: 6 h Obr. 3: 20 c;32 c;156 d Obr. 4: 116 a
2	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>	Ochrona częściowa				Obr. 2: 1 k;36 i;39 a;64 a;71 a;188 c;261 a;298 a Obr. 3: 153 a;154 d;155 b Obr. 4: 31 b;101 b;102 a-b
3	Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 13 i;50 o;61 b;64 f;65 a,c;75 b;80 d;82 f;83 b;89 f;90 d,p-r;95 i;101 i-j,l;116 b;117 b;118 a-b;120 b,f-g;121 a-b,d,h;122 a;124 k;157 c,m,w Obr. 2: 1 l-m;8 i,k;9 c;37 j;129 d;132 r;133 r;135 f;188 c;194 b,i;261 a,c;262 a;298 a-b Obr. 3: 116 k Obr. 4: 11 h;12 c,h-i;13 m,p;14 a,f;22 a-b,d-f,l-n,p,t-w;25 i-j;53 a;81 dx;83 f;88 c,f;100 i;101 a-c;102 a-b;110 d;111 r;115 k;144 d;176 a;179 d
4	Bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Ochrona częściowa			VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
5	Buławnik czerwony	<i>Cephalanthera rubra</i>	Ochrona ścisła	EN	E	EN	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
6	Cebulica dwulistna	<i>Scilla bifolia</i>	Ochrona ścisła				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
7	Centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 130 h Obr. 4: 96 a
8	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	Ochrona ścisła	VU			Obr. 1: 64 a Obr. 4: 22 a
9	Czartawa pośrednia	<i>Circaea intermedia</i>	niechroniony			LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
10	Długosz królewski	<i>Osmunda regalis</i>	Ochrona ścisła		V	EN	Obr. 2: 225 c
11	Fiołek przedziwny	<i>Viola mirabilis</i>	niechroniony			NT	Obr. 4: 121 g
12	Goryczka wąskolistna	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Ochrona ścisła		V	VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
13	Grażel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	Ochrona częściowa				Obr. 2: 172 k;174 f Obr. 3: 82 f Obr. 4: 12 j
14	Groszek błotny	<i>Lathyrus palustris</i>	niechroniony		E	NT	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
15	Groszek skrzydlasty	<i>Lathyrus montanus</i>	niechroniony			NT	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
16	Gruszkówka jednostronna	<i>Orthilia secunda</i>	niechroniony			LC	Obr. 2: 143 c
17	Gruszczyca okrągłolistna	<i>Pyrola rotundifolia</i>	niechroniony			LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
18	Grzybienie białe	<i>Nymphaea alba</i>	Ochrona częściowa			LC	Obr. 2: 131 o;174 f Obr. 3: 175 g

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
19	Grzybień północny	<i>Nymphaea candida</i>	Ochrona ścisła	VU			Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
20	Jarząb szwedzki	<i>Sorbus intermedia</i>	Ochrona ścisła – gatunek introdukowany na terenie nadleśnictwa	EN			Obr. 2: 23 i (gatunek introdukowany)
21	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 1 c; 19 f; 20 d; 24 a, g; 31 n; 90 p; 121 a; 124 k; 152 d; 192 a; 229 b; 266 a; 267 n; 268 p, bx; 269 i; 270 n Obr. 2: 6 g; 72 k; 83 m; 133 f; 139 g; 178 h; 191 f; 199 b; 223 h; 267 g; 268 f; 295 b; 296 c; 299 d Obr. 3: 19 a; 55 i; 91 h; 166 i Obr. 4: 9 g; 10 c; 17 d; 21 f; 25 f; 31 b; 42 z-ax; 62 a; 79 a; 83 d; 105 l; 110 a; 111 a; 115 a; 144 d; 170 a; 178 h; 180 d; 182 b; 184 c; 184A a; 194 l
22	Kąkol polny	<i>Agrostemma githago</i>	niechroniony			VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
23	Kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 9 d; 14 j; 70A c; 153 c Obr. 2: 4 a Obr. 3: 50 c Obr. 4: 165A k
24	Kokorycz wąta	<i>Corydalis intermedia</i>	niechroniony			LC	Obr. 2: 262 a

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona a Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
25	Konwalia majowa	<i>Convallaria majalis</i>	Ochrona częściowa				<p>Obr. 1: 7 f;14 h,j-l;27 b;29 g-i;58 d;59 b;60 a;61 a;70A j;88 d;158 a;166 g;173 a;192 a;195 g;222 k;232 d;254 a;264 h;266 c,l;269 i</p> <p>Obr. 2: 1 l-m;3 c,f-h;5 b,d,h;17 b;20 a;22 h,j;24A f;33 f;34 g;35 k;36 h-i;37 i;38 m;43 c;48 f;49 j-k;53 a-b,d;54 c;56 a;62 a;64 f;85 b-c;87 b;101 c,h;149 d;173 a;188 g;194 h;233 c,h,j-k,m;235 j;240 g-h;245 l;247 f;249 h;250 d;251 j;254 c;259 g;260A b;261 d-f;269 a,d;282 c;293 a;295 a-b;296 a,d</p> <p>Obr. 3: 59 d;60 h;61 f;64 b;102 o;133 c;141 i;146 a-b,i;150 d;153 a;169 h;175 d;205 b</p> <p>Obr. 4: 8 a;18 b;21 a;22 w;25 d;31 b;38 f;40 a,f,h;81 k,dx;83 c;84 j;85 b;87 a;88 h;89 a;96 i;101 a-c;102 a-b;104 f;105 l;110 f;114 c;117 a;118 b;119 d;120 d,j;123 b;125 d;126 b;175 a;178 h;179 g;183 h;184 c;192 i</p>
26	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>	Ochrona częściowa				<p>Obr. 1: 83 c;119 a;122 c;125 b;202 d</p> <p>Obr. 2: 3 c,g;216 g;296 a</p> <p>Obr. 3: 61 d;79 a,f;91 f</p> <p>Obr. 4: 15 m;101 c;110 c-d;116 h;125 d;126 g;133 b;134 d;142 a;145 i;196 j</p>

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona a Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
27	Kosaciec syberyjski	<i>Iris sibirica</i>	Ochrona ścisła		V	VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
28	Kostrzewa leśna	<i>Festuca altissima</i>	niechroniony			LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
29	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 51 g;206 h Obr. 3: 38 b
30	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 1 i;2 b;5 b;7 c;16 a;22A k;24 c;25 d;34 d;38 i;40 f;44 d;47 d;51 b;65 h;98 h;102 f;124 h;128 f;152 c;153 f;156 f;162 k;168 c;174 f;193 a;205 g;238 a;242 b;250 g;268 o Obr. 2: 4 a;6 f;17 b;19 a;22 m;24A c;36 a;64 f;85 b;90 d;95 a;108 d;109 a;112 b;126 j;130 a;135 b;138 s;139 g;146 c;162 c;165 h;177 f;189 a;190 f;193 f;198 b;216 h;219 g;223 c,i;230 a;247 b;258 f;267 c;274 f;281 i;283 a;292 a;294 d;296 a Obr. 3: 4 a;7 c;19 c;22 a;25 b;34 c;37 a;38 d;40 f;44 m;57 f;98 b;101 c;106 c;108 d;167 d;174 f;175 j Obr. 4: 2 n,x;4 a;15 m;21 b;31 b;39 c;40 a,f;42 ax;57 d;72 b;78 a;81 c;83 d;85 h;106 a;107 a;110 d,g;112 g;114 c;116 f,h;117 a,d;118 b;119 c;120 f;122 a;123 d;143 b;144 a;149 f;150 a;151 a;152 a;153 g;161 h;162 a;163 b;177 j;182 b;193 a;194 k

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
31	Kukułka Fuchsa	<i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Ochrona ścisła		V	LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
32	Kukułka krwista	<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Ochrona ścisła			CR	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
33	Kukułka plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>	Ochrona ścisła		V	VU	Obr. 4: 2 ax
34	Kukułka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Ochrona ścisła			NT	Obr. 1: 30 t;113 f;123 d;162 j;163 c;267 k Obr. 2: 5 c;37 c;158 c;215 d;247 d;268 d;299 g Obr. 3: 31 i Obr. 4: 1 a;2 m,ax;71 c;194 i
35	Lilia złotogłów	<i>Lilium martagon</i>	Ochrona ścisła			LC	Obr. 1: 90 a;123 b;168 j Obr. 2: 240 h
36	Listera jajowata	<i>Listera ovata</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 270 n Obr. 4: 110 c;184 b
37	Mieczyk dachówkowy	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 119 d;123 d Obr. 4: 115 f
38	Miodownik melisowaty	<i>Melittis melissophyllum</i>	Ochrona ścisła			NT	Obr. 2: 139 f
39	Naparstnica zwyczajna	<i>Digitalis grandiflora</i>	Ochrona ścisła				Obr. 3: 17 i Obr. 4: 45 c;171 i
40	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 162 j
41	Ostróżeczka polna	<i>Consolida regalis</i>	niechroniony			LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
42	Paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 7 c;100 a;127 a;161 h;194 b;221 b Obr. 2: 240 c Obr. 3: 101 g,i Obr. 4: 187 a
43	Parzydło leśne	<i>Aruncus sylvestris</i>	Ochrona ścisła			NT	Obr. 2: 158 d

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona a Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
44	Pełnik europejski	<i>Trollius europeus</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 123 d;130 r
45	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>	Ochrona częściowa				Obr. 2: 261 c Obr. 4: 162 r
46	Pierwiosnek wyniosły	<i>Primula elatior</i>	Ochrona częściowa				Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
47	Podkolan biały	<i>Platanthera bifolia</i>	Ochrona ścisła			LC	Obr. 1: 89 c;90 b;91 r;124 b;125 h
48	Pokrzyk wilcza jagoda	<i>Atropa belladonna</i>	Ochrona ścisła			VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
49	Pomocnik baldaszkowy	<i>Chimaphila umbellata</i>	Ochrona ścisła			EN	Obr. 2: 166 a Obr. 3: 80 a
50	Porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>	Ochrona częściowa				Obr. 1: 10 a;16 b;19 h;24 f;37 c,g;53 c;124 b;130 k;192 a;226 j;253 f;266 c;270 n Obr. 2: 5 h;123 d;138 s;178 d;191 b;199 b;247 a;256 b;268 c;296 a Obr. 3: 79 h;91 k Obr. 4: 2 j;31 c;42 z;132 c;133 b-c;135 i;142 a;145 c;146 i;183 b;184 c;196 a
51	Przylaszczka pospolita	<i>Hepatica nobilis</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 46 a;83 c;113 c,f;122 g Obr. 2: 158 c Obr. 3: 64 c;75 b
52	Przytulia wonna	<i>Galium odoratum</i>	Ochrona częściowa				Obr. 2: 295 b Obr. 4: 15 m;131 d;135 h;136 g;145 a
53	Rutewka wąskolistna	<i>Thalictrum lucidum</i>	niechroniony			LC	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
54	Rutewka żółta	<i>Thalictrum flavum</i>	niechroniony			NT	Obr. 1: 160 c
55	Rzęśl hakowata	<i>Callitriche hamulata</i>	niechroniony			DD	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
56	Salwinia pływająca	<i>Salvinia natans</i>	Ochrona ścisła		V	VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
57	Siedmiopalecznik błotny	<i>Comarum palustre</i>	niechroniony			NT	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
58	Skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>	Ochrona ścisła			VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
59	Starzec błotny	<i>Senecio congestus</i>	niechroniony			VU	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
60	Starzec kędzierzawy	<i>Senecio rivularis</i>	niechroniony			NT	Obr. 2: 215 l;256 b;268 d-f
61	Szałwia lepka	<i>Salvia glutinosa</i>	niechroniony			RE	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa
62	Śniedek baldaszkowaty	<i>Ornithogalum umbellatum</i>	Ochrona ścisła			LC	Obr. 2: 256 a;269 a Obr. 4: 2 i;131 g
63	Śniedek cienkolistny	<i>Ornithogalum collinum</i>	Ochrona ścisła		E	EN	Obr. 3: 133 d
64	Śnieżycza wiosenna	<i>Leucoium vernum</i>	Ochrona ścisła		V	NT	Obr. 1: 90 b Obr. 2: 95 c;123 f;260A a
65	Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>	Ochrona ścisła			NT	Obr. 1: 13 i;37 i;46 a;59 b,g;85 j;113 c,f-f;120 g;121 c;159 c;269 i Obr. 2: 95 c;256 a Obr. 4: 126 a;130 f;145 i;146 b;166 b
66	Turzyca tunikowa	<i>Carex appropinquata</i>	niechroniony			NT	Poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
67	Wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 33 i;53 h;55 f;76 d;82 f,h;83 c;105 a;113 b-c;115 a;116 f;120 g;121 a;139 i;140 g;160 f;175 j;177 c;178 c;179 b,d-f,h;202 a,d-f,j-l;203 a-b,g;223 c,i;231 b;232 a;266 c Obr. 2: 164 d;174 c;246 h,j;248 f-g,i Obr. 3: 5 g;61 a-b;75 b;90 g;91 j;111 f-g;140 d Obr. 4: 89 a;130 f;198 h
68	Welnianka szerokolistna	<i>Eriophorum latifolium</i>	niechroniony			VU	Obr. 1: 162 j
69	Wiciokrzew pomorski	<i>Lonicera periclymenum</i>	Ochrona ścisła				Obr. 1: 38 a;91 r;192 c;194 a;229 p Obr. 2: 52 c;54 c;57 c;60 a;102 b;103 h;108 g;223 j;236 d Obr. 3: 28 f;29 a Obr. 4: 40 c
70	Widlicz spłaszczony	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 17 c
71	Widlicz cyprysowy	<i>Diphasiastrum tristachyum</i>	Ochrona ścisła	EN	V	CR	Obr. 3: 85 f

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
72	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 9 a;17 c;42 b;45 i;53 a;65 c;68 c;85 a;106 d;129 d;200 b;202 h;204 c Obr. 2: 76 d;95 l;103 f;109 a;122 c;123 a;147 d;151 c;154 d;156 a;199 d;240 b;247 g;249 c Obr. 3: 79 h;86 a-b;88 o;93 d;105 b;128 h;147 c;160 c;164 b-c;165 a;166 b,i;191 a;193 a;202 g Obr. 4: 4 a,d
73	Widłak jałowcowaty	<i>Lycopodium annotinum</i>	Ochrona ścisła			VU	Obr. 1: 45 i;68 c;73 l;105 c;119 f;143 c;175 k;178 c;197 g;199 g;204 d;222 b,l;232 a;266 c Obr. 2: 5 d;76 j;105 d;122 c;123 a;146 c;147 a;148 d;154 d;159 b;164 a;165 a;169 b;170 c;171 d;178 b;239 k;247 g;249 c Obr. 3: 80 h;86 d;90 g;91 f,h;93 d;94 g;105 b;119 b;131 d;134 d;135 i;136 c;147 c;148 c;150 d-f;160 b;161 c;165 a;166 c,j;191 a;193 a;203 c Obr. 4: 4 a
74	Włosienicznik wodny	<i>Batrachium aquatile</i>	Ochrona ścisła				Obr. 2: 231 g;291 k;294 a Obr. 4: 115 a
75	Zdroyówka rutewkowata	<i>Isopyrum thalictroides</i>	niechroniony			NT	Obr. 2: 262 a
MSZAKI							
1	Bielistka siwa	<i>Leucobryum glaucum</i>	Ochrona częściowa				Bory świeże – dość rzadka
2	Brodawkowiec czysty	<i>Pseudoscleropodium purum</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
3	Drabik drzewkowaty	<i>Climacium dendroides</i>	Ochrona częściowa				Rzadki – wilgotne i podmokłe drzewostany
4	Dzióbkwiec bruzdowany	<i>Eurhynchium striatum</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
5	Dzióbkwiec Zetterstedta	<i>Eurhynchium angustirete</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
6	Fałdownik nastroszony	<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
7	Fałdownik szeleszczący	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
8	Gajnik Isniący	<i>Hylocomium splendens</i>	Ochrona częściowa				Pospolity – bory świeże i mieszane
9	Mokradłoszka zaostrowana	<i>Calliergonella cuspidata</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
10	Piórosz pierzasty	<i>Ptilium crista-castrensis</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
11	Płonnik pospolity	<i>Polutrichum commune</i>	Ochrona częściowa				Tereny bagienne – dość częsty
12	Próchniczek błotny	<i>Aulacomnium palustre</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
13	Rokietnik pospolity	<i>Pleurozium schreberi</i>	Ochrona częściowa				Bory świeże i mieszane - pospolity
14	Torfowiec nastroszony	<i>Sphagnum squarrosum</i>	Ochrona częściowa				Tereny bagienne, olsy - częsty
15	Tujowiec tamaryszkowy	<i>Thuidium tamariscinum</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny (prawo krajowe, N2000)	Polska Czerwona Księga	Polska Czerwona Lista	Zagrożone gatunki Dolnego Śląska	Adres leśny
16	Widłoząb kędzierzawy	<i>Dicranum polysetum</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
17	Widłoząb miotłowy	<i>Dicranum scoparium</i>	Ochrona częściowa				Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk

Prawo krajowe – Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. 2012 nr 0 poz. 81). Kategoria zagrożenia wg Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): E – gatunki wymierające, krytycznie zagrożone; V- gatunki narażone; R – gatunki rzadkie, potencjalnie zagrożone, I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu.

Kategoria zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe (Kaźmierczakowa i in. 2001): EX – gatunki wymarłe; CR – gatunki krytycznie zagrożone; ; EN – gatunki zagrożone; VU - gatunki narażone; LR – gatunki niskiego ryzyka; DD – brak danych.

Kategorie zagrożenia wg Zagrożonych gatunków flory naczyniowej Dolnego Śląska (Kącki 2003): RE - gatunki wymarłe w regionie; CR - gatunki krytycznie zagrożone; EN - gatunki wymierające; VU - gatunki narażone; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki stosunkowo stabilne

IV.8. OCHRONA GATUNKOWA GRZYBÓW

Na podstawie dostępnych inwentaryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska, danych Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego przy Wojewodzie Dolnośląskim z 2007 i 2008 roku, inwentaryzacji Lasów Państwowych z 2006 roku oraz danych zawartych w Programach Ochrony Środowiska gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska stwierdzono występowanie 10 gatunków porostów i grzybów wielkoowocnikowych objętych ochroną prawną i/lub zagrożonych w skali kraju.

Tabela 45. Wykaz zagrożonych i chronionych gatunków porostów i grzybów wielkoowocnikowych stwierdzonych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny	Czerwona Lista Roślin i Grzybów Polski 2006	Adres leśny
POROSTY					
1	Brodaczka zwyczajna	<i>Usnea filipendula</i>	Ochrona ścisła	VU	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Status ochronny	Czerwona Lista Roślin i Grzybów Polski 2006	Adres leśny
2	Chrobotek leśny	<i>Cladonia arbuscula</i>	Ochrona częściowa		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
3	Chrobotek najeżony	<i>Cladonia portentosa</i>	Ochrona częściowa		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
4	Chrobotek reniferowy	<i>Cladonia rangiferina</i>	Ochrona częściowa		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
5	Chrobotek smukły	<i>Cladonia ciliata</i>	Ochrona częściowa		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
6	Mąkla tarniowa	<i>Evernia prunastri</i>	Ochrona częściowa	NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
7	Mąklik otrębiasty	<i>Pseudevernia furfuracea</i>	Ochrona ścisła		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
8	Płucnica islandzka	<i>Cetraria islandica</i>	Ochrona częściowa	VU	Obr. 1: 136 a Obr. 2: 24A c;93 c;96 i;117 d;137 b;169 a Obr. 3: 20 a;57 d;85 c;98 a;99 d;106 f
9	Płucnik modry	<i>Platismatia glauca</i>	Ochrona ścisła		Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk
GRZYBY WIELKOOWOCNIKOWE					
10	Szmaciak gałęzisty (siedzeń sosnowy)	<i>Sparassis crispa</i>	Ochrona ścisła	R	Obr. 1: 4 a Obr. 2: 161 a

Prawo krajowe - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz.U. 2004 nr 168 poz. 1765).

Kategoria zagrożenia dla porostów wg Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): RE – gatunki regionalnie wymarłe; CR – gatunki krytycznie zagrożone; EN – gatunki wymierające; VU – gatunki narażone; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki słabo zagrożone; DD – niedostateczne dane.

Kategoria zagrożenia dla grzybów wielkoowocnikowych wg Czerwonej Listy Roślin i Grzybów Polski (Zarzycki i in. 2006): Ex – gatunki wymarłe i zaginione; E – gatunki wymierające; V – gatunki narażone na wyginięcie; R - gatunki rzadkie; I – gatunki o nieokreślonym zagrożeniu.

IV.9. OCHRONA GATUNKOWA ZWIERZĄT

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska stwierdzono występowanie 321 gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową lub zagrożonych w skali Europy, kraju i regionu Dolnego Śląska, w tym 33 gatunki ssaków (w tym 17 gatunków nietoperzy), 219 gatunków ptaków (w tym gatunki wymagające ochrony strefowej), 13 gatunków płazów i 6 gatunków gadów, 8 gatunków ryb i smoczkoustych oraz 41 gatunków bezkręgowców (w tym 3 gatunki saproksyliczne). Listę zwierząt chronionych sporządzono na podstawie dostępnych inwentaryzacji przyrodniczych gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska, danych Wojewódzkiego Zespołu Specjalistycznego przy Wojewodzie Dolnośląskim z 2007 i 2008 roku, inwentaryzacji Lasów Państwowych z 2007 roku oraz danych zawartych w Programach Ochrony Środowiska gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska.

IV.9.1. SSAKI

Obszar nadleśnictwa Oleśnica Śląska jest zróżnicowany pod względem siedlisk, co przekłada się na dużą różnorodność gatunkową ssaków. Oprócz gatunków chronionych zamieszczonych w tabeli poniżej, w nadleśnictwie występuje szereg gatunków pospolitych, w tym łownych. Należą do nich: dzik *Sus scrofa*, jeleń europejski *Cervus elaphus*, łos *Alces alces*, kuna domowa *Martes foina*, kuna leśna *Martes martes*, tchórz zwyczajny *Mustela putorius*, lis *Vulpes vulpes*, sarna *Capreolus capreolus*, borsuk *Meles meles*, zając szarak *Lepus europaeus*. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zanotowano również obecność gatunków obcych dla naszej rodzimej fauny, takich jak: jenot *Nyctereutes procyonoides*, norka amerykańska *Neovison vison* i szop pracz *Procyon lotor*.

Tabela 46. Wykaz chronionych gatunków ssaków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
NIETOPERZE				
1	Borowiaczek <i>Nyctalus leisleri</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stare liściaste drzewostany, lasy, parki na terytorium całego nadleśnictwa. Zasiedla szczeliny w starych drzewach, rzadziej dziuple. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 2 młode. Gody VIII – IX.
2	Borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - stare lasy i parki, drzewa dziuplaste, także budynki z wykruszeniami, szczelinami.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
3	Gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 3: 64 a	Występowanie: bory, lasy i peryferyjne parki z budkami i dziuplami. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie na strychach i w szczelinach. W VI – VII rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od IX do X. Gody od lata do wiosny.
4	Gacek szary <i>Plecotus austriacus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek synantropijny, żerowiska to mozaika polno – leśnych siedlisk. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie na strychach i w jaskiniach. W VI – początku VII rodzi się 1 młode. Kolonie rozpraszają się od IX do X. Gody IX – X.
5	Karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Gatunek synantropijny, związany z wodami płynącymi i stojącymi. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się w VIII. Gody w VII – X.
6	Karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Gatunek synantropijny, poluje głównie nad wodami, ale też w osiedlach i terenach otwartych. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się w VIII. Gody VII – X.
7	Karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny zalesione, obfitujące w wody płynące i stojące. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od VII. Gody VII – IX.
8	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i> kod: 1308	PL - ochrona ścisła PCzL – DD DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Obr. 2: 213 c Obr. 4: 40 h;124 k;184A h	Szczegółowy opis poniżej tabeli

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
9	Mroczek posrebrzany <i>Vespertilio murinus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL– LC PCzK– LC DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: prawdopodobnie tylko migrant lub gatunek zimujący w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Zasiedla m. in. lasy, ale preferuje sąsiedztwo terenów otwartych oraz różnego typu wód. Okres rozrodczy: od V samice tworzą kolonie. W VI – VII rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od VIII do IX. Gody IX – XII.
10	Mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek synantropijny, w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Okres rozrodczy: w lecie samice tworzą kolonie rozrodcze w szczelinach na strychach budynków. Młode rodzą się w VI i na początku VII. Gody IX – XII.
11	Nocek duży <i>Myotis myotis</i> kod: 1324	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 1: 69 f Obr. 2: 191 f	Szczegółowy opis poniżej tabeli
12	Nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> kod: 1323	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
13	Nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: preferuje tereny zalesione i mozaikę polno – leśną. Zasiedla m. in. dziuple drzew. Okres rozrodczy: od IV do VI samice tworzą kolonie. Na przełomie VI – VII rodzi się 1 młode. Młode stają się samodzielne w końcu VII – VIII. Kolonie rozpraszają się IX - X. Gody od X do wiosny, też na zimowisku.
14	Nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie zalesione tereny nizinne, zasiedla m. in. dziuple i szczeliny drzew. Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. Od połowy VI do VII rodzi się 1 młode. Usamodzielniają się pod koniec VII i w VIII. Kolonie rozpraszają się od końca VII przez VIII. Gody VIII – X.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
15	Nocek wąsatek <i>Myotis mystacinus</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: częstszy na terenach wyżynnych i górskich, niż na nizinach, głównie siedliska synantropijne. Kolonia rozrodcza Stępin (kościół). Okres rozrodczy: od IV – V samice tworzą kolonie. W VI – pocz. VII rodzi się 1 młode. Jest ono samodzielne po 1,5 miesiąca. Kolonie rozpraszają się od VII do IX. Gody VIII – XII.
16	Nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>	PL – ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 2: 218 m	Występowanie: preferuje okolice obfitujące w wody płynące i stojące, zarówno w krajobrazie zalesionym, jak i otwartym. Kryjówki to głównie dziuple drzew, też pod odstającą korą. Kolonia rozrodcza w Domaszczynie (kościół) Okres rozrodczy: samice tworzą kolonie. W VI rodzą się 1-2 młode. Młode rozpraszają się od VIII. Gody VIII – IV.
17	Nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i> kod: 1318	PL - ochrona ścisła PCzL – EN PCzK - EN DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
GRYZONIE				
18	Bóbr europejski <i>Castor fiber</i> kod: 1337	PL – ochrona częściowa DS – zał. II, IV, V Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 2: 213 a Obr. 4: 135 h	Szczegółowy opis poniżej tabeli
19	Koszatka <i>Dryomys nitedula</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DS – zał. IV Czerwona Lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek rzadki. Preferuje obfitujące w dziuple stare drzewostany liściaste i mieszane oraz bory. Przerzedzanie i fragmentacja oraz zmniejszanie się powierzchni starych drzewostanów ogranicza siedlisko koszatki – Pucek (2001).
20	Orzesznica <i>Muscardinus avellanarius</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona Lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: zasiedla głównie obrzeża drzewostanów liściastych i mieszanych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
21	Popielica <i>Glis glis</i>	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT Czerwona Lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: starsze drzewostany o silnym zwarcie – gatunek przemieszczający się głównie po gałęziach koron drzew, np. buczyny.
22	Wiewiórka <i>Sciurus vulgaris</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: bory i lasy w starszych klasach wiekowych (powyżej 70 - 80 lat) oraz większe parki.
DRAPIEŻNE				
23	Gronostaj <i>Mustela erminea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: tereny zadrzewione i otwarte, także obrzeża osiedli. Preferuje doliny rzeczne.
24	Łasica <i>Mustela nivalis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: tereny zadrzewione i otwarte, także obrzeża osiedli.
25	Wydra <i>Lutra lutra</i> kod: 1355	PL – ochrona częściowa DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – NT	Obr. 1: 14 k;113 d;130 j Obr. 2: 83 c;131 o;132 h;194 h;197 d;201 h;215 d Obr. 3: 18 a;19 c;20 f;36 c;62 c;82 g;89 g;151 l;175 g Obr. 4: 11 g;72 a;80 c;135 h Prawdopodobne występowanie w wydzieleniach leśnych nad Widawą w zasięgu OZW Lasy Grzędzińskie Obr. 4: 124 b-d,g-l;125 a-b,d;126 b,d-g,i-j,l;131 d,j;132 a,d-f;133 g;134 f,h-i;145 a,g;146 b,l;147 a,k;179 c-f,h;180 b-c;181 b,d-d;182 f;183 b,d,g;184 b-d;184A a,f-i;195 m,o;196 j	Szczegółowy opis poniżej tabeli
OWADOŻERNE				
26	Jeż wschodni <i>Erinaceus concolor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - obrzeża lasów i borów, także zieleni w osiedlach ludzkich.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
27	Jeż zachodni <i>Erinaceus europaeus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - obrzeża lasów i borów, także zieleń w osiedlach ludzkich.
28	Kret <i>Talpa europaea</i>	PL - ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie tereny bezleśne, ale także luźne drzewostany, zwłaszcza liściaste.
29	Ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - wszelkie typy drzewostanów, rzadsza w borach. Duże parki i zadrzewione cmentarze, w pobliżu osad ludzkich i nad zbiornikami wodnymi.
30	Ryjówka górską <i>Sorex alpinus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie drzewostany borowe.
31	Ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie lasy liściaste i mieszane, preferuje siedliska wilgotne i podmokłe.
32	Rzęsorek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - głównie brzegi rzek i strumieni, osłonięte drzewami i krzewami, zalane olsy, podmokłe polany.
33	Zębiełek karliczek <i>Crocidura suaveolens</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa - tereny otwarte i częściowo pokryte krzewami i luźnymi zadrzewieniami.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kregowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie nie zagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznany i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory; Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony, IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony

IV.9.1.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW SSAKÓW (GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)

Uwaga! Zagrożenia i zalecenia opisane dla poszczególnych gatunków zwierząt chronionych mają charakter ogólny i nie odnoszą się wyłącznie do gospodarki leśnej, ale również do innych czynników działających w zasięgu granic nadleśnictwa. Nie wszystkie opisane zagrożenia występują aktualnie w zasięgu granic nadleśnictwa Oleśnica Śląska, a tym bardziej na gruntach w jego zarządzie. Ich obecność na liście zagrożeń wynika z potencjalnej możliwości ich wystąpienia na tym terenie.

(KOD 1308) MOPEK *BARBASTELLA BARBASTELLUS*

Według Lesińskiego i Kowalskiego (2004) gatunek występujący na całym Dolnym Śląsku. Związany ściśle ze starymi drzewostanami liściastymi i mieszanymi, w których żeruje, a w mniejszym stopniu znajduje ukrycie (głównie pod odstającą korą). Samice mopka od końca marca tworzą kolonie. Na przełomie czerwca i lipca w koloniach rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od drugiej połowy września. Gody mopka trwają od VIII/IX do zimy.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek. Może ona polegać m.in. na paleniu ognisk i składowaniu śmieci;
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy;
- Niepokojenie mopków w koloniach rozrodczych;
- Usuwanie starych, zamierających drzew (dotyczy zwłaszcza rodzimych gatunków dębów i buków). Mopki preferują drzewa z odstającą korą i spękanyimi pniami (gatunek rzadko zasiedla dziuple);
- Remonty starych domów (np. leśniczówek), w których znajdują się kolonie rozrodcze (są one zlokalizowane najczęściej w okiennicach).

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk;
- Oszczędzanie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- Preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- Sprawdzanie starych leśniczówek i drewnianych budynków w lasach przed remontami;
- Stosowanie w budynkach zlokalizowanych w lesie nietoksycznych środków ochrony drewna;
- Zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku. Budki powinny imitować odstającą korę drzew (płaskie skrzynki szczelinowe o wymiarach 80 x 60 cm z wlotem od dołu);

- Na południowych ścianach budynków w lasach zamiast skrzynek można mocować drewniane płyty, pozostawiając między płytą a ścianą szczelinę (do 3 cm);
- W przypadku drzewostanów ubogich w naturalne schronienia (dziuple) stosowanie skrzynek dla nietoperzy, zwłaszcza preferowanych przez mopka skrzyнки imitujące odstającą korę drzew;
- Ograniczenie stosowania chemicznych metod zwalczania tzw. szkodników leśnych;
- Zabezpieczanie przed niekontrolowaną penetracją zimowisk gatunku, np. poprzez zamykanie ich odpowiednimi kratami.

(KOD 1324) NOCEK DUŻY *MYOTIS MYOTIS*

Gatunek występujący na terenach leśnych, które wykorzystuje jako żerowiska. Preferuje tereny urozmaicone, gdzie występuje mozaika starodrzewów liściastych i mieszanych (siedliska: 9110, 9130, 9170, 91F0) oraz naturalnie płynących, nieuregulowanych cieków wodnych. Kolonie rozrodcze nocek duży tworzy głównie na strychach i w jaskiniach, od kwietnia do maja. Krótco potem w koloniach rodzą się 1-2 młode. Kolonie rozpraszają się od końca sierpnia do października. Gody trwają w tym samym czasie. Według informacji zawartych w Programie Ochrony Środowiska gminy Długołęka w Brzeziej Łące (kościół) i Domaszczynie (kościół) znajdują się kolonie rozrodcze tego gatunku.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek;
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy (od października do kwietnia);
- Chemiczne zwalczanie szkodliwych owadów leśnych (opryski pestycydami).

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk;
- Ograniczenie stosowania chemicznych metod zwalczania tzw. szkodników leśnych;
- Pozostawianie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż dróg, cieków i zbiorników wodnych oraz użytków rolnych;
- Zabezpieczanie przed niekontrolowaną penetracją zimowisk gatunku, np. poprzez zamykanie ich odpowiednimi kratami;
- Przed remontami domów i leśniczówek sprawdzać, czy nie są one zasiedlone przez nietoperze.

(KOD 1323) NOCEK BECHSTEINA *MYOTIS BECHSTEINII*

Gatunek od wiosny do jesieni związany ze starymi lasami (głównie buczyny i grądy). W tym okresie jego kryjówkami są dziuple. Nieodzowne jest więc pozostawianie pojedynczych starych drzew dziuplastych. Samice nocka Bechsteina tworzą kolonie od kwietnia do maja. Na przełomie kolejnych dwóch miesięcy w koloniach rodzą się młode. Nowe pokolenie opuszcza kolonie w sierpniu. Gody trwają od późnego lata/jesieni do wiosny, m.in. na zimowisku.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Dewastacja zimowych kryjówek (palenie ognisk, składowaniu śmieci i trujących substancji, itp.);
- Niepokojenie i płoszenie zimujących nietoperzy;
- Usuwanie starych, dziuplastych drzew;
- Chemiczne zwalczanie szkodliwych owadów leśnych (opryski pestycydami);
- Izolacja małych populacji.

Zalecenia ochronne:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk (pozostawienie drzew);
- Oszczędzanie drzew dziuplastych (dot. głównie drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- Kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- Otoczyć opieką źródła wody, stawy i inne zbiorniki wodne;
- W przypadku drzewostanów ubogich w naturalne schronienia (dziuple) stosowanie skrzynek dla nietoperzy, zwłaszcza preferowanych przez nocka Bechsteina typów o szerokim wnętrzu: Issel i Schwegler (trocinobetonowe: S-32 mm i S-26 mm);
- Ograniczenie stosowania chemicznych metod zwalczania tzw. szkodników leśnych
- Zabezpieczanie przed niekontrolowaną penetracją zimowisk gatunku, np. poprzez zamykanie ich odpowiednimi kratami.

(KOD 1318) NOCEK ŁYDKOWŁOSY *MYOTIS DASYCNEME*

Gatunek ściśle związany ze starymi drzewostanami, obfitującymi w dziuple, w których posiada kryjówki. Preferuje okolice obfitujące w wody płynące i stojące, zarówno w krajobrazie zalesionym, jak i otwartym, najczęściej żeruje nad wodą. Od marca samice nocka łydkowłosego tworzą kolonie. W czerwcu w koloniach rodzą się młode. Kolonie rozpraszają się na początku sierpnia. Gody trwają od IX do zimy.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Terminy remontu obiektów stanowiących schronienia gatunku przypadające na okres, kiedy w kryjówce są nietoperze (wiosna-lato), niezależnie od rodzaju podjętych działań;
- Stosowanie środków ochrony drewna (owado- i grzybobójczych) toksycznych dla ssaków, np. na bazie chlorowanych węglowodorów (lindan, PCP, hylotox);

- Szczelne zamykanie wylotów z kryjówek (szczelin, okienek, itp.) po remoncie oraz inne zmiany architektury budynku uniemożliwiające powrót nietoperzy w następnym roku;
- Celowe tępienie i płoszenie – wynikające z uciążliwości tych zwierząt dla użytkowników obiektów (gromadzące się odchody, przykry zapach).

Zalecenia ochronne:

- Przed remontami domów i leśniczówek sprawdzać, czy nie są one zasiedlone przez nietoperze;
- Otoczyć opieką śródleśne oczka, stawy i inne zbiorniki wodne;
- Chronić otwarte wody powierzchniowe przed zanieczyszczeniami chemicznymi i organicznymi.

(KOD 1337) BÓBR EUROPEJSKI *CASTOR FIBER*

Występuje w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, w dolinach Dobrej, Sąsiecznicy, Boguszyckiego Potoku i Widawy. Preferuje brzegi wód płynących i stojących z zadrzewieniami na brzegach, zwłaszcza wierzbami i topolami, głównie osiką. Największa aktywność żerowa tj. ścinanie drzew następuje jesienią. Do gatunków drzew preferowanych przez gatunek należą: topole i wierzby, poza tym brzozy, dęby i jesiony. Okres rozrodczy bobrów przypada na okres od IV do VIII (głównie V i VI). Gody gatunek odbywa od XII do V, szczyt w I.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Kłusownictwo;
- Pozyskiwanie drzew (wierzba, brzoza) stanowiących bazę żerową;
- Sieć transportowa;
- Niszczenie tam, żeremi i nor;
- Niepokojenie przez ludzi;
- Regulowanie koryt rzecznych.

Zalecenia ochronne dla gatunku:

- Pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza);
- Ochrona żeremi bobrowych.

(KOD 1355) WYDRA *LUTRA LUTRA*

Gatunek zasiedlający dużą część większych cieków na terenie całego nadleśnictwa. Preferuje wody w sąsiedztwie i otoczeniu terenów zadrzewionych. Aktywna przez cały rok. Wymaga obecności drzew i krzewów na mało penetrowanych przez ludzi odcinkach rzek i wód stojących.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Kłusownictwo;
- Sieć transportowa;
- Budowa nowych dróg i wzmożony ruch samochodowy;
- Zanieczyszczenia wód;
- Melioracje i osuszanie;
- Regulowanie koryt rzecznych.

Zalecenia ochronne:

- W trakcie remontu i budowy dróg oraz mostów zadbać o bezpieczne przejścia dla wydr;
- Wprowadzać drzewa i krzewy przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- Przy zbiornikach wodnych nie stosować nawozów sztucznych i pestycydów;
- Chronić stawy bobrowe, gdyż wydra znajduje na nich dogodny warunki do bytowania (ograniczamy w ten sposób szkody na stawach hodowlanych);
- W trakcie prac w wydzieleniach sąsiadujących bezpośrednio ze stwierdzonymi miejscami występowania gatunku zachować odpowiednią odległość od koryta rzecznej.

IV.9.2. PTAKI

Z informacji zawartych w materiałach z inwentaryzacji gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wynika, że na obszarze tym obserwuje się ponad 200 gatunków ptaków. Największą grupę stanowią tu gatunki związane z otwartymi terenami łąk, pól, śródpolnych zadrzewień i osiedli ludzkich. Równie liczne są grupy gatunków terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk oraz związane z terenami leśnymi. Można również spotkać takie gatunki łowne jak bażant *Pasjans colchicus*, czernica *Aythya fuligula*, głowienka *Aythya ferina* czy krzyżówka *Anas platyrhynchos*.

Tabela 47. Wykaz gatunków ptaków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
Ptaki terenów otwartych, śródpolnych zadrzewień i osiedli ludzkich				
1	Białorzotka <i>Oenanthe oenanthe</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny ruderalne (miejsca budów, składowiska materiałów i surowców budowlanych, piaskownie i żwirownie) oraz większe zręby zupełne i wczesne uprawy leśne (1-szy rok).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
2	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i> A084	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i migrujący. Agrocenozy. Lęgi w zbożach i rzepaku. Przylot: IV-V, odlot: VIII-X. Lęgi V – VII.
3	Błotniak stepowy <i>Circus marmuru</i> A083	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalotujący. 1 młodociany osobnik w listopadzie 2005 koło Kietczowa (KF 2006). Łąki, mokradła i bagna, pola uprawne.
4	Błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i> A082	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Przelotny i zimujący. Tereny otwarte, także przyleśne, zwłaszcza zręby zupełne i uprawy. Rzadki.
5	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i> A031	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy w osiedlach ludzkich, także w bezpośrednim sąsiedztwie lasów i borów. Żeruje również na przyleśnych i śródleśnych terenach otwartych (podleśne łąki, polany). Lęgi od IV do VII, czasami do VIII.
6	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podmokłe tereny o niskiej runi, zwłaszcza kośne łąki i pastwiska oraz pola uprawne o wilgotnej glebie, też zastoiska śródpolne. Stwierdzono 20 par na mokradłach Widawy koło Brzeziej Łąki (Orłowski i Drazny 2010). Podczas migracji do 2500 os, nad Widawą.
7	Czeczotka <i>Carduelis flammea</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca. Spotykana na przelotach wśród drzew, krzewów, pól, na miedzach i ugorach w suchych chwastach.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
8	Derkacz <i>Crex crex</i> A122	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory) i inne tereny trawiaste, lokalnie pola uprawne na wilgotnych glebach. Lęgi od VI do VII, rzadko do VIII.
9	Drożdżik <i>Turdus iliacus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (III-IV oraz IX-XI), sporadycznie zimujący. Zadrzewienia liściaste i mieszane oraz większe kępy krzewów, np. głogów w krajobrazie otwartym. Także obrzeża osiedli ludzkich.
10	Drzemlik <i>Falco columbarius</i> A098	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (III-V oraz IX-XI) i zimujący. Tereny otwarte, czasami wysypiska odpadów komunalnych.
11	Dudek <i>Upupa epops</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Preferuje krajobraz otwarty z ekstensywnym rolnictwem, np. rejony z wypasem bydła. Nieodzowna obecność starszych dziuplastych drzew.
12	Dymówka <i>Hirundo rustica</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie, głównie wioski, zwłaszcza obory i stajnie z prowadzoną hodowlą bydła i koni.
13	Dzierlatka pośmiecieszka <i>Galerida cristata</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Pozbawione roślinności lub z tereny niewielką jej ilością jak np. place, parkingi, torowiska, itp.
14	Dzięcioł białoszyi <i>Dendrocopos syriacus</i> A429	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy. Występuje m.in. w sąsiadującej z granicą nadleśnictwa dzielnicy Wrocławia – Sępolno. Parki, sady i ogrody, zadrzewienia nadrzeczne, skraje lasów liściastych i mieszanych. Ochrona gatunku – pozostawianie starszych zadrzewień w osiedlach i na ich skrajach oraz zadrzewień nadrzecznych i na skrajach lasów w sąsiedztwie osiedli.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
15	Dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Głównie parki i większe zadrzewienia w osiedlach ludzkich, rzadziej skraje lasów liściastych.
16	Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy drzew i krzewów, głównie w sąsiedztwie wód, zwłaszcza w dolinach rzecznych, m.in. nad Odrą i Widawą oraz przy stawach rybnych.
17	Gawron <i>Corvus frugilegus</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Głównie w osiedlach ludzkich – parki, cmentarze, aleje oraz w zadrzewieniach śródpolnych. W ostatnich latach zanotowano spadek liczebności.
18	Jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i> A307	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Lęgi V – VII, jeszcze w VIII karmienie młodych. Wskazane jest pozostawianie lub nasadzanie kęp krzewów (głóg, róża, tarnina) na zrębach i w strefie ekotonu.
19	Jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy drzewostanów powyżej 40-50 lat, zwłaszcza wilgotne i podmokłe.
20	Jerzyk <i>Apus apus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Gatunek synantropijny, żeruje nad lasami i borami oraz uprawami i młodnikami, także nad śródleśnymi wodami. Wyjątkowo lęgi w lasach i borach, przy obecności wysokich drzew z dziuplami.
21	Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane (w borach brak), również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich.
22	Kłaskawka <i>Saxicola rubicola</i>	PL – ochrona ścisła P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte, np. pobocza dróg, składowiska gruzu, obrzeża wykopów – piasku i żwiru, także zręby zupełne przylegające do terenów otwartych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
23	Kobczyk <i>Falco vespertinus</i> A097	PL – ochrona ścisła PCzL – EX PCzK – EX DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatujący podczas migracji, np. w kwietniu 1971r. we Wrocławiu–Osobowicach (dr J. Okulewicz – inf. ust.).
24	Kopciuszek <i>Phoenicurus ochruros</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Budynki i środowiska ruderalne.
25	Kulczyk <i>Serinus serinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Zieleń wysoka osiedli ludzkich, aleje śródpolne.
26	Kuropatwa <i>Perdix perdix</i>	PL – łowna DP – zał. IIA i IIIA Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Gatunek silnie zmniejszający liczebność. Agrocenozy, ale także rozległe zręby i wczesne uprawy leśne.
27	Kwiczot <i>Turdus pilaris</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, spotykany też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), zwłaszcza części peryferyjnych.
28	Łozówka <i>Acrocephalus palustris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wysoka roślinność zielna, np. kępy pokrzyw, nawłoci, itp. w krajobrazie otwartym.
29	Makolągwa <i>Carduelis cannabina</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadka, spotykana również w zieleni osiedli ludzkich (parki, cmentarze, podwórkowe i ogrodowe kępy krzewów i żywopłoty), zwłaszcza w częściach peryferyjnych.
30	Mazurek <i>Passer montanus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, w borach rzadki, też w zieleni osiedli ludzkich (parki, cmentarze, podwórkowe i ogrodowe kępy drzew. Chętnie gniazduje w budkach lęgowych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
31	Mornel <i>Charadrius morinellus</i> A139	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK - CR DP – zał. I R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatujący, np. 1 osobnik we wrześniu 2002 r. koło Bierutowa. Zaorane pola uprawne.
32	Myszolów <i>Buteo buteo</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane i iglaste, sporadycznie w peryferyjnych częściach rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki).
33	Myszolów włochaty <i>Buteo lagopus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (III-V oraz IX-XII) i zimujący. Rozległe tereny otwarte.
34	Oknówka <i>Delichon urbicum</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie – gniazda na zewnątrz budynków - głównie przy oknach, pod balkonami, gzymsami, również na budowach poza osiedlami ludzkimi, np. na jazach.
35	Ortolan <i>Emberiza hortulana</i> A379	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża wszelkiego typu zadrzewień liściastych i mieszanych, aleje śródpolne. Lęgi V – VII.
36	Pasterz <i>Pastor roseus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatujący: 6 osobników we wrześniu 2002 r. we Wrocławiu–Sołtysowicach (KF 2005).
37	Piegża <i>Sylvia curruca</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Zielen osiedli ludzkich i terenów otwartych – kępy krzewów i żywopłoty oraz zieleńce, także strefa ekotonu.
38	Pleszka <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Preferuje obrzeża drzewostanów liściastych i mieszanych, jak również osiedla ludzkie – parki, cmentarze, aleje, wysoką zielen przydomową. Chętnie odwiedza starsze ogrody działkowe.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
39	Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Sąsiedztwo wód płynących i stojących, z partiami niepokrytego roślinnością terenu, np. mosty, nabrzeża, drogi i torowiska. Także tereny zurbanizowane – place, środowiska ruderalne, rozległe płaskie dachy na halach i magazynach.
40	Pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory), torfowiska niskie oraz pola (np. rzepak) i plantacje, np. truskawki.
41	Płomykówka <i>Tyto alba</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Gatunek synantropijny. Opuszczone i mało odwiedzane przez ludzi części zabudowań, np. strychy, wieże kościelne, w krajobrazie otwartym. Żeruje w krajobrazie otwartym.
42	Pokląska <i>Saxicola rubetra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trwałe użytki zielone (łąki i ugory), przesuszane torfowiska oraz rzadko zachwaszczone pola.
43	Potrzeszcz <i>Miliaria calandra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Pola i trwałe użytki zielone z „chwastami” i krzewami lub małymi drzewkami na miedzach i poboczach dróg.
44	Pójdźka <i>Athene noctua</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Opuszczone i części zabudowań, np. strychy, wieże kościelne, w krajobrazie otwartym. Także dziuplaste drzewa, głównie ogłowione wierzby.
45	Przepiórka <i>Coturnix coturnix</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte, głównie agrocenozy.
46	Pustułka <i>Falco tinnunculus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. W osiedlach ludzkich we wnękach budynków i innych obiektach murowanych (kominy). Opuszczone gniazda srok, wron w zadrzewieniach śródpolnych i kępach drzew.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
47	Sierpówka <i>Streptopelia decaocto</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Osiedla ludzkie oraz luźne zadrzewienia w ich sąsiedztwie. Czasami we wnętrzu większych kompleksów leśnych, z dala od siedzib ludzkich.
48	Skowronek <i>Alauda arvensis</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Tereny otwarte o niskiej runi – pola uprawne, pastwiska, kośne łąki, ugory o niskie roślinności. Także na większych polanach śródleśnych.
49	Słowik rdzawy <i>Luscinia megarhynchos</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Kępy krzewów i drzew liściastych w krajobrazie otwartym, zadrzewienia śródpolne i nadrzeczne oraz w osiedlach ludzkich. Czasami w strefie ekotonu.
50	Sokół wędrowny <i>Falco peregrinus</i> A103	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimujący. Tereny otwarte, brzegi wód, czasami osiedla ludzkie. Rzadki.
51	Sroka <i>Pica pica</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Zadrzewienia, pasy i kępy drzew i krzewów w otoczeniu terenów otwartych.
52	Srokosz <i>Lanius excubitor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Tereny otwarte z krzewami i/lub drzewami na miedzach i poboczach dróg.
53	Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelka zielen osiedli ludzkich i brzegów lasów oraz zadrzewień śródpolnych. W borach brak. Nieodczowna obecność ugorów, miedz i nieużytków.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
54	Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wymagana obecności dziupli lub budek. Gniazduje też w zakamarkach budynków.
55	Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie zadrzewienia, nawet kępy drzew i krzewów w agrocenozach.
56	Świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wilgotne i podtopione łąki i pastwiska, torfowiska.
57	Świergotek polny <i>Anthus campestris</i> A255	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy w okolicach użytkowanych złóż, np. żwiru i piasku.
58	Świerszczak <i>Locustella naevia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Ugory i niekoszone łąki oraz torfowiska. Także na obrzeżach miast.
59	Uszatka <i>Asio otus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Wszelkie zadrzewienia, także w osiedlach ludzkich. Osiadła.
60	Wrona siwa <i>Corvus cornix</i>	PL – ochrona częściowa P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Skraje zadrzewień w krajobrazie otwartym. Synantropijna populacja we Wrocławiu.
61	Wróbel <i>Passer domesticus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Osiedla ludzkie, żeruje czasami w polach, kilkaset metrów od osad.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
62	Żoła <i>Merops apiaster</i>	PL - ochrona ścisła PCzL – NT Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatująca.
Ptaki terenów wodnych, wodno-błotnych i trzcinowisk				
63	Batalion <i>Philomachus pugnax</i> A151	PL - ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. I, IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Na rozlewiskach Widawy koło Brzeziej Łąki do 120 osobników (Orłowski i Drazny 2010). Błotniste i piaszczyste brzegi wód, płycizny, spuszczone stawy rybne.
64	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i> A022	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Obr. 4: 29 a	Lęgowy, wody stojące z szuwarami i kępami krzewów, głównie wierzb. Lęgi V – VIII.
65	Bąk <i>Botaurus stellaris</i> A021	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy i przelotny. Biotop - szuwary nadwodne na stawach. Lęgi IV – VII.
66	Kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Na mokradłach Widawy koło Brzeziej Łąki do 25 par. Wszelkie tereny podmokłe i rozleglejsze zastoiska (też bobrowe – <i>Castor fiber</i>) z niewysoką roślinnością zielną, także podmokłe polany śródleśne i bagniste zręby i uprawy.
67	Bekasik <i>Lymnocyptes minimus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (IV-V oraz VIII-XI) i prawdopodobnie zimujący. Obrzeża wód, nawet płytkie rowy odwadniające. Na mokradłach Widawy pod Brzezia Łąką do 13 osobników (Orłowski i Drazny 2010).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
68	Bernikla białolica <i>Branta leucopsis</i> A045	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (od IX do IV). Najczęściej w stadach z gęsią zbożową, zatrzymuje się głównie na oziminach.
69	Biegus malutki <i>Calidris minuta</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Żeruje na otwartych brzegach stawów i mieliznach oraz pływaczach rozlewisk Odry i Widawy podczas wylewów.
70	Biegus mały <i>Calidris temminckii</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Żeruje na otwartych brzegach stawów i mieliznach oraz pływaczach rozlewisk Odry i Widawy podczas wylewów.
71	Biegus zmienny <i>Calidris alpina</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Żeruje na otwartych brzegach stawów i mieliznach oraz pływaczach rozlewisk Odry i Widawy podczas wylewów.
72	Bielaczek <i>Mergellus albellus</i> A068	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (X - III) i zimujący, głównie na Odrze we Wrocławiu i stawach rybnych.
73	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i> A081	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Stwierdzono 3 pary na mokradłach Widawy koło Brzezkiej Łąki oraz w rejonie Goszcza (Orłowski i Drazny 2010, Witkowski i Orłowska 2012). Lęgi w szuwarach od IV do VII. Szuwary nadwodne wód stojących i wolno płynących, żeruje głównie na terenach otwartych, agrocenozy.
74	Brodziczek piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Błotniste, piaszczyste i kamieniste brzegi wód, czasami zalane grunty orne. Dawniej lęgowy na piaszczystych i żwirowych wysepkach w nurcie rzek, obecnie możliwe lęgi na akwenach piaskowni i żwirowni.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
75	Brodziec śniady <i>Tringa erythropus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrujący. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.
76	Brzegówka <i>Riparia riparia</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa w naturalnych i sztucznych skarpach i obrywach, zwłaszcza nad rzekami i w piaskowniach.
77	Brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Trzcinowiska i szuwały nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
78	Cyraneczka <i>Anas crecca</i>	PL – łowna od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa w rejonie Nowej Wsi Goszczańskiej. Migrant, np. nad Widawą do ponad 700 osobników. Zimująca. Preferuje płytkie wody stojące w otoczeniu terenów zadrzewionych.
79	Cyraneczka karolińska <i>Anas carolinensis</i>	PL - ochrona ścisła R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalująca, z Ameryki Północnej. Obserwowana na mokradłach koło Brzeziej Łąki w marcu i kwietniu 2011 r.
80	Cyranka <i>Anas querquedula</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa. Migrant. Płytkie wody stojące, najchętniej pośród łąk i pastwisk oraz pól, a także podmokłe i zabagnione łąki.
81	Czapla biała <i>Egretta alba</i> A027	PL - ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Notowana co roku, głównie na stawach rybnych, także na rozlewiskach Odry, Widawy i jej dopływów podczas wylewów. Ostatnio także zimująca. Średnioliczna.
82	Czapla nadobna <i>Egretta garzetta</i> A026	PL - ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalująca od wiosny do jesieni, głównie brzegi wód i tereny podmokłe. Widziana w maju 2011 r. koło Brzeziej Łąki.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
83	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Obserwowana przez cały rok, ale brak stwierdzeń lęgów na terytorium nadleśnictwa. Czasami odwiedza wody w osiedlach ludzkich.
84	Czernica <i>Aythya fuligula</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa (wody stojące z wyspami), migrująca i zimująca, głównie na Odrze we Wrocławiu.
85	Edredon <i>Somateria mollissima</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatuje, 3 osobniki w październiku 1983 r. obserwowano na stawie w Mirkowie (Stawarczyk 1991).
86	Gągoł <i>Bucephala clangula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy w okolicach Goszcza na stawach rybnych. Migrant i zimujący, głównie na Odrze w peryferyjnej części Wrocławia i stawach rybnych.
87	Gęgawa <i>Anser anser</i>	PL – gat. łowny od 1.IX do 15.I DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Szuwały na stawach. Żeruje na łąkach i pastwiskach oraz oziminach.
88	Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>	PL – gat. łowny od 1.IX do 31.I DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca (od IX / X do IV / V), żeruje na oziminach i łąkach. Nad Widawą notowano do 1 500 osobników (Orłowski i Drazny 2010).
89	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>	PL – gat. łowny od 1.IX do 31.I DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca (od IX do IV / V). Nad Widawą notowano do 12 000 osobników (Orłowski i Drazny 2010). Żeruje na otwartych polach i łąkach.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
90	Głowienka <i>Aythya ferina</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa, migrująca i zimująca – głównie na Odrze we Wrocławiu. Wody stojące, najczęściej z wyspami.
91	Helmiatka <i>Netta rufina</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca, głównie na stawach rybnych.
92	Karolinka <i>Aix sponsa</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Gatunek introdukowany z Ameryki do Europy Zachodniej. Zalutująca, obserwowana na Odrze we Wrocławiu.
93	Kokoszka <i>Gallinula chloropus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie akweny wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> sp.
94	Kormoran <i>Phalacrocorax carbo</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Niełęgowy, obserwowany przez cały rok na Odrze od wiosny do jesieni, a czasami zimą na większych wodach stojących.
95	Krakwa <i>Anas strepera</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa i migrant, czasami zimuje na Odrze. Lęgi głównie na stawach.
96	Kropiatka <i>Porzana porzana</i> A119	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa. Turzycowiska i mallowiska, podtopione łąki i ugory. Lęgowa od V do VII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
97	Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy na mokradłach Widawy koło Brzeziej Łąki, do 3 par (Orłowski i Drazny 2010). Także migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska.
98	Krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – zał. IIA i IIIA Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa, migrująca i zimująca. Wszelkiego rodzaju zbiorniki wodne, cieki i tereny podmokłe.
99	Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	PL – ochrona ścisła PCzL - VU PCzK – VU DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – NT SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska.
100	Kwokacz <i>Tringa nebularia</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska.
101	Lodówka <i>Clangula hyemalis</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (nie co roku), głównie jesienią na Odrze we Wrocławiu oraz na stawach rybnych.
102	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i> A038	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i gatunek zimujący, głównie nad Odrą i na stawach. Średnioliczny. Lęgowy na stawach w okolicach Goszcza (1-3 pary). Lęgi od IV do VIII.
103	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Obr. 2: 215 d	Lęgowy - wszelkie akweny wód stojących i wolno płynących, także niewielkie powierzchniowo, z szuwarem lub krzewami, np. <i>Salix</i> ssp. Licznie zimuje na Odrze.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
104	Łęczak <i>Tringa glareola</i> A166	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Błotniste i piaszczyste brzegi wód, zalane i podtopione pola, łąki i pastwiska, torfowiska.
105	Łyska <i>Fulica atra</i>	PL – gat. łowny od 15.VIII do 21.XII DP – IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wody stojące, wyjątkowo większe wody wolno płynące. Gatunek zanikający w związku z obecnością norki amerykańskiej <i>Mustela vison</i> (Stajszczyk 2010b).
106	Mandarynka <i>Aix galericulata</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Obserwowana na Odrze we Wrocławiu. Preferuje stare dziuplaste drzewostany, głównie grądy. Troficznie związana z dębami, bukiem i kasztanem jadalnym <i>Castanea sativa</i> . Niewykluczone lęgi.
107	Markaczka <i>Melanitta nigra</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, głównie jesienią na Odrze.
108	Mewa białogłowa <i>Larus cachinnans</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. Przez cały rok zeruje na polach i składowiskach odpadów. Często przemieszczająca się wzdłuż Odry.
109	Mewa czarnogłowa <i>Larus melanocephalus</i> A176	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalująca, nad Odrą i większymi wodami stojącymi. Coraz liczniejsza – gatunek w ekspansji. Niewykluczone lęgi.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
110	Mewa mała <i>Hydrocoloeus minutus</i> A177	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (IV-V i VII-XI). Obserwowana nad Odrą i większymi wodami stojącymi.
111	Mewa siwa <i>Larus canus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa nad Odrą we Wrocławiu. Obserwowana także podczas migracji i zimą. Lęgi w V.
112	Mewa srebrzysta <i>Larus argentatus</i>	PL – ochrona ścisła R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca nad Odrę, głównie zimą.
113	Nur czarnoszyi <i>Gavia arctica</i> A002	PL – ochrona ścisła PCzK – EX DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (głównie jesienią), sporadycznie zimujący. Notowany na Odrze i stawach rybnych.
114	Nur rdzawoszyi <i>Gavia stellata</i> A001	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (głównie jesienią), sporadycznie zimujący. Notowany na Odrze i stawach rybnych.
115	Nurogęś <i>Mergus merganser</i>	PL – ochrona częściowa DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa na Odrze. Regularnie zimuje, zwłaszcza na Odrze. Gniazduje w dziuplach po dzięciole czarnym, głównie w dębach i olchach. Lęgi od III do VI.
116	Ogorzałka <i>Aythya marila</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, głównie jesienią, też zimuje – obserwowana na Odrze i stawach rybnych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
117	Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wody stojące powyżej 2 – 2,5 ha powierzchni. Preferuje akweny z wykształconą roślinnością wodną.
118	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy na rozlewiskach Widawy koło Brzeziej Łąki – do 4 par oraz na stawach koło Goszcza. Wody stojące od około 0,5 – 1,5 ha powierzchni, z obficie wykształconą tzw. miękką wynurzoną roślinnością wodną.
119	Perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wody stojące oraz leniwie płynące, z dobrze wykształconą roślinnością wodną.
120	Pliszka cytrynowa <i>Motacilla citreola</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowa: w maju 2008 i 2009 r. na mokradłach koło Brzeziej Łąki 1 samiec (KF 2010). Poza tym przelotny samiec we wrześniu 2004 we Wrocławiu–Osobowicach (KF 2005). Podmokłe lub zabagnione łąki w dolinach rzecznych i na obrzeżach zbiorników wodnych.
121	Pliszka górską <i>Motacilla cinerea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Obr. 1: 81 c	Prawdopodobnie lęgowa. Rzeki o naturalnych lub wtórnie „zdziczałych” odcinkach, ocienione starszymi drzewostanami, zwłaszcza liściastymi i mieszanymi.
122	Płaskonos <i>Anas clypeata</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Prawdopodobnie lęgowy na rozlewiskach Widawy i Oleśniczki w rejonie Brzeziej Łąki. Migrujący, głównie na stawach rybnych i rozlewiskach rzek, np. nad Widawą i Oleśniczką, do 140 osobników (Orłowski i Drazny 2010).
123	Podgorzałka <i>Aythya nyroca</i> A060	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Regularny migrant wiosną i jesienią. Lęgowa (1 para) na stawach w okolicach Goszcza.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
124	Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i> A272	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy na rozlewiskach Widawy koło Brzeziej Łąki – do 4 par (Orłowski i Drazny 2010). Zarastające zbiorniki wodne, szuwały, lasy bagienne.
125	Potrzos <i>Emberiza schoeniclus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzcinowiska i kępy krzewów na obrzeżach wód stojących i leniwie płynących, zakrzewione torfowiska.
126	Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Obr. 2: 216 d Obr. 3: 60A b Obr. 4: 17 g;30 j,m;71 b;148 i	Lęgowy i migrant. Zadrzewienia łęgowe nad wodami i w ich sąsiedztwie, zwłaszcza z brzożami i wierzbami.
127	Rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Obrzeża wód, zabagnione łąki i obszary torfowiskowe.
128	Rożeniec <i>Anas acuta</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i rzadziej zimujący. Notowany głównie na Odrze i stawach rybnych oraz rozlewiskach rzek, np. nad Widawą do 71 osobników (Orłowski i Drazny 2010). Płytkie zbiorniki wodne i otwarte tereny zalewowe w rozległych dolinach rzecznych.
129	Rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Okresowo zalewane, zabagnione doliny rzeczne, płytkie jeziora i zbiorniki zaporowe z bujnymi szuwarami.
130	Rybitwa białowąsa <i>Chlidonias hybrida</i> A196	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa w 2007 r. na stawach koło Lędziny, np. w 2009 r.– 8 par, a w 2010 r.– aż 33 pary. Bagienne doliny rzeczne, płytkie stawy hodowlane i zbiorniki zaporowe z pływającą roślinnością wodną.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
131	Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i> A197	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa na stawach w okolicach Goszcza, w latach 2006 – 2010 od 12 do 29 par. Jeziora i stawy z niską roślinnością szuwarową, torfianki, starorzecza.
133	Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i> A193	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa i migrant. Wyspy w nurcie rzek, na jeziorach, stawach, żwirowniach, pokryte niską roślinnością.
134	Rybołów <i>Pandion haliaetus</i> A094	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (koniec III – początek V i VII – X). Obserwowany często w rejonie stawów rybnych, zwłaszcza położonych wśród lasów.
135	Ryzyk <i>Limosa limosa</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – NT R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, głównie wiosną na spuszczonej stawach i podczas wylewów Odry i Widawy.
136	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, próby zimowania. Podmokłe i bagniste olsy i łągi w dolinach rzecznych i na obrzeżach jezior i stawów, śródleśne bagienka i torfowiska.
137	Sieweczka obrożna <i>Charadrius hiaticula</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – VU PCzK – VU Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód.
138	Sieweczka rzeczna <i>Charadrius dubius</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Piaszczyste i żwirowe, rzadziej błotniste wyspy i brzegi wód, wymokliska śródpolne, spuszczone stawy i osadniki.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
139	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i> A140	PL – ochrona ścisła PCzL - EX PCzK – EXP DP – zał. I, IIB i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Na rozlewiskach Widawy koło Brzeziej Łąki do 2 500 osobników (Orłowski i Drazny 2010). Także zaorane pola uprawne, nagie i muliste brzegi wód, spuszczone stawy rybne.
140	Siewnica <i>Pluvialis squatarola</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant. Nagie i muliste brzegi wód.
141	Słonka <i>Scolopax rusticola</i>	PL – gat. łowny od 1.IX do 21.XII PCzL – DD DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podtopione drzewostany liściaste i mieszane, rzadziej iglaste.
142	Szczudłak <i>Himantopus himantopus</i> A131	PL – ochrona ścisła PCzK – EN DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Mokradła i bagna, starorzecza, stawy hodowlane. Lęgowy – w 2011 r. para wychowała pisklęta w okolicach Długoteki (T. Drazny – inf. ust.). Także w maju 2001 pod Oleśnicą widziano 2 osobniki (KF 2002).
143	Ślepowron <i>Nycticorax nycticorax</i>	PL - ochrona ścisła PCzL - LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (głównie V i VII – IX), np. nad Odrą i stawach rybnych.
144	Śmieszka <i>Chroicocephalus ridibundus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa. W okresie połęgowym często żerująca na polach i składowiskach odpadów komunalnych. Często w okresie połęgowym (VII – III) nad wszelkimi większymi wodami.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
145	Śnieżyca duża <i>Anser caerulescens</i>	PL – ochrona ścisła R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca. Obserwowana na rozlewiskach Widawy koło Dobrzykowic: 2 dorosłe osobniki w kwietniu 2006 r. Pola uprawne, łąki, jeziora, mokradła i bagna, stawy hodowlane.
146	Świstun <i>Anas penelope</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK – CR DP – zał. IIA i IIIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant (III-IV i VIII-XI), np. nad Widawą koło Brzeziej Łąki do 900 osobników wiosną (Orłowski i Drazny 2010). Czasami zimujący na Odrze we Wrocławiu (Stajszczyk – obserwacje własne).
147	Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzciniowiska oraz szuwały trzciniowo – pałkowe, nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
148	Trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Trzciniowiska oraz szuwały trzciniowo – pałkowe, nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
149	Uhla <i>Melanitta fusca</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIIB Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant, głównie jesienią – na Odrze w peryferyjnej części Wrocławia.
150	Wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Trzciniowiska nad wodami, głównie w krajobrazie otwartym.
151	Wodnik <i>Rallus aquaticus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szuwały na brzegach wód płynących i stojących, także rozlewiska wykreowane przez bobra.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
152	Zausznik <i>Podiceps nigricollis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy na stawach w okolicach Goszcza. Migrant (III – IV i VII – IX).
153	Zielonka <i>Porzana parva</i> A120	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Szuwary trzcinowe i pałkowe nad wodami stojącymi i wolno płynącymi.
154	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i> A229	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Strome i podmyte brzegi wód płynących w otoczeniu lub sąsiedztwie co najmniej grup drzew. Lęgi od IV do VIII. Ochrona gatunku poza regulacją i konserwacją cieków, to: - pozostawianie drzew i krzewów na ciekami w pasie do minimum 10 m, - pozostawianie leżących w wodzie drzew i ich części (pni, konarów).
155	Zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory mieszane oraz kępy świerka lub jodły w drzewostanach liściastych i mieszanych. Peryferyjne większe parki.
156	Żuraw <i>Grus grus</i> A127	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Obr. 2: 114 j Obr. 4: 127 g; 133 b; 144 d	Lęgowy. Podmokłe i zalane tereny otwarte, zakrzaczone i zadrzewione, w tym zalewiska bobra. Również w sąsiedztwie osad ludzkich. Lęgi III – VII. Obserwowany na mokradłach Widawy koło Brzeziej Łąki około 4-5 par (Orłowski i Drazny 2010). Także migrant i zimujący.
Ptaki terenów leśnych				
157	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i> A075	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Znana lokalizacja – dane wrażliwe	Lęgowy, migrujący i zimujący. Lęgi w starszych drzewostanach, żeruje głównie nad wodami (ryby, ptaki wodne). Zjada też padlinę. Lęgi II – VI/VII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
158	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i> A030	PL – ochrona ścisła DP - zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Znana lokalizacja – dane wrażliwe	Lęgowy. Różnego typu starsze zadrzewienia, najchętniej na siedliskach wilgotnych i bagiennych. Gniazda lokuje najczęściej na dębach. Żeruje głównie nad wodami, często pod okapem drzew. Lęgi IV – VII.
159	Bogatka <i>Parus major</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkie typy zadrzewień, od drągowin (lęgi w budkach) po starodrzewy. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.
160	Czarnogłówka <i>Poecile montanus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wilgotne i podmokłe drzewostany mieszane, nawet dość młode (powyżej 35-40 lat).
161	Czubatka <i>Lophophanes cristatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant i zimująca. Zwarte bory sosnowe i świerkowe, także mieszane.
162	Dzięcioł biało-grzbiety <i>Dendrocopos leucotos</i> A239	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC	Obr. 4: 64 a	Lęgowy. Dziuple w martwych i butwiejących drzewach liściastych, najczęściej olchy, graby, dęby, jesiony i buki, o średnicy przekraczającej 30cm. Na niżu zasiedla lęgi, olsy, grądy, brzeziny bagienne, również bory mieszane. Areal jednej pary od kilkudziesięciu do 100 ha, a na obszarach z małą ilością martwych drzew liściastych nawet do kilkunastu km ² . Wymaga ochrony czynnej.
163	Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i> A236	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy starszych drzewostanów, powyżej 80 lat, też w dużych starych peryferyjnych parkach. Lęgi od IV do VI. Wyjątkowo ważny gatunek na terenach zalesionych – tzw. gatunek parasolowy, decydujący o istnieniu populacji innych gatunków, m. in. gągoła, gołębia siniaka, puszczyka i włośchatki, kraski oraz nietoperzy i wielu innych gatunków, w tym licznych bezkręgowców.
164	Dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie typy drzewostanów powyżej 40 – 50 lat. Obecna gospodarka leśna nie zagraża temu gatunkowi.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
165	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i> A238	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze (powyżej 90 lat) drzewostany liściaste, zwłaszcza z dębami <i>Quercus</i> sp. Także stare peryferyjne parki miejskie. Toleruje rozluźnienie drzewostanów. Lęgi IV – V do VI. W celu właściwej ochrony istotne jest: - zachowanie odpowiedniej powierzchni starych lasów liściastych i mieszanych, - pozostawianie drzew zamierających i martwych, z dziuplami i „zainfekowanych” grzybami.
166	Dzięcioł zielonosiwy <i>Picus canus</i> A234	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory mieszane. Także w dużych parkach i zadrzewionych cmentarzach. Lęgi od IV / V do VI. Ochrona gatunku polega na pozostawianiu martwych i zamierających drzew liściastych oraz wywrotów i wiatrołomów (głównie gatunków liściastych). Toleruje lekkie rozluźnienie drzewostanów. Należy pozostawiać na obrzeżach lasów smugi starodrzewi, jako bufor izolujący drzewostany od terenów otwartych / agrocenoz.
167	Dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, zwłaszcza lęgowe, też parki i zadrzewione cmentarze. Lęgi IV-V, VI. Obecna gospodarka leśna nie zagraża temu gatunkowi, ale wskazane jest pozostawianie drzew liściastych o miękkim drewnie, głównie topól (zwłaszcza osika) i wierzb.
168	Gadożer <i>Circaetus gallicus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR PCzK - CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalatuje. 11 V 2007 r. widziany 1 osobnik w rejonie Brzeziej Łąki (KF 2010).
169	Gajówka <i>Sylvia borin</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, częsta w grądach.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
170	Gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wilgotne bory sosnowe z podrostem świerka lub jodły, rzadziej lasy mieszane ze świerkiem i jodłą.
171	Grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane. Unika olsów i borów sosnowych.
172	Grzywacz <i>Columba palumbus</i>	DP – zał. IIA i IIIA Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie drzewostany, ale w borach sosnowych rzadki. Żeruje na polach.
173	Kania czarna <i>Milvus migrans</i> A073	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa, choć obserwowana w okresie lęgowym, głównie nad stawami rybnymi. Żeruje na terenach otwartych i składowiskach odpadów komunalnych. Ochrona gatunku – zachować stare drzewostany w dolinach rzek i sąsiedztwie wód stojących.
174	Kania ruda <i>Milvus milvus</i> A074	PL – ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DP – zał. I Czerwona lista IUCN – NT R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Występuje w okolicach Borowej w łąkach i łąkach.
175	Kobuz <i>Falco subbuteo</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Starsze drzewostany, np. bory sosnowe, zwłaszcza z gniazdami kruka, w których chętnie odbywa lęgi.
176	Kos <i>Turdus merula</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadki, również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze).

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
177	Kowalik <i>Sitta europaea</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane, a także Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, również w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze).
178	Krętogłów <i>Jynx torquilla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkie zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach i w zieleni wysokiej osiedli rzadki.
179	Krogulec <i>Accipiter nisus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy – głównie młodniki i drągowiny (liściaste i iglaste), parki tylko peryferyjne i rozległe.
180	Kruk <i>Corvus corax</i>	PL – ochrona częściowa Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i iglaste, rzadki, rzadko w zieleni wysokiej peryferyjnych części osiedli ludzkich.
181	Kukułka <i>Cuculus canorus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadka, też w zieleni wysokiej peryferii osiedli ludzkich (parki, cmentarze).
182	Lelek <i>Caprimulgus europaeus</i> A224	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory sosnowe, zwłaszcza suche i świeże, z płatami nagiego gruntu, też wrzosowiska. Preferuje mozaikę starych sośnin, zrębów, upraw i młodników. Lęgi od V / VI do VII / VIII.
183	Lerka <i>Lullula arborea</i> A246	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Tereny otwarte w borach sosnowych i na ich obrzeżach, zwłaszcza suche i świeże, z płatami nagiego gruntu, m. in. wrzosowiska. Lęgi od IV do VII / VIII.
184	Modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane, w borach rzadka. Spotykana też w zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze), oraz w centrach miast. Lęgi w IV.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
185	Muchołówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i> A321	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste i mieszane (powyżej 70 – 80 lat); rzadko większe zadrzewienia śródpolne i peryferyjne parki, np. Park Szczytnicki we Wrocławiu. Chętnie gniazduje w budkach. Lęgi V – VII. Ochrona gatunku –kreować drzewostany zasobne w zamierające i martwe drzewa. Zachowanie starodrzewi liściastych i mieszanych (patrz dzięcioł czarny).
186	Muchołówka mała <i>Ficedula parva</i> A320	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Preferuje starsze drzewostany (powyżej 70 – 80 lat) – buczyny i grądy z dużym udziałem grabu. Lęgi V – VII. Ochrona gatunku – zachowanie odpowiedniej powierzchni starodrzewi liściastych i mieszanych. Kreować drzewostany zasobne w zamierające i martwe drzewa.
187	Muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste i mieszane, również osiedla ludzkie – parki, cmentarze, aleje, wysoka zieleń przydomowa. Lęgi IV-V, VI-VII.
188	Muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Starsze drzewostany liściaste, mieszane i iglaste, rzadko większe zadrzewienia śródpolne i osiedla ludzkie – parki, cmentarze. Chętnie gniazduje w budkach. Lęgi IV-VI.
189	Mysikrólik <i>Regulus regulus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Bory świerkowe, jodłowe oraz sosnowe na siedliskach wilgotnych z udziałem świerka. Lęgi IV-VI.
190	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i> A089	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Migrant – III / IV oraz VIII – IX / X. Stare lasy liściaste i mieszane w pobliżu wilgotnych łąk i pól.
191	Orzechówka <i>Nucifraga caryocatactes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Nielęgowa – pojawia się nie co roku, głównie podczas nalołów z północno-wschodniej Europy w okresie VIII-XI.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
192	Paszkot <i>Turdus viscivorus</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (IV-V). Gatunek leśny - wszelkiego typu starsze drzewostany liściaste, mieszane i iglaste (w borach z sosną najliczniej). Zimą ściśle związany z obecnością jemioli, spotykany wtedy także w rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki, cmentarze, aleje topolowe).
193	Pelzacz leśny <i>Certhia familiaris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (IV-V, VI). Wszelkiego typu zadrzewienia liściaste i mieszane i iglaste, sporadycznie w peryferyjnych częściach rozległej zieleni wysokiej osiedli ludzkich (parki).
194	Pelzacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (IV-V, V-VII). Starsza wysoka zieleń osiedli ludzkich (parki i zadrzewione cmentarze) oraz skraje starszych i luźnych drzewostanów liściastych i mieszanych, zwłaszcza w dolinach rzecznych.
195	Piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (V-VI). Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych i mieszanych – starsze uprawy, a szczególnie młodniki i drągowiny, zwłaszcza po rozluźnieniu w/w drzewostanów. Także zarośla i strefa ekotonu na skraju lasu.
196	Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy (V, VI/VII). Lasy i bory mieszane, głównie w średnich i starszych klasach wiekowych. Także parki i zadrzewione cmentarze oraz zadrzewienia śródpolne.
197	Pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa (IV, VI). Młode klasy wiekowe drzewostanów liściastych, mieszanych i iglastych – starsze uprawy, młodniki i drągowiny. Także większe peryferyjne parki oraz zadrzewienia śródpolne.
198	Puszczyk <i>Strix aluco</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Dziuple w lasach liściastych i mieszanych, rzadziej w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich parki i cmentarze z dziuplastymi drzewami oraz opuszczone budynki (strychy, kominy). Lęgi w III. Ochrona gatunku – pozostawianie starych drzew dziuplastych z osłoną kilku innych w bezpośrednim sąsiedztwie.
199	Raniuszek <i>Aegithalos caudatus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, skraje osiedli ludzkich – peryferyjne parki, zaniedbane cmentarze. Zadrzewienia śródpolne. Lęgi IV-V.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
200	Rudzik <i>Erithacus rubecula</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy liściaste i mieszane, rzadziej w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne. Lęgi IV-V, VI.
201	Sikora uboga <i>Parus palustris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne. Lęgi IV-V.
202	Siniak <i>Columba oenas</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy, w dziuplach. Stare (powyżej 90-100 lat) dziuplaste drzewostany liściaste (głównie buczyny) i mieszane, rzadziej iglaste (stare sośniny). Związany z dzięciołem czarnym – wykorzystuje opuszczone dziuple. Lęgi od III / IV do VII / VIII.
203	Sosnówka <i>Periparus ater</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Bory w średnich i starszych klasach wiekowych. Nieodzowna obecność dziupli lub budek lęgowych. Lęgi IV-V, VI.
204	Sójka <i>Garrulus glandarius</i>	PL – ochrona ścisła DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadko w borach mieszanych. W osiedlach ludzkich peryferyjne parki i zaniedbane cmentarze. Większe zadrzewienia śródpolne. Lęgi IV/V.
205	Strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy lęgowe nad brzegami wód płynących i stojących. Preferuje siedliska wilgotne. Lęgi V-VII.
206	Strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy wszelkich typów (preferuje lęgi) i bory mieszane. Zwłaszcza gęste z wykrotami. Także większe peryferyjne i zaniedbane parki oraz zadrzewienia śródpolne. Lęgi IV-VII.
207	Świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy liściaste i mieszane, rzadziej bory mieszane i peryferyjne parki.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
208	Trzmiełojad <i>Pernis apivorus</i> A072	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Lasy i bory mieszane w starszych klasach wiekowych, a w sąsiedztwie tereny otwarte z trwałymi użytkami zielonymi, miedzami, polany śródleśne. Lęgi V / VI – VII / VIII. Ochrona gatunku – zostawiać płaty starodrzewi oraz grupy starych drzew liściastych wśród drzewostanów borowych, chronić lasy i bory przed odwodnieniem oraz utrzymywać polany z łąkami.
209	Turkawka <i>Streptopelia turtur</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – DD DP – zał. IIB Czerwona lista IUCN – LC SL	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy i bory. Preferuje drzewostany w wieku 25-50 lat. Także większe zadrzewienia śródpolne.
210	Wilga <i>Oriolus oriolus</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Lasy i bory mieszane. Peryferyjne parki i większe zadrzewienia śródpolne.
211	Włochatka <i>Aegolius funereus</i> A223	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK – LC DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Osiadła. Stwierdzona w rejonie wsi Białe Błoto (górną bieg rzeki Dobrej) w marcu 2002 (KF 2003). Biotop to bory świerkowe i sosnowo – świerkowe, także z jodłą oraz bory mieszane. Drzewostany powyżej 80 - 100 lat.
212	Zaganiacz <i>Hippolais icterina</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Drzewostany liściaste i mieszane, zwłaszcza prześwietlone, z kępami krzewów, także wyższa zieleń śródleśna.
213	Zięba <i>Fringilla coelebs</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Wszelkie typy zadrzewień, od młodników / drągwin po starodrzewy. Także kępy krzewów z grupami drzew. W osiedlach wszelkie miejsca z kępami drzew.
Ptaki strefy ekotonowej lasu				
214	Cierniówka <i>Sylvia communis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowa. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
215	Dzierzba czarnoczelną <i>Lanius minor</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – CR DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC R	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Zalutująca. W maju 2002 r. widziano 1 osobnika w Ludgierzowicach, między Zawonią a Dobroszycami (KF 2003).
216	Dzwoniec <i>Chloris chloris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża lasów liściastych i mieszanych, zwłaszcza zieleń wysoka wsi i miast oraz zadrzewienia śródpolne.
217	Gąsiorek <i>Lanius collurio</i> A338	PL – ochrona ścisła DP – zał. I Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Kępy krzewów i niskich drzew w krajobrazie otwartym i w strefie ekotonu. Także w uprawach leśnych. Lęgi V – VII, jeszcze w VIII karmienie młodych. Wskazane pozostawianie lub nasadzanie kęp krzewów (głóg, róża, tarnina) na zrębach i w strefie ekotonu
218	Świegotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża lasów i borów oraz polany, zręby i uprawy w głębi drzewostanów. Także luźne, widne lasy (dąbrowy) i bory sosnowe.
219	Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LC P	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Lęgowy. Obrzeża lasów i borów oraz polany, zręby i uprawy w głębi drzewostanów. Także zadrzewienia i aleje w krajobrazie otwartym.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie niezagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DP – Dyrektywa Ptasia - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Załączniki: I – Gatunki objęte szczególną ochroną; II – Gatunki, na które wolno polować: IIA - na które wolno polować wszędzie; IIB - na które wolno polować tylko w krajach, w których stwierdzono ich występowanie; III – Gatunki, w przypadku których jest dozwolony obrót: IIIA - gatunki, w przypadku których wszelkie ograniczenia obrotu nie dotyczą legalnie pozyskanych ptaków; IIIB - gatunki, w przypadku których niektóre ograniczenia obrotu mogą zostać zawieszane przez poszczególne kraje.

Czerwona Lista IUCN (IUCN Red List of Threatened Species). Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

Nazwy łacińskie podane za: http://www.komisjafaunistyczna.pl/kf-pl/kfw_p3_lista.htm

IV.9.2.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW PTAKÓW (GATUNKI LEŚNE Z ZAŁĄCZNIKA I DYREKTYWY PTASIEJ)

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska występuje szereg gatunków wymagających w ramach ochrony ustanowienia stref ochronnych w miejscach ich gniazdowania.

Należą do nich:

- **Bielik *Haliaeetus albicilla***. Kod: A075 – stwierdzone pięć miejsc gniazdowania gatunku w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Dla wszystkich ustanowiono strefy ochronne. Brak informacji o nowych miejscach gniazdowania.
- **Bocian czarny *Ciconia nigra***. Kod: A030 - duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda przez parę tego gatunku ptaka w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać.
- **Kania ruda *Milvus milvus***. Kod: A074 – duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda przez parę tego gatunku ptaka w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać.
- **Kania czarna *Milvus migrans***. Kod: A073 - duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda przez parę tego gatunku ptaka w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać.
- **Włochatka *Aegolius funereus***. Kod: A223 - duże prawdopodobieństwo gniazdowania gatunku. Obecnie brak stref ochronnych. W przypadku stwierdzenia zasiedlonego gniazda przez parę tego gatunku ptaka w czasie prac leśnych, należy je wstrzymać.

Pozostałe gatunki związane z siedliskiem leśnym stwierdzone w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa związane są głównie ze starymi drzewostanami. Należą do nich: **mucholówka mała *Ficedula parva*** (kod: A320), **mucholówka białoszyja *Ficedula albicollis*** (kod: A321), **Dzięcioł białogrzbiety *Dendrocopos leucotos*** (kod: A239), **dzięcioł czarny *Dryocopus martius*** (kod: A236), **dzięcioł średni *Dendrocopos medius*** (kod: A238) i **dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*** (kod: A234). Ochrona tych gatunków polega głównie na:

- Zachowaniu odpowiednich zasobów starodrzewi liściastych i mieszanych;
- Kreowaniu drzewostanów zasobnych w zamierające i martwe drzewa;
- Ochronie drzew dziuplastych.

Gatunki preferujące urozmaicony krajobraz leśny lasów gospodarczych, związane z otwartymi powierzchniami zrębów, uprawami leśnymi oraz mozaiką młodych drzewostanów iglastych i fragmentami starszych drzewostanów to: **lelek *Caprimulgus europaeus*** (kod: A224) i **lerka *Lullula***

arborea (kod: A246). W ich przypadku zaleca się zachowanie ostrożności na ich siedliskach szczególnie w okresie lęgow, które trwają od maja/czerwca do lipca/sierpnia.

Ostatnim gatunkiem wpisanym na listę I zał. Dyrektywy Ptasiej występującym w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska na siedliskach leśnych jest **trzmiełojad *Pernis apivorus*** (kod: A072). Dla właściwej ochrony tego gatunku konieczne jest w miejscach jego potwierdzonego gniazdowania dostosowanie terminu wykonania zabiegów gospodarczych do okresu pozalęgowego (lęgi: od maj/czerwiec do lipiec/sierpień).

IV.9.2.2. STREFY OCHRONY PTAKÓW

Podstawy prawne ochrony strefowej zawiera Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 92 poz. 880) oraz rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt z dnia 12 października 2011 r. (Dz.U. Nr 237, poz. 1419). W Załączniku nr 5 do ww. rozporządzenia wymieniono gatunki dziko występujących zwierząt, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania. Informacje o stwierdzonych przypadkach gniazdowania zgłaszają leśnicy, ornitologzy oraz służby konserwatorskie. Wyznaczanie granic miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz prowadzenie wykazu gatunków chronionych strefowo leży w gestii regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Strefy zatwierdza i likwiduje dyrektor RDOŚ. Granice stref ochrony oznacza się tablicami z napisem: „ostoja zwierząt” i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”. Liczba i powierzchnia stref ulegają częstym zmianom, co związane jest z zakładaniem nowych lub opuszczaniem starych gniazd, a także w rezultacie wystąpienia przypadków losowych np. zniszczenia gniazda w wyniku huraganu, gwałtownej burzy lub uderzenia pioruna. Strefa może zostać zlikwidowana przez dyrektora RDOŚ na wniosek nadleśnictwa. Zwyczajowo jednak decyzja taka może być wydana w przypadkach, gdy gniazdo jest przez trzy kolejne sezony niezajęte. W związku z tym każde gniazdo zaleca się, aby w nadleśnictwie gromadzić informacje na temat stanu obiektu, poprzez obserwacje całoroczne, szczególnie w okresie lęgowym, które należy potwierdzić sporządzeniem notatki służbowej przez leśniczego na koniec roku (za: Instrukcja Ochrony Lasu, 2012). Osoby kontrolujące gniazda muszą posiadać pisemne upoważnienie od dyrektora RDOŚ oraz powiadomić nadleśnictwo o prowadzeniu obserwacji w obrębie stref.

Strefa ochrony całorocznej ma na celu ochronę istniejących stanowisk lęgowych ptaków. Miejsce lęgu obejmuje drzewo gniazdowe oraz cały drzewostan (lub obszar) w jego otoczeniu. Strefa stwarza ptakom możliwość odpoczynku, pilnowania lęgu, obserwacji czy noclegu, a także zbudowania nowego gniazda w przypadku utraty dotychczasowego. Obowiązują tu zakazy: „przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą; wycinania drzew lub krzewów bez zezwolenia regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska; dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków; wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji”. Odstępstwo od tych zakazów możliwe jest tylko w celu wykonania niezbędnych prac sanitarnych w sytuacjach

katastrofalnych. Planowane prace muszą być pisemnie zgłoszone dyrektorowi RDOŚ, który rozpatruje każdy przypadek indywidualnie. (źródło: art. 60 Ustawy o ochronie przyrody)

Strefa ochrony okresowej powinna zapewniać ptakom spokój i bezpieczeństwo podczas wyprowadzania lęgów. W strefach tych, będących obszarami wyłączonymi okresowo z działalności gospodarczej, niezbędne prace związane z pozyskaniem drewna, hodowlą i ochroną lasu muszą być wykonywane poza okresowym terminem ochrony określonym ww. na początku rozdziału rozporządzeniem. Każdorazowo nadleśnictwo musi wystąpić z wnioskiem do RDOŚ, analogicznie jak w przypadku prac wykonywanych w strefie ochrony całorocznej. W strefach okresowych poza okresem ochronnym prace są jedynie opiniowane przez RDOŚ. Opinii podlegają tylko cięcia rębne.

(A075) BIELIK *HALIAEETUS ALBICILLA*

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zlokalizowanych jest pięć stref ochronnych gniazdowania bielika *Haliaeetus albicilla*, utworzonych następującymi decyzjami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu:

RDOŚ-02-WPN-6631/s/12/10/mk z dnia 16 lipca 2010 r.

- Strefa ochrony całorocznej: 12,87 ha
- Strefa ochrony okresowej: 62,99 ha

RDOŚ-02-WPN-6631/s/13/10/mk z dnia 16 lipca 2010 r.

- Strefa ochrony całorocznej: 22,31 ha
- Strefa ochrony okresowej: 60,14 ha

RDOŚ-02-WPN-6631/s/14/10/mk z dnia 16 lipca 2010 r.

- Strefa ochrony całorocznej: 19,81 ha
- Strefa ochrony okresowej: 44,95 ha

RDOŚ-02-WPN-6631/s/15/10/mk z dnia 16 lipca 2010 r.

- Strefa ochrony całorocznej: 8,94 ha
- Strefa ochrony okresowej: 20,65

WPN.6442.16.2011MK z dnia 8 lipca 2011 r.

- Strefa ochrony całorocznej: 8,37 ha
- Strefa ochrony okresowej: 70,02 ha

Zgodnie z załącznikiem nr 5 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2011 nr 237 poz. 1419) dla bielika *Haliaeetus albicilla* ustala się strefę ochrony całorocznej w promieniu do 200 m od gniazda oraz strefę ochrony okresowej w promieniu do 500 m od gniazda. Ochrona okresowa obowiązuje od 1 stycznia do 31 lipca.

IV.9.3. PŁAZY I GADY

Na podstawie danych z inwentaryzacji przyrodniczej gmin i informacji z Programów Ochrony Środowiska gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa oraz danych Wojewódzkiego Zespołu

Specjalistycznego przy Wojewodzie Dolnośląskim z 2007 i 2008 roku, inwentaryzacji Lasów Państwowych z 2006 roku i danych zawartych w poprzedniej wersji programu ochrony przyrody dla nadleśnictwa stwierdzono 13 chronionych gatunków płazów i 7 gatunków gadów.

Duża różnorodność herpetofauny w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wiąże się z dużą liczbą terenów wilgotnych i podmokłych w dolinach większych i mniejszych rzek i cieków, oczkami wodnymi oraz sztucznymi zbiornikami wodnymi, które stanowią doskonałe miejsca rozrodu. Na szczególną uwagę zasługują następujące miejsca bytowania płazów i gadów:

- kompleks stawów na północ od wsi Olszówka – staw Soczewica i staw Długi, wraz z systemem doprowadzalników i grobli oraz otaczającym je częściowo lasem,
- kompleks lasów na zachód od wsi Drozdzięcín;
- kompleks częściowo wyschniętych i zarośniętych stawów na północ od wsi Będzin
- kompleks śródlęśnych stawków położonych na południowy wschód od wsi Goszcz
- kompleks lasów i łąk oparty na południu o rzekę Smolną i Widawę, położony między wsiami Zbytowa i Ligota Mała,
- stosunkowo czyste ciekie wodne niewielkie zbiorniki wodne, małe fragmenty lasów, łąk i śródpolnych zadrzewień,
- kompleks leśny między wsiami Karwiniec, Kruszowice i Posadowice,
- dolina rzeki Widawy,
- kompleks leśny między wsiami Karwiniec, Kruszowice i Posadowice

Tabela 48. Wykaz chronionych gatunków płazów i gadów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
PŁAZY				
1	Grzebiuszka <i>Pelobates fuscus</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje głównie tereny z glebami luźnymi lub słabo zwięzłymi-piaszczystymi, piaszczysto-gliniastymi, czarnoziemami, w których łatwo może się zagrzebać. Często spotyka się ją także w ogródkach warzywnych i na polach uprawnych. W okresie godowym wybiera wody stojące i wolno płynące w krajobrazie otwartym, np. miejsca eksploatacji kruszyw (piasek, drobny żwir), stawy rybne.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
2	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i> kod: 1188	PL - ochrona ścisła PCzL – DD DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - LC	Obr. 1: 14 k;253 b;266 c Obr. 2: 152 g;164 a;165 j;169 g-h;172 k;174 i;215 d Obr. 3: 37 g;108 j;175 g-h,n Obr. 4: 14 f; 15 h;18 a-b,r;29 j-k;39 c;40 c-d	Szczegółowy opis poniżej tabeli
3	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, zwłaszcza na terenach zalesionych. Preferuje wilgotne drzewostany w średnim wieku i starsze. Niezbędna obecność choć niewielkich akwenów o wodzie stojącej, najchętniej niezarybionych.
4	Ropucha zielona <i>Bufo viridis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny otwarte, zwłaszcza osiedla ludzkie, również w miastach. Na okres rozrodu wybiera wody stojące, zwłaszcza w osiedlach, np. fosy, baseny, „oczka” w ogrodach. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących i zanieczyszczenie wody.
5	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczna w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje skraje wilgotnych i podmokłych zadrzewień i zakrzewień nad wodami; również w obrębie osiedli ludzkich. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących i zanieczyszczenie wody.
6	Salamandra plamista <i>Salamandra salamandra</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Gatunek wyżynno – górski, stwierdzony nieoczekiwanie na Wzgórzach Trzebnickich, na zachód od Twardogóry (Głowaciński i Zakrzewski 2003). Aktywna od III do jesieni (X). Samice w IV i V rodzą w wodzie do 70 larw, których przeobrażenie następuje w VII – VIII.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
7	Traszka górską <i>Triturus alpestris</i>	PL – ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Gatunek wyżynno – górski, stwierdzony na Wzgórzach Trzebnickich, w rejonie Twardogóry (Rafiński 2003).
8	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i> kod: 1166	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - LC	Obr. 1: 14 k;253 b;266 c Obr. 2: 169 g-h;172 k Obr. 3: 98 j;108 j;175 h Obr. 4: 12 m; 29 j-k;39 c;40 c-d	Szczegółowy opis poniżej tabeli
9	Traszka zwyczajna <i>Triturus vulgaris</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Głównie niezarybione małe akweny, często pochodzenia antropogenicznego (baseny p-pożarowe, fosy, gliniarki, długo stagnujące kałuże na nieutwardzonych drogach oddziałowych w drzewostanach). Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących i zanieczyszczenie i zarybianie wód.
10	Żaba jeziorkowa <i>Rana lessonae</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wody stojące i wolno płynące, także na terenach zalesionych. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących i zanieczyszczenie wód.
11	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny podmokłe i akweny wód stojących i wolno płynących, również na obrzeżach lasów i borów mieszanych. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących, „melioracje” terenów podmokłych i zanieczyszczenie i zarybianie wód.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
12	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje tereny podmokłe i akweny wód stojących i wolno płynących, również wilgotne i podmokłe lasy oraz bory mieszane. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących, „melioracje” i zanieczyszczenie i zarybianie wód.
13	Żaba wodna <i>Rana esculenta</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wody stojące i wolno płynące, także na terenach zalesionych. Zagrożeniem jest likwidacja wód stojących i zanieczyszczenie wód.
GADY				
14	Jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>	PL - ochrona ścisła DS – zał. IV Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje nasłonecznione miejsca, także w widnych lasach i borach. Zimuje od IX – X do IV.
15	Jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w nadleśnictwie występuje lokalnie. Zamieszkuje wilgotne siedliska leśne oraz strefę ekotonu i podmokłe tereny otwarte z kępami krzewów i drzew. Zimuje od X – XI do III.
16	Padalec <i>Anguis fragilis</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Preferuje wilgotne lasy liściaste i mieszane, rzadziej wilgotne bory mieszane. Często występuje na obrzeżach drzewostanów, przy polanach i drogach. Chętnie kryje się pod kłodami leżących drzew. Zimuje od X do III / IV. Samica rodzi młode od VII do IX.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, pododdział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
17	Zaskroniec <i>Natrix natrix</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN – LR/LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa. Notowany zwykle w sąsiedztwie wód stojących i płynących, także na terenach leśnych. Ścisłe związany z obecnością płazów (pokarm). Składanie jaj w VI i VII. Wylęg młodych w VIII i na pocz. IX. Zimuje od X do III / IV.
18	Żmija zygzakowata <i>Vipera berus</i>	PL - ochrona ścisła Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: obserwowana w dolinie Widawy. Notowana głównie poza doliną Odry (Sura i Zamachowski 2003). Aktywna od III – początku IV do X, gody IV – początek VI. W VIII – IX samica rodzi do 18 młodych.
19	Żółw błotny <i>Emys orbicularis</i> kod: 1220	PL - ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Obr. 3: 98 j;108j	Szczegółowy opis poniżej tabeli.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL / PCzK – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002) / Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2001). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; VU – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; NT – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; LC – gatunki na razie nie zagrożone; DD – o statusie słabo rozpoznany i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; V - Gatunki zwierząt i roślin ważnych dla Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

IV.9.3.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIEJSZYCH GATUNKÓW PŁAZÓW (GATUNKI Z ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)

Uwaga! Zagrożenia i zalecenia opisane dla poszczególnych gatunków zwierząt chronionych mają charakter ogólny i nie odnoszą się wyłącznie do gospodarki leśnej, ale również do innych czynników działających w zasięgu granic nadleśnictwa. Nie wszystkie opisane zagrożenia występują

aktualnie w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska, a tym bardziej na gruntach w jego zarządzie. Ich obecność na liście zagrożeń wynika z potencjalnej możliwości ich wystąpienia na tym terenie.

(KOD 1188) KUMAK NIZINNY *BOMBINA BOMBINA*

Gatunek w odpowiednich biotopach może występować na terytorium całego nadleśnictwa. Spotyka się go głównie na otwartych terenach podmokłych i przyleśnych, torfowiskach, płytkich wodach stojących, szczególnie w dolinach rzecznych. Ostatnio w związku z ekspansją bobra prawdopodobnie stabilizuje się liczebność populacji kumaka nizinnego. Gatunek odbywa gody od IV do VII. Jesienią młode kumaki, po przeobrażeniu, wychodzą na ląd.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Intensyfikacja hodowli ryb i zarybianie drobnych zbiorników wodnych;
- Sieć transportowa;
- Zanieczyszczenie i eutrofizacja wód;
- Zarastanie i zacienienie stawów;
- Wypełnianie rowów, stawów i sadzawek;
- Odwadnianie;
- Regulowanie koryt rzecznych;
- Wyschnięcie zbiorników wodnych.

Zalecenia ochronne:

- Chronić zbiorniki wodne przed zanieczyszczeniami chemicznymi;
- Restaurować istniejące oczka wodne – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacienienia;
- Zaleca się pozostawianie martwego drewna, stert gałęzi i liści w rejonie zbiorników zasiedlanych przez kumaka;
- Zachowanie pasów zróżnicowanego siedliska z zaroślami i zadrzewieniami (o szerokości co najmniej 20 m) w otoczeniu zbiornika rozrodczego gatunku.

(KOD 1166) TRASZKA GRZEBIENIASTA *TRITURUS CRISTATUS*

Gatunek rzadki. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska występuje lokalnie, głównie w dolinach Dobrej, Oleśnicy i Widawy. Spotyka się ją głównie w bezrybnych akwenach wód stojących, często śródleśnych lub częściowo ocienionych drzewami. Okres rozrodu traszki trwa od III do VI i ma miejsce głównie w małych akwenach wód stojących. W sierpniu większość osobników, w tym przeobrażone młode, wychodzi na ląd.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Zanikanie i zarastanie małych zbiorników wodnych;
- Zanieczyszczenie wód;
- Zasypywanie ziemią, gruzem i śmieciami stawów i sadzawek stanowiących miejsca rozrodu traszek;

- Eutrofizacja;
- Odwadnianie;
- Transport kołowy.

Zalecenia ochronne:

- Restaurować istniejące oczka wodne – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacinienia;
- Zaleca się pozostawianie martwego drewna (leżących drzew, pniaków) w otoczeniu zasiedlanych przez traszkę grzebieniastą zbiorników;
- Wskazane jest stworzenie zastępczych, niewielkich oczek wodnych (do 1 m głębokości) wokół znanych miejsc rozrodu;
- Zachowanie pasów zróżnicowanego siedliska z zaroślami i zadrzewieniami (o szerokości co najmniej 20 m) w otoczeniu zbiornika rozrodczego gatunku.

(KOD 1220) ŻÓŁW BŁOTNY *EMYS ORBICULARIS*

Gatunek rodzimy, reintrodukowany na obszarze OZW Leśne Stawki koło Goszcza (Mitrus 2004, A. Jabłoński z Muz. Przyrodn. Uniwer. Wrocław. – inf. ust.). Preferuje płytkie, mocno zarośnięte zbiorniki wody stojącej lub wolno płynącej. Dojrzałość płciową samce uzyskują w wieku kilku lat, samice w wieku powyżej 10 lat. Samice składają średnio 14-15 jaj od połowy maja do połowy czerwca na odsłoniętych terenach, często pokrytych roślinnością kserotermiczną, również na drogach polnych i polach uprawnych, zwykle w odległości 100-200 m od zbiorników wodnych. Młode wykluwają się z jaj w drugiej połowie sierpnia lub na początku września. Mogą opuścić komory lęgowe latem lub jesienią, albo zimować i wyjść na powierzchnię dopiero wiosną następnego roku. Dorosłe osobniki zimują zagrzebane w mule.

Stanowisko objęte jest monitoringiem gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk prowadzonym na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska przez Instytut Ochrony Przyrody PAN, finansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Stan zachowania gatunku w obszarze Leśne stawki koło Goszcza, obejmującym stanowisko powstałe w wyniku reintrodukcji żółwi (wsiedlono 1-2 letnie osobniki, pozyskane z populacji z Polesia Lubelskiego), oceniono aktualnie jako właściwy (FV). Od czasu wsiedlenia większość z nich żyje i na podstawie obserwacji można stwierdzić, że populacja rozwija się prawidłowo. Warunki siedliskowe są dobre i perspektywy ich utrzymania pomyślne (obszar Natura 2000). Jednak dopiero za kilka lat wsiedlone osobniki osiągną dojrzałość płciową i wówczas dopiero będzie można ocenić szanse dalszego rozwoju populacji, bo tylko rozradzająca się populacja ma szanse na utrzymanie się w dłuższej perspektywie czasowej (za: Wyniki monitoringu zwierząt w roku 2009).

Zagrożenia:

- Zarastanie i zacinienie powierzchni lęgowych oraz wodnych;
- Obecność gatunków inwazyjnych – żółw czerwonołocy, jenot, norka amerykańska;
- Wędkarstwo.

Zalecenia ochronne:

- Odslanianie terenu z samosiejek bądź podrostów robinii akacjowej i sosny zwyczajnej;
- Odpowiednie rozpoznanie miejsc lęgowych, zabezpieczenie istniejących i ich stała pielęgnacja;
- Ograniczanie nielegalnego wędkowania i tworzenie nowych miejsc do wygrzewania się żółwi.

IV.9.4. RYBY I SMOZKOUSTE

Badania nad ichtiofauną gmin w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wykazały obecność kilkunastu gatunków ryb w rzekach i wodach stojących, z czego tylko siedem stanowią gatunki chronione i wyjątkowo cenne. Do gatunków pospolitych, nieobjętych ochroną należą: amur *Ctenopharyngodon idella*, certa *Vimba vimba*, ciernik *Gasterosteus aculeatus*, jazgarz *Gymnocephalus cernuus*, jaź *Leuciscus idus*, jelec *Leuciscus leuciscus*, karaś *Carassius carassius*, karaś srebrzysty *Carassius gibelio*, karp *Cyprinus carpio*, kielb *Gobio gobio*, kleń *Leuciscus cephalus*, krap *Abramis bjoerkna*, leszcz *Abramis brama*, lin *Tinca tinca*, lipień *Thymallus thymallus*, miętus *Lota lota*, okoń *Perca fluviatilis*, płoć *Rutilus rutilus*, pstrąg potokowy *Salmo trutta m. fario*, pstrąg tęczowy *Oncorhynchus mykiss*, rozpiór *Abramis ballerus*, sandacz *Sander lucioperca*, słonecznica *Leucaspis delineatus*, sumik karłowaty *Ictalurus nebulosus*, sum *Silurus glanis*, szczupak *Esox lucius*, świnka *Chondrostoma nasus*, tołpyga biała *Hypophthalmichthys molitrix*, tołpyga pstra *Hypophthalmichthys nobilis*, ukleja *Alburnus alburnus*, węgorz europejski *Anguilla anguilla* i wzdreğa *Scardinius erythrophthalmus* (źródło: Program Ochrony Przyrody dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska na okres od 01.01.2003r. do 31.12.2012r.).

Tabela 49. Wykaz chronionych i cennych gatunków ryb i smoczkouстых w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Uwagi
1	Boleń <i>Aspius aspius</i> kod: 1130	PL – ochrona częściowa CzLR – LC DS – zał. II i V Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: w Odrze. Zagrożenia: regulacja cieków i zanieczyszczenie wody.
2	Kielb białopłetwy <i>Romanogobio albipinnatus</i> kod: 6144	PL – ścisła ochrona PCzL – NT CzLR – NT DS – zał. II	Występowanie: Błachuta (2001) informuje o występowaniu tej ryby w Odrze w rejonie Wrocławia. Zagrożenia: regulacja cieków i zanieczyszczenie wody.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Uwagi
3	Koza <i>Cobitis taenia</i> kod: 1149	PL – ochrona ścisła PCzL – DD CzLR – LC DS – zał. II Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: brak pewnych stwierdzeń z całej południowej części Polski (Boroń 2004a). Zinventaryzowana na Widawie, na terenie gminy Bierutów. Informacje o gatunku z WZS 2007. Zasiedla rzeki o dnie piaszczystym lub mulisto piaszczystym oraz słabo zeutrofizowane jeziora. Wybiera miejsca pokryte miękkim substratem organicznym, o przepływie około 0,15 m/s. Zagrożenia: Zanieczyszczenia wód, przebudowa rzek, degradacja środowiska naturalnego.
4	Koza złotawa <i>Sabanejewia aurata</i> kod: 1146	PL – ochrona ścisła PCzL – EN CzLR – VU DS – zał. II Czerwona lista IUCN - DD	Występowanie: wg Kotusza (2001) występuje w dolnym biegu Widawy. Preferuje czyste wody o przepływie 0,4–0,8 m/s, górne i środkowe biegi rzek, raczej płytkich o dnie skalistym, piaszczystym lub piaszczysto-mulistym. Występuje także w wodach bardzo wolno płynących, raczej stojących, z nieco mulistym i pokrytym roślinami dnem. Zagrożenia: zabudowa i regulacja rzek powoduje ograniczenie naturalnych możliwości kontaktu poszczególnych populacji między sobą.
5	Piskorz <i>Misgurnus fossilis</i> kod: 1145	PL – niechroniony PCzL – NT PCzK – NT CzLR – VU DS – zał. II Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: szerokie spektrum płytkich wód stojących i wolno płynących (również stawy rybne). Wg Boroń (2004b) znany z minimum 2 stanowisk w południowej części nadleśnictwa. Stwierdzona na Widawie, na terenie gminy Bierutów. Informacje o gatunku z WZS 2007. Zagrożenia: zagrożeniem dla gatunku jest regulacja cieków, „melioracje” i zanieczyszczenie wody.
6	Różanka <i>Rhodeus amarus</i> kod: 5339	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT CzLR – VU DS – zał. II Czerwona lista IUCN – LR/LC	Występowanie: preferuje wody stojące lub wolno płynące, zasiedlając jeziora, stawy, starorzecza i kanały. Występuje również w dolnym i środkowym biegu dużych rzek. W ciekach ryba ta wybiera miejsca zarośnięte roślinnością zanurzoną, o dnie mulistym, wyraźnie utrzymując się bliżej brzegów. Stwierdzona na Widawie, na terenie gminy Bierutów. Informacje o gatunku z WZS 2007. Zagrożenia: zagrożeniem jest regulacja cieków, „melioracje” i zanieczyszczenie wody.
7	Śliz pospolity <i>Barbatula barbatula</i>	PL - ochrona ścisła CzLR – LC Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: prawdopodobnie występuje w Widawie, Oleśnicy i Dobrej oraz Sąsiedzicy i Głębokim Rowie – preferuje odcinki rzek ze zwirowym lub kamienistym dnem oraz powalonymi do wody drzewami. Zagrożenia: zanieczyszczanie rzek ściekami przemysłowymi.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Uwagi
8	Minóg strumieniowy <i>Lampetra planeri</i> kod: 1096	PL - ochrona ścisła PCzL – NT PCzK – NT CzLR – VU DS – zał. II Czerwona lista IUCN - LC	Występowanie: rzadki, prawdopodobne występowanie w mniejszych ciekach o dość szybkim nurcie i kamienisto-piaszczystym dnie. Stwierdzany w Boguszyckim Potoku, górnym odcinku Oleśnicy, Sąsiedzicy, Oleśniczance Zagrożenia: zanieczyszczenia, regulacje cieków oraz brak drożności cieków

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

CzLR – Czerwona lista minogów i ryb – Andrzej Witkowski (Wrocław 2009). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: EXP – gatunki zanikłe w Polsce; CR – gatunki krytycznie zagrożone; EN – gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki narażone; NT – gatunki bliskie zagrożenia; DD – o statusie słabo rozpoznany; LC – gatunki najmniejszej troski.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: II – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; IV – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; V - Gatunki zwierząt i roślin ważnych dla Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

Czerwona Lista IUCN – IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: CR – gatunki skrajnie zagrożone; EN - gatunki silnie zagrożone; VU - gatunki wysokiego ryzyka; NT - gatunki bliskie zagrożenia; LC - gatunki najmniejszej troski; DD – niedostatecznie rozpoznane.

IV.9.5. BEZKRĘGOWCE

Z dostępnych źródeł informacji na temat zróżnicowania fauny bezkręgowców wynika, że w zasięgu granic nadleśnictwa występuje 41 chronionych i/lub zagrożonych gatunków, z czego najwięcej danych dotyczy grupy chrząszczy (18 gatunków), następnie motyli (12 gatunków), trzmieli (6 gatunków) oraz mięczaków (4 gatunki). Ponadto z uwagi na duży udział powierzchni wód płynących i zbiorników wodnych obszar charakteryzuje się bogactwem i różnorodnością występujących tu przedstawicieli ważek. Są to, nieobjęte ochroną gatunkową: gadziogłówka zwyczajna *Gomphus vulgatissimus*, husarz władca *Anax imperator*, lecicha wielka *Orthetrum cancellatum*, łątka dzieweczka *Coenagrion puella*, łunica *Pyrrhosoma nymphula*, miedziopierś metaliczna *Somatochlora metallica*, pałątka pospolita *Lestes sponsa*, szablak krwisty *Sympetrum sanguineum*, szablak szkocki *Sympetrum danae*, szklarka *Cordulia aenea*, świtezianka błyszcząca *Calopteryx splendens*, ważka czarnoplama *Libellula quarimaculata*, ważka płaskobrzucha *Libellula depressa* oraz żagnica okazała *Aeshna cyanea*.

Tabela 50. Wykaz chronionych i cennych gatunków bezkręgowców w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
Mięczaki <i>Mollusca</i>				
1	Żyworódka <i>Viviparus sp.</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: wody płynące i stojące.
2	Ślimak winniczek <i>Helix pomatia</i>	PL – ochrona częściowa DS – zał. V Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: stosunkowo liczny w odpowiednich biotopach na terytorium całego nadleśnictwa, zwłaszcza na terenach zalesionych. Notowany też w zakrzewieniach śródpolnych i na obrzeżach osiedli.
3	Szczeżuja wielka <i>Anodonta cygnea</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN Czerwona lista IUCN - LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: większe wody płynące (m. in. w Odrze) oraz stojące. Tworzy liczne formy lokalne.
4	Skójką gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN Czerwona lista IUCN - EN	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: zasiedla czyste wody płynące o piaszczystym lub piaszczysto-żwirowym dnem. Wg Zajac (2010) prawdopodobnie występuje w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, np. w Odrze.
Chrzęszcze <i>Coleoptera</i>				
1	Biegacz fioletowy <i>Carabus violaceus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie w lasach liściastych i mieszanych. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
2	Biegacz gajowy <i>Carabus nemoralis</i>	PL – ściśle chroniony	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: spotykany w różnych typach lasów, a także w ogrodach, sadach i parkach. Jeden z najpospolitszych gatunków biegaczy. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
3	Biegacz gładki <i>Carabus glabratus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Spotykany w wilgotnych lasach różnych typów. Częstszy na pogórzu i w górach, na niżu rzadszy. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
4	Biegacz granulowany <i>Carabus granulatus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: jeden z najpospolitszych gatunków rodzaju <i>Carabus</i> ; zamieszkuje wilgotne drzewostany różnych typów, a także pola i ogrody. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
5	Biegacz leśny <i>Carabus sylvestris</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Zamieszkuje bory różnych typów, najchętniej świerkowe i jodłowe. Znany w Polsce tylko z południowej części kraju. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
6	Biegacz Linneusza <i>Carabus linnaei</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Spotykany w południowej części Polski. Na niżu preferuje drzewostany bukowe, zaś na pogórzu buczyny oraz bory świerkowe i jodłowe. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
7	Biegacz ogrodowy <i>Carabus hortensis</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: żyje w lasach i ogrodach, w borach rzadszy. Preferuje drzewostany prześwietlone, jasne. Jeden z najpospolitszych przedstawicieli rodzaju <i>Carabus</i> w Polsce. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszar, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
8	Biegacz pomarszczony <i>Carabus intricatus</i>	PL – ochrona ścisła PCzL – LC Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Żyje w starych lasach liściastych i mieszanych. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
9	Biegacz skórzasty (b. piaskowy) <i>Carabus coriaceus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: głównie na terenach piaszczystych. Preferuje drzewostany suche i świetliste, zazwyczaj liczniejszy w lasach niż w borach. W Polsce najczęstszy w południowej części, zwłaszcza w górach i na pogórzu. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.
10	Biegacz Ulrichiego <i>Carabus ulrichi</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Zasiedla tereny otwarte na glebach gliniastych oraz obfitujących w margle i gleby wapienne. W Polsce tylko w południowej części.
11	Biegacz wręgaty <i>Carabus cancellatus</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: zamieszkuje tereny otwarte, nasłonecznione, najczęściej na polach uprawnych.
12	Biegacz zmienny <i>Carabus scheidleri preysleri</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek nieczęsty, w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prawdopodobny. Takson znany z terenów otwartych, gdzie ukrywa się pod kamieniami, np. na polach ornych często pod grudami ziemi
13	Biegacz zielonoziółty <i>Carabus auronitens</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: spotykany w drzewostanach liściastych i mieszanych, z udziałem dębu. Obecnie prowadzona gospodarka w lasach (rębnie gniazdowe), nie stanowi realnego zagrożenia dla gatunku.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obwód, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
14	Biegacz złocisty <i>Carabus nitens</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: gatunek borealny. Preferuje torfowiska i ich sąsiedztwo, czasami w strefie ekotonu = pogranicze terenów zadrzewionych i krajobrazu otwartego.
15	Jelonek rogacz <i>Lucanus cervus</i> kod: 1083	PL - ochrona ścisła PCzL - EN PCzK EN DS – zał. II	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
16	Kozioróg dębosz <i>Cerambyx cerdo</i> kod: 1088	PL - ochrona ścisła PCzL – VU PCzK - VU DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - VU	Obr. 1: 269 i Obr. 3: 39 g Obr. 4: 9 l;14 f;29 k;30 b;32 c;122 a	Szczegółowy opis poniżej tabeli
17	Pachnica dębowa <i>Osmoderma eremita</i> kod: 1084	PL - ochrona ścisła PCzL – VU PCzK - VU DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN - NT	Obr. 1: 14 n;17 c;44 d;64 i;87 f;95 j;96B a;122 g;142 i;171 f;253 b;266 l;267 g;269 i Obr. 2: 60 a;83 g;193 f;194 b,d-h,k-l,p;215 d;246 f;256 b;296 a Obr. 3: 13 j;17 m;18 j;28 l;62 d-f;68 a;75 d;175 b Obr. 4: 2 a;9 d,g-g;12 h;13 m;14 f;18 b;22 p;29 k;30 b;75 d;76 g;79 d;80 n;122 a,c-c;139 d;140 b,g;199 b	Szczegółowy opis poniżej tabeli
18	Tęcznik mniejszy <i>Calosoma inquisitor</i>	PL - ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: nasłonecznione lasy liściaste.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
Ważki Odonata				
1	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i> kod: 1037	PL - ochrona ścisła DS – zał. II i IV Czerwona Lista IUCN - LC	Obr. 4: 195 o	Występowanie: OZW Lasy Grędzińskie i Dolina Oleśnicy. Biotopem są małe, średnie i duże cieki nizinne i podgórskie, preferując odcinki śródleśne, częściowo dobrze nasłonecznione oraz miejsca o różnorodnej strukturze przestrzennej koryta rzeki – obecność zróżnicowanej głębokości, leżących kamieni i głazów oraz powalonych drzew i urwistych brzegów. Optymalne dla gatunku jest dno piaszczyste lub tworzone przez drobny żwir. Siedlisko 3260. Zagrożenia – regulacja koryta rzeki, zanieczyszczenie wody, usuwanie drzew i krzewów z zasiedlanych przez trzeplę odcinków rzeki.
Motyle Lepidoptera				
1	Barczatka kataks <i>Eriogaster catax</i> kod: 1074	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK - VU DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – DD	Obr. 2: 21 c	Występowanie: gatunek występuje w środowiskach kserotermicznych na zaawansowanych etapach sukcesji. Preferuje również tarniny i głogi rosnące na miedzach i w obrębie zadrzewień śródpolnych. Roślinami pokarmowymi są rozmaite krzewy liściaste, głównie tarnina i głóg. Zinventaryzowana w kępie tarniny nad Boguszyckim Potokiem.
2	Czerwończyk fioletek <i>Lycaena helle</i> kod: 4038	PL – ochrona ścisła PCzL – VU DS – zał. II i IV PCzK - VU	Obr. 2: 188 a-b,f,h;190 c;200 b,g;210 i;215 f;271 j;276 d;277 a	Występowanie: znany głównie ze wschodniej i północnej części nadleśnictwa, m.in. OZW Dolina Oleśnicy. Gatunek występuje na terenach podmokłych; najczęściej są to wilgotne łąki w dolinach rzek oraz torfowiska niskie (6410, 6430, 7230 i 91E0). Związany troficznie z rdestem wężownikiem <i>Polygonum bistorta</i> .

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
3	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> kod: 1060	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK - LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Obr. 1: 31 n Obr. 2: 34 d;38 o;261 c Obr. 3: 42 i;82 d;89 c Obr. 4: 58 f;146 n	Występowanie: znany głównie z zachodniej części nadleśnictwa (Buszko 2004). Torfowiska, wilgotne łąki i tzw. środowiska okrajkowe w dolinach rzek (6410, 6430,7230 i 91E0). Preferuje tereny nadwodne. Związany troficznie ze szczawiem <i>Rumex ssp.</i>
4	Mieniak strużnik <i>Apatura ilia</i>	PCzL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Lasy liściaste i mieszane, głównie łągi. Preferuje leśne gruntowe drogi i skraje lasów, czasami w parkach. Istotna jest obecność osiki <i>Populus tremula</i> . Troficznie związany z topolami <i>Populus ssp.</i> (gąsienica). Imago żeruje na wilgotnej ziemi, padlinie i odchodach.
5	Mieniak tęczowiec <i>Apatura iris</i>	PczL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Lasy liściaste i mieszane, głównie łągi. Preferuje leśne gruntowe drogi i skraje lasów. Istotna jest obecność w drzewostanach i ich sąsiedztwie wierzby iwy <i>Salix caprea</i> , wierzby uszatej <i>Salix aurita</i> i wierzby szarej <i>Salix cinerea</i> , rzadziej wierzb: kruchej, białej i purpurowej oraz osiki <i>Populus tremula</i> . Troficznie związany głównie z wierzbami - jw. (gąsienica) oraz na padlinie i odchodach (imago).
6	Modraszek telejus <i>Phengaris teleius</i> kod: 6177	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK - LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Dolina Odry i dolnej Widawy (Buszko 2004). Torfowiska niskie i węglanowe, wilgotne łąki (6410, 6510). Na terenach wyżynnych i podgórskich też na zboczach z wysiękami wody. Troficznie związany z krwiściągiem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice muszą być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> , np. <i>M. scabrinodis</i> , <i>M. rubra</i> i <i>M. gallieni</i> .

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obszary, oddziały (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
7	Modraszek nausitous <i>Phengaris nausithous</i> kod: 6179	PL – ochrona ścisła PCzL – LC PCzK - LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – LR/NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: Potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Notowany w OZW Lasy Grzędzińskie. Torfowiska niskie i łąki trzęślicowe. Troficznie związany z krwiściągiem lekarskim <i>Sanguisorba officinalis</i> . Gąsienice musza być „adoptowane” przez mrówki z rodzaju <i>Myrmica</i> – głównie <i>M. rubra</i> , czasem <i>M. scabrinodis</i> oraz <i>M. ruginogis</i> .
8	Przeplatka aurinia <i>Euphydryas aurinia</i> kod: 1065	PL – ochrona ścisła PCzL – EN PCzK – EN DS – zał. II	Obr. 4: 113 i; 118 j	Występowanie: Buszko (2004) i Pałka (2010) wykazują gatunek z nad dolnego biegu Widawy. Torfowiska niskie i przejściowe oraz wilgotne łąki trzęślicowe. Troficznie związany z czarcikęsem łąkowym <i>Succisa pratensis</i> oraz pięciornikiem kurze ziele, jaskrem ostrym, koniczyną pagórkowa i rdzestem wężownikiem.
9	Przeplatka maturna <i>Euphydryas maturna</i> kod: 6169	PL – ochrona ścisła PCzL - NT PCzK – LR DS – zał. II i IV Czerwona lista IUCN – DD	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Szczegółowy opis poniżej tabeli
10	Paż królowej <i>Papilio machaon</i>	PCzL – LC	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Łąki, ugory, zbocza wałów przeciwpowodziowych, nasłonecznione stoki wzgórz i pagórów, polany śródleśne, sąsiedztwo dróg i linii kolej. Zalatuje do sadów i ogrodów. Troficznie związany z roślinami baldaszkowatymi <i>Apiaceae</i> . Widywany od V do VIII – IX.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
11	Rojnik morfeusz <i>Heteropterus morpheus</i>	PL – nie chroniony PCzL – NT	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Torfowiska niskie, łąki trzęślicowe, wilgotne polany śródleśne, przydroża w olsach, turzycowiska i obrzeża trzcinowisk. Troficznie związany z trzcinikiem lancetowatym <i>Calamagrostis canescens</i> oraz trzęślicą modrą <i>Molinia caerulea</i> i trzciną pospolitą <i>Phragmites australis</i> (gąsiennica) oraz kwiaty ostrożnica błotnego, <i>bukwicy lekarskiej</i> , mięty nadwodnej i sadzka konopiastego, a także odsłonięta wilgotna gleba (imago) . Widywany od VI do VIII.
12	Szlaczkoń szafraniec <i>Colias myrmidone</i> kod: 4030	PL – ochrona ścisła PCzL - VU PCzK – VU DS – zał. II	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie może występować na pograniczu z nadleśnictwem Oborniki Śląskie, zwłaszcza w rejonie Wzgórz Trzebnickich (Buszko 2004). Otwarte środowiska kserotermiczne – suche śródleśne i przyleśne łąki, polany, wrzosowiska, przydroża i przytorza w borach sosnowych, nasłonecznione stoki wzgórz. Troficznie związany ze szczodrzeńcem <i>Chamaecytisus</i> ssp. Widywany od V do IX. Zagrożony likwidacją suchych łąk (zalesianie, zaorywanie), stosowaniem insektycydów oraz nawozów sztucznych (wzrost żyzności gleb eliminuje szczodrzeńce), a także wypalanie traw.
Trzmiele <i>Bombus</i>				
1	Trzmiel gajowy <i>Bombus lucorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Widne drzewostany, obrzeża bardziej zwartych kompleksów leśnych.

Lp.	Gatunek	Status ochronny	Obręb, oddział (stanowiska dokładnie zlokalizowane)	Uwagi
2	Trzmiel kamiennik <i>Bombus lapidarius</i>	PL – ochrona częściowa	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte i obrzeża drzewostanów, widywany od IV do IX – X. Zagrożeniem jest zalesianie i zaorywanie terenów otwartych, wypalanie traw (gniazda czasami w sypkim gruncie, zwykle pod kamieniami i w szczelinach murów).
3	Trzmiel leśny <i>Bombus pratorum</i> (<i>B. sylvarum</i>)	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Świetliste drzewostany, leśne polany, przesieki, otwarte pobocza dróg leśnych, ogrody. Wiosną (od V) troficznie ściśle związany z jasnotą i dąbrówką.
4	Trzmiel ogrodowy <i>Bombus hortorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte, także przylesne.
5	Trzmiel ziemny <i>Bombus terrestris</i>	PL – ochrona częściowa	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: potencjalnie całe terytorium nadleśnictwa. Tereny otwarte i obrzeża drzewostanów. Preferuje obecność koniczyny. Zagrożeniem jest zalesianie i zaorywanie terenów otwartych, wypalanie traw (gniazda w norach kreta i gryzoni). Widywany od III do X.
6	Trzmiel żółty <i>Bombus muscorum</i>	PL – ochrona ścisła	Brak informacji o dokładnej lokalizacji stanowisk	Występowanie: pojawia się najczęściej w drugiej połowie kwietnia. Gnieździ się na powierzchni ziemi: w kępach zeschłej trawy, ściółce, mchu lub pod kamieniami.

PL – Prawo krajowe (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt; Dziennik Ustaw Nr 237, Poz.1419);

PCzL – Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce – Zbigniew Głowaciński (Kraków 2002). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: **EXP** – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce; **CR** – gatunki skrajnie zagrożone; **EN** – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; **VU** - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; **NT** – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia; **LC** – gatunki niższego ryzyka/ najmniej troski; **DD** – o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym.

PCzK – Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce – Zbigniew Głowaciński (Warszawa 2004). Stosowane skróty kategorii zagrożenia: **EX** – gatunki zanikłe; **CR** – gatunki skrajnie zagrożone; **EN** – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone; **VU** - gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie; **LR** – gatunki niższego ryzyka.

DS – Dyrektywa Siedliskowa - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Załączniki: **II** – Gatunki roślin i zwierząt ważne dla Wspólnoty, których ochrona wymaga wyznaczenia specjalnych obszarów ochrony; **IV** – Gatunki roślin i zwierząt ważnych dla Wspólnoty, które wymagają ścisłej ochrony; **V** - Gatunki zwierząt i roślin ważnych dla Wspólnoty, których pozyskiwanie ze stanu dzikiego i eksploatacja może podlegać działaniom w zakresie zarządzania.

Czerwona Lista IUCN (IUCN Red List of Threatened Species). Version 2011.2 v.3.1. Stosowane skróty kategorii zagrożenia: **CR** – gatunki skrajnie zagrożone; **EN** - gatunki silnie zagrożone; **VU** - gatunki wysokiego ryzyka; **NT** - gatunki bliskie zagrożenia; **LC** - gatunki najmniej troski; **DD** – niedostatecznie rozpoznane.

**IV.9.5.1. ZAGROŻENIA I ZALECENIA OCHRONNE DLA NAJCENNIJSZYCH GATUNKÓW
BEZKRĘGOWCÓW ZWIĄZANYCH Z SIEDLISKAMI LEŚNYMI (GATUNKI Z
ZAŁĄCZNIKA II DYREKTYWY SIEDLISKOWEJ)**

(KOD 1083) JELONEK ROGACZ *LUCANUS CERVUS*

Wg Kubisza (2004) możliwe występowanie we wschodniej części Wrocławia. Biotopem są prześwietlone lasy liściaste, głównie grądy i łęgi oraz obrzeża bardziej zwartych drzewostanów liściastych i mieszanych, czasami stare parki i sady. Jelonek rogacz do rozwoju potrzebuje dębów, ale odnotowywano go również na buku, brzozie, wierzbach, wiązach, olszy, grabie, topolach, lipach, jesionie, kasztanowcach oraz drzewach owocowych. Warunkiem występowania jest obecność martwych i zamierających drzew i ich fragmentów (leżące konary, pniaki, nabiegi korzeniowe). Preferuje środowiska wilgotnego próchniejącego drewna.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Zmniejszanie się powierzchni starodrzewów liściastych, zwłaszcza złożonych z dębów *Quercus* sp. oraz usuwanie leżących grubszych gałęzi, konarów i pniaków, a także zalesianie polan śródleśnych.

Zalecenia ochronne:

- Pozostawianie starych okazów dębów do ich naturalnego rozpadu w miejscach potwierdzonego występowania gatunku.

(KOD 1088) KOZIORÓG DĘBOSZ *CERAMBYX CERDO*

Gatunek spotykany w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa w drzewostanach dębowych w okolicach Domaszczyna, Proszowic i Śliwic (źródło: dane WZS 2008). Kozioróg dębosz bytuje w starych (przeważnie osłabionych) drzewach liściastych rosnących w luźnym zwarcium. W Polsce spotykany głównie na dębie szypułkowym *Quercus robur*. Dorosłe osobniki widywane są od V do IX.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Izolacja większości stanowisk i brak przepływu genów pomiędzy poszczególnymi populacjami;
- Usuwanie starych drzew liściastych, zwłaszcza w fazie ich zamierania – głównie dębów, ale także graba, jesionu, kasztanowca, topoli czarnej, głogu jednoszyjkowego, wiązów, lip, brzoź, wierzb.

Zalecenia ochronne:

- Pozostawianie starych okazów dębów do ich naturalnego rozpadu;
- Pozostawić zasiedlone drzewa lub ich biogrupy bez ingerencji;
- Nieusuwanie drzew obumierających i martwych, zwłaszcza starych drzew liściastych i drzew dziuplastych;
- Zapewnienie organizmom saproksylicznym zróżnicowanego rodzajowo materiału żywicielskiego poprzez pozostawianie korzeni, konarów, gałęzi, wierchołków, w różnym stopniu rozkładu – materiał obumierający, martwy, wstępnie rozkładający się, butwiejący

i w różny sposób rozmieszczony przestrzennie – drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpy.

(KOD 1084) PACHNICA DĘBOWA *OSMODERMA EREMITA*

Jest to gatunek reliktowy lasów pierwotnych, preferuje świetliste drzewostany liściaste i mieszane. W środowisku zmienionym przez człowieka gatunek spotykany jest w parkach, zadrzewieniach cmentarnych oraz alejach. Na terenie całego nadleśnictwa znajduje dogodne warunki bytowania. Rozwój pachnicy dębowej jest ściśle związany ze starymi dziuplastymi (koniecznie próchniejącymi) drzewami, przeważnie dębach, lipach, wierzbach, rzadziej buku, kasztanowcu, grabie i wiązcie.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Usuwanie starych dziuplastych drzew liściastych, żywych i w fazie zamierania;
- Izolacja większości stanowisk i brak przepływu genów pomiędzy poszczególnymi populacjami.

Zalecenia ochronne:

- W miejscach występowania pachnicy należy zwracać uwagę na pozostawianie żywych i martwych drzew z nienaruszonymi dziupłami, zarówno w drzewach stojących, jak i leżących;
- Nieusuwanie drzew obumierających i martwych, zwłaszcza starych drzew liściastych i drzew dziuplastych;
- Zapewnienie organizmom saproksylicznym zróżnicowanego rodzajowo materiału żywicielskiego poprzez pozostawianie korzeni, konarów, gałęzi, wierzchołków, w różnym stopniu rozkładu – materiał obumierający, martwy, wstępnie rozkładający się, butwiejący i w różny sposób rozmieszczony przestrzennie – drzewa stojące, leżące, zawieszane, złomy, karpy.

(KOD 6169) PRZEPLATKA MATURNA *EUPHYDRYAS MATURNA*

Buszko (2004) podaje gatunek z zachodnich krańców nadleśnictwa. Preferuje łągi i olsy, zwłaszcza obecność jesionu. Spotykany obrzeżach lub śródleśnych drogach lub zrębach. Motyle pojawiają się od połowy VI do końca VII. Jaja składane są na liściach jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior*, gdzie młode gąsienice żerują do jesieni, potem schodzą do ściółki na zimowanie. Na wiosną żerują ponownie na jesionie, a także na innych drzewach i krzewach liściastych, np. na osice *Populus tremula*, wierzbie iwie *Salix caprea* i wiciokrzewie *Lonicera*.

Zagrożenia potencjalne dla gatunku:

- Naturalne zamieranie jesionu na jego siedliskach.

Zalecenia ochronne:

- Prowadzenie gospodarki leśnej pod kątem utrzymania siedlisk gatunku w odpowiednim stanie;
- Promowanie naturalnych odnowień jesionu wyniosłego;
- Utrzymanie właściwych stosunków wodnych na obszarach występowania gatunku.

V. INNE OBSZARY CHRONIONE

V.1. LASY OCHRONNE

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska posiada lasy ochronne zatwierdzone decyzją Ministra Środowiska nr 89 z dnia 12 listopada 1993 r. Podział lasu ze względu na kategorie ochronności przedstawia się następująco:

- lasy ochronne – wodochronne: siedliska wilgotne na powierzchni 2418,97 ha,
- lasy ochronne – wodochronne: ujęcia wody i źródła na powierzchni 29,14 ha,
- lasy znajdujące się na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych – GPW na powierzchni 484,41 ha,
- lasy stanowiące wyłączone drzewostany nasienne na powierzchni 51,04 ha,
- lasy stanowiące ostoje zwierząt podlegających ochronie gatunkowej na powierzchni 565,55 ha,
- lasy położone w granicach administracyjnych miast na powierzchni 270,58 ha,
- lasy położone w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców na powierzchni 2286,10 ha,
- lasy obronne na powierzchni 65,11 ha.

Ogółem w nadleśnictwie niemal 24% powierzchni leśnej zalesionej i niezalesionej zakwalifikowano jako lasy ochronne.

Tabela 51. Zestawienie powierzchniowe wiodących kategorii ochronności

Grupa lasu - kategoria ochronności (wg kategorii wiodącej)	Obręb				Nadleśnictwo	
	Grochowo	Twardogóra	Goszcz	Oleśnica Śląska		
	grunty zalesione i nie zalesione [ha]					%
Rezerваты przyrody	–	4,22	–	–	4,22	0,02
OCH BADAŁ	–	484,41	–	–	484,41	1,86
OCH MIAST	–	7,41	195,47	2352,84	2555,72	9,80
OCH NAS	39,04	2,46	9,29	–	50,79	0,19
OCH OBR	–	64,94	–	–	64,94	0,25
OCH OSTOJ	119,57	–	88,48	357,5	565,55	2,17
OCH WOD	467,82	320,16	804,75	804,93	2397,66	9,19

Grupa lasu - kategoria ochronności (wg kategorii wiodącej)	Obręb				Nadleśnictwo	
	Grochowo	Twardogóra	Goszcz	Oleśnica Śląska		
	grunty zalesione i nie zalesione [ha]					%
Ogółem lasy ochronne	626,43	883,6	1097,99	3515,27	6123,29	23,47
Lasy gospodarcze	6817,23	7284,46	4375,74	1490,58	19968,01	76,53
Razem	7443,66	8168,06	5473,73	5005,85	26091,3	100,00

V.2. DRZEWOSTANY NASIENNE

Podstawą właściwej działalności nadleśnictwa jest prawidłowo prowadzona gospodarka nasienna, która spełnia oprócz aspektu gospodarczego (zabezpieczenie bazy nasiennej) także aspekt zachowawczy – zachowanie lokalnych populacji drzew leśnych jako najlepiej dostosowanych do istniejących warunków. Gospodarkę nasienną w Lasach Państwowych reguluje obecnie Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. (Dz. U. Nr 73, poz. 761) o leśnym materiale rozmnożeniowym wraz z dwoma rozporządzeniami Ministra Środowiska:

- z dnia 9 marca 2004 r. w sprawie wykazu obszarów i mapy regionów pochodzenia leśnego materiału podstawowego (Dz.U. 2004 nr 67 poz. 621);
- z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie wykorzystania leśnego materiału rozmnożeniowego poza regionem jego pochodzenia (Dz.U. 2004 nr 84 poz. 791).

Ponadto prowadzony jest *Program zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew w Polsce na lata 2011-2035* będący kontynuacją dotychczas realizowanych programów hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Lasach Państwowych. Priorytety *Programu...* na lata 2011–2035 obejmują:

- ochronę i wzbogacanie istniejącej w lasach różnorodności genetycznej,
- hodowlę selekcyjną drzew leśnych,
- tworzenie i utrzymanie leśnego materiału podstawowego na właściwym poziomie ilościowym i jakościowym na potrzeby odnowienia i zalesienia.

Ogółem w nadleśnictwie Oleśnica Śląska znajdują się 153 gospodarcze drzewostany nasienne (GDN) na łącznej powierzchni 858,92 ha, oraz 4 wyłączone drzewostany nasienne (WDN) na powierzchni 57,78 ha

Fotografia. 7. Gospodarczy drzewostan nasienny bukowy w oddziale 177 a leśnictwa Bartków (fot. J. Liszczyk)

Tabela 52. Zestawienie powierzchniowe i ilościowe wyłączonych drzewostanów nasiennych (WDN) i gospodarczych drzewostanów nasiennych (GDN) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek panujący	Obr. Grochowo		Obr. Twardogóra		Obr. Goszcz		Obr. Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
		ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.
WDN											
1	So	29,19	1	18,00	1	7,64	1	-	-	54,83	3
2	Md	2,95	1	-	-	-	-	-	-	2,95	1
Razem		32,14	2	18,00	1	7,64	1	-	-	57,78	4
GDN											
1	So	290,31	50	207,56	41	70,30	15	26,05	5	594,19	111
2	Db	2,35	1	8,61	1	-	-	81,24	12	92,2	14
3	Bk	19,13	4	11,72	2	34,25	5	-	-	65,1	11
4	Dg	-	-	2,46	1	-	-	-	-	2,46	1
5	OI	-	-	7,77	2	-	-	49,83	7	57,6	9
6	Lp	-	-	-	-	-	-	21,57	1	21,56	1

Lp.	Gatunek panujący	Obr. Grochowo		Obr. Twardogóra		Obr. Goszcz		Obr. Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
		ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.
7	Brz	-	-	-	-	-	-	4,28	1	4,28	1
8	Js	-	-	-	-	-	-	21,49	5	21,49	5
Razem		311,79	55	238,12	47	104,55	20	204,46	31	858,92	153

V.3. UPRAWY POCHODNE I DRZEWA MATECZNE

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska posiada wyznaczone bloki upraw pochodnych oraz dwie plantacyjne uprawy nasienne, które zostały zaakceptowane przez Wydział Zagospodarowania Lasu RDLP we Wrocławiu. Ponadto wytypowano 27 drzew matecznych, głównie sosny zwyczajnej, modrzewia europejskiego, dębu szypułkowego i daglezi zielonej.

Tabela 53. Zestawienie ilościowe bloków upraw pochodnych (BUP) i plantacyjnych upraw nasiennych (PUN) w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

Lp.	Gatunek panujący	Obr. Grochowo		Obr. Twardogóra		Obr. Goszcz		Obr. Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
		ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.	ha	szt.
BUP											
1	So	113,05	28	49,21	14	47,03	14	-	-	196,57	56
2	Md	14,29	2	16,91	1	-	-	-	-	14,29	2
3	Db	-	-	-	-	-	-	-	-	2,88	1
4	Dg	-	-	12,84	4	-	-	-	-	12,84	4
Razem		127,34	30	61,61	19	47,03	14	-	-	226,58	63
PUN											
1	So	-	-	5	1	-	-	-	-	5	1
2	Md	-	-	5	1	-	-	-	-	5	1
Razem		-	-	10	2	-	-	-	-	10	2

Tabela 54. Drzewa mateczne w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

Lp.	Nr drzewa	Leśnictwo	Oddział pododdział	Gatunek	Nr w Krajowym Rejestrze
1	2503	Bartków	142 i	Modrzew europejski	MP/3/38725/05
2	2504	Bartków	142 i	Modrzew europejski	MP/3/38726/05
3	3034	Bartków	141 a	Modrzew europejski	MP/3/38727/05

Lp.	Nr drzewa	Leśnictwo	Oddział pododdział	Gatunek	Nr w Krajowym Rejestrze
4	3037	Bartków	141 a	Modrzew europejski	MP/3/38729/05
5	3038	Bartków	141 a	Modrzew europejski	MP/3/38730/05
6	3039	Bartków	141 a	Modrzew europejski	MP/3/38731/05
7	3040	Bartków	141 a	Modrzew europejski	MP/3/38732/05
8	3033	Bartków	177 b	Modrzew europejski	MP/3/38733/05
9	3029	Bartków	231 g	Modrzew europejski	MP/3/38734/05
10	3041	Grochowo	85 k	Sosna zwyczajna	MP/3/38735/05
11	3031	Bartków	222 d	Sosna zwyczajna	MP/3/38736/05
12	3032	Bartków	222 d	Sosna zwyczajna	MP/3/38737/05
13	2499	Dąbrowa	63 j	Daglezja zielona	MP/3/38738/05
14	2500	Dąbrowa	63 j	Daglezja zielona	MP/3/38739/05
15	2501	Dąbrowa	63 j	Daglezja zielona	MP/3/38740/05
16	2497	Dąbrowa	64 f	Modrzew europejski	MP/3/38741/05
17	2498	Dąbrowa	64 f	Modrzew europejski	MP/3/38742/05
18	2496	Dąbrowa	63 j	Modrzew europejski	MP/3/38743/05
19	2502	Dąbrowa	63 k	Modrzew europejski	MP/3/38744/05
20	3024	Gola Wielka	131 g	Sosna zwyczajna	MP/3/46953/05
21	3025	Gola Wielka	131 g	Sosna zwyczajna	MP/3/46954/05
22	3026	Gola Wielka	131 g	Sosna zwyczajna	MP/3/46955/05
23	3027	Gola Wielka	131 g	Sosna zwyczajna	MP/3/46956/05
24	3028	Gola Wielka	131 g	Sosna zwyczajna	MP/3/46957/05
25	10283	Kątna	134 b	Dąb szypułkowy	MP/3/48396/05
26	10284	Kątna	134 b	Dąb szypułkowy	MP/3/48397/05
27	10285	Kątna	134 b	Dąb szypułkowy	MP/3/48398/05

VI. WALORY PRZYRODNICZO–LEŚNE

VI.1. ROŚLINNOŚĆ POTENCJALNA

Roślinność potencjalna w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska wykazuje dużą mozaikowość, przy czym zbiorowiska zajmujące żyzne i wilgotne siedliska skupiają się głównie w południowej części nadleśnictwa, natomiast bardziej suche i uboższe tereny północne porastają lasy szpilkowe.

Dominującą roślinnością nadleśnictwa są środkowoeuropejskie eutroficzne lasy liściaste, należące do klasy *Querc-Fagetea*. Głównym zbiorowiskiem z tej klasy, występującym w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa jest rozwijający się na świeżych siedliskach grąd środkowoeuropejski *Galio-Carpinetum* w formie niżowej, cechujący się dużym bogactwem florystycznym i zróżnicowaną strukturą przestrzenną. Grąd ten w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa występuje w serii żyznej i ubogiej, porasta środkowy i południowy obszar nadleśnictwa. Forma uboga grądu występuje płatowo również w północnej części nadleśnictwa, od Równiny Kuźnickiej po Wzgórza Twardogórskie oraz w okolicach Łaziska.

W grupie żyznych lasów liściastych w zasięgu granic nadleśnictwa niewielki udział mają również: żyzna buczyna niżowa *Galio odorati-Fagetum* porastająca Wzgórza Twardogórskie i okolice Gabrowa Wielkiego, oraz uboga buczyna niżowa *Luzulo pilozae-Fagetum* występująca w pasie Dobrzeń - Rędziszowice. Przedstawicielem eutroficznych lasów liściastych są również zbiorowiska świetlistej dąbrowy w postaci niżowej *Potentillo albae-Quercetum typicum*, rozrzucone płatowo od Dobroszyc po zachodnią granicę nadleśnictwa.

Kolejnym zbiorowiskiem o znacznym udziale powierzchniowym w zasięgu nadleśnictwa są niżowe higrofilne lasy liściaste, wykształcone głównie w dolinach rzecznych, reprezentowane przede wszystkim przez łągi jesionowo-olszowe *Fraxino-Alnetum*, występujące w całym zasięgu terytorialnym nadleśnictwa. Okrajki cieków w południowej części nadleśnictwa porastają łągi wiązowo-dębowe *Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*, natomiast w dolinie Odry wykształciły się nadrzeczne łągi jesionowo-wiązowe *Ficario-Ulmetum typicum*.

Suchsze siedliska mają przeważnie charakter wyspowy. Zbiorowiskiem występującym w tego typu miejscach są oligotroficzne lasy liściaste z klasy *Quercetea robori-petraeae* reprezentowane przez acidofilny środkowoeuropejski las dębowy *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum*. Zbiorowiska te występują rozproszone w środkowej i południowo-wschodniej części nadleśnictwa.

Znaczny udział pod względem zajmowanej powierzchni mają lasy szpilkowe z grupy borów sosnowych, koncentrują się one głównie w środkowej i północnej części nadleśnictwa, występując płatowo wśród lasów dębowych, łągowych i buczyn. Z grupy borów sosnowych największy udział mają kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe *Pino-Quercetum*, w minimalnym stopniu suboceaniczne bory sosnowe *Leucobryo-Pinetum*.

Dominujące jednostki syntaksonomiczne potencjalnej roślinność naturalnej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska określono na podstawie „Mapy potencjalnej roślinności naturalnej Polski” opracowanej pod redakcją W. Matuszkiewicza (PAN JP i PZ Warszawa 1995).

Tabela 55. Dominujące zespoły roślinności potencjalnej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska oraz odpowiadające im typy siedliskowe lasu

Lp.	Roślinność potencjalna zespół roślinny	TSL
Eutroficzne lasy liściaste		
1	Grąd środkowoeuropejski odmiana śląsko-wielkopolska, forma niżowa seria uboga <i>Galio-Carpinetum</i>	LMśw, LMw
2	Grąd środkowoeuropejski odmiana śląsko-wielkopolska, forma niżowa seria żyzna <i>Galio-Carpinetum</i>	Lśw
3	Żyzna buczyna niżowa <i>Galio odorati-Fagetum</i>	LMśw, LMw, Lśw, Lw
4	Uboga buczyna niżowa <i>Luzulo pilosae-Fagetum</i>	BMśw, LMśw
5	Świetlista dąbrowa, postać niżowa <i>Potentillo albae-Quercetum typicum</i>	LMśw, Lśw
Higrofilne lasy liściaste		
6	Nadrzeczny łęg jesionowo-wiązowy <i>Ficario-Ulmetum typicum</i>	Lł
7	Niżowy łęg wiązowo-dębowy <i>Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum</i>	OI, OIJ
8	Niżowy łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i>	OI, OIJ
Oligotroficzne lasy liściaste		
9	Acydofilny środkowoeuropejski las dębowy <i>Calamagrostio arundinaceae-Quercetum</i>	BMśw, BMw, LMśw, LMw
Lasy szpilkowe		
10	Kontynentalne bory mieszane sosnowo-dębowe <i>Pino-Quercetum</i>	BMśw, BMw
11	Suboceaniczny bór sosnowy <i>Leucobryo-Pinetum</i>	Bśw

VI.2. SIEDLISKA PRZYRODNICZE - WYSTĘPOWANIE I ZALECENIA OCHRONNE

Siedlisko przyrodnicze jest pojęciem wprowadzonym przez przepisy prawa Unii Europejskiej w ramach wyznaczania obszarów sieci Natura 2000. Oznacza ono obszar lądowy lub wodny wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne, zarówno całkowicie naturalne, jak i półnaturalne. Należy mieć na uwadze, że siedlisko przyrodnicze w ujęciu obszarów sieci Natura 2000 nie jest tożsame z definicją biologiczną, ekologiczną lub leśną siedliska. Pojęcie siedliska przyrodniczego wprowadziła w Unii Europejskiej Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG, a polskie prawo (Ustawa o ochronie przyrody Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) w oparciu o tą dyrektywę definiuje siedlisko przyrodnicze, jako „obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne” (art.5). Siedliska przyrodnicze zostały wyznaczone celem ochrony miejsc bytowania cennych z punktu widzenia przyrodniczego gatunków roślin i zwierząt często zagrożonych wyginięciem. Na mocy ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmianami) w Polsce został wprowadzony zakaz podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, co w konsekwencji prowadziłoby do negatywnego oddziaływania na gatunki, dla których obszar chroniony został stworzony (art. 33). Wyjątek od zakazu stanowi nadrzędny interes publiczny o charakterze społecznym lub gospodarczym, gdy nie ma żadnej innej alternatywy. W takim przypadku może dojść do zniszczenia siedliska, lecz konieczne są działania rekompensujące straty

Tabela 56. Wykaz chronionych typów siedlisk przyrodniczych odnotowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Nazwa siedliska	Kod typu, podtypu	Pow. siedliska w nadleśnictwie [ha]	Pow. siedliska w ostojach siedliskowych Natura 2000 [ha]
Siedliska nieleśne			
Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi	2330	**	**
*Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	6120	**	**
Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	6410	35,74	19,68
Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne	6430	**	**
Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	6510	38,99	19,48
Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z <i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>)	7140	5,53	–

Nazwa siedliska	Kod typu, podtypu	Pow. siedliska w nadleśnictwie [ha]	Pow. siedliska w ostojach siedliskowych Natura 2000 [ha]
Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	7230	**	**
Siedliska leśne			
Kwaśne buczyny (<i>Luzulo-Fagenion</i>)	9110	339,6	–
Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	9170	225,38	165,04
Kwaśne dąbrowy (<i>Quercetea robori – petraeae</i>)	9190	189,41	66,42
*Bory i lasy bagienne	91D0	2,2	–
*Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	91E0	218,15	142,19
Łęgowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)	91F0	685,81	641,15

* siedlisko priorytetowe; ** siedlisko przyrodnicze występujące w formie fragmentarycznej

VI.2.1. SIEDLISKA LEŚNE

9110 – KWAŚNE BUCZYNY (*LUZULO-FAGENION*)

Kwaśne buczyny występują głównie na obszarach pod wpływem wilgotnego klimatu subatlantyckiego w Europie Środkowej. Zajmują przeważnie mezotroficzne siedliska na glebach kwaśnych wytworzonych na podłożu zbudowanym z lekkich glin dyluwialnych lub piasków gliniastych. Drzewostan na siedlisku zdominowany jest przez buka. Rola pozostałych gatunków drzew jest niewielka. Domieszkę stanowią tu jedynie grab *Carpinus betulus* oraz dęby – głównie bezszypułkowy *Quercus petraea*, rzadziej *Q. robur*. Zwarcie drzewostanu buczyn jest duże. Podszyt jest słabo rozwinięty lub brak go w ogóle. O fizjonomii runa stanowią głównie lokalne warunki siedliskowe. W suchych miejscach wykształca się pokrywa mszysto-porostowa, która jednak nie zajmuje dużych powierzchni. Występują w niej płonnik strojny *Polytrichum formosum*, widłoząb miotlasty *Dicranum scoparium*, rókiet cyprysowaty *Hypnum cupressiforme* oraz gatunki z rodzaju *Cladonia*. Na świeżym podłożu w runie dominują trawy i mchy, a na żyzniejszych i wilgotniejszych podłożach rośnie udział paproci. Wśród roślin naczyniowych w kwaśnych buczynach niżowych spotyka się przede wszystkim śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatkę owłosioną *Luzula pilosa*, turzycę pigułkowatą *Carex pilulifera*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, konwalijkę dwulistną *Maianthemum bifolium*, przetaczniki – ożankowy *Veronica chamaedrys* i leśny *V. officinalis*

oraz siódmaczek leśny *Trientalis europaea*. Z dużą stałością, choć z reguły nielicznie występuje tu również borówka czarna *Vaccinium myrtillus*.

Siedlisko występuje w północnej części nadleśnictwa, na terenie Wzgórz Trzebnickich i Twardogórskich, gdzie tworzy zwarte drzewostany o dużej powierzchni.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Siedlisko kwaśnej buczyny jest wrażliwe na różne formy antropopresji. Ze względu na występowanie w eksponowanych miejscach jest w znacznej mierze narażona na negatywne oddziaływania zanieczyszczeń powietrza.

Wskazania ochronne:

- Zachowanie właściwego składu gatunkowego kwaśnej buczyny;
- Zachowanie właściwej struktury wiekowej i przestrzennej kwaśnych buczyn poprzez zapobieganie tworzenia litych, jednowiekowych drzewostanów bukowych. Wymaga to stosowania złożonych rębni oraz odpowiednio długiego okresu odnowienia;
- Odtwarzanie kwaśnej buczyny w miejscach, gdzie została ona zdegradowana przez wprowadzanie na jej siedlisko monokultur świerkowych;
- Nie wprowadzanie i eliminowanie gatunków obcych geograficznie; takich jak – daglezja zielona *Pseudotsuga menziesii*, dąb czerwony *Quercus rubra*.

Fotografia. 8. Siedlisko kwaśnej buczyny w oddziale 118 g leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

9170 – GRĄD ŚRODKOWOEUROPEJSKI I SUBKONTYNENTALNY (*GALIO-CARPINETUM*, *TILIO-CARPINETUM*)

Grąd środkowoeuropejski charakteryzuje się złożoną strukturą, dużym bogactwem florystycznym oraz wyraźnie zaznaczoną zmiennością sezonową. Wielowarstwowy oraz wielogatunkowy drzewostan składa się głównie z graba *Carpinus betulus*, dębu szypułkowego

Quercus robur i lipy drobnolistnej *Tilia cordata*. Częstymi gatunkami domieszkowymi są: klon pospolity *Acer platanoides* oraz buk pospolity *Fagus sylvatica*, a na siedliskach najbardziej żyznych i wilgotnych także wiązy: polny *Ulmus minor*, szypułkowy *U. laevis* i górski *U. glabra*, klony: polny *Acer campestre* i jawor *A. pseudoplatanus*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, olsza czarna *Alnus glutinosa* oraz czeremcha zwyczajna *Padus avium*. W warstwie drzew ubogich postaci grądu występuje dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, który niekiedy może osiągać przewagę ilościową nad dębem szypułkowym. Warstwa zielna jest na ogół dobrze wykształcona, chociaż jej fizjonomia i skład florystyczny różnią się w zależności od żyzności i uwilgotnienia gleb. Większość gatunków należy do grupy roślin, które optimum ekologiczno-socjologiczne osiągają w mezo- i eutroficznych lasach liściastych. Na siedliskach stosunkowo najbardziej ubogich grąd środkowoeuropejski wykazuje florystyczne nawiązania do kwaśnych dąbrów, natomiast w warunkach siedlisk żyznych i wilgotnych wzbogacony jest o gatunki łąkowe. Charakterystyczną cechą jest wyraźny aspekt wczesnowiosenny związany z rozwojem barwnie kwitnących i łąkowo występujących roślin zielnych, np.: zawilców – gajowego *Anemone nemorosa* i żółtego *A. ranunculoides* oraz kokoryczy puste *Corydalis cava*, oprócz których ukazują się między innymi: przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus* i turzyca palczasta *Carex digitata*. Do stałych komponentów warstwy zielnej grądu środkowoeuropejskiego, poza już wymienionymi, należą: gwiazdnica wielkokwiatowa *Stellaria holostea*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, wiechlina gajowa *Poa nemoralis*, prosownica rozpięzchła *Milium effusum*, kokoryczka wielkokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, fiołek leśny *Viola reichenbachiana*, trędownik bulwiasty *Scrophularia nodosa*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, kopytnik pospolity *Asarum europaeum*, kłosownica leśna *Brachypodium sylvaticum*, fiołek przedziwny *Viola mirabilis*, podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kuklik pospolity *Geum urbanum*, zerwa kłosa *Phyteuma spicatum*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum* i inne.

Największe skupisko siedliska zlokalizowane jest w południowej części nadleśnictwa w granicach obszaru OZW Lasy Grędzińskie PLH020081 oraz OZW Kumaki Dobrej PLH020078. Kompleks grądowy znajduje się również na rzeką Smolna, między miejscowościami Wabienice i Jemielna, we wschodniej części nadleśnictwa.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Uproszczenie struktury drzewostanu oraz niedobór martwego drewna;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądanego i ekspansywnego turzycy drzączkowatej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- Pozostawiać drzewa zamierające i martwe. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziupłotwórcze”);
- W przypadku płatów zniekształconych z I piętrem sosnowym lub świerkowym, przebudowywać w kierunku unaturalnienia – lecz bez stosowania cięcia zupełnego;

- Nie wprowadzać daglezi, dębu czerwonego, modrzewia, świerka i innych gatunków geograficznie lub ekologicznie obcych;
- W miarę możliwości stopniowo eliminować „zniekształcenia”, np. usuwać sosnę i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.

9190 – KWAŚNE DĄBROWY (*QUERCETEA ROBORI – PETRAEAE*)

Kwaśne dąbrowy to siedlisko charakterystyczne dla piętra pogórza. Związane głównie z niewielkimi wzniesieniami i często z dość stromymi stokami, o ekspozycji południowej. Podłożem geologicznym są najczęściej kwaśne skały metamorficzne np. gnejsy lub magmowe np. granity, czasami skały osadowe np. piaskowce lub zlepieńce. Gleba zwykle jest płytka i niezbyt zasobna w substancje mineralne. Siedlisko to niekiedy ograniczone jest tylko do szczytowych partii wyniesień. Dominującym gatunkiem w drzewostanie kwaśnej dąbrowy jest dąb bezszypułkowy *Quercus petraea*, może również występować dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz gatunki grądowe np. grab zwyczajny *Carpinus betulus*, klon zwyczajny *Acer platanoides*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*. W miejscach bardziej skalistych naturalnie może występować sosna *Pinus sylvestris*. Warstwa krzewów zwykle jest słabo rozwinięta, reprezentowana przez leszczynę pospolitą *Corylus avellana*, kruszynę pospolitą *Frangula alnus*, trzmielinę pospolitą *Euonymus europaeus*.

Fotografia. 9. Siedlisko kwaśnej dąbrowy w oddziale 85 g leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

Runo jest zwykle ubogie w gatunki, występują tutaj gatunki acidofilne – borówka czarna *Vaccinium myrtillus*, śmiątek pogięty *Deschampsia flexuosa*, kosmatka gajowa *Luzula luzuloides*, często również rośliny światło i ciepłolubne – gatunki z rodzaju jastrzębiec *Hieracium* (jastrzębiec leśny *Hieracium murorum*, j. sabaudzki *H. sabaudum*, j. baldaszkowaty *H. umbellatum* i inne),

janowiec barwierski *Genista tinctoria* i kolczasty, *G. germanica*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum*, dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*. Ponadto spotykane są często perłówka zwisła *Melica nutans* i wiechlina gajowa *Poa nemoralis*.

Kwaśne dąbrowy w nadleśnictwie Oleśnica Śląska zostały zinwentaryzowane głównie w części północnej, gdzie największe płaty występują w obrębie Grochowo poza obszarami Natura 2000 oraz w OZW Kumaki Dobrej PLH020078. W części południowej niewielkie fragmenty można spotkać w obszarze OZW Lasy Grzędzińskie PLH020081 i nad Smolną.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Siedlisko śródlądowych, kwaśnych dąbrów jest wrażliwe na różne formy antropopresji. Gospodarowanie w tym siedlisku powinno odbywać się w sposób racjonalny, tak by nie został pogorszony jego ogólny stan zachowania siedliska.

Wskazania ochronne:

- Należy hodować drzewostany dębowe z domieszką gatunków grądowych (grab *Carpinus betulus*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, klon pospolity *Acer platanoides*);
- Nie wprowadzać gatunków geograficznie lub ekologicznie obcych;
- Stopniowo eliminować "zniekształcenia", np. usuwać sosnę, świerka i gatunki geograficznie obce w cięciach trzebieżowych.

*91D0 – SIEDLISKO PRIORYTETOWE – BORY I LASY BAGIENNE

Bory i lasy bagienne najczęściej związane są z kompleksami torfowisk wysokich i przejściowych. Pozostają zwykle pod wpływem zasilania ubogą w związki odżywcze wodą opadową (ombrogeniczną) lub z płytkich warstw gruntowych (topogeniczną). Zbiorowiska budowane są głównie przez brzozę omszoną *Betula pubescens*, sosnę zwyczajną *Pinus sylvestris* i świerka pospolitego *Picea abies* oraz gatunki specyficzne dla oligotroficznych i mezotroficznych terenów bagiennych, w tym gatunki z rodzajów torfowiec *Sphagnum* spp., turzycy *Carex* spp. i borówki *Vaccinium* spp. W Polsce typ wybitnie niejednorodny z przyczyn fitogeograficznych i lokalno-siedliskowych. Typowe sytuacje terenowe, w których występuje siedlisko, to torfowiska wysokie oraz torfowiska wypełniające zagłębienia wytopiskowe. Siedlisko można jednak spotkać także w nietypowych sytuacjach terenowych – nawet w dolinach rzecznych. Typowe postaci siedliska to bory, brzeziny i świerczyny bagienne, opisane jako odpowiednie zbiorowiska roślinne. Występuje jednak cała gama postaci przejściowych i nietypowych. Do siedliska przyrodniczego 91D0 też trzeba zaliczać inne, niekiedy trudne do ujęcia fitosocjologicznego bagienne lasy na torfach, cechujące się dominacją brzozy i sosny. Często stanowią one stadia sukcesyjne na torfowiskach. Problematyczne może być precyzyjne rozdzielanie siedliska 91D0 od nieleśnych siedlisk torfowiskowych (7110, 7120, 7140). Umowną granicą pomiędzy borem/lasem bagiennym a otwartym torfowiskiem porośniętym drzewami jest osiągnięcie przez warstwę drzew pokrycia >50%. Ze względu na poligeniczny charakter i znaczne wewnętrzne zróżnicowanie typu siedliska, nie ma jednego zestawu gatunków, który byłby typowy dla wszystkich podtypów.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska siedlisko zostało zinwentaryzowane jedynie w obrębie rezerwatu torfowiskowego „Torfowisko koło Grabowna” położonego w północnej części obrębu Twardogóra.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Naruszenie warunków wodnych siedliska.

Wskazania ochronne:

- Jeżeli płyty siedliska są sztucznie odwodnione za pomocą rowów to ochrona polega na renaturalizacji stosunków wodnych przez blokowanie tego odpływu za pomocą zastawek;
- Należy pozwalać na zarastanie rowów i nie oczyszczać ich odcinków w obrębie płatów siedlisk;
- W miarę możliwości należy dążyć do stabilizowania poziomu wody na poziomie niewiele tylko niższym od powierzchni gruntu.

*91E0 – SIEDLISKO PRIORYTETOWE - ŁĘGI WIERZBOWE, TOPOLOWE, OLSZOWE I JESIONOWE (SALICETUM ALBAE, POPULETUM ALBAE, ALNENION GLUTINOSO-INCANAE, OLSY ŹRÓDLISKOWE)

Siedlisko łągów obejmuje nadrzeczne lasy, olszynki olszy szarej, drzewostany olszowe, jesionowe, wierzby białej i kruchej oraz topoli białej i czarnej. Siedlisko wykształca się na glebach zalewanych przez wody rzeczne, o wysokim poziomie wód gruntowych. Klasyfikowane jako gleby pobagienne lub napływowe aluwialne. Należy tu kilka istotnie różniących się podtypów drzewostanów, a mianowicie od jesionowo-olszowych na obszarach źródlisk i związanych z nimi cieków, przez olszowe w dolinach szybko płynących rzek, olszyny nad wolno płynącymi strumieniami po nadbrzeżne lasy wierzbowe i topolowe nad dużymi rzekami. Runo łągów jest bardzo bogate reprezentowane przez m.in. niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, gwiazdnica gajowa *Stellaria nemorum*, śledziennica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium*, czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, wietlica samicza *Athyrium filix-femina*, przytulia czepna *Galium aparine*, jaskier rozłogowy *Ranunculus repens*, jeżyny *Rubus* sp., żywokost lekarski *Symphytum officinale*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*.

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska siedlisko zostało opisane w dolinie Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego, w granicach obszaru PLH020091. W części północnej siedlisko zinwentaryzowano również w dorzeczu Prądni i Sąsiecznicy, a także Dobrej, w granicach obszaru OZW Kumaki Dobrej PLH020078. W części południowej siedlisko jest bardzo rzadkie i opisane jedynie w obszarze Lasy Grędzińskie PLH020081, w okolicach Kątnej oraz w sąsiedztwie OZW Kumaki Dobrej PLH020078, okolicach Łoziny.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana stosunków wodnych;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądanego i ekspansywnego turzycy drżączkowatej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska, jesion pensylwański; dotyczy także warstwy krzewów);
- Tolerować lokalne zabagnianie pojawiające się z naturalnych przyczyn.

Fotografia. 10. Łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* (fot. J. Liszczyk)

91F0 – ŁĘGOWE LASY DĘBOWO–WIĄZOWO–JESIONOWE (*FICARIO-ULMETUM*)

Siedlisko zajmowane jest przez wilgotne lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, związane z siedliskami okazjonalnie zalewanymi wodami rzeczными lub pozostające pod wpływem okresowych spływów wód powierzchniowych albo ruchomych wód gruntowych. Typowymi glebami tego siedliska są mady rzeczne próchniczne kształtowane pod wpływem wód powodziowych, które niosą drobnoziarniste namuły o znacznej zawartości części pylastych i ilastych. Siedlisko występuje na terenie niżu oraz niektórych obszarów wyżyn Polski. Znaczna część łęgów wiązowo-jesionowych wskutek działalności człowieka (budowa wałów przeciwpowodziowych, regulacja koryt rzecznych, melioracje) utraciła swe specyficzne właściwości, które doprowadziły do zjawiska grądowienia łęgów. Typowy łęg wiązowo-jesionowy jest drzewostanem wielopiętrowym, wielogatunkowym i wielowiekowym. Głównymi gatunkami warstwy drzewostanu są dąb szypułkowy *Quercus robur* oraz jesion wyniosły *Fraxinus excelsior*, domieszkowo występują wiąz szypułkowy *Ulmus laevis* i wiąz polny *Ulmus minor*, klon jawor *Acer pseudoplatanus*, czeremcha zwyczajna *Padus avium*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, grab zwyczajny *Carpinus betulus*, olsza czarna *Alnus glutinosa*, a także wierzby i rodzime gatunki topól. Bujna warstwa krzewów oprócz gatunków występujących w warstwie drzew reprezentowana jest przez: dereń świdwa *Cornus sanguinea*, głóg dwuszyjkowy *Crataegus laevigata*, bez czarna *Sambucus nigra*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, porzeczka czerwona *Ribes*

spicatum, leszczyna pospolita *Corylus avellana*. W runie dominują gatunki aspektu wiosennego ziarnopłon wiosenny *Ficaria verna*, ziółc żółta *Gagea lutea*, zawilec żółty *Anemone ranunculoides*, kokorycz pusta *Corydalis cava* i kokorycz wątła *Corydalis intermedia*, bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska lasy dębowo-jesionowo-wiązowe zinwentaryzowano w dorzeczu Widawy i Dobrej, w granicach obszarów OZW Kumaki Dobrej PLH020078 oraz OZW Lasy Grędzińskie PLH020081. Pojedyncze płyty siedliska występują również nad dopływami Sąsiecznicy – Mleczną i Głębokim Rowem, dopływem Dobrej – Jagodną oraz dopływem Baryczy spod Bukowiny Sycowskiej.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana stosunków wodnych;
- Neofityzacja w wyniku procesów spontanicznych (niekiedy zmiana stosunków świetlnych prowadzić może do masowego rozprzestrzeniania się niepożądanego i ekspansywnego turzycy drżączkowej *Carex brizoides* lub obcego niecierpka drobnokwiatowego *Impatiens parviflora*).

Wskazania ochronne:

- W cięciach rębnych dbać o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów;
- Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć odpowiednie zasoby rozkładającego się drewna;
- Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziuplotwórcze”);
- Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska, jesion pensylwański; dotyczy także warstwy krzewów);
- Tolerować lokalne zabagnianie pojawiające się z naturalnych przyczyn.

VI.2.2. SIEDLISKA NIELEŚNE

2330 – WYDMY ŚRÓDLĄDOWE Z MURAWAMI NAPIASKOWYMI

Siedlisko tworzą otwarte formacje wydm śródlądowych, z suchymi glebami krzemianowymi, często ubogie gatunkowo, z wyraźną dominacją roślin jednorocznych. Najczęściej są to szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, turzyca piaskowa *Carex arenaria*, sporek wiosenny *Spergula morisonii*, chroszcz nagołodygowy *Teesdalea nudicaulis* i krzaczaste porosty *Cladonia*, *Cetraria* a także inne murawy pokrywające bardziej stabilne systemy wydm śródlądowych z mietlicą *Agrostis* ssp. i szczotlichą siwą *Corynephorus canescens*, rzadziej z innymi acydofilnymi trawami.

Siedlisko występuje fragmentarycznie w okolicach Spalic, nad Oleśnicą, poza terenem w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska (dane WZS 2008).

*6120 – SIEDLISSKO PRIORYTETOWE – CIEPŁOLUBNE ŚRÓDLĄDOWE MURAWY NAPIASKOWE (*KOELERION GLAUCAE*)

Cieplolubne murawy napiaskowe występują w miejscach suchych i nasłonecznionych, na piaskach aluwialnych w dolinach dużych rzek, na wydmach śródlądowych, na piaszczystych obszarach morenowych, na piaszczystych madach w dolinach rzek, na piaskach dolinowych oraz sandrowych, a także na siedliskach antropogenicznych, jak nasypy, żwirownie. Mają postać niskich, luźnych, barwnych i stosunkowo bogatych florystycznie muraw o wyraźnej „kępiastej” strukturze. W składzie florystycznym bardziej mezofilnych muraw (*Corynephor-Silenetum tataricae*) odnotowuje się obecność gatunków łąkowych.

Zinventaryzowane fragmentarycznie w okolicach Krzeczyna, poza terenem w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska (WZS 2008).

6410 – ZMIENNOWILGOTNE ŁĄKI TRZĘŚLICOWE

Omawiane siedlisko przyrodnicze jest jedną z najbardziej zróżnicowanych półnaturalnych formacji łąkowych powstałych na skutek ekstensywnej gospodarki człowieka. Łąki te wyróżniają się wielogatunkową strukturą i swoistą fenologią rozwoju, a ich amplituda ekologiczna jest bardzo szeroka. Powstają zarówno na podłożach zasobnych, jak i mezotroficznych oraz oligotroficznych, wilgotnych i świeżych. Specyficzną cechą siedliska jest zmienny poziom wody gruntowej w ciągu roku, stanowiący zasadniczy element różnicujący i decydujący o wykształceniu się swoistej roślinności. Fizjonomicznie łąki trzęślicowe odznaczają się stałym udziałem trzęślicy modrej *Molinia caerulea*, która ma jednak małą wartość diagnostyczną. Najwierniejsze i zarazem najlepsze gatunki reprezentatywne dla tego typu biotopu to: kosaciec syberyjski *Iris sibirica*, goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*, mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*, goździk pyszny *Dianthus superbus*, nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*, przytulia północna *Galium boreale*, okrzyń łąkowy *Laserpitium prutenicum*, czarcikęs łąkowy *Succisa pratensis*, sierpiek barwierski *Serratula tinctoria*, oman wierzbolistny *Inula salicina*, bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*. Rozwój łąk trzęślicowych bywa najczęściej efektem melioracji torfowisk przejściowych lub niskich. Osuszenie tych siedlisk spowodowało wymuszenie w okresie wegetacyjnym znacznych ruchów pionowych wody w glebie. Zmienność poziomu zwierciadła wody gruntowej, która utrzymuje się wysoko wiosną i jesienią, a opada nisko lub bardzo nisko w pełni lata, daje możliwość koegzystencji wielu gatunkom roślin, często o skrajnie różnych wymaganiach siedliskowych, charakterystycznych dla omawianego siedliska przyrodniczego. Innym ważnym czynnikiem wpływającym na wykształcenie się łąk trzęślicowych było ekstensywne ich użytkowanie. Sianokosy rozpoczynano zwykle jesienią i wykonywano bardzo rzadko, nawet co kilka (np. 3–5) lat.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska siedlisko to należy do dość rzadkich. Łąki trzęślicowe występują raczej w niewielkich izolowanych płatach, głównie w północnej części nadleśnictwa. Niewielkie fragmenty znalazły się w obszarach chronionych tj. w OZW Lasy Grzędzińskie PLH020081 oraz OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana dotychczasowego sposobu użytkowania – intensyfikacja wypasu, zbyt częste koszenie lub porzucenie użytkowania kośnego;
- Melioracje.

Wskazania ochronne:

- W przypadku niektórych zarastających łąk wskazane jest ich odkrzaczenie i regularne wykaszanie (raz na 2-3 lata), z usuwaniem biomasy oraz umiarkowanym nawożeniem, najlepiej nawozami organicznymi, albo prowadzenie ekstensywnego wypasu.

Fotografia. 11. Pełnik europejski na siedlisku łąki trzęślicowej (fot. J. Liszczyk)

6430 – ZIOŁOROŚLA GÓRSKIE (ADENOSTYLION ALLIARIAE) I ZIOŁOROŚLA NADRZECZNE (CONVOLVULETALIA SEPIUM)

Do tego typu siedliska kwalifikują się naturalne, hydrofilne, trwałe zbiorowiska ziółoroślowe w górach i na pogórzu (klasa *Betulo-Adenostyletea*) oraz nitrofilne, okrajkowe zbiorowiska ziół i pnączy wzdłuż cieków wodnych na niżu (klasa *Galio-Urticenea*).

Siedlisko stwierdzono na dwóch izolowanych stanowiskach – w okolicy Sokołowic nad Oleśnicą oraz w okolicy Łoziny, nad dopływem Dobrej spod Tokar, obydwa poza terenem w zarządzie a Oleśnica Śląska.

6510 – NIŻOWE I GÓRSKIE ŚWIEŻE ŁĄKI UŻYTKOWANE EKSTENSYWNIE (*ARRHENATHERION ELATIORIS*)

Do tego siedliska zaliczają się antropogeniczne, niżowe i górskie, wysokoproduktywne, bogate florystycznie łąki świeże, użytkowane kośnie. Cechuje je udział takich traw, jak rajgras wyniosły *Arrhenatherum elatius*, kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, stokłosa miękka *Bromus hordeaceus* i w górach, konietlica łąkowa *Trisetum flavescens*. W runie znaczny udział mają wysokie byliny z rodziny baldaszkowatych (*Apiaceae*), wśród których są: marchew zwyczajna *Daucus carota*, barszcz zwyczajny *Heracleum sphondylium*, biedrzynek wielki *Pimpinella major*. Niższą warstw tworzą rośliny dwuliścienne o barwnych kwiatach, takie jak: dzwonek rozpierzchły *Campanula patula*, koniczyna łąkowa *Trifolium pratense*, komonica pospolita *Lotus corniculatus*, oraz liczne gatunki przywrotników. Łąki świeże wykształcają się zarówno na powierzchniach płaskich, jak i nachylonych, przy różnych ekspozycjach.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa są jednym z częściej spotykanych siedlisk nieleśnych, występuje w rozproszeniu na całym obszarze. Spotyka się je w zlewni Prądni i Sąsiecznicy, nad Zdrojną, Głębokim Rowem, Grochówką i Krępiną oraz nad Dobrą, Oleśnicą i Smolną, w granicach obszarów OZW Kumaki Dobrej PLH020078, Stawy w Borowej PLH020045 oraz Lasy Grędzińskie PLH020081. Fragmentarycznie występuje również w obrębie OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego PLH020091. Łąki tego typu często charakteryzują się uproszczonym składem gatunkowym. Wynika to zwykle z tego, że część z nich ma charakter porolny.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zmiana dotychczasowego sposobu użytkowania – intensyfikacja wypasu, zbyt częste koszenie lub porzucenie użytkowania kośnego;

Wskazania ochronne:

- W przypadku niektórych zarastających łąk wskazane jest ich odkrzaczenie i regularne wykaszanie (raz na 2-3 lata), z usuwaniem biomasy oraz umiarkowanym nawożeniem, najlepiej nawozami organicznymi, albo prowadzenie ekstensywnego wypasu.

7140 – TORFOWISKA PRZEJŚCIOWE I TRZĘSAWISKA

Torfowiska rozwijające się przy powierzchni oligo– do mezotroficznymi wód, o pośrednim typie zasilania, tj. korzystające z wody opadowej i w części również podziemnej lub powierzchniowej, porośnięte przez różnorodne torfotwórcze zbiorowiska roślinne, w formie kołyszących się na powierzchni wody kozuchów, pływających dywanów (pła), trzęsawisk, zbudowanych przez średnio wysokie i niskie turzyce, torfowce i mchy brunatne. Roślinność torfowisk przejściowych i trzęsawisk jest bardzo zróżnicowana florystycznie, ale wspólną cechą fitocenoz jest dwuwarstwowa struktura, na którą składają się warstwa mszysta i zielna; gatunki drzewiaste przy stałych warunkach wodnych mogą osiedlać się tylko sporadycznie i na krótki czas. Warstwę mszystą budują albo torfowce (wyłącznie lub w przewadze), i wtedy najczęściej jest ona bardzo zwarta, albo mchy właściwe, których udział może być bardzo zróżnicowany. Warstwa ta jest spajana przez kłącza i korzenie roślin

naczyniowych, których zwarcie może być bardzo różne, nawet od 5 do 90%. Najczęściej są to zbiorowiska skrajnie ubogie florystycznie, rzadko liczba gatunków w płacie przekracza 20. Zarówno w warstwie zielnej, jak i mszystej zaznacza się dominacja 1-2 gatunków. Powoduje to, że fitocenozy mają wygląd: 1) płaskiego, dywanowego mszaru torfowcowego z nielicznymi gatunkami z grupy turzycowatych o niskim wzroście, np. wełnianki wąskolistnej *Eriophorum angustifolium*, przygielki białej *Rhynchospora alba*, turzycy dzióbkowatej *Carex rostrata*, turzycy nitkowatej *Carex lasiocarpa*; 2) turzycowiska z torfowcami; 3) mechowiska z turzycami; 4) turzycowiska ze znaczną domieszką roślin dwuliściennych, np. pięciopalcznika błotnego *Comarum palustre*, bobrka trójlistkowego *Menyanthes trifoliata*; 5) unoszącego się na powierzchni wody, słabo spletanego kożucha pionierskich gatunków wkraczających na otwarte lustro wody, jak czermień błotna *Calla palustris*, bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*, pięciopalcznik błotny *Comarum palustre*.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa siedlisko jest rzadko spotykane. Największe płaty znajdują się tuż przy granicy OZW Ostoja nad Baryczą PLH020041 nad Grabowicą i dopływem spod Bukowiny Sycowskiej. Część siedliska chroniona jest w rezerwacie „Torfowisko koło Grabowna”. Fragmenty torfowisk opisano również w granicach OZW Kumaki Dobrej PLH020078.

Zagrożenia potencjalne dla siedliska:

- Zarastanie torfowiska;
- Odwodnienie torfowiska poprzez istniejącą infrastrukturę melioracyjną.

Wskazania ochronne:

- Ekstensywne koszenie (zbieranie pokosu i usuwanie go poza obręb torfowiska) oraz sukcesywne wycinanie pojawiających się krzewów i podrostów drzew.

7230 – GÓRSKIE I NIZINNE TORFOWISKA ZASADOWE O CHARAKTERZE MŁAK, TURZYCOWISK I MECHOWISK

Mezo- i oligotroficzne, słabo kwaśne, neutralne i zasadowe młaki, torfowiska źródłiskowe i przepływowe typu niskiego, zasilane przez wody podziemne, zasobne lub bardzo zasobne w zasady, porośnięte przez różnorodne, geograficznie zróżnicowane, torfotwórcze zbiorowiska mszysto-niskoturzycowe (mechowiska), w części z wybitnym udziałem gatunków wapniolubnych, w tym rosnących poza zwartym zasięgiem geograficznym lub w pobliżu jego skraju. Młaki rozwijają się na terenie stosunkowo mocno nachylonym, gdzie nie ma dobrych warunków dla tworzenia się większych pokładów torfu i w podłożu powstają jedynie płytkie warstwy gleb torfowo-glejowych. Torfowiska źródłiskowe występują w różnych sytuacjach topograficznych, zapewniających długotrwały, równomierny dopływ wód podziemnych, często pod ciśnieniem hydrostatycznym. Zazwyczaj mają formę kopuł lub wałów, które powstały w wyniku naprzemiennego lub równoczesnego odkładania się utworów torfowych i martwic wapiennych (trawertynów lub tufów wapiennych), zbudowanych poza wapniem ze związków żelaza i magnezu. Torfowiska przepływowe rozwijają się u podstawy zboczy w pradolinach, dolinach cieków i mis jeziornych.

Siedlisko zinwentaryzowano na małym fragmencie w okolicach Łoziny, poza gruntami w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska (WZS 2008).

VI.3. ZADRZEWIENIA I ZAKRZACZENIA NA TERENACH ZARZĄDZANYCH PRZEZ NADLEŚNICTWO WYSTĘPUJĄCE W FORMIE POWIERZCHNIOWEJ I CENNE PUNKTOWE

Istnienie zadrzewień śródpolnych ma bardzo duże znaczenie dla rozwoju fauny i flory otwartych przestrzeni oraz stref przejściowych. Wykorzystywane są jako miejsca odpoczynku podczas migracji dużych ssaków, chronią i wzbogacają glebę, są siedliskiem roślin i zwierząt, łagodzą susze, są schronieniem dla ssaków i innych zwierząt. Zadrzewienia i zakrzewienia mają pozytywny wpływ na „przelamywanie” monotoności krajobrazu polno-łąkowego. Zadrzewienia w formie liniowej (wzdłuż rowów i miedz) ograniczają również szkody powodowane przez erozję wietrzną na sąsiadujących polach. Ogólna powierzchnia zadrzewień i zakrzaczeń w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wynosi 339,1ha.

Tabela 57. Zestawienie tabelaryczne wybranych zadrzewień i zakrzaczeń występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
1	03- 13-f	OL	0,54	30	BAGNO: ZADRZEW: OL 30;ZAKRZEW: KRU ,WB 0
2	03- 13-m	DB	0,70	90	R: ZADRZEW: DB 90,LP 90
3	03- 13-n	BRZ	1,55	70	PS: ZADRZEW: BRZ 70,OS 40;ZAKRZEW: WB ,OS 0
4	03- 14-b	WB	0,82	40	R: ZADRZEW: WB 40
5	03- 14-f	OL	0,64	100	PS: ZADRZEW: OL 100,OL 50;ZAKRZEW: WB ,CZM 0
6	03- 14-g	WB	1,13	15	R: ZADRZEW: WB 15
7	03- 14-i	DB	0,95	130	STAW RYB: ZADRZEW: DB 130,LP 130,OL 80,AK 80
8	03- 14-k	SO	0,70	55	STAW RYB: ZADRZEW: SO 55,DB 130;ZAKRZEW: OS ,JRZ 0,KRU 0
9	03- 14-l	DB	0,21	130	STAW RYB: ZADRZEW: DB 130
10	03- 14-s	DB	0,94	130	STAW RYB: ZADRZEW: DB 130
11	04- 30-a	BRZ	0,13	30	R: ZADRZEW: BRZ 30,SO 30
12	04- 30-f	SO	0,10	30	R: ZADRZEW: SO 30
13	04- 30-g	SO	0,15	30	R: ZADRZEW: SO 30
14	04- 30-w	SO	0,65	20	R: ZADRZEW: SO 20,BRZ 20,OS 20
15	04- 30-ax	OL	1,61	20	PS: ZADRZEW: OL 20
16	04- 31-n	OL	2,23	40	PS: ZADRZEW: OL 40,SO 25,BRZ 25,BRZ 70,OL 70
17	03- 37-a	BRZ	0,46	25	PS: ZADRZEW: BRZ 25
18	03- 37-c	OL	0,55	70	STAW RYB: ZADRZEW: OL 70,OL 30

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
19	03- 37-i	LP	0,38	80	TER ZDEW: ZADRZEW: LP 80,OL 80,LP 50,OS 60,CZR 60,ŚW 80
20	03- 39-a	OL	0,53	40	STAW RYB: ZADRZEW: OL 40
21	03- 39-i	BRZ	2,50	30	Ł: ZADRZEW: BRZ 30
22	03- 40-c	OL	1,08	60	Ł: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60
23	06- 69-b	SO	1,37	25	R: ZADRZEW: SO 25,SO 20
24	06- 69-c	GB	0,12	40	R: ZADRZEW: GB 40,JS 70;ZAKRZEW: BEZ.C
25	06- 69-d	GB	0,12	50	B-R: ZADRZEW: GB 50,WZ 50;ZAKRZEW: ŚL.T
26	06- 70A-a	SO	1,46	14	STADION: ZADRZEW: SO 14,SO 7
27	02- 85-f	SO	0,76	100	KOP PIAS: ZADRZEW: SO 100,DB 100;ZAKRZEW: ŚL.T ,SO 0
28	02- 85-n	OL	0,39	40	Ł: ZADRZEW: OL 40;ZAKRZEW: ŚL.T
29	02- 91-c	OL	5,19	40	Ł: ZADRZEW: OL 40
30	02- 91-g	DB	0,42	100	R: ZADRZEW: DB 100,WB 20
31	02- 91-j	DG	0,93	80	PS: ZADRZEW: DG 80,AK 80,KSZ 80,GB 60,OL 60
32	01- 95-c	DB	1,79	110	R: ZADRZEW: DB 110
33	01- 95-d	OL	0,30	50	PS: ZADRZEW: OL 50,DB 110
34	01- 95-m	SO	0,44	50	R: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50
35	01- 95-s	SO	0,26	50	R: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50
36	01- 95-t	OL	1,14	80	R: ZADRZEW: OL 80
37	01- 95-w	OL	4,82	80	R: ZADRZEW: OL 80
38	01- 99-n	TP	3,23	50	R: ZADRZEW: TP 50
39	04- 113-f	OL	1,74	55	Ł: ZADRZEW: OL 55
40	02- 117-f	OL	0,98	50	PS: ZADRZEW: OL 50,OL 35,OL 70
41	02- 119-g	BRZ	0,37	40	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 40,OL 40;ZAKRZEW: WB
42	02- 121-f	OL	1,38	40	Ł: ZADRZEW: OL 40
43	02- 123-d	OL	3,11	40	Ł: ZADRZEW: OL 40,JS 65,ŚW 90
44	02- 124-l	SO	0,48	30	PS: ZADRZEW: SO 30,BRZ 30
45	02- 124-n	OS	0,60	40	PS: ZADRZEW: OS 40
46	02- 124-o	OS	0,13	40	INNE BUD: ZADRZEW: OS 40
47	02- 125-f	SO	2,34	15	PS: ZADRZEW: SO 15
48	01- 130-a	TP	3,43	50	PS: ZADRZEW: TP 50,WB 50
49	01- 130-b	TP	19,27	70	Ł: ZADRZEW: TP 70,OL 55
50	01- 130-r	DB	2,28	100	Ł: ZADRZEW: DB 100
51	06- 138-h	OL	0,44	18	BAGNO: ZADRZEW: OL 18
52	02- 157-g	JB	0,12	40	R: ZADRZEW: JB 40
53	02- 162-j	SO	0,84	15	R: ZADRZEW: SO 15

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
54	02- 162-o	OL	1,38	30	Ł: ZADRZEW: OL 30
55	02- 162-t	SO	0,48	35	PS: ZADRZEW: SO 35,OL 35
56	02- 163-d	OL	3,41	30	Ł: ZADRZEW: OL 30
57	02- 164-c	OL	3,98	30	Ł: ZADRZEW: OL 30
58	02- 164-j	SO	0,50	35	PS: ZADRZEW: SO 35
59	05- 179-d	BRZ	0,35	35	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 35,OL 35,BRZ 50;ZAKRZEW: SO ,ŚW 0,BRZ 0
60	04- 184-h	SO	0,40	30	ZIELEŃ: ZADRZEW: SO 30;ZAKRZEW: GB ,LSZ 0,ŚW 0
61	02- 193-f	BRZ	0,26	70	INNE BUD: ZADRZEW: BRZ 70,JS 120,TP 40
62	02- 193-g	DB	1,09	140	PS: ZADRZEW: DB 140,SO 120,BRZ 100,BRZ 40
63	02- 193-i	TP	0,77	55	PS: ZADRZEW: TP 55
64	02- 194-g	ŚW	1,89	15	PS: ZADRZEW: ŚW 15,MD 15
65	02- 194-j	CZR	0,31	50	PS: ZADRZEW: CZR 50,CZR 20
66	04- 207-f	SO	1,41	70	R: ZADRZEW: SO 70
67	05- 222-g	OL	0,32	60	PS: ZADRZEW: OL 60,LP 60,BRZ 60,OL 40,LP 40
68	05- 232-l	OL	0,55	45	PS: ZADRZEW: OL 45,OL 70,OL 30;ZAKRZEW: CZM ,JRZ 0,KRU 0,OL 0,BEZ.C 0
69	05- 232-p	DB	0,34	50	PS: ZADRZEW: DB 50,CZR 50,GR 50,MD 50,WB 50,LP 40,OS 40,GB 40,LP 150
70	05- 232-r	CZR	0,40	40	R: ZADRZEW: CZR 40,JB 40,ŚW 30,LP 150
71	05- 232-s	CZR	0,15	40	S-R: ZADRZEW: CZR 40,OS 40,JB 40
72	06- 236-h	TP	0,07	55	B-PS: ZADRZEW: TP 55
73	06- 236-l	SO	1,79	10	R: ZADRZEW: SO 10,BK 10,SO 130
74	05- 252-g	OS	3,57	25	R: ZADRZEW: OS 25
75	05- 252-i	BRZ	0,55	25	PS: ZADRZEW: BRZ 25,SO 25;ZAKRZEW: BRZ ,OS 0,SO 0,JRZ 0,WB 0
76	05- 267-i	OL	1,60	45	PS: ZADRZEW: OL 45
77	10- 4-j	BRZ	1,16	70	PLAC: ZADRZEW: BRZ 70,DB 70,SO 70,AK 25,DB 25,OS 25;ZAKRZEW: DB ,BRZ 0,WIŚ 0,GB 0,JRZ 0,WZ 0
78	10- 6-b	IWA	0,42		BAGNO: ZAKRZEW: IWA ,BRZ 0
79	10- 22-i	OL	0,16	90	Ł: ZADRZEW: OL 90;ZAKRZEW: OL ,WB 0,BRZ 0,BEZ.C 0
80	10- 22-k	OL	0,08		Ł: ZAKRZEW: OL ,WB 0,CZM 0
81	10- 23-g	OL	0,31		Ł: ZAKRZEW: OL ,WB 0
82	10- 23-l	OL	0,14		Ł: ZAKRZEW: OL ,WB 0
83	07- 34-d	DB	0,65	190	PS: ZADRZEW: DB 190,DG 110,SO 130
84	10- 35-j	DB	1,17	60	R: ZADRZEW: DB 60,BRZ 60
85	10- 35-n	OS	0,49	40	PS: ZADRZEW: OS 40,DB.C 50,BRZ 50,LP 70,WB 70,LP 130

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
86	10- 35-o	BRZ	0,33	22	N KOP: ZADRZEW: BRZ 22,SO 22,OS 22,AK 22,AK 35;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,OS 0,CZM 0,WIŚ 0,AK 0
87	10- 37-c	BRZ	1,20	35	Ł: ZADRZEW: BRZ 35,BRZ 50;ZAKRZEW: BRZ ,JRZ 0,CZM 0,WB 0,OS 0
88	10- 37-g	WIŚ	1,20		R: ZAKRZEW: WIŚ ,BRZ 0,OS 0
89	10- 37-k	ŚW	0,21	120	PS: ZADRZEW: ŚW 120,JB 50;ZAKRZEW: LSZ ,OS 0
90	10- 37-l	DB	0,37	90	R: ZADRZEW: DB 90,AK 50,JB 50,GR 50;ZAKRZEW: BRZ ,DB 0,OS 0,KRU 0,WB 0,WIŚ 0
91	10- 38-h	BRZ	0,85	50	Ł: ZADRZEW: BRZ 50,JB 50,OS 30,BRZ 30,OL 15;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,SO 0,OL 0,KRU 0,WIŚ 0
92	10- 38-i	DB	0,83	120	PS: ZADRZEW: DB 120,DB 70,AK 70,LP 70,TP 60,BRZ 50,AK 50,SO 50;ZAKRZEW: WIŚ ,SO 0,BRZ 0,LSZ 0,ŚL.T 0,WB 0
93	10- 38-n	LP	1,41	140	PS: ZADRZEW: LP 140,KSZ 92,BRZ 70,SO 70,LP 70,OS 40,BRZ 40,DB 40,OS 20;ZAKRZEW: BRZ ,OS 0,WIŚ 0,WB 0,OL 0
94	10- 38-o	OS	2,51	20	Ł: ZADRZEW: OS 20,OL 20,BRZ 20;ZAKRZEW: WB ,KRU 0,JRZ 0,WIŚ 0,OL 0
95	10- 38-r	OL	0,09	20	Ł: ZADRZEW: OL 20;ZAKRZEW: OL ,OS 0,BRZ 0,WIŚ 0,JRZ 0,KRU 0,SO 0
96	10- 38-s	LP	1,57	130	Ł: ZADRZEW: LP 130,OL 70,OL 35,BRZ 35,OS 35,OL 20;ZAKRZEW: WB ,KRU 0,OS 0,WIŚ 0,OL 0
97	10- 38-t	WB	0,97	60	PS: ZADRZEW: WB 60,OL 50,OL 20,OS 20;ZAKRZEW: WB ,OS 0,WIŚ 0
98	10- 39-a	AK	0,47	30	REMIZA: ZADRZEW: AK 30,TP 50,DB 60,JW 60,BRZ 60,JW 100,LP 120;ZAKRZEW: CZM ,WIŚ 0,WB 0,BRZ 0,OS 0,AK 0
99	10- 40-f	BRZ	0,34	20	N KOP: ZADRZEW: BRZ 20,SO 20;ZAKRZEW: SO ,BRZ 0
100	10- 63-c	BRZ	0,90	30	PS: ZADRZEW: BRZ 30,LP 40
101	10- 63-d	TP	1,05	50	R: ZADRZEW: TP 50
102	10- 69-k	BRZ	0,26		PS: ZAKRZEW: BRZ ,OS 0,SO 0,DB 0
103	09- 83-c	BRZ	2,20	40	ZBIORNIK: ZADRZEW: BRZ 40,OL 60
104	09- 83-l	OL	4,86	70	ZBIORNIK: ZADRZEW: OL 70
105	09- 91-i	SO	0,60	95	BAGNO: ZADRZEW: SO 95,BRZ 80
106	08- 95-c	OL	0,54	20	Ł: ZADRZEW: OL 20
107	08- 95-h	SO	0,48	50	Ł: ZADRZEW: SO 50
108	09- 114-j	SO	2,24	70	BAGNO: ZADRZEW: SO 70,OL 100,OL 10;ZAKRZEW: WB
109	09- 131-n	DB	0,36	130	BAGNO: ZADRZEW: DB 130,OL 16
110	09- 131-o	DB	2,10	130	ZBIORNIK: ZADRZEW: DB 130,OL 20
111	09- 132-h	OL	1,65	100	BAGNO: ZADRZEW: OL 100,DB 80
112	09- 133-i	SO	0,12	115	T PRZEM: ZADRZEW: SO 115
113	13- 141-c	WB	1,74	30	Ł: ZADRZEW: WB 30

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
114	13- 148-d	WB	0,14		BAGNO: ZAKRZEW: WB ,BRZ 0,WIŚ 0,OL 0,SO 0
115	13- 165-g	OL	1,08	35	PS: ZADRZEW: OL 35
116	13- 165-j	OL	0,78	30	ZBIORNIK: ZADRZEW: OL 30
117	13- 165-k	SO	0,27	55	PS: ZADRZEW: SO 55,DB 90
118	13- 170-j	SO	2,21	25	PS: ZADRZEW: SO 25,KL 120
119	13- 170-k	DB	3,38	80	R: ZADRZEW: DB 80,SO 44;ZAKRZEW: CZM ,SO 0,BRZ 0
120	13- 171-i	BRZ	0,06	35	PLAC: ZADRZEW: BRZ 35,SO 35
121	13- 172-g	SO	1,44	17	R: ZADRZEW: SO 17,BRZ 17;ZAKRZEW: WIŚ ,SO 0,BRZ 0,OS 0
122	13- 172-h	OL	0,88	100	PS: ZADRZEW: OL 100,OL 80,OL 25;ZAKRZEW: WIŚ ,WB 0,KRU 0,JRZ 0,OL 0
123	13- 172-i	WIŚ	1,51		R: ZAKRZEW: WIŚ ,BRZ 0,OL 0,JRZ 0,WB 0
124	13- 174-j	OL	1,56	75	Ł: ZADRZEW: OL 75,OL 35;ZAKRZEW: WIŚ ,BRZ 0,OL 0,JRZ 0,WB 0
125	13- 174-k	OL	1,56	30	R: ZADRZEW: OL 30,SO 30,BRZ 30
126	09- 175-b	WIŚ	0,35		R: ZAKRZEW: WIŚ ,BRZ 0
127	09- 175-d	WIŚ	0,15		R: ZAKRZEW: WIŚ ,BRZ 0
128	11- 180-a	OL	1,67	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50
129	11- 180-j	OL	0,12	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70
130	11- 184-g	OL	1,62	30	ZBIORNIK: ZADRZEW: OL 30
131	08- 188-j	BRZ	1,02	60	PL CH-Ł: ZADRZEW: BRZ 60,OL 60
132	08- 189-b	DB	1,20	160	R: ZADRZEW: DB 160
133	08- 189-c	OS	0,20		Ł: ZAKRZEW: OS
134	08- 189-d	OS	0,77		Ł: ZAKRZEW: OS
135	08- 189-f	LP	0,36	120	PS: ZADRZEW: LP 120
136	08- 189-j	CZM	0,12		R: ZAKRZEW: CZM
137	08- 192-f	ŚW	1,13	17	R: ZADRZEW: ŚW 17
138	08- 192-k	ŚW	0,22		PS: ZAKRZEW: ŚW
139	08- 192-n	WB	0,28		PS: ZAKRZEW: WB
140	08- 195-h	DB	1,36	70	R: ZADRZEW: DB 70
141	11- 214-d	BRZ	1,73	25	R: ZADRZEW: BRZ 25
142	11- 214-h	OS	0,59	25	PS: ZADRZEW: OS 25;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0
143	11- 214-k	TP	1,87	45	PS: ZADRZEW: TP 45,OL 45,OL 60,OL 35,OL 25;ZAKRZEW: CZM ,WB 0,KRU 0
144	11- 214-n	SO	0,42	50	PS: ZADRZEW: SO 50,BRZ 50,OL 25;ZAKRZEW: KRU ,CZM 0,WB 0
145	11- 215-b	TP	0,86	45	PS: ZADRZEW: TP 45
146	11- 215-d	DB	7,48	130	ZBIORNIK: ZADRZEW: DB 130,DB 90,BRZ 50,TP 70,JS 130

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
147	11- 215-t	BRZ	0,97	70	R: ZADRZEW: BRZ 70
148	11- 215-w	BRZ	6,21	70	PS: ZADRZEW: BRZ 70,JW 70,LP 80,DB 80,OL 80,KSZ 80,WB 55,DB 160,TP 45,OL 30
149	11- 215-x	BRZ	1,48	60	R: ZADRZEW: BRZ 60,BRZ 80
150	11- 217-b	BRZ	1,36	60	R: ZADRZEW: BRZ 60,SO 7
151	11- 217-c	LP	1,41	90	PS: ZADRZEW: LP 90
152	13- 224-j	DB	0,32	120	R: ZADRZEW: DB 120
153	13- 224-k	KSZ	0,12	90	PS: ZADRZEW: KSZ 90
154	13- 225-l	BRZ	1,07	25	R: ZADRZEW: BRZ 25
155	12- 227-h	OL	0,76	70	Ł: ZADRZEW: OL 70
156	12- 229-d	OL	0,44	45	Ł: ZADRZEW: OL 45,OL.S 45
157	12- 243-d	OL	0,29	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,BRZ 40
158	13- 246-d	OL	1,23	25	Ł: ZADRZEW: OL 25,ZAKRZEW: KRU
159	13- 246-h	DB	2,50	150	ZBIORNIK: ZADRZEW: DB 150,OL 110
160	13- 247-d	OL	0,80	30	Ł: ZADRZEW: OL 30
161	12- 256-c	OL	0,54	80	PS: ZADRZEW: OL 80,OL 20;ZAKRZEW: CZM ,LSZ 0
162	12- 256-h	DB	0,57	100	R: ZADRZEW: DB 100,AK 50,JB 50,CZR 50
163	12- 256-i	JB	0,50	50	PS: ZADRZEW: JB 50,OS 20
164	12- 256-k	CZR	1,01	50	R: ZADRZEW: CZR 50,JB 50,SO 50
165	12- 256-l	DB	0,14	100	PS: ZADRZEW: DB 100,OL 70,CZR 50,WB 50;ZAKRZEW: BEZ.C ,LSZ 0,WB 0
166	12- 256-m	JW	0,19	20	B-PS: ZADRZEW: JW 20;ZAKRZEW: BEZ.C ,ŚL.T 0
167	13- 260-i	OS	0,35	30	TER ZDEW: ZADRZEW: OS 30,BRZ 30,SO 30,OS 55,WB 55;ZAKRZEW: WIŚ ,WB 0,BRZ 0,KRU 0,OS 0
168	11- 264-k	SO	0,30	42	N KOP: ZADRZEW: SO 42,SO 25
169	11- 268-d	JS	0,90	105	Ł: ZADRZEW: JS 105
170	11- 268-g	SO	0,64	65	Ł: ZADRZEW: SO 65,CZR 90
171	12- 280-i	OL	0,30	90	BAGNO: ZADRZEW: OL 90,DB 140,OL 14;ZAKRZEW: WB
172	12- 284-h	OL	4,19	18	R: ZADRZEW: OL 18,BRZ 18
173	12- 284-j	OL	0,10	14	PS: ZADRZEW: OL 14
174	12- 285-l	OL	1,11	25	PS: ZADRZEW: OL 25,BRZ 25,OL 15,OS 15
175	12- 288-h	OL	0,29	35	BAGNO: ZADRZEW: OL 35,BK 35,WB 35
176	12- 291-k	BRZ	2,19	60	ZBIORNIK: ZADRZEW: BRZ 60,OL 60,DB 110
177	12- 294-a	DB	2,89	140	ZBIORNIK: ZADRZEW: DB 140,WIŚ 90
178	12- 294-b	OL	1,73	35	BAGNO: ZADRZEW: OL 35,WB 35;ZAKRZEW: WB
179	12- 294-h	DB	1,21	140	ZBIORNIK: ZADRZEW: DB 140
180	11- 297-h	SO	0,03	145	T PRZEM: ZADRZEW: SO 145,DB 80,DB 50;ZAKRZEW: CZM ,KRU 0,JRZ 0,JW 0

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
181	11- 297-i	SO	0,05	145	T PRZEM: ZADRZEW: SO 145,DB.C 80;ZAKRZEW: CZM ,ŚNG.B 0,JRZ 0,KRU 0
182	11- 297-j	SO	0,40	145	T PRZEM: ZADRZEW: SO 145;ZAKRZEW: CZM ,KRU 0,JRZ 0,BEZ.C 0
183	14- 3-f	OL	2,60	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,OL 60,OL 20,DB 110,SO 90;ZAKRZEW: WB ,KRU 0
184	14- 13-f	OL	3,93	50	Ł: ZADRZEW: OL 50,OL 80,OL 30,DB 140;ZAKRZEW: WB ,KRU 0,JRZ 0,OL 0,BRZ 0
185	14- 14-d	OL	0,47	70	BAGNO: ZADRZEW: OL 70,DB 110;ZAKRZEW: KRU
186	14- 14-j	OL	0,65	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40,BRZ 40;ZAKRZEW: WB ,KRU 0
187	14- 14-k	OL	0,56	35	BAGNO: ZADRZEW: OL 35,BRZ 35,SO 35;ZAKRZEW: KRU
188	14- 22-a	BRZ	1,82	60	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 60,SO 60,OL 40,OS 60,DB 100;ZAKRZEW: JRZ ,CZM 0,KRU 0
189	14- 22-j	OL	1,14	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50,OL 80,DB 140,SO 80;ZAKRZEW: KRU ,CZM 0,JRZ 0,GŁG 0,LSZ 0
190	14- 22-o	OL	0,52	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50,DB 150;ZAKRZEW: KRU ,JRZ 0
191	14- 29-g	DB	0,46	80	R: ZADRZEW: DB 80,LP 80;ZAKRZEW: OS ,BRZ 0,BEZ.C 0
192	14- 30-g	WB	0,55		PS: ZAKRZEW: WB ,LSZ 0,BRZ 0
193	14- 37-c	OL	0,33	18	BAGNO: ZADRZEW: OL 18
194	14- 37-g	OL	0,74	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60
195	14- 37-o	OL	1,41	60	BAGNO: ZADRZEW: OL 60,BRZ 60
196	14- 37-r	OL	1,06	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50,BRZ 50
197	14- 40-g	BRZ	0,37	15	PS: ZADRZEW: BRZ 15;ZAKRZEW: WB ,LSZ 0
198	14- 40-h	BRZ	0,24	25	R: ZADRZEW: BRZ 25;ZAKRZEW: WB ,LSZ 0
199	14- 40-i	LSZ	0,06		ZBIORNIK: ZAKRZEW: LSZ ,WB 0
200	14- 42-i	DB	2,27	65	Ł: ZADRZEW: DB 65
201	14- 44-i	OL	1,36	80	R: ZADRZEW: OL 80
202	15- 56-h	SO	0,58	70	N KOP: ZADRZEW: SO 70,OS 70,DB 40,BRZ 40;ZAKRZEW: OS ,KRU 0,JRZ 0
203	15- 56-z	OS	0,03	35	ZADRZEW: ZADRZEW: OS 35,BRZ 35
204	15- 64-c	ŚL	0,33	40	S-R: ZADRZEW: ŚL 40,JW 40;ZAKRZEW: AK ,ŚL 0,WZ 0
205	15- 64-f	AK	0,24	40	S-R: ZADRZEW: AK 40;ZAKRZEW: AK
206	15- 64-i	OL	0,70	40	PS: ZADRZEW: OL 40
207	15- 71-d	BRZ	0,97		R: ZAKRZEW: BRZ
208	15- 71-f	DB.C	0,63	35	S-PS: ZADRZEW: DB.C 35,AK 20,OS 30;ZAKRZEW: CZM ,BRZ 0,OS 0
209	15- 71-g	BRZ	0,65	20	PS: ZADRZEW: BRZ 20,OL 15;ZAKRZEW: DB ,CZM 0,BRZ 0,OS 0

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
210	15- 75-a	OL	0,26	50	BAGNO: ZADRZEW: OL 50,WB 50
211	15- 77-o	WB	1,60	40	KOP PIAS: ZADRZEW: WB 40,SO 20,OS 30,AK 20
212	16- 81-j	OL	1,31	40	BAGNO: ZADRZEW: OL 40;ZAKRZEW: WB ,OL 0,BRZ 0,KRU 0
213	16- 81-w	BRZ	0,72	20	R: ZADRZEW: BRZ 20,SO 20,SO 25
214	16- 102-k	DB	0,33	35	PS: ZADRZEW: DB 35,SO 35,BRZ 35;ZAKRZEW: CZM
215	16- 102-p	CZM	0,75		PS: ZAKRZEW: CZM
216	16- 102-r	CZM	0,74		Ł: ZAKRZEW: CZM
217	16- 102-t	JB	0,36	30	S-R: ZADRZEW: JB 30,GR 30
218	17- 140-d	SO	1,08	25	Ł: ZADRZEW: SO 25
219	17- 151-j	WB	0,28	45	PS: ZADRZEW: WB 45,SO 70,BK 70
220	17- 151-k	SO	0,29	30	Ł: ZADRZEW: SO 30;ZAKRZEW: BRZ
221	17- 151-r	SO	0,29	40	PS: ZADRZEW: SO 40,DB 60,BRZ 40,DB 100
222	18- 159-d	DG	0,21	50	R: ZADRZEW: DG 50
223	17- 160-j	BRZ	0,61	25	R: ZADRZEW: BRZ 25
224	17- 160-o	DB	0,16	50	PS: ZADRZEW: DB 50,SO 16,DB 160
225	17- 160-t	AK	0,10	50	R: ZADRZEW: AK 50
226	17- 162-c	SO	0,54	15	R: ZADRZEW: SO 15
227	17- 162-d	SO	0,97	25	R: ZADRZEW: SO 25
228	17- 162-f	SO	1,91	20	PS: ZADRZEW: SO 20
229	17- 162-j	SO	0,13	36	PS: ZADRZEW: SO 36
230	17- 169-a	KL	0,24	30	PS: ZADRZEW: KL 30,BRZ 30
231	17- 172-b	OL	1,36	45	Ł: ZADRZEW: OL 45,SO 15
232	18- 175-h	SO	4,70	20	ZBIORNIK: ZADRZEW: SO 20,BRZ 20,OL 20;ZAKRZEW: WB ,BEZ.C 0
233	18- 175-l	SO	0,85	20	Ł: ZADRZEW: SO 20
234	18- 176-b	DB	0,90	60	PS: ZADRZEW: DB 60,BRZ 60,BRZ 15
235	22- 11-d	OL	0,93	40	Ł: ZADRZEW: OL 40,WB 40,OL 50,LP 90;ZAKRZEW: WB 15,BRZ 15,OL 15
236	22- 11-g	OL	1,62	50	PS: ZADRZEW: OL 50,BRZ 50,OS 30,OL 30
237	22- 11-j	OL	0,60	20	R: ZAKRZEW: OL 20
238	22- 12-k	DB	0,45	180	PS: ZADRZEW: DB 180,BRZ 35,OL 35;ZAKRZEW: BRZ 25
239	22- 13-k	CZR	0,30	30	R: ZADRZEW: CZR 30,JB 30
240	22- 15-g	OL	0,32	25	BAGNO: ZADRZEW: OL 25
241	22- 16-a	OS	1,31	30	PS: ZADRZEW: OS 30,OL 30,OL.S 30,JW 30;ZAKRZEW: WB 15,BEZ.C 15,CZM 15
242	22- 17-c	OL	1,24	80	STAW RYB: ZADRZEW: OL 80,DB 120

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
243	22- 18-k	ŚW	0,38	35	PS: ZADRZEW: ŚW 35,JB 35,GR 35;ZAKRZEW: CZM 15,LSZ 15
244	22- 18-m	AK	0,19	15	PS: ZAKRZEW: AK 15,ŚL.T 15,GŁG 15
245	22- 18-n	DB	2,39	50	R: ZADRZEW: DB 50,LP 50,LP 40,DB 40,WB 30;ZAKRZEW: BRZ 15,ŚL.T 15,GB 15
246	22- 18-p	DB	0,26	110	PS: ZADRZEW: DB 110,LP 50,LP 40,DB 40,WB 30,OS 30;ZAKRZEW: BRZ 15,GB 15,ŚL.T 15
247	22- 23-g	OL	1,30	40	Ł: ZADRZEW: OL 40
248	22- 31-f	DB	0,34	100	DROGI I: ZADRZEW: DB 100,JS 40,BRZ 60
249	22- 35-f	OS	0,04		Ł: ZAKRZEW: OS
250	22- 35-r	OL	2,10	40	Ł: ZADRZEW: OL 40
251	22- 36-d	OL	2,16	55	Ł: ZADRZEW: OL 55,WB 20
252	22- 37-o	OL	1,20	28	R: ZADRZEW: OL 28,OL 80,DB 180
253	22- 37-s	OL	0,80	28	Ł: ZADRZEW: OL 28,OL 48;ZAKRZEW: CZM
254	22- 37-fx	OL	1,65	80	PS: ZADRZEW: OL 80,OL 15,OS 15;ZAKRZEW: GŁG
255	22- 37-kx	OL	0,53	60	PS: ZADRZEW: OL 60,JS 60;ZAKRZEW: BEZ.C
256	22- 37-sx	DB	1,98	100	PS: ZADRZEW: DB 100,LP 100,ŚW 120,OL 50;ZAKRZEW: GŁG
257	22- 37-tx	DB	0,16	45	R: ZADRZEW: DB 45,JS 30
258	22- 38-a	ŚL.T	2,21		R: ZAKRZEW: ŚL.T
259	22- 38-b	DB	1,41	130	PS: ZADRZEW: DB 130,JB 60,GR 60;ZAKRZEW: ŚL.T
260	22- 38-c	DB	2,46	130	Ł: ZADRZEW: DB 130,OL 80
261	22- 40-i	DB	0,23	80	TER ZDEW: ZADRZEW: DB 80;ZAKRZEW: CZM
262	22- 40-j	DB	0,10	80	TER ZDEW: ZADRZEW: DB 80;ZAKRZEW: CZM
263	22- 45-h	DB	1,28	40	R: ZADRZEW: DB 40
264	22- 45-j	OS	0,22	40	R: ZADRZEW: OS 40,DB 40
265	22- 45-m	DB	0,81	100	Ł: ZADRZEW: DB 100,OL 40,BRZ 40
266	22- 45-o	DB	0,37	40	Ł: ZADRZEW: DB 40
267	22- 47-c	OL	0,49	45	PS: ZADRZEW: OL 45
268	22- 48-d	DB	0,95	50	R: ZADRZEW: DB 50
269	22- 48-j	OS	0,31	50	BAGNO: ZADRZEW: OS 50,BRZ 50,OL 50,OL.S 50
270	21- 53-g	BK	1,62	160	PARK: ZADRZEW: BK 160,KSZ 160,OL 105,WZ 105,GB 105,KSZ 105,GB 80,JS 80,WZ 80,BRZ 80
271	21- 53-h	JS	0,15	80	PARK: ZADRZEW: JS 80,GB 80,WZ 80,BRZ 80
272	21- 53-i	OL	0,14	50	PARK: ZADRZEW: OL 50,WZ 50,WB 50
273	21- 53-j	WZ	0,54	160	PARK: ZADRZEW: WZ 160,KL 105,OL 50,WZ 50,WB 50
274	21- 53-k	DB	1,74	160	PARK: ZADRZEW: DB 160,WZ 160,BK 160,JS 160,JW 160,LP 160,GB 90,AK 90,ŚW 90,LP 90
275	21- 53-l	GB	0,25	90	PARK: ZADRZEW: GB 90,AK 90,LP 90

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
276	21- 53-m	DB	0,06	160	PARK: ZADRZEW: DB 160,GB 90;ZAKRZEW: BEZ.C 15,ŚL.T 15,WZ 15,LSZ 0
277	21- 60-k	DB	0,36	60	BAGNO: ZADRZEW: DB 60,OL 35;ZAKRZEW: CZM 15,OL 15,BRZ 15
278	21- 61-b	BRZ	1,18	30	BAGNO: ZADRZEW: BRZ 30;ZAKRZEW: BRZ 15,CZM 15,KRU 15,OL 15
279	21- 63-g	DB	1,73	110	PS: ZADRZEW: DB 110,LP 110,AK 70,BK 70,OL 55
280	21- 70-h	OL	1,90	50	PS: ZADRZEW: OL 50,OL.S 50,OS 50,BRZ 50,WB 50,JS 80,DB 150
281	21- 80-n	DB	2,02	180	PARK: ZADRZEW: DB 180,GB 150,OL 65,LP 110,WZ 110,GB 45,OL 45,DB 45,OS 65
282	21- 80-o	LP	0,20	70	PARK: ZADRZEW: LP 70,OL 70,ŚW 95,DB 170;ZAKRZEW: CZM ,LSZ 0
283	21- 91-b	BRZ	0,78	40	R: ZADRZEW: BRZ 40,DB 40,WB 30
284	21- 91-c	BRZ	2,08	40	PS: ZADRZEW: BRZ 40,WB 60
285	21- 91-d	WB	0,48		Ł: ZAKRZEW: WB ,CZM.P 0
286	21- 91-f	WB	0,16	35	BAGNO: ZADRZEW: WB 35;ZAKRZEW: WB ,BRZ 0
287	21- 92-a	DB	1,06	70	R: ZADRZEW: DB 70;ZAKRZEW: LSZ ,ŚL.T 0
288	20- 108-c	JS	0,28	23	BAGNO: ZADRZEW: JS 23
289	20- 111-f	JW	0,11		R: ZAKRZEW: JW
290	20- 111-g	JS	0,04		R: ZAKRZEW: JS
291	20- 111-i	JW	0,21	40	R: ZADRZEW: JW 40
292	20- 111-j	JS	0,08	60	R: ZADRZEW: JS 60,ŚW 60
293	20- 111-k	DB	0,06	110	R: ZADRZEW: DB 110,ŚW 60
294	20- 111-l	DB	0,72	210	R: ZADRZEW: DB 210,GB 50
295	20- 127-d	BRZ	0,85	70	REMIZA: ZADRZEW: BRZ 70,SO 70,JS 70;ZAKRZEW: WB ,DER.B 0,GŁG 0
296	20- 136-s	OL	0,79	40	R: ZADRZEW: OL 40
297	20- 143-f	LP	0,36	130	B-PS: ZADRZEW: LP 130
298	20- 143-l	DB	0,76	60	S-R: ZADRZEW: DB 60;ZAKRZEW: WB
299	20- 143-o	ŚW	0,13	60	B-PS: ZADRZEW: ŚW 60
300	19- 162-f	DB	0,25	120	PS: ZADRZEW: DB 120,AK 45;ZAKRZEW: AK
301	19- 162-j	DB	0,60	120	Ł: ZADRZEW: DB 120,AK 85
302	19- 165A-h	SO	0,14	35	N KOP: ZADRZEW: SO 35
303	19- 165A-j	SO	0,34	60	N KOP: ZADRZEW: SO 60;ZAKRZEW: GŁG ,DB 0
304	19- 178-f	LP	0,27	80	B-R: ZADRZEW: LP 80,KSZ 80
305	19- 179-c	OL	1,67	50	PS: ZADRZEW: OL 50,DB 50,BRZ 50,SO 60,OL 60
306	19- 189-h	LP	0,38	110	TER ZDEW: ZADRZEW: LP 110,JS 40;ZAKRZEW: WB
307	19- 191-f	SO	5,78	19	R: ZADRZEW: SO 19,BRZ 19

Lp.	Leśnictwo oddz. pododdz.	Gatunek panujący	Pow. [ha]	Wiek gat. pan.	Ogólny opis, skład gatunkowy
308	19- 191-g	LP	0,23	90	PS: ZADRZEW: LP 90
309	19- 191-h	LP	0,13	89	B-R: ZADRZEW: LP 89
310	19- 194-f	OL	8,60	40	Ł: ZADRZEW: OL 40,BRZ 40
311	19- 194-g	OL	1,91	50	Ł: ZADRZEW: OL 50,BRZ 50
312	19- 194-h	BRZ	1,71	70	Ł: ZADRZEW: BRZ 70,SO 70,OS 40
313	19- 195-k	OL	0,42	50	ZADRZEW: OL 50;ZAKRZEW: BRZ

VI.4. OBSZARY O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH

Gmina Długołęka

Szczególnym walorami przyrodniczymi odznaczają się doliny rzek Dobrej, Widawy i Oleśnicy. Pełnią one ważną rolę korytarzy ekologicznych, na ich terenie występuje duża różnorodność flory i fauny związana ze znaczną mozaiką środowisk. Występują tam szczególnie cenne ekosystemy łąkowe – między Wilczycami a Brzezią Łąką w dolinie Widawy, po wschodniej stronie doliny Dobrej, w górnym biegu Świerznej, oraz w wąskim pasie doliny Oleśnicy, w jej górnym i środkowym biegu. Ponadto cenny z przyrodniczego punktu widzenia obszar świeżych i zmiennowilgotnych łąk występuje pomiędzy Łoziną i Bukowiną (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Długołęka).

Gmina Oleśnica

W dolinach rzecznych, zwłaszcza Oleśnicy i Widawy na małej powierzchni występują siedliska olsu, olsu jesionowego, lasu łąkowego. Największe skupisko roślin chronionych w gminie Oleśnica znajduje się na niewielkim obszarze w okolicy kolonii Małe Brzezie, w północnej części gminy w pobliżu szosy Oleśnica – Drołtowice (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Oleśnica).

Gmina Bierutów

Cennym elementem przyrodniczym są torfy w dolinie Widawy. Są to torfy niskie w podtypie bagiennym, gatunek turzycowy, których miąższość nie przekracza 1,0 – 1,5 m. Szczególnie cenne są lasy w północnej części gminy pomiędzy Wabienicami a Jemielną. Występują tu grądy o znacznej wartości przyrodniczej ze stanowiskami chronionych gatunków roślin. Bogate, cenne przyrodniczo zbiorowiska łąkowe koncentrują się w najniższej położonych miejscach teras zalewowych rzek i strumieni. Szczególnie cenne są tereny podmokłe położone między rzekami a równoległe do nich płynącymi młynówkami. Łąki i pastwiska, szczególnie te podmokłe, są siedliskami chronionych gatunków roślin, płazów, ptaków (*źródło*: Program Ochrony Środowiska gminy Bierutów).

Gmina Dobroszyce

W północnej części gminy znajdują się źródlika tworzące dopływy rzek Sąsiecznicy i Oleśnicy. W tamtejszych drzewostanach występują rośliny chronione: wawrzynek wilczyłyko *Daphne mezereum*, pełnik europejski *Trollius europaeus* i śnieżyczka przebiśnieg *Galanthus nivalis*. Stawy

rybne są cennym siedliskiem dla chronionych gatunków roślin, płazów i ptaków. Łąki i pastwiska, szczególnie te podmokłe są miejscem występowania wielu gatunków chronionych roślin, takich jak kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*, listera jajowata *Listera ovata* i mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*. Na nasłonecznionych zboczach występuje centuria pospolita *Centaurium erythraea* (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Dobroszyce).

Gmina Twardogóra

Wysokimi walorami przyrodniczymi odznaczają się lasy położone w źródłiskach rzeki Prądni - drzewostany olszowo-jesionowe z domieszką brzozy średnich klas wieku, rosnące na siedlisku olsu jesionowego oraz drzewostany ponad 100-letnie rosnące na siedlisku lasu wilgotnego, olsu jesionowego i olsu z charakterystyczną roślinnością zielną. W runie występują gatunki chronione. Do cennych przyrodniczo obszarów w obrębie lasów zaliczają się też bagna śródleśne i oczka wodne (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Twardogóra).

Gmina Trzebnica

Na terenie gminy najcenniejsze przyrodniczo obszary znajdują się w dolinie rzeki Baryczy i na Wzgórzach Trzebnickich (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Trzebnica).

Gmina Zawonia

W gminie Zawonia szczególnymi walorami odznacza się pasmo lasów wzdłuż strumienia na południowy-wschód od wsi Tarnowiec – rośnie tam las łęgowy z enklawami olsu. Uwagę zwracają również piaszczyste nieużytki w rejonie Młynów Złotowskich – siedlisko kocanek piaszkowych *Helichrysum arenarium*, oraz wybrane obszary leśne położone na wschód od zabudowy wsi Grochowa (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Zawonia).

Gmina Krośnice

Do najcenniejszych z przyrodniczego punktu widzenia obszarów na terenie gminy Krośnice należy zakwalifikować duży kompleks leśny, ciągnący się od Bukowic na południu do Dziewiętlina na północy. Na uwagę zasługują również tereny pomiędzy Krośnicami, a Grabownicą, gdyż obfitują one w liczne stare dęby porastające głównie groble na stawach. Dęby te zasiedlane są przez liczne, rzadkie gatunki owadów, niestety nie chronionych, będących relikdami puszczańskimi (źródło: Program Ochrony Środowiska gminy Krośnice).

VI.5. OBIEKTY I MIEJSCA O WARTOŚCI HISTORYCZNEJ I KULTUROWEJ

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska występują liczne obiekty zabytkowe: kościoły, pałace, zespoły pałacowo-parkowe, budownictwo wiejskie oraz historyczne układy urbanistyczne wsi. Obiekty i zespoły zabytkowe występują w zdecydowanej większości miejscowości, są pozostałością po pałacach i parkach dworskich wchodzących w skład majątków ziemskich. Bardzo licznie reprezentowane są stanowiska archeologiczne, obejmujące w większości cmentarzyska i osady z okresu kultury łużyckiej, przeworskiej i średniowiecza. Stan techniczny obiektów dziedzictwa kulturowego w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa jest dostateczny – istnieją obiekty odrestaurowane, jak i będące w ruinie. W gminach istnieje kompleksowa dokumentacja inwentaryzacyjna obiektów

zabytkowych, przedstawiających wartość kulturową. Część obiektów ujęta jest w rejestrze zabytków prowadzonym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID), a pozostałe objęte są ochroną w postaci stref ochrony konserwatorskiej.

Tabela 58. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych ujętych w rejestrze zabytków NID (stan na 30 czerwca 2012 r.) zlokalizowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
1	Bierutów	Gorzęsław	Kościół fil. p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej	XIV w., koniec XIX w.	A/1331/1575
2	Bierutów	Gorzęsław	Park	poł. XIX w.	A/3315/518/W
3	Bierutów	Jemielna	Kościół fil. MB Różańcowej	1651-1705 r.	A/1332/1576
4	Bierutów	Solniki Małe	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Wniebowzięcia NMP	1826-1827 r.	A/984
5	Bierutów	Solniki Wielkie	Kościół par. św. Michała Archanioła	XV w., 1888 r.	A/1334/1582
6	Bierutów	Stronia	Kościół fil. Narodzenia NMP	poł XIII w., 1689 r., 1731 r.	A/1335/405
7	Bierutów	Stronia	Zespół pałacowo-folwarczny	b.d.	A/3321/693/W/1-2
8	Bierutów	Stronia	Pałac	1840 r., 1895 r.	A/3321/693/W/1-2
9	Bierutów	Stronia	Spichlerz	1847 r., 1935 r.	A/3321/693/W/1-2
10	Bierutów	Stronia	Park	poł. XIX w.	A/3318/524/W
11	Bierutów	Wabienice	Kościół par. Wniebowzięcia NMP	XIII w., 2 poł. XV w., 1710 r.	A/1336/1584
12	Bierutów	Wabienice	Park	XIX w.	A/3325/189
13	Długołęka	Borowa	Kościół par. MB Królowej Polski	1771 r., 1865 r.	284/A/1-2/04
14	Długołęka	Borowa	Cmentarz katolicki	b.d.	284/A/1-2/04
15	Długołęka	Borowa	Zespół pałacowy: pałac, park, brama	XVIII-XX w.	A/3797/635/W
16	Długołęka	Borowa	Pałac, ob. szkoła	XVIII-XX w.	A/3797/635/W
17	Długołęka	Borowa	Park pałacowy	XVIII-XX w.	A/3797/635/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
18	Długołęka	Brzezia Łąka	Kościół par. św. Mikołaja	XVII w., poł. XX w.	A/1191/1573
19	Długołęka	Brzezia Łąka	Plebania	b.d.	A/5810
20	Długołęka	Byków	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Matki Boskiej Różańcowej	1702 r., 1852 r.	A/1380
21	Długołęka	Długołęka	Kościół par. św. Michała Archanioła	1713 -1722 r.	A/1192/1175
22	Długołęka	Domaszczyn	Kościół fil. Podwyższenia Krzyża Św., d. cmentarny	1565 r., 1859 r.	A/1193/1574
23	Długołęka	Domaszczyn	Pawilon myśliwski w kompleksie rezydencjonalnym w Szczodrem, ob. dom nr 33	1860 r.	A/3798/648/W
24	Długołęka	Jaksonowice	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. Wniebowstąpienia Pana Jezusa	1883-1884 r.	A/1015
25	Długołęka	Januszkowice	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. p.w. NMP Królowej Polski	1841 r., 1890 r., 1933-1936 r.	A/1031
26	Długołęka	Januszkowice	Dwór, ob. dom nr 23	XVI – XX w.	A/3799/644/W
27	Długołęka	Kamień	Wozownia pałacowa (ruina)	poł. XIX w.	A/3800/491/W
28	Długołęka	Kamień	Park pałacowy	poł. XIX w.	A/3800/491/W
29	Długołęka	Kielczów	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par p.w. Matki Boskiej Różańcowej	1790-1792 r.	A/1092
30	Długołęka	Łozina	Kościół par. Wniebowzięcia NMP	XV/XVI w., 1676-1684 r., 1886 r. (wieża)	A/1194/1204
31	Długołęka	Łozina	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. pomocniczy p.w. MB Bolesnej	XVIII w.	A/1195/1716
32	Długołęka	Pasikowice	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil. p.w. św. Józefa Oblubieńca	1839r.	A/1037
33	Długołęka	Pruszowice	Dwór	pocz. XVIII w., koniec XIX w.	A/3801/647/W
34	Długołęka	Stępin	Kościół fil. p.w. Narodzenia NMP	XV w., XIX/XX w.	A/1196/1583
35	Długołęka	Szczodre	Zespół pałacowy	1851-1867 r.	A/3803/649/W
36	Długołęka	Szczodre	Oficina – fragment wsch. skrzydła pałacu	b.d.	A/3803/649/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
37	Długołęka	Szczodre	Fragment budynku teatru, ob. dom mieszkalny	b.d.	A/3803/649/W
38	Długołęka	Szczodre	Park pałacowy	b.d.	A/3803/649/W
39	Długołęka	Szczodre	Pałacyk, ob. Dom Opieki im. A. Chmielowskiego	po 1880 r.	A/3805/599/W
40	Długołęka	Szczodre	Willi, ob. szkoła podstawowa	1890 r.	A/3804/638/W
41	Długołęka	Śliwice	Zespół pałacowy	b.d.	231/A/03/1-3
42	Długołęka	Śliwice	Pałac	poł. XVI w., 4 ćw. XIX w., 1910 r.	231/A/03/1-3
43	Długołęka	Śliwice	Park pałacowy z reliktem fosy	2 poł. XVIII w., po 1870 r.	231/A/03/1-3
44	Dobroszyce	Dobra	Zespół dworski:	b.d.	A/3333/557/W
45	Dobroszyce	Dobra	Dwór	1631-1633 r. koniec XVIII w., 1844 r., 1909-1910 r.	A/3333/557/W
46	Dobroszyce	Dobra	Park dworski	2 poł. XIX w.	A/3333/557/W
47	Dobroszyce	Dobroszyce	Układ urbanistyczny miejscowości wraz z archeologicznymi nawarstwieniami	XV-XVII w., XIX w.	A/354/04
48	Dobroszyce	Dobroszyce	Zespół kościoła Braci Szkolnych i sierocińca	b.d.	A/1337/629/W
49	Dobroszyce	Dobroszyce	Kościół, ob. par. p.w. św. Jadwigi	1894 r.	A/1337/629/W
50	Dobroszyce	Dobroszyce	Budynek główny sierocińca, ob. ośrodek szkolno-wychowawczy	1893 r.	A/1337/629/W
51	Dobroszyce	Dobroszyce	Warsztat, ob. plebania	1930-1935 r.	A/1337/629/W
52	Dobroszyce	Dobroszyce	Budynek mieszkalno-gospodarczy	XIX/XX w.	A/1337/629/W
53	Dobroszyce	Dobroszyce	Budynek gospodarczy-warsztat + transformator	1920-1925 r.	A/1337/629/W
54	Dobroszyce	Dobroszyce	Ogrodzenie i bramki	1890 r.	A/1337/629/W
55	Dobroszyce	Dobroszyce	Dwór	1610 r., 1675 r., 1853 r., XX w.	A/3328/1176
56	Dobroszyce	Dobroszyce	Ogrody dworskie	XVII w., 2 poł. XIX w.	A/3316/533/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
57	Dobroszyce	Dobrzeń	Zespół pałacowy: pałac, park, oranżeria	koniec XIX w.	A/3324/563/W
58	Dobroszyce	Dobrzeń	Park pałacowy	b.d.	A/3324/563/W
59	Dobroszyce	Siekierowice	Park dworski	XVIII w., poł. XIX w.	A/3317/538/W
60	Dobroszyce	Siekierowice	Park pałacowy	koniec XVIII w., koniec XIX w.	A/3320/721/W
61	Dobroszyce	Siekierowice	Kaplica grobowa von Puttkamerów	4 ćw. XIX w.	A/3320/721/W
62	Dobroszyce	Siekierowice	Zespół pałacowy: pałac, park, zabudowania gospodarcze	XIX/XX w.	A/3317/538/W
63	M. Bierutów	Bierutów	Ośrodek historyczny miasta	b.d.	A/1854/389
64	M. Bierutów	Bierutów	Kościół par. św. Katarzyny, ob. pom.	1 poł. XIV, XVI, XX w.	A/1329/978
65	M. Bierutów	Bierutów	Kościół cmentarny, ewangelicki p.w. Świętej Trójcy, ob. ruina	1 poł. XVII w.	A/1330/980
66	M. Bierutów	Bierutów	Zamek	XIV, XVII, XIX w.	A/3331/976
67	M. Bierutów	Bierutów	Wieża zamkowa	XIV, XVII, XIX w.	A/3330/1172
68	M. Bierutów	Bierutów	Mury obronne miasta	1 poł. XIV-XV w.	A/3329/977
69	M. Bierutów	Bierutów	Willa, ob. bank	1906 r.	A/3323/617/W
70	M. Bierutów	Bierutów	Wieża ratuszowa	1 poł. XV, 2 poł. XVII w.	A/3332/979
71	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek koszarowy nr 5	XIX/XX w.	A/3530/595/W
72	M. Oleśnica	Oleśnica	Magazyn nr 8	XIX/XX w.	A/3530/595/W
73	M. Oleśnica	Oleśnica	Stołówka i kuchnia nr 9	XIX/XX w.	A/3530/595/W
74	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek gospodarczy nr 10	XIX/XX w.	A/3530/595/W
75	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek gospodarczy nr 11 i 13 (d. szalety)	XIX/XX w.	A/3530/595/W
76	M. Oleśnica	Oleśnica	Wartownia nr 12	XIX/XX w.	A/3530/595/W
77	M. Oleśnica	Oleśnica	Zespół budynków	XIX/XX w.	A/3530/595/W

Program Ochrony Przyrody dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
78	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek magazynowe i garaże nr 14 i 19	XIX/XX w.	A/3530/595/W
79	M. Oleśnica	Oleśnica	3 stajnie, ob. garaże i warsztaty	XIX/XX w.	A/3530/595/W
80	M. Oleśnica	Oleśnica	Ujeżdżalnia, ob. hala sportowa	XIX/XX w.	A/3530/595/W
81	M. Oleśnica	Oleśnica	Kasyno wojskowe	1905 r.	A/3530/596/W
82	M. Oleśnica	Oleśnica	Ośrodek historyczny miasta	b.d.	A/1855/390
83	M. Oleśnica	Oleśnica	Basteja	1 poł. XIV w. – 1 poł. XVI w.	A/3552/422
84	M. Oleśnica	Oleśnica	Mury obronne	1 poł. XIV w. - 1 poł. XVI w.	A/3552/422
85	M. Oleśnica	Oleśnica	Brama miejska Trzebnicka, ob. Brama Wrocławska	1 poł. XIV w., 1 poł. XVI w.	A/3552/422
86	M. Oleśnica	Oleśnica	Kościół par. p.w. św. Jana Apostoła	koniec XIII w., XIV w., 2 poł. XV w., 1906-1908 r.	A/1349/994
87	M. Oleśnica	Oleśnica	Kościół pomocniczy p.w. Świętej Trójcy	1738-1776 r.	A/1346/201
88	M. Oleśnica	Oleśnica	Kościół klasztorny benedyktynów, ob. prawosławny p.w. NMP i św. Jerzego	2 poł. XIV w., 1609 r.	A/1347/308
89	M. Oleśnica	Oleśnica	Synagoga, ob. kościół ewang. pw. Zbawiciela	XV w., 1733-1734 r.	A/1348/972
90	M. Oleśnica	Oleśnica	Zamek Piastowski, ob. ośrodek szkoleniowy	XIII w., 1585-1600 r., XVIII w.	A/3539/70
91	M. Oleśnica	Oleśnica	Dom mieszkalny	1 poł. XVIII w.	A/5283
92	M. Oleśnica	Oleśnica	Dom mieszkalny, dawniej plebania ewang.	XVIII w.	A/999
93	M. Oleśnica	Oleśnica	„Dom Wdów”, obecnie szkoła muzyczna	1680r.	A/3546/971
94	M. Oleśnica	Oleśnica	Ratusz	pocz. XV w., 1536 r., 1750 r.	A/3547/970
95	M. Oleśnica	Oleśnica	Dom mieszkalny	pocz. XIX w.	A/3550/1577
96	M. Oleśnica	Oleśnica	Dom mieszkalny	pocz. XIX w.	A/3550/1577
97	M. Oleśnica	Oleśnica	Zespół Liceum Ogólnokształcącego	1911-1913 r.	A/3528/637/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
98	M. Oleśnica	Oleśnica	Zespół koszar kawalerii	XIX/XX w.	A/3530/595/W
99	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek koszarowy nr 1	XIX/XX w.	A/3530/595/W
100	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek koszarowy nr 2	XIX/XX w.	A/3530/595/W
101	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek administracyjny nr 3	XIX/XX w.	A/3530/595/W
102	M. Oleśnica	Oleśnica	Budynek koszarowy nr 4	XIX/XX w.	A/3530/595/W
103	Oleśnica	Boguszyce	Kościół par. MB Nieustającej Pomocy, d. ewang.	1712-1714 r.	A/00/1-3
104	Oleśnica	Boguszyce	Cmentarz	b.d.	A/00/1-3
105	Oleśnica	Boguszyce	Kaplica grobowa	2 poł. XIX w.	A/00/1-3
106	Oleśnica	Boguszyce	Dawna szkoła ewangelicka, ob. dom mieszkalny	2 poł. XIX w.	A/00/1-2
107	Oleśnica	Boguszyce	Park przy d. szkole ewang.	pocz. XX w.	A/00/1-2
108	Oleśnica	Brzezinka	Kościół ewang. (dworski, mur.-drewn.), ob. kościół fil. Wniebowzięcia NMP	XVIII w., 1930 r.	A/1344/1173
109	Oleśnica	Brzezinka	Zespół pałacowy i folwarczny	b.d.	A/3543/246
110	Oleśnica	Brzezinka	Pałac	1725 r., XIX w.	A/3543/246
111	Oleśnica	Brzezinka	Teren dziedzina honorowego	b.d.	A/3543/246
112	Oleśnica	Brzezinka	Park pałacowy	1 poł. XVIII w.	A/3542/247
113	Oleśnica	Brzezinka	Majdan folwarczny (z relikdami bruku)	b.d.	A/3543/246
114	Oleśnica	Brzezinka	Dom inspektora, ob. spichlerz	poł. XVIII w., XIX w.	A/3543/246
115	Oleśnica	Brzezinka	Dom zarządcy	1731r, XIX-XX w.	A/3543/246
116	Oleśnica	Brzezinka	Teren d. sadu	b.d.	A/3543/246
117	Oleśnica	Bystre	Park dworski	koniec XIX w.	A/3534/521/W
118	Oleśnica	Cieśle	Kościół ewangelicki, obecnie rzym.kat. fil. p.w. MB Tuchowskiej	1718 r., 1930 r.	A/1345/459/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
119	Oleśnica	Krzeczyn	Park dworski	koniec XIX w.	A/3535/532/W
120	Oleśnica	Ligoła Polska	Park pałacowy	po 1880 r.	A/3536/520/W
121	Oleśnica	Nowoszyce	Park willowy	po 1880 r.	A/3537/523/W
122	Oleśnica	Ostrowina	Zespół pałacowo-folwarczny, ob. DPS	b.d.	A/3526/670/W/1-2
123	Oleśnica	Ostrowina	Pałac z kaplicą	1902 r., 1920 r.	A/3526/670/W/1-2
124	Oleśnica	Ostrowina	Park pałacowy	XVIII-XX w.	A/3526/670/W/1-2
125	Oleśnica	Poniatowice	Park pałacowy	2 poł. XIX w.	A/3531/482/W
126	Oleśnica	Rzędów	Pałac	b.d.	A/3523/469/W
127	Oleśnica	Rzędów	Park pałacowy	b.d.	A/3524/470/W
128	Oleśnica	Smolna	Kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	XV w., 1852-1854 r., pocz. XX w.	A/1368/1581
129	Oleśnica	Świerzna	Ogród ozdobny	około 1810 r., 1870 r.	A/3533/540/W
130	Oleśnica	Wszzechświęte	Park willowy	2 poł. XIX w.	A/3532/560/W
131	Oleśnica	Zarzysko	Park i ogród	1870 r.	A/3544/248
132	Trzebnica	Kuźniczysko	Kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, drewn.	XVIII w.	A/3865/478
133	Trzebnica	Masłów	Kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. p.w. Trójcy Świętej	1592 r., 1710 r.	1717
134	Twardogóra	Chełstów	Kościół fil. św. Idziego Opata	1650-1660 r.	A/1369/1178
135	Twardogóra	Goszcz	Historyczny układ ruralistyczny wraz z zabytkami archeologicznymi	XVIII-XIX w.	A/789
136	Twardogóra	Goszcz	Kościół par. Narodzenia NMP	1778 r., 1964 r.	A/1370/1641
137	Twardogóra	Goszcz	D. kościół ewang. (pałacowy)	1743-1749 r.	A/3551/1179
138	Twardogóra	Goszcz	Cmentarz poewangelicki	około poł. XIX w.	A/3525/659/W

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
139	Twardogóra	Goszcz	Pałac (ruina)	1749-1755 r.	A/3541/225
140	Twardogóra	Goszcz	Oficyna pałacowa z bramą wjazdową	XVIII/XIX w.	A/3549/1642
141	Twardogóra	Goszcz	Budynek łącznika I	b.d.	A/1066/1-8
142	Twardogóra	Goszcz	Budynek łącznika II	b.d.	A/1066/1-8
143	Twardogóra	Goszcz	Oficyna I, d. dom gościnny Kavalierhaus	b.d.	A/1066/1-8
144	Twardogóra	Goszcz	Oficyna II, d. dom gościnny Kavalierhaus	b.d.	A/1066/1-8
145	Twardogóra	Goszcz	Stajnia koni wyjazdowych	b.d.	A/1066/1-8
146	Twardogóra	Goszcz	Oficyna mieszkalna	b.d.	A/1066/1-8
147	Twardogóra	Goszcz	Maneż	b.d.	A/1066/1-8
148	Twardogóra	Goszcz	Dom ogrodnika	b.d.	A/1066/1-8
149	Twardogóra	Goszcz	Dom służby pałacowej I	b.d.	A/1066/1-8
150	Twardogóra	Goszcz	Dom służby pałacowej II	b.d.	A/1066/1-8
151	Twardogóra	Goszcz	Park pałacowy	b.d.	A/3540/192
152	Twardogóra	Grabowno Małe	Kościół fil. Podwyższenia Krzyża Św.	2 poł. XVIII w., XIX w.	A/1371/480
153	Twardogóra	Grabowno Małe	Cmentarz kościelny	b.d.	A/1371/480
154	Twardogóra	Grabowno Wielkie	Kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. par. p.w. MB Częstochowskiej	XIX w.	A/1372/551/W
155	Twardogóra	Grabowno Wielkie	Dwór, ob. ruina	1680 r.	A/3527/627/W
156	Twardogóra	Grabowno Wielkie	Ogród ozdobny i park dworski	1740 r., koniec XIX w.	A/3527/627/W
157	Twardogóra	Twardogóra	Ośrodek historyczny miasta	b.d.	A/1850/515
158	Twardogóra	Twardogóra	Kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. par. p.w. Wspomożenia Wiernych	1874-1876 r.	A/1373/1648

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Okres powstania	Nr rejestru zabytków
159	Twardogóra	Twardogóra	Kościół ewangelicki p.w. Świętej Trójcy i Matki Boskiej, ob. nieczynny, szach.	1879 r.	A/1004
160	Twardogóra	Twardogóra	Dom mieszkalny	XIX w.	A/3548/1647
161	Twardogóra	Twardogóra	Pałac, ob. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych	pocz. XVIII w.	A/3545/983
162	Zawonia	Sędzice	Park dworski	XIX w.	A/3629/556W
163	Zawonia	Sucha Wielka	Zespół pałacowy i folwarczny	b.d.	A/3627/726W
164	Zawonia	Sucha Wielka	Ogrody gospodarcze	XVIII/XIX w., pocz. XX w.	A/3627/726W
165	Zawonia	Sucha Wielka	Park pałacowy	XVIII w., 2 poł. XIX-XX w.	A/3628/582W
166	Zawonia	Zawonia	Kościół par. św. Jadwigi	1689 r., pocz. XX w.	A/3643/1724
167	Zawonia	Zawonia	D. kościół ewangelicki, ob. sala widowiskowa	1800 r., 1936 r.	A/3644/1725
168	Zawonia	Złotów	kościół ewangelicki, ob. rzym.kat. fil. p.w. św. Józefa, drewn.	1754 r.	A/3639/1041

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska, w obrębie Oleśnica Śląska znajdują się dwa parki zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, znajdujące się na gruntach w zarządzie nadleśnictwa. W miejscowości Borowa Oleśnicka, w gminie Długołęka znajduje się zespół pałacowy z XVIII–XX wieku wpisany do rejestru zabytków pod numerem A/3797/635/W z 16.01.1990 r. W skład zespołu pałacowego wchodzi park zabytkowy (działki ewidencyjne o numerach 399/1; 239/2; 397), pałac z 1770–1786 r. - obecnie Szkoła Podstawowa i brama zabytkowa. Park znajduje w oddziale 53 g, h, i, j, k, l, m, p, r, s na łącznej powierzchni 4,62 ha (w tym: rów 0,08 ha i droga 0,04 ha). Występuje w nim szereg gatunków drzew, takich jak: dęby, jawory, lipy, wiązy, buki i jesiony w wieku około 150 lat oraz wiele innych gatunków drzew leśnych w wieku od 40 do 100 lat. W bliskim sąsiedztwie parku w oddziale 53 a znajduje się bardzo ciekawa aleja kasztanowców, lip i dębów w wieku około 150 lat – proponowana do objęcia ochroną prawną jako pomniki przyrody.

Fotografia. 12. Krzyż pokutny w oddziale 162 c leśnictwa Zbytowa (fot. J. Liszczyk)

Fotografia. 13. Cmentarzisko kurhanowe położone w oddziale 118 f, h leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

W miejscowości Raków gmina Długołęka znajduje się park wiejski z XVIII wieku (numer ewidencyjny w Zarządzie Parków 5563). Park znajduje się w oddziale 80 n,o na powierzchni 2,22 ha (działki ewidencyjne o numerach 305/5; 305/4). Występuje w nim głównie dąb w wieku około 170 lat oraz lipy, graby, wiązy, świerki, olsze w wieku od 40 do 120 lat. Z gatunków rzadkich występuje tu cypryśnik błotny i żywotnik zachodni, a w runie bluszcz pospolity będący pod ochroną częściową.

W miejscowości Śliwice, w gminie Długołęka znajduje się zespół pałacowy wpisany do rejestru zabytków pod nr 231/A03/1-3 z 3.11.2003 r., składający się z pałacu pochodzącego z połowy XVI, oraz parku pałacowego z reliktem fosy z drugiej połowy XVIII w. Park znajduje się w obrębie działki ewidencyjnej nr 262/1, w wydzieleniach 122 a, b, c, d, g, h, k, l o łącznej powierzchni 33,69 ha, tym zbiornik o powierzchni 0,45 ha oraz pastwisko trwałe o powierzchni 3,10 ha. Drzewostan buduje głównie z dęb w wieku około 140-180 lat oraz jesiony, buki, graby, wiązy i lipy w wieku od 50 do 120 lat.

Tabela 59. Wykaz obiektów historycznych i kulturowych zlokalizowanych na gruntach w zarządzie nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Lp.	Leśnictwo oddział, pododdział	Gmina	Opis obiektu	Data powst. obiektu	Numer i data wpisu do rejestru zabytków
1	Nieciszów 53 g,h,i,j,k,l,m, 53 p,r,s	Długołęka	Zespół pałacowy - brama i pałac z 1770-1786 r. – własność prywatna Park zabytkowy – dęby, jawory, lipy, wiązy, buki, jesiony, aleja kasztanowa, lipowa, dębowa	XVIII-XX w.	A/3797/635/W 16.01.1990
2	Nieciszów 80 n,o	Długołęka	Park wiejski – lipy, graby, wiązy, świerki, olsze, cypryśnik błotny, żywotnik zachodni	XVIII w.	Nr ewidencyjny w Zarządzie Parków: 5563
3	Nieciszów 98 f	Długołęka	Stanowisko archiwalne, objęte strefą A ścisłej ochrony konserwatorskiej	b.d.	Nr 109 w MPZP wsi Raków z 2004 roku
4	Zamek Myśliwski 78 j	Dobroszyce	Stanowisko archeologiczne - rozkopany kurhan, objęty strefą W ochrony reliktyw archeologicznych	b.d.	Nr G,9 w Studium UiKZP gminy Dobroszyce z 2009 roku
5	Grochowo 119 a	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – kurhan,	b.d.	–

Lp.	Leśnictwo oddział, pododdział	Gmina	Opis obiektu	Data powst. obiektu	Numer i data wpisu do rejestru zabytków
6	Zamek Myśliwski 152 f	Dobroszyce	Stanowisko archeologiczne - rozkopany kurhan; tablica kamienna „Cmentarzisko kurhanowe sprzed 3500 lat” Objęte strefą W ochrony reliktyw archeologicznych	b.d.	Nr G,8 w Studium UiKZP gminy Dobroszyce z 2009 roku
7	Grochowo 153 f	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – cmentarzisko kurhanowe ludności kultury przedłużyckiej z II okresu epoki brązu Objęte strefą W ścisłej ochrony konserwatorskiej	b.d.	Nr 7/123/75-30AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku Rejestr zabytków nr 277/Arch/67
8	Grochowo 85 g	Zawonia	Stanowisko kurhanów	b.d.	–
9	Grochowo 118 f,h	Zawonia	Stanowisko kurhanów – tablica kamienna „Niedary. Cmentarzisko kurhanowe sprzed 3500 lat”	b.d.	–
10	Budczyce 99 g	Zawonia	Miejsce pamięci – kamień i tablica nagrobkowa	b.d.	–
11	Budczyce 167 d	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – kopiec ziemny	b.d.	Nr 13/36/75-30 AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku
12	Budczyce 167 d	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – ślad osadniczy z okresu pradziejowego	b.d.	Nr 12/35/75-30 AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku
13	Budczyce 131 k	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – osada kultury przeworskiej	b.d.	Nr 11/34/75-30 AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku
14	Budczyce 95 g	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – ślad osadniczy z epoki kamienia, ślad osadniczy z okresu pradziejowego	b.d.	Nr 8/17/75-30 AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku
15	Budczyce 95 r	Zawonia	Stanowisko archeologiczne – punkt osadniczy kultury przeworskiej, punkt osadniczy z okresu pradziejowego, ślad osadniczy z okresu wczesnego średniowiecza	X – XIII w.	Nr 12/21/75-30 AZP w Studium UiKZP gminy Zawonia z 2011 roku
16	Grochowo 269 d	Długotłęka	Miejsce pamięci – kapliczka i fragment cmentarza	1912 – 1945 r.	–
17	Strzelce 53	Dobroszyce	Stanowisko archeologiczne – dwa krzyże drewniane z okresu II wojny światowej	b.d.	–

Lp.	Leśnictwo oddział, pododdział	Gmina	Opis obiektu	Data powst. obiektu	Numer i data wpisu do rejestru zabytków
18	Ligota Polska 282 a	Oleśnica	Stanowisko kurhanów – kurhan; tablica kamienna „Cmentarzysko kurhanowe sprzed 3500 lat”	b.d.	–
19	Dąbrowa 71 a	Twardogóra	Miejsce pamięci – kamień, miejsce pochówku 3.10.1722 r.	1722 r.	–
20	Goszcz 65 d	Twardogóra	Stanowisko archeologiczne – krzyż żelazny	b.d.	–
21	Drożęcín 24 i	Twardogóra	Miejsce pamięci – kamień 1919 r.	1919 r.	–
22	Szczodre 2 g	Długoleka	Stanowisko archeologiczne – grodzisko wczesnośredniowieczne Objęte strefą W ścisłej ochrony archeologicznej	X – XI w.	Nr 13/54/77-30 AZP w Studium UiKZP gminy Długoleka Rejestr zabytków: 40/Arch/1964 z 07.09.1964
23	Szczodre 6 d	Długoleka	Stanowisko archeologiczne – cmentarzysko kurhanowe z epoki brązu Objęte strefą A ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz strefą W ścisłej ochrony archeologicznej	b.d.	Nr 7/8/78-30 AZP w Studium UiKZP gminy Długoleka Rejestr zabytków: 281/Arch/1967 z 24.04.1967
24	Szczodre 4 a,d,g	Długoleka	Stanowisko archeologiczne – cmentarzysko ciałopalne kultury pomorskiej objęte strefą A ścisłej ochrony konserwatorskiej	b.d.	Nr 2/3/78-30 AZP w Studium UiKZP gminy Długoleka
25	Szczodre 14 f	Długoleka	Grodzisko – drzewostan o charakterze parkowym – okazałe platany	b.d.	Nr 3/29/78-30 AZP w Studium UiKZP gminy Długoleka
26	Zbytowa 162 c	Bierutów	Krzyż pokutny, kamień	b.d.	Rejestr zabytków: nr 569
27	Kątna 122 a,b,c,d,g,h,k,l	Długoleka	Park pałacowy – drzewostan o charakterze parkowym: dąb, buk, świerk, dąb czerwony, jawor, lipa, wiąz, robinia, olsza, jesion, grab Sieć rowów pełniących w przeszłości sieć tras gondolowych	XVIII – XIX w.	231/A03/1-3 z 3.11.2003

VI.6. CHARAKTERYSTYKA DRZEWOSTANÓW W ASPEKcie TYPOLOGII URZĄDZENIOWEJ

VI.6.1. SIEDLISKOWE TYPY LASU

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska wyróżniono 11 typów siedliskowych lasu. Dominują siedliska lasu mieszanego świeżego i boru mieszanego świeżego, które w sumie zajmują ponad 72% ogólnej powierzchni nadleśnictwa. Siedliska olsu, olsu jesionowego, lasu łęgowego zajmują poniżej 1,7% ogólnej powierzchni. Udział procentowy poszczególnych typów siedliskowych lasu wg obrębów i dla całego nadleśnictwa ilustruje zamieszczona poniżej tabela.

Tabela 60. Struktura powierzchniowa typów siedliskowych lasu w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

TSL	Obręb Grochowo		Obręb Twardogóra		Obręb Goszcz		Obręb Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
Bśw	55,59	0,77	212,57	2,67	224,63	4,18	1,97	0,04	494,76	1,95
BMśw	2857,39	39,59	3929,30	49,28	1327,55	24,73	917,38	18,98	9031,50	35,56
BMw	100,97	1,40	127,25	1,60	513,60	9,57	64,70	1,34	806,50	3,18
BMb	-	-	2,20	0,03	-	-	-	-	2,20	0,01
LMśw	2997,75	41,51	2844,16	35,67	2433,91	45,34	1019,58	21,10	9295,16	36,60
LMw	782,36	10,83	260,54	3,27	406,70	7,58	703,07	14,55	2152,87	8,48
Lśw	353,41	4,89	332,05	4,16	302,30	5,63	238,85	4,94	1226,62	4,83
Lw	29,08	0,40	109,36	1,37	135,10	2,52	1688,98	34,95	1962,52	7,73
Lł	16,91	0,23	-	-	3,70	0,07	183,56	3,80	204,17	0,80
OL	28,65	0,40	86,29	1,08	18,59	0,35	12,97	0,27	146,50	0,58
OLJ	-	-	69,02	0,87	2,30	0,04	1,40	0,03	72,72	0,29
Razem	7222,11	100,00	7972,74	100,00	5368,38	100,00	4832,46	100,00	25395,69	100,00

VI.6.2. BOGACTWO GATUNKOWE I STRUKTURA PIONOWA DRZEWOSTANÓW

Bogactwo gatunkowe drzewostanów dobrze charakteryzuje liczba gatunków wchodzących w ich skład. Drzewostany można podzielić na: jednogatunkowe, dwugatunkowe, trzygatunkowe, cztero- i więcej gatunkowe (pod uwagę wzięto jedynie warstwę drzew tworzących I, II, i III piętro drzewostanu).

Tabela 61. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha] / miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Grochowo	jednogatunkowe	411,54	672,43	327,66	1411,63	19,6
		89030	234896	111693	435619	22,4
	dwugatunkowe	670,79	879,18	461,89	2011,86	28,0
		115708	293972	162829	572509	29,4
	trzygatunkowe	628,31	683,68	711,03	2023,02	28,1
		91741	223403	234872	550017	28,3
czter- i więcej gatunkowe	737,72	600,48	409,02	1747,22	24,3	
	75736	187353	122982	386071	19,9	
Obręb Twardogóra	jednogatunkowe	705,79	1159,42	268,78	2133,99	26,9
		143976	395091	93835	632902	32,1
	dwugatunkowe	641,83	857,64	650,26	2149,73	27,1
		104482	272139	210666	587288	29,8
	trzygatunkowe	750,50	583,17	642,90	1976,57	24,9
		94324	173514	182763	450601	22,8
czter- i więcej gatunkowe	985,30	360,92	340,06	1686,28	21,2	
	108307	102688	90533	301528	15,3	
Obręb Goszcz	jednogatunkowe	392,05	536,59	370,15	1298,79	24,3
		86871	191235	135329	413436	31,1
	dwugatunkowe	500,11	432,33	321,93	1254,37	23,5
		87416	147618	110854	345888	26,0
	trzygatunkowe	616,59	318,14	255,02	1189,75	22,2
		97502	107003	75470	279975	21,0
czter- i więcej gatunkowe	983,26	246,97	375,11	1605,34	30,0	
	124988	75036	91379	291403	21,9	
Obręb Oleśnica Śląska	jednogatunkowe	235,72	595,28	132,65	963,65	20,0
		55534	199839	45486	300859	24,8
	dwugatunkowe	247,42	455,46	247,55	950,43	19,8
		47165	137253	72893	257310	21,2
	trzygatunkowe	366,41	489,43	482,64	1338,48	27,8
		44172	142601	137116	323889	26,7
czter- i więcej gatunkowe	455,32	444,48	658,30	1558,10	32,4	
	52058	118547	162418	333023	27,4	

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha] / miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	jednogatunkowe	1745,10	2963,72	1099,24	5808,06	23,0
		375411	1021061	386343	1782815	27,6
	dwugatunkowe	2060,15	2624,61	1681,63	6366,39	25,2
		354770	850981	557243	1762995	27,3
	trzygatunkowe	2361,81	2074,42	2091,59	6527,82	25,8
		327739	646521	630222	1604482	24,8
	czter- i więcej gatunkowe	3161,60	1652,85	1782,49	6596,94	26,1
		361089	483623	467312	1312025	20,3

Lasy nadleśnictwa Oleśnica Śląska charakteryzują się dużym bogactwem gatunkowym, ponad ¼ ich powierzchni stanowią drzewostany złożone z czterech i więcej gatunków drzew. Równie dużą powierzchnię zajmują drzewostany trzy- oraz dwugatunkowe. Drzewostany jednogatunkowe to jedynie 23% powierzchni nadleśnictwa.

Budowa pionowa to jeden z podstawowych elementów określających charakter drzewostanów. Drzewostany można podzielić pod względem budowy pionowej na jednopiętrowe, dwupiętrowe, trzypiętrowe i wielopiętrowe oraz o budowie przerębowej w klasie odnowienia (KO) i klasie do odnowienia (KDO). Złożona budowa pionowa jest pochodną wielu czynników związanych zarówno z prowadzeniem gospodarki leśnej, jak również wynikającą z uwarunkowań siedliskowych i wysokościowych. Nerozerwalnie wiąże się ona ze zwarciem pionowym decydującym o stopniu wykorzystania światła. Im bardziej zróżnicowana jest budowa pionowa tym bardziej odporny jest drzewostan na ogólnie pojmowane czynniki szkodliwe.

Tabela 62. Zestawienie powierzchni [ha] i miąższości [m³] drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Grochowo	jednopiętrowe	2448,36	2753,92	919,88	6122,16	85,1
		372215	909106	328078	1609400	82,8
	dwupiętrowe	0,00	54,89	157,92	212,81	3,0
		0	24377	66767	91144	4,7
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
	przerębowej	0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	26,96	831,80	858,76	11,9
		0	6140	237532	243672	12,5
Obręb Twardogóra	jednopiętrowe	3083,42	2916,22	856,91	6856,55	86,3
		451089	929774	292992	1673854	84,9
	dwupiętrowe	0,00	25,33	292,53	317,86	4,0
		0	10296	103389	113685	5,8
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	19,60	752,56	772,16	9,7
		0	3363	181417	184780	9,4
Obręb Goszcz	jednopiętrowe	2492,01	1522,76	729,26	4744,03	88,7
		396776	518929	269600	1185305	89,1
	dwupiętrowe	0,00	0,00	8,81	8,81	0,2
		0	0	3596	3596	0,3
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	11,27	584,14	595,41	11,1
		0	1963	139837	141800	10,7
Obręb Oleśnica Śląska	jednopiętrowe	1304,87	1845,43	592,24	3742,54	77,8
		198928	564057	193655	956640	78,7
	dwupiętrowe	0,00	73,34	184,51	257,85	5,4
		0	25243	68409	93652	7,7
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	65,88	744,39	810,27	16,8
		0	8940	155849	164789	13,6

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	jednopiętrowe	9328,66	9038,33	3098,29	21465,28	84,8
		1419009	2921865	1084325	5425199	84,0
	dwupiętrowe	0,00	153,56	643,77	797,33	3,2
		0	59916	242161	302077	4,7
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
w KO i KDO	0,00	123,71	2912,89	3036,60	12,0	
	0	20406	714635	735041	11,4	

Niemal 85% powierzchni nadleśnictwa Oleśnica Śląska zajmują drzewostany jednopiętrowe. Drzewostany dwupiętrowe to zaledwie 3,2%, zaś w klasie odnowienia i do odnowienia znajduje się 12% powierzchni drzewostanów. Drzewostany wielopiętrowe i o budowie przerębowej nie występują.

VI.6.3. POCHODZENIE DRZEWOSTANÓW

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska brak jest plantacji drzew szybko rosnących oraz plantacji topolowych. Istnieje 7 drzewostanów odroślowych, gdzie głównym gatunkiem panującym jest olsza, zlokalizowanych w obrębach Goszcz i Oleśnica Śląska na 12,79 ha, co stanowi 0,1% powierzchni nadleśnictwa. Drzewostany pochodzenia sztucznego zajmują łączną powierzchnię 5780,05 ha, czyli 22,9% powierzchni nadleśnictwa. Dane te są niepełne z uwagi na brak odnotowywania w poprzednich rewizjach pochodzenia drzewostanów. W ocenie ujęto całą I klasę wieku oraz w innych klasach tylko te drzewostany, w których można było bezsprzecznie stwierdzić ich pochodzenie.

Tabela 63. Zestawienie powierzchni [ha] wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Grochowo	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	odroślowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
		0	0	0	0	0,0
	z samosiewu	74,46	9,97	0,00	84,43	1,2
		10691	2378	0	13069	0,7
	z sadzenia	1170,48	0,00	0,00	1170,48	16,3
		114402	0	0	114402	5,9
	brak informacji	1203,42	2825,80	1909,60	5938,82	82,6
		247122	937245	632377	1816744	93,4
Obręb Twardogóra	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	odroślowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	z samosiewu	25,44	0,00	0,00	25,44	0,3
		3384	0	0	3384	0,2
	z sadzenia	1901,61	0,00	1,96	1903,57	24,0
		227200	0	525	227725	11,5
brak informacji	1156,37	2961,15	1900,04	6017,56	75,7	
	220505	943432	577273	1741210	88,3	
Obręb Goszcz	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	odroślowe	0,74	1,48	0,00	2,22	0,0
		83	448	0	531	0,0
	z samosiewu	316,50	54,59	66,12	437,21	8,2
		53065	13734	18941	85740	6,4
	z sadzenia	2124,80	0,93	0,00	2125,73	39,7
		337367	354	0	337721	25,4
brak informacji	49,97	1477,03	1256,09	2783,09	52,0	
	6261	506356	394092	906709	68,1	
Obręb Oleśnica Śląska	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m3]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
	odroślowe	10,57	0,00	0,00	10,57	0,2
		2260	0	0	2260	0,2
	z samosiewu	77,81	19,80	0,00	97,61	2,0
		14136	4773	0	18909	1,6
	z sadzenia	603,55	0,00	0,00	603,55	12,5
		55173	0	0	55173	4,5
brak informacji	612,94	1964,85	1521,14	4098,93	85,2	
	127360	593466	417913	1138739	93,7	
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	z panującym gat. obcym	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	odroślowe	11,31	1,48	0,00	12,79	0,1
		2343	448	0	2791	0,0
	z samosiewu	494,21	84,36	66,12	644,69	2,5
		81276	20885	18941	121103	1,9
	z sadzenia	5800,44	0,93	1,96	5803,33	22,9
		734142	354	525	735021	11,4
brak informacji	3022,70	9228,83	6586,87	18838,40	74,5	
	601248	2980500	2021654	5603402	86,7	

VI.6.4. ZGODNOŚĆ SKŁADU GATUNKOWEGO Z SIEDLISKAMI

Analizując zgodność składu gatunkowego drzewostanów w odniesieniu do siedliska wyróżniamy drzewostany:

- o składzie zgodnym z warunkami siedliskowymi,
- o składzie częściowo zgodnym z siedliskiem,
- niezgodne.

Drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym z siedliskiem uznaje się wówczas, gdy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym, a w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu, zaś suma udziałów występujących gatunków typu drzewostanu stanowi co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład drzewostanów jest częściowo zgodny z siedliskiem, kiedy gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) jest gatunkiem panującym w drzewostanie lub, gdy gatunek główny

nie jest gatunkiem panującym i wraz z pozostałymi gatunkami typu drzewostanu stanowią co najmniej 50% składu gatunkowego tego drzewostanu (przy ocenie uwzględnia się również II piętro oraz podrost w KO - proporcjonalnie do ich udziału w składzie drzewostanu).

Skład gatunkowy drzewostanów jest niezgodny z siedliskiem jeżeli nie spełnia wymogów określonych powyżej, co oznacza, że gatunek główny (zgodnie z przyjętym typem drzewostanu) nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego typu drzewostanu. W drzewostanach niezgodnych, dodatkowo wyróżnia się niezgodność obojętną – w przypadku, gdy zalecany gatunek liściasty zastąpiony jest przez inny gatunek liściasty oraz niezgodność negatywną - gdy zalecany gatunek liściasty oraz jodła i modrzew zastąpiony jest przez sosnę lub świerk.

Tabela 64. Zestawienie powierzchni wg zgodności składu gatunkowego drzewostanów z siedliskiem

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
Obręb Grochowo	BMŚW	DB			1,41	100,0		
		MD BK SO	609,31	21,4	2220,01	78,0	17,66	0,6
	BMW	ŚW DB SO	22,13	21,9	77,18	76,4	1,66	1,6
	BŚW	SO	45,64	100,0				
	LŁ	JS DB			16,91	100,0		
	LMŚW	BK SO	1016,34	34,0	1897,79	63,5	74,99	2,5
		DB			1,84	100,0		
	LMW	SO ŚW DB	59,66	7,6	614,77	78,8	106,10	13,6
	LŚW	DB BK	29,20	8,3	267,25	75,8	56,15	15,9
	LW	DB	1,38	4,7	12,82	44,1	14,88	51,2
OL	OL	12,51	92,4	1,03	7,6			
	OL JS			15,11	100,0			
Obręb Twardogóra	BMB	SO ŚW			1,40	63,6	0,80	36,4
	BMŚW	MD DB SO	741,39	18,9	3169,24	80,9	6,92	0,2
	BMW	OL JS					0,93	100,0
		ŚW DB SO	12,96	10,3	99,49	78,8	13,87	11,0
	BŚW	SO	210,08	98,8	2,49	1,2		
	LMŚW	DB			52,83	100,0		
		DB SO	1307,81	47,0	1433,64	51,5	42,32	1,5
	LMW	SO ŚW DB	18,94	7,3	169,97	65,5	70,59	27,2
	LŚW	BK DB	58,16	17,5	225,61	67,9	48,28	14,5
	LW	DB	10,86	10,6	57,12	55,9	34,17	33,5

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
		OL JS			5,88	100,0		
	OL	OL	25,09	100,0				
		OL JS			56,71	100,0		
	OLJ	OL JS			64,57	93,6	4,45	6,4
Obręb Goszcz	BMŚW	MD BK SO	267,31	20,2	1057,38	79,7	1,78	0,1
	BMW	ŚW DB SO	30,97	6,0	481,84	94,0		
	BŚW	SO	223,62	99,6	1,01	0,4		
	LŁ	JS DB			3,70	100,0		
	LMŚW	BK SO	883,29	36,6	1500,29	62,1	31,43	1,3
		DB	2,56	100,0				
		OL JS			4,38	100,0		
	LMW	SO ŚW DB	23,17	5,7	194,95	48,1	186,89	46,1
	LŚW	DB BK	85,24	28,6	170,27	57,1	42,94	14,4
		LP DB			3,85	100,0		
	LW	DB	13,45	10,5	84,32	66,0	29,95	23,4
		JS WZ			6,51	100,0		
	OL	OL	9,26	94,4	0,55	5,6		
		OL JS			5,04	100,0		
OLJ	OL JS			2,30	100,0			
Obręb Oleśnica Śląska	BMŚW	MD DB SO	353,77	38,7	544,15	59,5	17,36	1,9
	BMW	ŚW DB SO	24,60	38,0	40,10	62,0		
	BŚW	SO	1,97	100,0				
	LŁ	JS DB	23,60	26,7	51,74	58,5	13,13	14,8
		JS WZ			47,47	53,4	41,47	46,6
		LP DB			2,20	100,0		
	LMŚW	DB SO	371,15	36,6	606,46	59,8	36,62	3,6
		LP DB			2,86	100,0		
	LMW	DB			1,58	100,0		
		JS WZ			16,10	100,0		
		LP DB			8,08	100,0		
		SO ŚW DB	46,12	6,9	500,58	74,6	124,00	18,5
	LŚW	BK DB	15,28	8,2	155,22	83,3	15,75	8,5
		JS WZ			18,00	100,0		
LP DB		5,41	15,6	29,19	84,4			
LW	DB	359,58	31,4	588,13	51,3	198,40	17,3	

Obręb, nadleśnictwo	Siedliskowy typ lasu	Typ drzewostanu	Drzewostany o składzie gatunkowym					
			zgodnym		częściowo zgodnym		niezgodnym obojętnie	
			ha	%	ha	%	ha	%
		JS WZ			363,74	83,4	72,21	16,6
		LP DB	38,00	43,0	46,68	52,8	3,77	4,3
		OL JS			11,24	90,9	1,12	9,1
	OL	OL	9,15	73,6	3,28	26,4		
	OLJ	OL JS			1,40	100,0		
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	BMB	SO ŚW			1,40	63,6	0,80	36,4
	BMŚW	DB			1,41	100,0		
		MD BK SO	876,62	21,0	3277,39	78,5	19,44	0,5
		MD DB SO	1095,16	22,7	3713,39	76,8	24,28	0,5
	BMW	OL JS					0,93	100,0
		ŚW DB SO	90,66	11,3	698,61	86,8	15,53	1,9
	BŚW	SO	481,31	99,3	3,50	0,7		
	LŁ	JS DB	23,60	21,6	72,35	66,3	13,13	12,0
		JS WZ			47,47	53,4	41,47	46,6
		LP DB			2,20	100,0		
	LMŚW	BK SO	1899,63	35,2	3398,08	62,9	106,42	2,0
		DB	2,56	4,5	54,67	95,5		
		DB SO	1678,96	44,2	2040,10	53,7	78,94	2,1
		LP DB			2,86	100,0		
		OL JS			4,38	100,0		
	LMW	DB			1,58	100,0		
		JS WZ			16,10	100,0		
		LP DB			8,08	100,0		
		SO ŚW DB	147,89	7,0	1480,27	70,0	487,58	23,0
	LŚW	BK DB	73,44	14,2	380,83	73,5	64,03	12,4
		DB BK	114,44	17,6	437,52	67,2	99,09	15,2
		JS WZ			18,00	100,0		
		LP DB	5,41	14,1	33,04	85,9		
	LW	DB	385,27	27,4	742,39	52,8	277,40	19,7
		JS WZ			370,25	83,7	72,21	16,3
		LP DB	38,00	43,0	46,68	52,8	3,77	4,3
		OL JS			17,12	93,9	1,12	6,1
	OL	OL	56,01	92,0	4,86	8,0		
		OL JS			76,86	100,0		
	OLJ	OL JS			68,27	93,9	4,45	6,1

Większość drzewostanów nadleśnictwa Oleśnica Śląska to drzewostany o składzie gatunkowym częściowo zgodnym z siedliskiem (ok. 67,3%). Drzewostany o składzie zgodnym z siedliskiem stanowią ok. 27,5% powierzchni, zaś drzewostany niezgodne z siedliskiem to zaledwie 5,2%.

VI.7. FORMY DEGENERACJI EKOSYSTEMÓW LEŚNYCH

VI.7.1. BOROWACENIE

Zjawisko borowacenia, zwane także pinetyzacją, określa się w drzewostanach na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. Polega ono na ponadnormatywnym udziale gatunków iglastych takich jak sosna czy świerk w składzie gatunkowym drzewostanów. W zależności od udziału sosny lub świerka w górnej warstwie drzew wyróżniono następujące stopnie borowacenia:

- słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: ponad 80% na siedliskach borów mieszanych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych,
- średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi: ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych,
- mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych.

Tabela 65. Zestawienie powierzchni [ha] według form degeneracji lasu – borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Grochowo	brak	767,18	673,43	289,11	1729,72	24,0
	słabe	1336,16	1537,78	1029,77	3903,71	54,3
	średnie	319,14	595,28	559,42	1473,84	20,5
	mocne	25,88	29,28	31,30	86,46	1,2
Obręb Twardogóra	brak	1053,33	622,97	379,32	2055,62	25,9
	słabe	1797,39	1878,69	942,13	4618,21	58,1
	średnie	217,29	445,42	570,36	1233,07	15,5
	mocne	15,41	14,07	10,19	39,67	0,5
Obręb Goszcz	brak	949,05	283,92	158,05	1391,02	26,0
	słabe	1276,84	878,42	659,75	2815,01	52,6
	średnie	266,12	351,85	482,68	1100,65	20,6
	mocne	0,00	19,84	21,73	41,57	0,8

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
Obręb Oleśnica Śląska	brak	587,44	859,88	1032,95	2480,27	51,6
	słabe	520,30	828,49	306,81	1655,60	34,4
	średnie	176,94	275,12	171,38	623,44	13,0
	mocne	20,19	21,16	10,00	51,35	1,1
Nadleśnictwo Oleśnica Śląska	brak	3357,00	2440,20	1859,43	7656,63	30,3
	słabe	4930,69	5123,38	2938,46	12992,53	51,4
	średnie	979,49	1667,67	1783,84	4431,00	17,5
	mocne	61,48	84,35	73,22	219,05	0,9

Ponad połowa drzewostanów w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wykazuje słaby stopień borowacenia. Średni i mocny stopień borowacenia stwierdzono na ponad 18% powierzchni drzewostanów. Zjawisko to nie występuje na ponad 30% siedlisk borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów.

VI.7.2. NEOFITYZACJA

Forma degeneracji lasu polegająca na wprowadzeniu sztucznym lub samoistnym wnikaniu do drzewostanów gatunków obcych drzew i krzewów nosi miano neofityzacji. Drzewostany posiadające w swoim składzie gatunkowym co najmniej 10% gatunków obcego pochodzenia tj.: sosnę Banksa, sosnę smołową, sosnę wejmutkę, daglezie zieloną, dąb czerwony, robinie akacjową czy klon jesionolistny wykazano w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa jako zdegenerowane pod względem neofityzacji.

Neofity zostały zaewidencjonowane podczas prac urządzeniowych w składzie gatunkowym drzewostanu we wszystkich warstwach, przy czym w warstwie podszytu nie notowano procentowego udziału poszczególnych gatunków. W zestawieniu tabelarycznym gatunki neofitów występujące w podszytu znajdują się w kolumnie „wiek <= 40 lat”.

Tabela 66. Wykaz gatunków obcych występujących w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Gatunek	Powierzchnia [ha]			
	Wiek			Ogółem
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat	
Sosna Banksa	0	0	0,11	0,11

Gatunek	Powierzchnia [ha]			Ogółem
	Wiek			
	<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat	
Sosna smołowa	0	0	0,91	0,91
Sosna wejmutka	4,36	1,61	0,51	6,48
Daglezja zielona	10,11	0,22	8,39	18,72
Dąb czerwony	57,41	21,71	20,68	99,8
Robinia akacyjowa	29,17	31,6	8,12	68,89
Klon jesionolistny	0	0,28	0	0,28

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska zjawisko neofityzacji występuje w marginalnym stopniu. Ogólna powierzchnia zajmowana przez gatunki obce w nadleśnictwie wynosi 195,19 ha. Wszystkie gatunki neofitów występują jako domieszki miejscami lub pojedynczo i nie zostały uwzględnione w powyższym zestawieniu ze względu na niewielkie znaczenie. Z gatunków obcych najliczniej występuje dąb czerwony (99,8ha) oraz robinia akacyjowa (68,89 ha). Najmniej liczny jest klon jesionolistny i sosna Banksa.

Gatunki neofitów, jakkolwiek obce naturalnemu środowisku przyrodniczemu obszaru nadleśnictwa Oleśnica Śląska, spełniają różnorodne funkcje. Zasadniczo należy dążyć do eliminowania obcych gatunków ze środowiska leśnego, z uwagi na niekorzystne zjawiska, jakie są następstwem procesu neofityzacji.

VII. ZAGROŻENIA

VII.1. STAN ZDROWOTNY LASÓW

Największy wpływ na zdrowotność drzewostanów nadleśnictwa Oleśnica Śląska odgrywają czynniki klimatyczne, takie jak: huraganowe wiatry, opady śniegu i susze oraz fakt występowania drzewostanów sosnowych i świerkowych oraz drzewostanów z dużym udziałem tych gatunków. Dużą rolę odgrywają również szkody powodowane przez zwierzynę płową. Do najczęściej spotykanych i mających największe znaczenie gospodarcze abiotycznych czynników szkodotwórczych należą: zakłócenia stosunków wodnych oraz szkody od wiatru (wiatrołomy, złomy, wywroty). Pozostałe czynniki, takie jak ekstremalne temperatury i opady (śnieg, grad) nie stanowią większego zagrożenia dla trwałości lasów.

Spośród czynników biotycznych największe znaczenie mają szkody powodowane przez owady, jeleniowate oraz choroby grzybowe. Są to przede wszystkim szkodniki wtórne, takie jak kornik drukarz czterooczek świerkowiec, przyplaszczek granatek, drwalnik paskowany, rytownik pospolity, opiętki; szkodniki upraw: szeliniaki, sieciech niegłębek, chrabąszcz majowy-pędrak; oraz szkodniki pierwotne: zwójki dębowe, chrabąszcz majowy, zawodnica świerkowa, brudnica mniszka, ochojniki, mszyca bukowa, krytoryjek olchowiec, hurmak olchowiec, rynnice, zwójki sosnowe. Większość z nich zwalczana była metodami mechanicznymi i chemicznymi. Spośród chorób grzybowych największe znaczenie mają opieńkowa zgnilizna korzeni, mączniak dębu, huba korzeni, huba sosny, osutki sosny, a także choroby kompleksowe: zamieranie olszy, dębu, jesionu, buka i brzozy.

W latach 2004-2009 intensywność występowania wymienionych uszkodzeń objawiająca się ilością pozyskanego drewna z przyczyn sanitarnych wyniosła 288,42 tys. m³ (niemal 42% pozyskanej w tym czasie grubizny).

Czynniki antropogeniczne oddziałujące na lasy nadleśnictwa to turystyka, wiążąca się często z zaśmiecaniem obszarów leśnych oraz zarobkowe zbieranie runa leśnego, które może stać się przyczyną pożarów i niszczenia runa.

VII.2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

W niniejszym rozdziale porównano dane zawarte w poprzednim Programie Ochrony Przyrody, w którym powoływano się na dane za lata 1997-2001, z danymi zawartymi w „Ocenie jakości powietrza na terenie Województwa Dolnośląskiego w 2010 roku”. Dane porównywane są dla punktów pomiarowych w Oleśnicy i Wrocławiu oraz w sąsiedztwie nadleśnictwa - Trzebnicy.

Tabela 67. Zestawienie średniorocznych stężeń zanieczyszczeń powietrza w latach 1997-2009, zarejestrowanych w stacjach pomiarowych w Oławie, Wrocławiu i Trzebnicy

Lokalizacja stacji	SO ₂				NO ₂				Pył zawieszony			
	mg/m ³											
	1997	1998	2001	2009	1997	1998	2001	2009	1997	1998	2001	2009
Trzebnica	12	11	8	6	17	22	11	18	14	13	-	27
Wrocław	18	13	8	6	-	23	25	23	25	17	-	48/62*
Oleśnica	14	13	11	-	14	15	17	-	30	27	-	-

* podane stężenia średnioroczne z dwóch punktów pomiarowych ul. Wierzbowa/ul. Wiśniowa

Na przeważającym obszarze w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa poziom zanieczyszczeń powietrza notowany w 2009 roku był niższy od normatywnego. Jedyne przekroczenia poziomów kryterialny odnotowano we Wrocławiu i dotyczył on zanieczyszczeń pyłowych oraz poziomu benzo(a)pirenu.

Tabela 68. Zestawienie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatów w zasięgu nadleśnictwa Oleśnica Śląska (GUS 2009 rok)

Powiat	Zanieczyszczenia pyłowe	Zanieczyszczenia gazowe
	Mg/rok	
miasto Wrocław	355	1271
wrocławski	75	417
oleśnicki	7	2
trzebnicki	7	2
milicki	7	2

VII.2.1. ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE UCIAŻLIWE DLA ŚRODOWISKA

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska oraz w jego bezpośrednim sąsiedztwie występują następujące zakłady szczególnie uciążliwe dla regionu:

- Zespół Elektrociepłowni Wrocławskich KOGENERACJA S.A. we Wrocławiu, składający się z trzech zakładów produkcyjnych: EC Wrocław, EC Czechnica i EC Zawidawie
- BOMBARDIER TRANSPORTATION Polska Sp. z o.o.,
- HS Wrocław Sp. z o.o.,
- HUTMEN S.A. Oddział we Wrocławiu,
- PPG Deco Polska Sp. z o.o. we Wrocławiu,

- Whirlpool Polska S.A. z siedzibą we Wrocławiu
- Zakłady Chemiczne „Złotniki” S.A. we Wrocławiu,
- „Xella Polska” Sp. z o.o. Zakład produkcyjny nr 2 w Miliczu,
- Zakład Naprawczy Taboru Kolejowego "Oława" Sp. z o.o.

VII.2.2. STREFY ZAGROŻENIA PRZEMYSŁOWEGO

Cały obszar nadleśnictwa został zaliczony do I strefy słabych uszkodzeń przemysłowych.

VII.3. PLANOWANE PRZEDSIĘWZIĘCIA ZABEZPIECZAJĄCE LASY PRZED NEGATYWNYM ODDZIAŁYWANIEM PRZYSZŁYCH INWESTYCJI

Podstawowe działania mające na celu zabezpieczenie środowiska przed negatywnym oddziaływaniem przyszłych inwestycji zawarte są w planach ochrony środowiska oraz w planach zagospodarowania przestrzennego gmin. Uwzględniają one działania na rzecz:

- ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, zwłaszcza w dużych aglomeracjach i wzdłuż tras komunikacyjnych,
- uregulowania gospodarki wodno-ściekowej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa i bezpośrednim sąsiedztwie,
- inwestowania w budowę instalacji unieszkodliwiania i przerobu odpadów z terenu gmin,
- zwiększenia wykorzystania odpadów na cele gospodarcze,
- likwidacji i rekultywacji dzikich wysypisk śmieci, starych wyeksploatowanych składowisk,
- maksymalnej redukcji zanieczyszczeń stałych, płynnych i gazowych,
- dostosowania procesów produkcji do wymogów ochrony środowiska.

Główne kierunki działań w gospodarce leśnej zmierzające do ograniczenia negatywnych skutków przyszłych inwestycji to:

- właściwe prowadzenie prac z zakresu kształtowania stosunków wodnych,
- zwiększanie różnorodności biologicznej i zróżnicowania genetycznego kształtującego naturalną odporność lasów,
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów,
- kształtowanie granicy rolno-leśnej,
- wzmaganie akumulacji węgla atmosferycznego w ekosystemach leśnych,
- właściwe zagospodarowanie łowieckie lasu,
- stosowanie biologicznych metod ochrony lasu,
- utrzymanie właściwego stanu sanitarnego lasu,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej z zachowaniem zasad ochrony przyrody,
- dostosowanie prac hodowlanych do warunków mikrosiedliskowych,
- odpowiednia infrastruktura techniczna,
- odpowiednie rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu,

- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach w regionie,
- współdziałanie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego,
- kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

VII.4. STAN I KSZTAŁTOWANIE SIĘ STOSUNKÓW WODNYCH

VII.4.1. STAN CZYSTOŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

W latach 2007-2009 monitoring stanu jakości wód powierzchniowych w nadleśnictwie był prowadzony dla rzek: Widawa, Oleśnica, Świerzna, Dobra, Przyłek, Topór. Pełną klasyfikację wód powierzchniowych przeprowadzono na rzece Widawie (w 2008 roku), dla której określono stan ekologiczny na umiarkowany, stan chemiczny na dobry, stan fizykochemiczny poniżej dobrego. Ogólny stan wód Widawy określono jako zły. Dla pozostałych rzek sklasyfikowano elementy fizykochemiczne, które na przestrzeni trzech lat monitoringu wypadły poniżej dobrego. W 2009 roku przeprowadzono również pomiar stężenia wskaźników eutrofizacji, który dla większości rzek był wyższy niż w roku 2008. Wody powierzchniowe nadleśnictwa nie osiągają dobrego stanu fizykochemicznego, co przesądza o ogólnym złym stanie wód. Źródeł zanieczyszczeń mniejszych cieków dopatrywać się można w deportacji zanieczyszczeń z powietrza, jak również z przyczyn lokalnych. Do źródeł miejscowych zaliczyć należy nieoczyszczone ścieki bytowe, komunalne, przemysłowe i opadowe, gnojowicę z ferm hodowlanych, nielegalne składowiska śmieci, nawozy sztuczne i środki ochrony roślin stosowane w produkcji rolnej w sposób nieracjonalny. Na zanieczyszczenie większych rzek wpływ wywiera wiele czynników, zarówno na skalę lokalną, jak i regionalną. Systematycznym badaniom stanu czystości wód podlegają tylko większe ciekі, stąd brak danych dla oceny jakości wód pozostałych mniejszych cieków przepływających przez teren nadleśnictwa.

Monitoring wód podziemnych z 2009 roku (WIOŚ) wykazał, że w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska skład chemiczny wód podziemnych jest dobry. Punkty diagnostyczne w roku 2009 leżące w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajdują się w Stroni, Wabieńcu i Wrocławiu. Jedyne przekroczenia wskaźników zanieczyszczeń wód odnotowano na obszarze aglomeracji Wrocław, w punktach bezpośrednio zagrożonych, jak składowiska odpadów, składowisko oczyszczalni ścieków, czy terenach wodonośnych miasta. Jakość ujmowanych w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa wód podziemnych nie zawsze odpowiada obowiązującym normom dla wody pitnej, stąd zalecane jest zwodociągowanie większości wsi i dostarczanie ich mieszkańcom wody z ujęć wyposażonych w stacje uzdatniania wody.

Gospodarowaniem wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju reguluje ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U.2005. 239.2019 z późn. zm.), która transponuje do

polskiego prawodawstwa zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, tym samym obowiązek poprawy stanu wód i zaspokojenie potrzeb ludzi i gospodarki w terminie do 2015 roku.

VII.4.2. STAN GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMIN

Problem gospodarki wodno-ściekowej w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska analizowano w poszczególnych gminach, leżących w zasięgu granic nadleśnictwa.

W latach 1992-2009 nastąpiło znaczne obniżenie ilości ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia tj. o 40,6% w skali województwa, oraz ilość ścieków nieoczyszczonych (z 22 hm³ w roku 1992 do 8,6 hm³ w 2009 roku - w skali województwa, wg. GUS). Wzrosła również liczba oczyszczalni ścieków, w tym oczyszczalni z podwyższonym stopniem usuwania związków biogenych.

Gmina Twardogóra

Na obszarze gminy sieć wodociągowa zasilana jest z trzech ujęć wód głębinowych piętra czwartorzędowego, znajdujących się w miejscowościach: Chelstów, Grabowno Wielkie i Sosnowka - Brzezinka. Woda dostarczana za pośrednictwem wodociągu komunalnego jest uzdatniana w dwóch Stacjach Uzdatniania Wody: Chelstowie i Grabownie Wielkim. Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 118,5 km, w tym 23,4 km sieci w mieście i 95,1 km na terenach wiejskich. Z wodociągów korzysta 92,5% mieszkańców gminy, średnie zużycie wody w gminie na mieszkańca wynosi 96 dm³/d. Na terenie gminy Twardogóra nie ma uporządkowanej gospodarki ściekowej. Według danych za 2004 (ZGKiM) z sieci kanalizacyjnej korzysta wprawdzie 53% ogółu mieszkańców gminy, są to głównie mieszkańcy miasta Twardogóry (powyżej 95%). Wsie nie posiadają żadnych systemowych urządzeń do odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków. Wyjątkiem jest wieś Moszyce, w której skanalizowany jest teren osiedla mieszkaniowego – ścieki z tego osiedla są odprowadzane do kanalizacji miejskiej w Twardogórze i dalej do oczyszczalni ścieków miasta Twardogóry. Skanalizowany jest również teren osiedla mieszkaniowego we wsi Grabowo Wielkie – ścieki z tego osiedla są odprowadzane do położonej w pobliżu starej (po PGR) oczyszczalni ścieków. Miasto Twardogóra posiada w większości kanalizację rozdzielczą oraz krótkie odcinki kanalizacji ogólnospławnej. Odbiornikiem ścieków opadowych z kanalizacji deszczowej jest potok Skorynia i jego dopływy. We wszystkich pozostałych miejscowościach gminy ścieki bytowo-gospodarcze gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach. Często ścieki odprowadzane są bezpośrednio do cieków lub rowów, jak również rozlewane na pola uprawne. Obecnie gmina realizuje program rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Gmina Dobroszyce

W gminie Dobroszyce wszystkie wsie i przysiółki są zwodociągowane. Sieć wodociągowa jest zasilana z trzech ujęć z piętra czwartorzędowego, z których dwa położone są na terenie gminy (ujęcia w Dobroszycach i Łuczynie), natomiast ujęcie Jenkowice-Dąbrowa znajduje się w gminie Oleśnica i na podstawie porozumienia korzystają z niego obie gminy. Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 71,8 km. Z wodociągów korzysta 2230 mieszkańców gminy (38%), a średnie zużycie wody w gminie na mieszkańca wynosi 42 m³/rok. Woda pitna jest uzdatniana w trzech Stacjach Uzdatniania Wody. Na terenie Gminy Dobroszyce nie ma uporządkowanej gospodarki ściekowej. Częściowy system

kanalizacji sanitarnej posiadają jedynie dwie miejscowości położone w obrębie gminy: Dobroszyce i Dobrzeń, z których ścieki są odprowadzane do istniejących tam oczyszczalni ścieków. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rzeki Dobra. Według danych ze stycznia 2004 otrzymanych z Urzędu Gminy w Dobroszycach z sieci kanalizacyjnej korzysta 30% ogółu mieszkańców gminy. Pozostałe miejscowości nie posiadają kanalizacji sanitarnej. Ścieki bytowo-gospodarcze w tych miejscowościach są najczęściej gromadzone w bezodpływowych zbiornikach ścieków, a następnie zagospodarowywane na własnych polach i łąkach. Samorząd Gminy Dobroszyce wspiera budowę przydomowych oczyszczalni ścieków poprzez realizację przyjętego programu ich dofinansowania. W 2003 roku dofinansowano budowę siedmiu takich oczyszczalni we wsiach: Malerzów, Łuczyna, Sadków, Kolonia Strzelce i Białe Błoto. Na terenie gminy prowadzone są działania związane z rozbudową sieci kanalizacyjnej.

Gmina Oleśnica

Gmina Oleśnica posiada 141,35 km sieci wodociągowej. Sieć wodociągowa jest zasilana z 7 ujęć głębinowych zlokalizowanych w miejscowościach: Krzeczyn, Świerzna, Zarzysko, Ostrowina, Brzezinka, Jenkowice. Ujęcia obsługiwane są przez trzy Stacje Uzdatniania Wody. W gminie Oleśnica z sieci wodociągowej korzysta 85% mieszkańców, średnie zużycie wody na mieszkańca gminy w roku 2003 wynosiło 36,55 m³/rok (wg danych ZWiK w Sokołowicach). Na terenie Gminy Oleśnica nie ma uporządkowanej gospodarki ściekowej. Bardzo krótkie odcinki systemu kanalizacji sanitarnej (około 6 km) istnieją jedynie w miejscowościach: Boguszyce, Bystre, Nowoszyce, Ligota Polska i Ostrowina, w których zlokalizowane były lub są oczyszczalnie ścieków. Pozostałe miejscowości nie posiadają kanalizacji sanitarnej. Ścieki bytowo-gospodarcze w tych miejscowościach gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach ścieków i wywożone na pola, łąki. Niewielka ilość nowych budynków posiada przydomowe oczyszczalnie ścieków. Na terenie Gminy Oleśnica istnieje jedna czynna oczyszczalnia ścieków w miejscowości Ostrowina odbierająca ścieki sanitarne z zabudowań Domu Pomocy Społecznej. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do rowu melioracyjnego. W obrębie Gminy Oleśnica znajdują się również oczyszczalnie ścieków w miejscowościach: Ligota Polska, Boguszyce, Bystre oraz Nowoszyce. Obiekty te są w bardzo złym stanie technicznym, niepozwalającym na modernizację. Gmina jest w trakcie realizacji programu rozbudowy sieci wodociągowej, oraz budowy Stacji Uzdatniania Wody w Zarzysku, jak również rozbudowy systemu kanalizacyjnej sanitarnej wraz z lokalnymi oczyszczalniami ścieków.

Gmina Bierutów

Na obszarze gminy zwodociągowane jest miasto Bierutów i dziewięć sołectw. Sieć wodociągowa jest zasilana z sześciu ujęć: Bierutów, Wabienice, Strzałkowa, Stronia, Zbytowa, Jemielna. Długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 69,8 km. Z wodociągów korzysta 81% mieszkańców gminy, w tym 100% mieszkańców w mieście Bierutów. Woda ujmowana jest z czwartorzędowego piętra i uzdatniania w trzech Stacjach Uzdatniania Wody: SUW Bierutów, SUW Stronia i SUW Wabienice. Na terenie gminy Bierutów nie ma uporządkowanej gospodarki ściekowej. Jedynie miasto Bierutów posiada sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Według danych z lutego 2004 otrzymanych od ZWKiO w Bierutowie z sieci kanalizacyjnej w mieście korzysta 93%

mieszkańców i jest to 46% ogółu mieszkańców gminy. Ścieki bytowo-gospodarcze poza miastem Bierutowem, są najczęściej gromadzone w bezodpływowych zbiornikach ścieków a następnie opróżniane i wywożone przez ZWKiO z Bierutowa. W niewielkiej ilości budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. W pozostałych gospodarstwach fekalia są wywożone na pola uprawne razem z obornikiem i gnojowicą, bądź odprowadzane do rowów przydrożnych i melioracyjnych. W gminie istnieje kilka oczyszczalni ścieków. Największa mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia znajduje się w Bierutowie. Gmina realizuje program rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Gmina Długołęka

Cały obszar gminy jest zwodociągowany. Sieć wodociągowa jest zasilana z magistrali wodociągowej miasta Wrocław oraz z ujęć wód podziemnych. Miejscowości nieobjęte siecią zasilane są z prywatnych ujęć wód, tj. studni kopanych lub wierconych. Sieć wodociągowa liczy 171 km. Na terenie gminy częściowo skanalizowane są miejscowości: Długołęka, Mirków, Wilczyce, Kiełczów. Jedna miejscowość posiada pełną kanalizację – Piecowice. Pozostałe miejscowości nie posiadają systemowych urządzeń do odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków, istnieją jedynie odcinki kanalizacji deszczowej. Na terenie gminy istnieje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Mirkowie Starym, wykorzystująca 60% swych możliwości. Aktualny program gminy zakłada rozbudowę sieci kanalizacyjnej z budową szeregu oczyszczalni grupowych oraz wykorzystanie rezerw oczyszczalni w Mirkowie Starym.

Gmina Zawonia

Gmina na całym swym obszarze jest zwodociągowana, jedyną miejscowością niepodłączoną do sieci wodociągowej jest Sucha Mała. Sieć wodociągowa wynosi 98,2 km. Zaopatrzenie gminy w wodę odbywa się z trzech ujęć: Czeszowie, Zawoni i Głuchowie Górnym, zaopatrzonych w Stacje Uzdatniania Wody. Na terenie gminy brak sieci kanalizacyjnej, ścieki odprowadzane są do bezodpływowych osadników, a następnie wywożone do oczyszczalni w Dobroszycach i Trzebnicy. Znaczna część ścieków trafia do gruntu i wód powierzchniowych bez oczyszczenia. Na terenie gminy istnieje kilka przydomowych oczyszczalni ścieków. Zakłady przemysłowe zlokalizowane na obszarze gminy posiadają własne urządzenia do podczyszczania ścieków. W trakcie realizacji jest budowana oczyszczalnia ścieków w miejscowości Sucha Wielka oraz sieć przyłącza kanalizacyjnego.

Gmina Trzebnica

Gminę Trzebnica w zakresie zaopatrzenia w wodę obsługują trzy przedsiębiorstwa wodociągowe. Obszar gminy leżący w zasięgu nadleśnictwa obsługuje zakład usług komunalnych WodNik Sp. z o.o. Nie wszystkie miejscowości tego obszaru korzystają z sieci wodociągowej i są one zaopatrywane z ujęć studni głębinowych. Miejscowości w zasięgu nadleśnictwa obsługiwane są przez Stacje Uzdatniania Wody w Blizocinie i Ligocie. Gmina nie jest skanalizowana, jedyne istniejące sieci znajdują się w mieście Trzebnicy i wsi Księginice. Gospodarstwa w granicach nadleśnictwa Oleśnica Śląska gromadzą ścieki w bezodpływowych zbiornikach, bądź też odprowadzają je bezpośrednio do rowów.

Gmina Krośnice

Gmina zaopatrywana jest w wodę z grupowych systemów komunalnych. Miejscowości leżące w zasięgu nadleśnictwa korzystają z wodociągów grupowych „Grabownica” i „Kuźnica Czeszycka”. Gospodarka ściekowa w Gminie Krośnice jest w początkowym stadium jej tworzenia. Komunalny system urządzeń ściekowych znajduje się jedynie w Krośnicach w rejonie szpitala. W większości wsi najczęściej spotykanymi urządzeniami do usuwania ścieków są zbiorniki ścieków z ich okresowym wywożeniem na użytki rolnicze bądź nieużytki. Często ścieki usuwane są bezpośrednio do rowów melioracyjnych. Niektóre miejscowości posiadają lokalne systemy gospodarki ściekami.

Gmina miasto Wrocław

Wrocław zaopatrywany jest z ujęć powierzchniowych na Nysie Kłodzkiej i Leśnicy. Wskaźnik skanalizowania miasta wynosi 93%. Sieć kanalizacyjną stanowią kanały sieci ogólnospławnej oraz rozdzielczej (sanitarnej i deszczowej). Południowy system kanalizacyjny miasta odprowadza ścieki do Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków Janówek i Ratyń, północny na Osobowickie Pola Irygacyjne.

Tabela 69. Zestawienie oczyszczalni ścieków w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Gmina	Lokalizacja oczyszczalni	Przepustowość technologiczna [m3/d]	Rzeczywista ilość ścieków oczyszczonych [m3/d]
Twardogóra	Twardogóra	3770	1300
	Grabowo Wielkie	54	-
	Goszcz- Fabryka Mebli „Bodzio”	6,40	-
Dobroszyce	Dobroszyce	500	120
	Dobrzeń	50	20
Oleśnica	Ostrowina	150	-
Bierutów	Bierutów	2000	1100-1200
	Jemielna- Dom Pomocy Społecznej	23,6	-
	Bierutów -Zakład „Norel” Sp. z o.o. neutralizator ścieków	12	-
Długoleśka	Mirków Stary	-	-
Zawonia	Sucha Wielka	w trakcie budowy	-
Trzebnica	Trzebnica	6000	2888
Krośnice	Krośnice	404	-
	Kuźnica Czeszycka	-	-
	Brzostowo	-	-
Wrocław	Janówek	-	70000
	Ratyń	-	325
	Pola Irygacyjne Osobowice	-	45000

VII.5. POZIOM ZANIECZYSZCZENIE GLEB

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa prowadzone były badania jakości gleb w ramach monitoringu WIOŚ w 2009 roku. Badania te wykazały korzystny udział gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych nieprzekraczający 40% powierzchni gleb użytkowych na terenach położonych w powiecie wrocławskim i mieście Wrocław oraz udział gleb kwaśnych nieprzekraczający 60% na obszarze powiatów oleśnickiego i trzebnickiego. Jedynie na nieznanym obszarze w północnym krańcu nadleśnictwa gleby osiągają bardzo wysoki poziom zakwaszenia. Zasobności gleb w makro- i mikroelementy kształtowały się na średnim poziomie. Znaczne przekroczenie dopuszczalnych stężeń wskaźników badanych w glebach stwierdzono na terenach zakładów przemysłowych i wokół składowisk odpadów. Największe przekroczenia stężeń odnotowano na terenie miasta Wrocławia, dotyczyły one benzo(a)pirenu i chromu (w ośmiu punktach na terenach wodonośnych Wrocławia, z uwzględnieniem obszaru wokół hałdy Huty Siemianice), oraz cynku, WWA. Na terenie Oleśnicy przekroczenia wystąpiły wokół ZNTK Oleśnica S.A i Centralnej Ciepłowni, dotyczyły one ołowiu i benzo(a)pirenu (w 9 punktach).

VII.6. GOSPODARKA ODPADAMI NA TERENIE GMIN

Odpady to wszystkie przedmioty oraz substancje stałe, jak również nie będące ściekami substancje ciekłe, powstałe w wyniku działalności przemysłowej, gospodarczej lub bytowania człowieka i nieprzydatne w miejscu lub czasie, w którym powstały. Ze względu na miejsce powstawania wyróżnia się dwie kategorie odpadów:

- odpady komunalne łącznie z odpadami gromadzonymi selektywnie,
- odpady pochodzące z sektora gospodarczego, czyli odpady przemysłowe (z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych).

Odpady komunalne to odpady powstające w gospodarstwach domowych i obiektach użyteczności publicznej. Można do nich także zaliczyć odpady uliczne i nieczystości gromadzone w zbiornikach bezodpływowych, a także odpady pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Odpady przemysłowe to uboczne produkty pochodzące z procesów technologicznych, powstające na terenie zakładów przemysłowych. Są szkodliwe lub uciążliwe dla środowiska. Wśród odpadów przemysłowych na szczególną uwagę zasługują odpady niebezpieczne.

Monitoring gospodarki odpadami na terenie województwa dolnośląskiego realizowany jest przez WIOŚ we Wrocławiu na podstawie danych pozyskiwanych w ramach:

- prowadzenia i aktualizacji bazy danych Karty Składowisk i Karty Spalarni, które zastąpiły prowadzoną do 2007 r. bazę SIGOP,
- działalności kontrolnej WIOŚ,
- wojewódzkiej bazy o wytwarzaniu i gospodarowaniu odpadami prowadzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD),

- statystyki publicznej GUS.

W latach 2000-2009 masa odpadów komunalnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosiła około 0,3 Mg, osiągając w 2009 roku 0,317 Mg. Największe ilości odpadów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa zostały zebrane w mieście Wrocław, najmniejsze w powiecie milickim. Ilość odpadów zebranych selektywnie w porównaniu z rokiem 2004 wzrosła trzykrotnie, mimo to stanowi ona jedynie 7,8% ogólnej masy zagospodarowanych odpadów komunalnych.

Tabela 70. Ilości odpadów komunalnych zebranych w 2009 roku na terenie powiatów w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska (GUS)

Powiat	Ilość odpadów komunalnych [Mg]
Powiat milicki	5 979
Powiat trzebnicki	15 909
Powiat oleśnicki	22 468
Powiat wrocławski	35 005
Miasto Wrocław	232 990

VII.6.1. ODPADY NIEBEZPIECZNE

Odpady niebezpieczne, to odpady, które ze względu na swoje pochodzenie, skład chemiczny, biologiczny, inne właściwości lub okoliczności stanowią zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz środowiska naturalnego.

Na przestrzeni ostatnich lat masa wytwarzanych odpadów przemysłowych sukcesywnie spada. Średnie jednostkowe ilości komunalnych odpadów niebezpiecznych wynoszą około 3 kg/M dla terenów miejskich oraz około 2 kg/M dla terenów wiejskich. Podstawowym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest działalność przemysłowa i usługowa. Odpady niebezpieczne powstają również w gospodarstwach domowych, służbie zdrowia, szkolnictwie oraz w resorcie obronności. Wg danych Urzędu Marszałkowskiego na terenie województwa dolnośląskiego w 2006 roku ogółem wytworzono 628 291,20 Mg odpadów niebezpiecznych. Ogółem procesom odzysku w 2006 roku poddano 210 229,396 Mg odpadów. Procesom unieszkodliwiania poddano 269 056,562 Mg odpadów, a składowanych na składowiskach odpadów niebezpiecznych było 188 082,506 Mg wytworzonych odpadów.

VII.6.2. ODPADY INNE NIŻ KOMUNALNE I NIEBEZPIECZNE

Do tej grupy odpadów zaliczane są:

Zużyte opony

Według danych zawartych w Wojewódzkiej bazie danych w 2006 roku wytworzono 5 105,5 Mg zużytych opon, z czego procesom odzysku poddano 3 432,4 Mg, co stanowi 67% zużytych opon,

natomiast procesom unieszkodliwiania poddano 11,9 Mg - 0,2%. Obecnie system selektywnego zbierania zużytych opon jest w fazie rozwoju. Istnieją możliwości techniczne zapewniające odzysk lub unieszkodliwienie (poza składowaniem) całego strumienia wytworzonych odpadów. Istotny problem stanowi nielegalne spalanie części zużytych opon oraz deponowanie ich na składowiskach.

Komunalne osady ściekowe

Osady te powstają w wyniku procesu oczyszczania ścieków, ilość i jakość oczyszczenia wpływa na sposób ich późniejszego zagospodarowania. W 2006 roku około 25,5% wytworzonych osadów ściekowych było wykorzystywanych do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne. Duża część osadów – 42,8% była składowana lub magazynowana na terenie oczyszczalni. Około 6,15% wytworzonych osadów znalazło zastosowanie w rolnictwie.

Odpady opakowaniowe

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2006 roku powstało 36 784,9 Mg odpadów opakowaniowych. Wg danych Urzędu Marszałkowskiego województwa dolnośląskiego z 2007 roku odzyskowi poddano 141 160,5 Mg odpadów opakowaniowych, natomiast do recyklingu przekazano 93 088,3 Mg. Osiągnięty poziom odzysku wynosił 62,22% i znacznie przekraczał wymagany 50% poziomu odzysku określony prawem.

Odpady z sektora gospodarczego

Odpady inne niż komunalne i niebezpieczne stanowią największy strumień odpadów wytwarzanych w Województwie Dolnośląskim. Głównym źródłem powstawania odpadów jest górnictwo i hutnictwo rud miedzi, energetyka, sektor remontowo-budowlany oraz instalacje i urządzenia służące zagospodarowaniu odpadów z oczyszczalni ścieków oraz uzdatniania wody pitnej i wody do celów przemysłowych. Wg danych GUS w 2006 roku na terenie województwa dolnośląskiego wytworzono 35 180,7 tys. Mg odpadów w sektorze gospodarczym. W stosunku do roku 2002 ilość wytworzonych odpadów wzrosła o 10%, natomiast zmalała ilość podmiotów gospodarczych wytwarzających odpady – od 110 w 2002 roku do 98 w 2006 roku. W zasięgu granic nadleśnictwa Oleśnica Śląska największe ilości odpadów powstają w mieście Wrocław i powiecie wrocławskim, najmniejsze ilości odpadów poniżej 10 000 Mg w powiecie trzebnickim.

Tabela 71. Ilość wytwarzanych odpadów innych niż komunalne w poszczególnych powiatach zasięgu terytorialnego nadleśnictwa Oleśnica Śląska w 2006 roku (WBD)

Powiat	Ilość odpadów [Mg]		
	Wytworzone	Poddane procesom odzysku	Poddane procesom unieszkodliwiania
Powiat milicki	13 935,929	799,46	-
Powiat trzebnicki	9 461,883	1 479,70	857,2
Powiat oleśnicki	15 387,011	47 306,60	56,4
Powiat wrocławski	193 192,995	405 632,40	7 971,0
Miasto Wrocław	934 379,851	299 834,71	13 129,4

Nadal najbardziej rozpowszechnioną metodą unieszkodliwiania odpadów przemysłowych jest ich składowanie, unieszkodliwianie w instalacjach przemysłowych odbywa się jedynie na potrzeby zakładów będącymi ich wytwórcami. Deponowane na składowiskach odpady ulegają niekontrolowanym procesom fizycznym, chemicznym i biologicznym, które mogą być źródłem uciążliwości dla otoczenia oraz przyczyną pogarszania jakości środowiska.

Tabela 72. Składowiska odpadów komunalnych przewidziane do eksploatacji po roku 2009 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa Oleśnica Śląska

Powiat lub Obszar	Gmina	Miejscowość	Zarządzający	Charakter składowiska	Stan faktyczny obiektu	Szacowany przez zarządców okres eksploatacji
północno-wschodni	Oleśnica	Osada Leśna	-	alternatywna lokalizacja składowiska regionalnego dla obszaru północno-wschodniego	planowane	-
	Twardogóra	Grabowo Wielkie	ZGKiM Twardogóra		planowane w oparciu o istniejące	istniejące do 2008
oleśnicki	Dobroszyce	Łuczyna	TC J. Przybycień, Kwiatowa 34	lokalne	istniejące	2035
	Oleśnica	Smolna	MGK Sp. z o.o. Oleśnica	lokalne	istniejące	2015
wrocławski	Długołęka	Bielawa	ZUK Sp. z o.o. Kiełczów	lokalne	istniejące	-

VII.6.3. SELEKTYWNA ZBIÓRKA ODPADÓW

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa niemal każda gmina prowadzi selektywną zbiórkę odpadów, głównie tworzyw sztucznych, szkła i makulatury. Ilość segregowanych odpadów systematycznie wzrasta z roku na rok, co wpływa na obciążenie lokalnych składowisk śmieci, ograniczenie powstawania dzikich wysypisk i przede wszystkim zwiększenie wykorzystania surowców do produkcji wtórnej. Skala i zakres selektywnego zbierania odpadów są silnie zróżnicowane w poszczególnych gminach, od symbolicznego wystawienia kilku lub kilkunastu zestawów pojemników do znacznego nasycenia obszarów gmin zestawami pojemników lub powszechnego stosowania worków.

Gmina Twardogóra

Na terenie gminy jest prowadzona zbiórka odpadów wielkogabarytowych metodą wystawki i indywidualnego zamówienia, odpady te są wywożone na składowisko w Grabowie Wielkim. Odpady wielkogabarytowe najczęściej zostają rozdrobnione w obrębie składowiska, gdzie odzyskuje się część odpadów, a pozostałość unieszkodliwia. Zarządca gminnego składowiska odpadów prowadzi zbiórkę posegregowanych odpadów jako bazę surowców wtórnych. Miasto jest wyposażone

w 110 pojemników, tworzących 29 gniazd segregacji. Na terenach wiejskich zbieranie posegregowanych odpadów odbywa się do worków foliowych. Selektywna zbiórka obejmuje: tworzywa sztuczne, makulaturę, szkło kolorowe, szkło białe, puszki metalowe, kartony po napojach i folie opakowaniowe. Istotne znaczenie ma stworzony Gminny Punkt Gromadzenia Odpadów Problemowych, do którego trafiają m.in. akumulatory, baterie, lampy fluorescencyjne czy opakowania po farbach i lakierach. Ponadto wszystkie szkoły wyposażone są w pojemniki na wyczerpane baterie i ogniwa. Wyniku segregacji odpadów prowadzonej na terenie gminy w latach 2001-2003 zebrano łącznie 2591,6 m³ odpadów. Na terenie gminy prowadzone są również komercyjne działania związane z segregacją śmieci. Podmioty te posiadają zezwolenia starosty na prowadzenie takich zbiórek, w obrębie gminy działa dziesięć takich jednostek.

Gmina Dobroszyce

Zbiórka odpadów wielkogabarytowych z terenu gminy obsługiwana jest przez składowisko w Łuczynie. Przyjętą formą zbierania takich odpadów jest dostarczenie ich na składowisko własnym środkiem transportu w każdą sobotę tygodnia. Odpady te najczęściej zostają rozdrobnione w obrębie składowiska, gdzie odzyskuje się część odpadów, a pozostałość unieszkodliwia. Na terenie gminy prowadzi się selektywną zbiórkę odpadów mających charakter surowców wtórnych. Na terenie gminy trzy podmioty uzyskały decyzję starosty na indywidualną zbiórkę odpadów, przy czym ich działania skupiają się głównie w kierunku odpadów przemysłowych, zwłaszcza takich, które mogą zostać ponownie przetworzone.

Gmina Oleśnica

Na terenie gminy jest prowadzona zbiórka odpadów wielkogabarytowych przez składowisko w Smolnej - Gręboszycach, odpady te są wywożone z posesji na zamówienie. Odpady wielkogabarytowe najczęściej zostają rozdrobnione w obrębie składowiska, część z nich podlega odzyskowi a reszta unieszkodliwieniu. Na terenie gminy nie jest rozwiązana kwestia odpadów problemowych takich jak sprzęt RTV, baterie, świetlówki, zużyty sprzęt elektroniczny, opony i wraki samochodowe. Na terenie gminy wiejskiej i miejskiej wystawionych jest 170 pojemników na potrzeby selektywnej zbiórki odpadów. Zbiórka obsługiwana jest przez zarządzającego gminnym składowiskiem i dotyczy tworzyw sztucznych, szkła, makulatury. Zbieranie tych odpadów przynosi konkretne i wymierne efekty w postaci zmniejszonych ilości odpadów składowanych. Na terenie gminy osiem podmiotów uzyskało decyzję starosty na indywidualną zbiórkę odpadów.

Gmina Bierutów

Odpady wielkogabarytowe z terenu gminy zostają wywożone indywidualnie lub przez służby komunalne na składowiska, gdzie następuje ich częściowy odzysk i unieszkodliwienie. Na terenie gminy nie ma rozwiązań dotyczących odpadów problemowych takich jak sprzęt RTV, baterie, świetlówki, zużyty sprzęt elektroniczny, opony i wraki samochodowe. Na terenie gminy Bierutów, segregacja odpadów prowadzona jest od 2003 roku. Zbierane są przede wszystkim: tworzywa sztuczne, szkło i papier. Zbiórka odbywa się do worków foliowych lub w wyznaczonych punktach, a przesortowane śmieci wywożone zostają do sortowni odpadów w Namysłowie. W 2002 roku na terenie gminy zebrano 77 m³ tworzyw sztucznych, 22 m³ tektury i papieru oraz 35 m³ opakowań

szklanych. Wszystkie te odpady przekazano do recyklingu. Na terenie gminy sześć podmiotów uzyskało decyzję starosty na indywidualną zbiórkę odpadów.

Gmina Długołęka

Na obszarze gminy zbiórka odpadów wielkogabarytowych odbywa się dwukrotnie w roku – wiosną i jesienią – w ramach ogłaszanych przez Wójta akcji odbioru odpadów wielkogabarytowych. Wywózka takich odpadów odbywa się również na zlecenie posiadacza odpadów, przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność w zakresie zagospodarowania odpadów wielkogabarytowych. Na terenie gminy selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest w systemie pojemnikowym. Selektywnie zbierane są tworzywa sztuczne oraz szkło w 132 pojemnikach rozstawionych w poszczególnych miejscowościach gminy, jak również baterie. Sukcesywnie wzrasta ilość odpadów zebranych selektywnie np. w roku 2005 odpady opakowaniowe stanowiły 4,8% ogółu wytworzonych, w roku 2006 wzrosły do 17,8 %. W roku 2006 statystyczny mieszkaniec gminy zebrał około 3,3 kg odpadów opakowaniowych.

Gmina Zawonia

Na terenie gminy selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest od 2004 roku, w systemie pojemnikowym. Zbiórka obejmuje tworzywa sztuczne i szkło. Zebrane odpady wywożone są poza teren gminy. Odbiór odpadów wielkogabarytowych odbywa się na zasadzie wystawki lub indywidualnego zamówienia.

Gmina Trzebnica

Gmina na terenach wiejskich prowadzi selektywną zbiórkę odpadów metodą kontenerowo-krocząca. Metoda ta polega na rozstawianiu kontenerów na odpady na okres dwóch tygodni, po tym czasie kontenery są opróżniane i przenoszone na kolejną wieś. Na terenie całej gminy (wiejskiej i miejskiej) w 2003 roku zebrano 160,99 Mg odpadów opakowaniowych, najwięcej zebrano makulatury 106,1 Mg, następnie szkła 42,49 Mg, kolejno tworzyw sztucznych - 12,4 Mg. Ilość zebranych surowców wtórnych w 2003 roku w przeliczeniu na jednego mieszkańca (z uwzględnieniem tylko mieszkańców objętych segregacją) wynosiła 12,29 kg. Odpady wielkogabarytowe są najczęściej indywidualnie zagospodarowywane przez mieszkańców, częściowo odbierane są one przy okazji zbiórki pozostałych odpadów, metodą „wystawki” obok standardowego pojemnika na odpady. Ponadto odpady odbiera się od mieszkańców na zlecenie.

Gmina Krośnice

Na terenie gminy prowadzona jest zbiórka odpadów mieszanych, zbiórka selektywna jest w stadium wprowadzania. Planowana segregacja opierać się będzie na rozdysponowaniu stałych i tymczasowych pojemników na segregację, oraz wprowadzaniu worków na makulaturę.

Gmina miasto Wrocław

Odpady mające wartość materiałową (makulatura, tworzywa sztuczne, szkło opakowaniowe, metale) zbierane są selektywnie od roku 1994 systemem pojemnikowym. Od 1996 roku wprowadzona została selektywna zbiórka puszek aluminiowych. Akcje zbiórki zainicjowała fundacja Recal poprzez wydanie specjalnych materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla szkół. We Wrocławiu akcja koordynowana jest przez Dolnośląską Fundację Ekorozwoju. Jednocześnie na terenie miasta

powstało od 1995 roku 35 punktów skupu aluminium. Instytucje prowadzące zbiórkę surowców wtórnych to Urząd Miasta Wrocławia, Trans-Formers, WPO ALBA S.A.

VII.6.4. PROGNOZA ILOŚCI ODPADÓW

Zmiany jednostkowych wskaźników wytwarzania odpadów komunalnych przyjęto na podstawie prognoz zmian składu i ilości odpadów komunalnych zawartych w KPGO 2010. Prognoza ta uwzględnia podział gmin wg:

- wielkości i charakteru (miasta bardzo duże - Wrocław, miasta i tereny wiejskie)
- badania morfologiczne odpadów w poszczególnych gminach,
- zestawienia wskaźników nagromadzenia odpadów w porównaniu z założeniami KPGO,
- zestawienia prognozy liczby mieszkańców w poszczególnych gminach,
- zestawienia aktualnej i prognozowanej masy wytwarzanych odpadów komunalnych w poszczególnych gminach.

Największe wzrosty ilości odpadów w latach 2004-2020 prognozowane są dla odpadów opakowaniowych, w tym z papieru i tektury (35,3%), z tworzyw sztucznych (20,3%) oraz ze szkła (19,3%), a także dla odpadów wielomateriałowych (23,7%), wśród których większość stanowią również opakowania. Niższy – 18,3% wzrost prognozuje się dla odpadów z targowisk, oczyszczania ulic, a także dla odpadów wielkogabarytowych, a wzrost 16,3% dla odpadów ogrodowych i zielonych, nie opakowaniowych odpadów szkła, tworzyw sztucznych oraz metali żelaznych i nieżelaznych. Średnia stopa wzrostu całego strumienia wytwarzanych odpadów komunalnych w latach 2004-2020 wynosi 11%. Prognoza ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych przewiduje 12% wzrost tych odpadów do roku 2015. Wzrost odpadów w sektorze gospodarczym przewiduje się na poziomie 3-5% rocznie.

VII.6.5. ZAŁOŻENIA I CELE GOSPODARKI ODPADAMI

System gospodarowania odpadami komunalnymi obejmuje szereg działań, których realizacja prowadzi do osiągnięcia wymaganego stanu gospodarki odpadami. Planowane działania gospodarki odpadami poszczególnych gmin rozkładają się w czasie krótko- i długoterminowym. Za zasadnicze wytyczne przyjęte zostają założenia Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami, są to następujące działania:

- zintegrowane podejście do gospodarki odpadami,
- zapewnienie zorganizowanej zbiórki całej ilości wytwarzanych odpadów,
- minimalizacja ilości odpadów oraz zmniejszenie ich potencjału szkodliwości,
- wyższy poziom ponownego użycia (przedmioty wielokrotnego użytku),
- wzrost recyklingu, w tym recyklingu organicznego,
- wzrost odzysku energii oraz termicznego przekształcania,
- możliwość przyszłego rozwoju alternatywnych technologii przetwarzania odpadów (np. zgazowanie i odgazowanie),
- składowanie odpadów wcześniej przekształconych,

- zwiększony udział społeczny w procesie podejmowania decyzji,
- efektywna ochrona zdrowia i życia ludności oraz środowiska przed odpadami.

Istotne działania objęte w planach gospodarki odpadami poszczególnych gminach dotyczą również:

- zamknięcia i rekultywacji wszystkich składowisk nie spełniających wymagań,
- pogłębiania świadomości ekologicznej mieszkańców gmin w zakresie segregowania i gospodarowania odpadami (min. w zakresie negatywnego wpływu spalania śmieci w paleniskach domowych, czy deponowania ich na „dzikich wysypiskach”),
- zmniejszenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów,
- zwiększenia zbiórki odpadów niebezpiecznych, wielkogabarytowych, budowlanych,
- wycofywania materiałów zawierających azbest,
- eliminowanie źródeł zanieczyszczenia środowiska odpadami.

VII.7. ZAGROŻENIA BIOTYCZNE

Szkody powodowane przez czynniki biotyczne są skutkiem niewłaściwego sposobu gospodarowania w lasach w XIX w. Tworzenie monokultur, zbyt duże stany zwierzyny płowej czy zły stan sanitarny lasu mogą doprowadzić do osłabienia drzewostanów i zwiększenia ich podatności na zagrożenia abiotyczne, a to z kolei do spadku odporności drzew na szkody powodowane przez owady i patogeny. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zwiększenie podatności drzewostanów na gradacje i epifityzy jest ich budowa, czyli wielkopowierzchniowe i jednowiekowe monokultury.

Poniższa tabela przedstawia główne przyczyny zagrożeń biotycznych w nadleśnictwie zarejestrowane podczas prac urzędzeniowych.

Tabela 73. Zestawienie powierzchniowe głównych przyczyn zagrożeń biotycznych w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wg stopni uszkodzenia

Rodzaj uszkodzenia	Rozmiar szkód			Razem
	11% - 25%	26% - 60%	> 60%	
	Powierzchnia [ha]			
GRZYBY	2749,05	223,34	10,3	2982,69
OWADY	338,53	80,26	0,85	419,64
ZWIERZYNA	3809,49	745,42	3,37	4558,28

VII.7.1. CHOROBY GRZYBOWE

Szkody powodowane przez grzyby zostały zarejestrowane w trakcie prac urzędniowych na powierzchni 2982,69 ha. Do najważniejszych chorób grzybowych należy zaliczyć opieńkową zgniliznę korzeni powodowaną przez grzyby rodzaju *Armillaria*, hubę korzeni powodowaną przez grzyby rodzaju *Heterobasidion*, a także kompleks chorobowy powodujący zamieranie dębów. Młodszy drzewostanom zagrażają mączniak dębu powodowany przez *Microsphaera alphitoides* czy osutki sosny.

VII.7.2. SZKODNIKI OWADZIE

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska największe zagrożenie istnieje ze strony szkodników zwójki dębowej *Archips characterana*, masowe pojawy tych motyli może ujemnie wpłynąć na odporność dębów i ułatwić zaatakowanie drzew przez kolejne owady, co w konsekwencji może doprowadzić do uschnięcia drzewa. Istotne szkody powodowane są także przez szkodniki wtórne świerka, głównie kornika drukarza *Ips typographus*, ich masowym pojawom sprzyja osłabienie drzew w wyniku zachwiania poziomu wód gruntowych, spałowanie przez jeleniowate, lub grzyby patogeniczne. Dodatkowym czynnikiem są drzewostany o niewłaściwej proveniencji oraz monokultury ułatwiające rozprzestrzenianie się owadów. W związku z tym bardzo ważne są działania profilaktyczne mające na celu stały monitoring występowania szkodliwych owadów i terminowość wykonywania prac zgodnie z instrukcją ochrony lasu.

VII.7.3. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ PŁOWĄ

Szkody wyrządzane przez zwierzynę płąwą w lasach nadleśnictwa są dosyć istotne. Wśród nich można wyodrębnić szkody w uprawach, gdzie w wyniku zgryzania następuje zahamowanie procesów wzrostowych, doprowadzenie do formy krzaczastej drzewa, a także zamieranie; a także szkody w drzewostanach iglastych średnich klas wieku, gdzie drzewa są spałowane. Spałowanie jest bramą infekcyjną dla patogenów, powoduje martwicę, oraz osłabia wytrzymałość drzewa, co w konsekwencji prowadzi do powstawania wiatrolomów. Powinno się dążyć do ograniczenia liczebności jelenia co doprowadziłoby do znacznego ograniczenia szkód, jak również poprawy jakościowej populacji.

VII.7.4. SZKODY POWODOWANE PRZEZ ZWIERZYNĘ DROBNĄ

Szkody powodowane przez gryzonie polegają głównie na ogryzaniu korowiny, przegryzaniu szyi korzeniowej oraz ścinaniu pędów wierzchołkowych. Wzmoczone występowanie drobnych gryzoni posiada charakter cykliczny. Szkody są niewielkie i gospodarczo znośne, lecz należy prowadzić stałą kontrolę ich rozmiarów. Do zabiegów zapobiegawczych należą:

- systematyczna pielęgnacja upraw,
- poprawa warunków bytowych naturalnych wrogów gryzoni (ptaki drapieżne, lisy, drobne drapieżniki),

- w miejscach o znacznym nasileniu szkód indywidualna ochrona sadzonek.

VII.8. ZAGROŻENIA ABIOTYCZNE

Szkody abiotyczne są wynikiem wystąpienia klęsk żywiołowych w skali lokalnej (zmrozowiska), regionalnej (huragany) lub całego kraju (powodzie). W przeważającej części przeciwdziałanie im jest niemożliwe. Niemniej jednak, poprzez poprawne wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych można w pewnym stopniu ograniczyć szkody powodowane przez okiść lub silne wiatry w drzewostanach II klasy wieku, które są najbardziej narażone na uszkodzenia.

W poniższej tabeli przedstawiono główne przyczyny zagrożeń abiotycznych nadleśnictwa zarejestrowane podczas prac urządzeniowych.

Tabela 74. Zestawienie powierzchniowe głównych przyczyn zagrożeń abiotycznych w nadleśnictwie Oleśnica Śląska wg stopni uszkodzenia

Rodzaj uszkodzenia	Rozmiar szkód			Razem
	11% - 25%	26% - 60%	> 60%	
	Powierzchnia [ha]			
wodne	49,01	17,37	3,1	69,48
antropogeniczne	–	0,8	–	0,8
od innych czynników	12,99	0,75		13,74
czynniki klimatyczne	4625,37	658,8	64,12	5348,29
pożar	4,55	–	–	4,55

VII.8.1. POŻARY

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczania przeciwpożarowego lasów (wraz ze zmianami z dnia 9 lipca 2010 r.) oraz według aktualnie sporządzonego planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska, lasy nadleśnictwa zostały zakwalifikowane do I kategorii – średniego zagrożenia pożarowego lasu. Dane dotyczące liczby pożarów w ostatnim dziesięcioleciu przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 75. Średnia roczna liczba pożarów lasu w nadleśnictwie Oleśnica Śląska w minionym okresie gospodarczym

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	Przeciętna wielkość pow. pożaru
1	2003	38	42,84	1,13
2	2004	7	1,54	0,22

Lp.	Rok	Ilość pożarów [szt.]	Powierzchnia [ha]	Przeciętna wielkość pow. pożaru
3	2005	12	6,65	0,55
4	2006	10	1,57	0,16
5	2007	5	0,43	0,09
6	2008	7	1,40	0,20
7	2009	7	2,81	0,40
8	2010	5	0,20	0,04
9	2011	18	3,57	0,20
10	2012	38	13,22	0,35
Razem		147	74,23	0,50

Głównymi czynnikami kształtującymi zagrożenie pożarowe w nadleśnictwie Oleśnica Śląska są:

- Ilość i rozmiar kompleksów leśnych – duża część lasów nadleśnictwa podzielona jest na wiele niewielkich kompleksów otoczonych przez pola uprawne, będące potencjalnym źródłem zagrożenia pożarowego;
- Skład gatunkowy drzewostanów oraz ich wiek – drzewostany iglaste zajmują ponad 73% powierzchni nadleśnictwa, zaś drzewostany w I i II klasie wieku stanowią ponad 36% powierzchni;
- Rodzaj pokrywy gleby – drzewostany starszych klas wieku oraz powierzchnie nie zalesione do odnowienia i grunty przeznaczone do zalesienia cechuje znaczne zachwaszczenie pokrywy gleby;
- Atrakcyjność turystyczna - tereny nadleśnictwa Oleśnica Śląska charakteryzuje się niewielkim nasileniem ruchu turystycznego. Intensywność penetracji lasów zwiększa się w okresie obfitego występowania grzybów i jagód;
- Sieć dróg i linii kolejowych - tereny nadleśnictwa pokrywa dobrze rozwinięta sieć szlaków komunikacyjnych, stanowiących potencjalne źródło zagrożenia pożarowego.

VII.8.2. CZYNNIKI KLIMATYCZNE

VII.8.2.1. WIATR

Wiatr jest jednym z czynników przyrody nieożywionej mający duże znaczenie dla prowadzenia gospodarki leśnej. Słabo, ale stale wiejący wiatr może powodować szkody na ścianach lasu graniczących z otwartą powierzchnią. Wiatry powodują przesychnienie gleby, zubożenie jej, utratę ciepła i wilgoci. Silne wiatry powodują głównie uszkodzenia mechaniczne: obłamywanie gałęzi, naruszanie systemu korzeniowego, pęknięcie strzał, wywracanie drzew z korzeniami lub łamanie drzew grupowo, gniazdowo, pasowo i powierzchniowo. Czasem szkody mogą przyjmować rozmiary klęskowe.

Największe szkody powstają w miejscach narażonych na działanie panujących wiatrów: na skrajach drzewostanów, w gniazdach, w lukach. Najbardziej wrażliwe na wiatr są gatunki iglaste, zwłaszcza świerk, a z gatunków liściastych – buk. Stopień odporności drzew zależy od rozwoju systemu korzeniowego, budowy strzały, uformowania korony. O odporności drzewostanów decyduje także skład gatunkowy, zwarcie, struktura i ściany ochronne. Najodporniejsze są drzewostany różnowiekowe, wielogatunkowe, wyhodowane w luźnym zwarciu, z nisko osadzonymi koronami, mogące wykształcić silny system korzeniowy. Znaczny wpływ na wielkość szkód ma rodzaj stosowanej rębni. Największe zniszczenia wiatry wyrządzają w jednogatunkowych drzewostanach o złym stanie zdrowotnym, zwłaszcza porażonym przez opieńkę i hubę korzeni oraz spalowane przez zwierzynę.

Przeciwdziałać szkodom od wiatru można za pomocą czynności gospodarczych z zakresu urządzania i hodowli lasu. Podstawowe czynności to:

- zachowanie ładu przestrzennego,
- zaplanowanie właściwego składu drzewostanów,
- planowanie rębni i bezpiecznego kierunku cięć,
- tworzenie ścian ochronnych,
- rozluźnienie więzby sadzenia na terenach zagrożonych,
- właściwe prowadzenie cięć pielęgnacyjnych,
- ograniczanie rozwoju szkodników wtórnych,
- prawidłowe zwalczanie masowych pojawów owadów,
- usuwanie wywrotów i złomów, przestrzeganie zasad higieny lasu,
- utrzymywanie odpowiedniego stanu zwierzyny łownej.

VII.8.2.2. WYŁADOWANIA ATMOSFERYCZNE

Na pioruny najbardziej narażone są wysokie drzewa rosnące na wilgotnych glebach, dobrze zakorzenione. Szkody mają charakter mechaniczny i fizjologiczny. Uszkodzenia polegają na powstawaniu rysy, obłamywaniu wierzchołków, rozłupaniu lub powalaniu pni. Szkodliwe jest zamieranie grup drzew stojących wokół drzewa rażonego piorunem, zwłaszcza w drzewostanach świerkowych. Porażone kępy mogą stwarzać zagrożenie rozwojem szkodników wtórnych. Pioruny mogą być także przyczyną powstawania pożarów, zwłaszcza przy braku opadów.

VII.8.2.3. OPADY I OSADY ATMOSFERYCZNE

Nadmierne opady atmosferyczne mogą stanowić zagrożenie dla lasu. Występują one w postaci deszczu, gradu, okiści, gołoledzi i szadzi. Bardzo silne deszcze mogą powodować mechaniczne uszkodzenia roślin. Nadmierne nagromadzenie się wody w glebie może powodować upłynnienie wierzchniej warstwy gruntu co na silnie nachylonych stokach może powodować osunięcia i lawiny błotne.

Szkody wywołane gradem mogą być bardzo duże zwłaszcza w młodych drzewostanach do 15 roku życia: sadzonki na uprawach mogą być całkowicie zniszczone. W starszych drzewostanach szkody polegają na uszkodzeniu liści, kwiatów, owoców, pędów i kory. Następstwem uszkodzeń mogą być choroby drzew, wzrost podatności na zasiedlenie przez szkodniki wtórne. Świerk jest gatunkiem wrażliwym na grad. Mało wrażliwe są jodła, modrzew i brzoza.

Śnieg przy bezwietrznej pogodzie i temperaturze ok. 0°C może powodować okiść. Pod ciężarem śniegu łamią się gałęzie i wierzchołki, przeginają, łamią i wywalają drzewa. Największe szkody od okiści powstają na wysokości 300–800 m n.p.m. Zapobieganie szkodom polega na doborze odpowiedniego składu gatunkowego oraz wykonywaniu odnowień (rozrzedzaniu więźby) i zabiegów pielęgnacyjnych tak aby drzewostany były odporne na okiść.

Gołoledź powstaje, gdy na zmrożone kory i pnie drzew pada deszcz. Powstająca warstwa lodu może powodować nadmierne obciążenie drzew i ich uszkodzenia. Wrażliwe gatunki to sosna, olsza i buk. Mało wrażliwe są jodła modrzew i brzoza.

Szadź powstaje w wyniku zetknięcia oziębionej mgły z gałązkami korony drzew. Powoduje szkody podobne do tych od gołoledzi.

VII.8.3. CZYNNIKI ANTROPOGENICZNE

Najbardziej istotnymi, negatywnymi formami oddziaływania człowieka na środowisko leśne są:

- zaśmiecanie lasu wywożonymi przez okolicznych mieszkańców śmieciami, powstawanie dzikich wysypisk,
- nadmierna penetracja lasów przez miejscową ludność w okresach zbioru jagód i grzybów,
- kłusownictwo,
- nielegalne pozyskiwanie choinek i stroiszu,
- niszczenie roślin objętych ochroną gatunkową,
- zagrożenie zaprószenia ognia w lesie.

VIII. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

VIII.1. OGÓLNE ZAŁOŻENIA PROWADZENIA GOSPODARKI LEŚNEJ

Prowadzenie gospodarki leśnej powinno być zgodne ze sformułowaną w XVIII w. (1713 r.) i obowiązującą do dzisiaj zasadą trwałości lasów. Trwałość lasów miało zapewnić ścisłe powiązanie technicznego procesu użytkowania z przyrodniczo-hodowlanym procesem ich odnawiania. Zasada trwałości zachowania i użytkowania lasu sformułowana przez L.G. Hartiga w 1804 roku zawarła ideę zachowania i ciągłości istnienia lasów. Postępowanie ignorujące zasadę zachowania ciągłości lasów doprowadziło do pojawienia się innych niż leśne zbiorowisk roślinnych z pustyniami włącznie.

Zasada trwałości lasów powinna być jednakowo rozumiana przez wszystkie środowiska zarówno przez leśników jak i pozostałe grupy zawodowe oraz innych uczestników życia gospodarczego i społecznego. W jednoznacznym rozumieniu pomocne są kryteria i wskaźniki trwałości lasów. Ujednoczenie pojęcia ciągłości lasów przy pomocy kryteriów i wskaźników pozwala na dokonywanie porównań na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Kryteria miar i cech trwałego rozwoju w europejskim ujęciu posiadają 6 głównych kierunków:

- zachowanie i wzmacnianie udziału lasów w globalnym bilansie węgla,
- utrzymanie zdrowia i trwałości ekosystemów leśnych,
- utrzymanie produkcyjnej zasobności lasów,
- zachowanie biologicznej różnorodności,
- ochrona zasobów genowych i wodnych w lasach,
- utrzymanie i wzmacnianie długofalowych, wielostronnych korzyści społecznych i ekonomicznych płynących z lasów.

Przedstawione kryteria uzupełnione są 20 wskaźnikami trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów. Jest to wybór naukowo uzasadnionych, technicznie możliwych do praktycznego zastosowania i ekonomicznie niezbyt kosztownych przedsięwzięć. Całość umożliwia śledzenie i porównanie kierunków i tempa zmian w lasach i leśnictwie europejskim.

VIII.2. REGULACJA UŻYTKOWANIA RĘBNEGO

Zgodnie z założeniami zawartymi w protokole z posiedzenia Komisji Założeń Planu dla nadleśnictwa Oleśnica Śląska, dla celów planowania urzędzeniowego, całość lasów podzielono na gospodarstwa wg pełnionej przez nie dominującej funkcji (z uwzględnieniem wszystkich funkcji pozostałych) oraz przyjętych celów gospodarowania. Podział ten przedstawia zamieszczona poniżej tabela.

Tabela 76. Zestawienie powierzchniowe i procentowe gospodarstw w ramach obrębów

Gospodarstwo	Obr. Grochowo		Obr. Twardogóra		Obr. Goszcz		Obr. Oleśnica Śląska		Nadleśnictwo	
	Powierzchnia (zalesiona i niezalesiona) [ha] / [%]									
Specjalne(S)	381,35	5,28	969,89	12,17	181,49	3,38	334,36	6,92	1867,09	7,35
Lasów ochronnych(O)	490,04	6,79	231,54	2,90	1042,96	19,43	3204,35	66,31	4968,89	19,57
Zrębowe w lasach gospodarczych (GZ)	52,68	0,73	210,67	2,64	206,43	3,85	1,97	0,04	471,75	1,86
Przerębowo-zrębowe w lasach gospodarczych (GPZ)	6288,48	87,07	6558,03	82,26	3935,76	73,31	1291,78	26,73	18074,05	71,17
Przebudowy (R)	9,56	0,13	2,61	0,03	1,74	0,03		0,00	13,91	0,05
Razem	7222,11	100,00	7972,74	100,00	5368,38	100,00	4832,46	100,00	25395,69	100,00

VIII.2.1. GOSPODARSTWO SPECJALNE

Gospodarstwo specjalne (S) obejmuje drzewostany pełniące funkcje specyficzne:

- Lasy stanowiące rezerваты przyrody wraz z ich otuliną;
- Lasy stanowiące cenne fragmenty rodzimej przyrody (w tym na siedliskach łągowych i bagiennych);
- Lasy glebochronne na stromych zboczach wzgórz, na stokach o nachyleniu powyżej 45° na stromych zboczach jarów i wąwozów;
- Wyłączone drzewostany nasienne i ich otuliny;
- Ostoje zwierząt wymagających ochrony strefowej;
- Lasy obronne, wykorzystywane na potrzeby wojska;
- Lasy wodochronne położone w strefach ochronnych ujęć wody i źródeł wody, wyodrębnionych stosownymi decyzjami administracyjnymi;
- Lasy stanowiące powierzchnie badawcze i doświadczalne;
- Lasy położone w granicach uznanych użytków ekologicznych;
- Lasy stanowiące współwłasność i sporne;
- Lasy położone na międzywalu rzeki Odry;
- Rozpoznane i potwierdzone priorytetowe siedliska Natura 2000 (91E0-1, 91E0-2, 9110-1, 9180-1) inne siedliska unikatowe i ważne dla regionu.

VIII.2.2. GOSPODARSTWO LASÓW OCHRONNYCH

Gospodarstwo lasów ochronnych (O) obejmuje wszystkie lasy uznane decyzją ministra za ochronne z wyjątkiem zaliczonych do gospodarstwa specjalnego (S) lub do gospodarstwa przebudowy (R).

VIII.2.3. GOSPODARSTWO ZRĘBOWE W LASACH GOSPODARCZYCH

Gospodarstwo zrębowe w lasach gospodarczych (GZ) obejmuje drzewostany w lasach gospodarczych prowadzone rębnią zupełną, bez drzewostanów zaliczonych do gospodarstwa specjalnego (S) lub do gospodarstwa przebudowy (R).

VIII.2.4. GOSPODARSTWO PRZERĘBOWO-ZRĘBOWE W LASACH GOSPODARCZYCH

Gospodarstwo przerębowo-zrębowe w lasach gospodarczych (GPZ) obejmujące drzewostany w lasach gospodarczych, prowadzone rębnią częściową, gniazdową lub stopniową, z wyjątkiem drzewostanów zaliczonych do gospodarstwa specjalnego (S) lub do gospodarstwa przebudowy (R).

VIII.2.5. GOSPODARSTWO PRZEBUDOWY

W nadleśnictwie Oleśnica Śląska istnieje potrzeba wyodrębnienia gospodarstwa przebudowy ze względu na występowanie drzewostanów nie zapewniających osiągnięcia celów gospodarki leśnej zawartych w planie urządzenia lasu. Gospodarstwo objęło drzewostany, które wymagają rozpoczęcia przebudowy w okresie obowiązywania planu urządzenia lasu, w następującej kolejności typowania:

- drzewostany silne uszkodzenie przez czynniki biotyczne i abiotyczne w stopniu zagrażającym trwałości lasu;
- drzewostany o składzie gatunkowym niezgodnym z siedliskiem;
- drzewostany o niskim zadrzewieniu, niedostatecznym zwarciu i słabej jakości technicznej.

Do tego gospodarstwa włączono również drzewostany w trakcie przebudowy niezależnie od stopnia jej zaawansowania.

VIII.3. OBRĘBY SIEDLISKOWE

Obręby siedliskowe (gospodarstwo leśne) jest to jednostka gospodarcza obejmująca drzewostany różnego wieku, lecz rosnące w podobnych warunkach siedliskowych i zagospodarowane w tej samej kolejności rębności i tą samą grupą rębni. Nie jest to jednostka przestrzennie zwarta, a drzewostany o jednolitych cechach nie muszą przylegać do siebie.

Obręby siedliskowe są jednostkami długookresowego planowania hodowlanego o podobnych warunkach siedliskowych, składzie gatunkowym drzewostanów, dominujących funkcji lasu, celu hodowlanym wyrażonym gospodarczym typem drzewostanu, docelowym składzie drzewostanu, składem odnowieniowym, celu gospodarczym produkcji wyrażonym głównym sortymentem.

Tabela 77. Jednostki regulacji użytkowania rębego i długookresowego planowania hodowlanego (gospodarstwa siedliskowe)

Gospodarstwo siedliskowe	Pow. [ha]	GTD	Siedliskowe Typy Lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo specjalne (S)						
	2,20	SO-ŚW	BMB	I/II	100	Zachowanie funkcji ochronnych z ewentualną produkcją sortymentów wielkowymiarowych
I	7,05	SO	BŚW	I	100	
II	89,31	MD-BK-SO	BMŚW	III/I	100	
III	509,25	MD-DB-SO	BMŚW	III/I	100	
IV	32,29	ŚW-DB-SO	BMW	III/I	100	
VI	227,95	BK-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
VII	160,30	DB-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
VIII	98,46	SO-ŚW-DB	LMW	II/IV	120	
IX	68,80	BK-DB	LŚW	II/III/IV	120	
X	107,90	DB-BK	LŚW	II/III/IV	110	
XI	89,73	DB	LW	II/IV	120	
XII	20,88	JS-WZ	LW	II/IV	120	
XIII	6,03	LP-DB	LW	II/IV	120	
XIV	18,24	OL-JS	LW	II/IV	100	
XV	113,03	JS-DB	LŁ	IV	120	
XVI	88,94	JS-WZ	LŁ	IV	120	
XVII	2,20	LP-DB	LŁ	IV	120	
XVIII	69,64	OL	OL	IV/I	80	
XIX	149,58	OL-JS	OLJ	IV	100	
Razem gospodarstwo specjalne						1867,09
Gospodarstwo lasów ochronnych (O)						
I	19,98	SO	BŚW	I	100	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych przy zachowaniu funkcji ochronnych
II	82,32	MD-BK-SO	BMŚW	III/I	100	
III	304,89	MD-DB-SO	BMŚW	III/I	100	
IV	513,48	ŚW-DB-SO	BMW	III/I	100	
V	243,17	BK-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
VI	575,32	DB-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
VII	2,86	LP-DB	LMŚW	II/IV	120	
VIII	1,58	DB	LMW	II/IV	120	
IX	16,10	JS-WZ	LMW	II/IV	120	

Gospodarstwo siedliskowe	Pow. [ha]	GTD	Siedliskowe Typy Lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
X	8,08	LP-DB	LMW	II/IV	120	
	1291,55	SO-ŚW-DB	LMW	II/IV	120	
	157,98	BK-DB	LŚW	II/III/IV	120	
	46,32	DB-BK	LŚW	II/III/IV	110	
	18,00	JS-WZ	LŚW	II/III/IV	120	
	34,60	LP-DB	LŚW	II/III/IV	120	
	408,58	JS-WZ	LW	II/III/IV	120	
	LP-DB	LW	LP-DB	II/III/IV	120	
	1167,09	DB	LW	II/IV	120	
Razem gospodarstwo lasów ochronnych						4968,89
Gospodarstwo zrębowe (GZ)						
I	460,92	SO	BŚW	I	100	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych
II	3,90	MD-BK-SO	BMŚW	III/I	100	
III	6,93	MD-DB-SO	BMŚW	III/I	100	
Razem gospodarstwo zrębowe						471,75
Gospodarstwo przerębowo – zrębowe (GPZ)						
I	6,81	SO	BŚW	I	100	Produkcja sortymentów wielkowymiarowych
II	1,41	DB	BMŚW	II/IV	120	
III	4008,48	MD-BK-SO	BMŚW	III/I	100	
IV	4023,00	MD-DB-SO	BMŚW	III/I	100	
V	259,82	ŚW-DB-SO	BMW	III/I	100	
VI	4949,17	BK-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
VII	57,23	DB	LMŚW	II/IV	120	
VIII	3072,43	DB-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
IX	733,45	SO-ŚW-DB	LMW	II/IV	120	
X	291,52	BK-DB	LŚW	II/III/IV	120	
XI	493,90	DB-BK	LŚW	II/III/IV	110	
XII	3,85	LP-DB	LŚW	II/IV	120	
XIII	154,45	DB	LW	II/IV	120	
XIV	15,10	JS-WZ	LW	II/IV	120	
XV	5,43	LP-DB	LW	II/IV	120	
Razem gospodarstwo przerębowo – zrębowe						18074,05

Gospodarstwo siedliskowe	Pow. [ha]	GTD	Siedliskowe Typy Lasu	Rębnia	Wiek rębności	Techniczny cel produkcji
Gospodarstwo przebudowy						
I	1,52	MD-BK-SO	BMŚW	III/I	100	Przebudowa drzewostanów na zgodne z siedliskiem przy produkcji sortymentów średnio- i wielkowymiarowych
II	2,61	MD-DB-SO	BMŚW	III/I	100	
III	2,59	BK-SO	LMŚW	II/III/IV	100	
IV	3,45	SO-ŚW-DB	LMW	II/IV	120	
V	3,74	DB-BK	LŚW	II/III/IV	110	
Razem gospodarstwo przebudowy						13,91

VIII.4. WYTYCZNE W SPRAWIE POPRAWY STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W TRAKCIE WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

Dla zminimalizowania szkód w środowisku przyrodniczym podczas wykonywania prac leśnych należy praktykować i wprowadzać możliwie najmniej uciążliwe technologie. W tym celu zalecane jest:

- Wykonywanie zrywki drewna w sposób niewywołujący erozji gleb;
- Pozyskiwanie drewna kłodowanego;
- Stosowanie zrywki nasiębiejnej lub przy użyciu kolejki linowej;
- Wykorzystywanie stałych szlaków operacyjno-zrywkowych w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- Wykonywanie prac związanych z pozyskaniem drewna po zakończeniu wegetacji przez rośliny runa, szczególnie w miejscach występowania roślin objętych ochroną prawną;
- Tworzenie stref ekotonowych (szeroko stosowane na gruntach porolnych)
- Stosowanie w trakcie prac leśnych olejów biodegradowalnych,
- Zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzanie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych,
- Zachowanie w dolinach rzek lasów łęgowych, olsów i innych naturalnych formacji przyrodniczych jako ostoi rzadkich gatunków roślin i zwierząt oraz regulatorów wilgotności siedlisk i mikroklimatu,
- Zachowanie w stanie nienaruszonym śródleśnych nieużytków jak np. bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska, remizy, wrzosowiska, wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności przyrodniczej i dalsze traktowanie ich jako użytki ekologiczne,
- Inicjowanie naturalnego odnowienia lasu na wszystkich siedliskach o ile uzasadnia to skład gatunkowy drzewostanów ich jakość i pochodzenie,
- Ograniczenie powierzchni zrębów zupełnych i unikanie prostych linii zrębowych,

- Wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów i rozpraszanie ryzyka hodowlanego na możliwie dużą liczbę gatunków drzew i krzewów leśnych,
- W drzewostanach zdrowych, niezagrożonych przez szkodliwe owady leśne i grzyby patogeniczne, należy pozostawiać w lesie gałęzie i posusz jałowy,
- Dostosowanie liczebności zwierzyny płowej w lasach oraz jej struktury wiekowej i płciowej do poziomu zapewniającego możliwości realizacji celów hodowli lasu,
- Zwiększanie naturalnej bazy żerowej dla zwierzyny w lasach,
- Pozostawianie na zrębach grupy i kępy drzew domieszkowych i biocenotycznych,
- Kanalizowanie ruchu turystycznego na odpowiednie szlaki i trasy, przygotowane na jego przyjęcie.

IX. PLAN DZIAŁAŃ - ZESTAWIENIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

IX.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Podstawą w kształtowaniu odpowiednich stosunków wodnych w nadleśnictwie jest właściwa ochrona siedlisk leśnych, głównie siedlisk wilgotnych i łągowych. Pełnią one w przyrodzie swoistą rolę magazynu, który przyjmuje wodę, magazynuje ją, a na końcu uwalnia poprzez transpirację i wysięki. W nadleśnictwie Oleśnica Śląska siedliska te łącznie zajmują powierzchnię ponad 5347 ha, co stanowi około 21% powierzchni.

Jedną z podstawowych metod pozwalających właściwie regulować zasobami wodnymi jest mała retencja wodna. Stanowi ona istotną część racjonalnej gospodarki człowieka. Oznacza wszelkie działania ukierunkowane na magazynowanie wody w zbiornikach, ciekach, glebie, które będzie skutkowało zwiększeniem lokalnych zasobów wodnych i pozytywnym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze. Dlatego w ramach poprawienia retencyjności na obszarze nadleśnictwa zalecane są następujące działania:

- przebudowa drzewostanów zmierzająca do dostosowania ich składu gatunkowego do zgodnego z siedliskiem;
- przeciwdziałanie degradacji gleb leśnych;
- ograniczanie spływów powierzchniowych;
- budowa nowych zbiorników retencyjnych;
- ograniczanie nadmiernego odpływu wód powierzchniowych przez budowę budowli piętrzących na ciekach;
- zwiększanie uwilgotnienia siedlisk przez podniesienie poziomu zwierciadła wód gruntowych;
- ochrona naturalnych obiektów małej retencji, tj. torfowisk, zbiorników wodnych, źródeł, młak, itp.;
- odtwarzanie naturalnych stosunków wodnych na terenach mokradłowych przez hamowanie odprowadzania wód siecią rowów melioracyjnych.

IX.2. KSZTAŁTOWANIE STREFY EKOTONOWEJ

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy zwany inaczej ekotonem. Odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie korzystne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton pełni szczególne funkcje ekologiczne. Jako strefa przejściowa stanowi naturalną barierę chroniącą środowisko leśne przed negatywnymi czynnikami związanymi z bezpośrednim sąsiedztwem terenów otwartych. Ochronę tej strefy, jak również formowanie jej w miejscach, gdzie

będzie ona pełnić pożądaną rolę, wymuszając zasady zrównoważonej gospodarki leśnej. Zgodnie z nimi na obrzeżach lasów zaleca się tworzenie pasa ochronnego o szerokości 20-30 m, na który składają się odpowiednie gatunki krzewów i drzew. Dotyczy to również szerokich dróg oraz linii kolejowych przebiegających przez lasy. Skład gatunkowy tworzonych stref musi być dostosowany do warunków siedliskowych. Przy planowaniu, zakładaniu i pielęgnowaniu ekotonów należy:

- promować istniejące odnowienia naturalne różnych gatunków drzew i krzewów;
- wprowadzać gatunki drzew i krzewów rodzimego pochodzenia, zgodne z danym siedliskiem;
- stosować luźniejszą więźbę sadzenia;
- dla sadzonek krzewów stosować zmieszanie grupowe (kilka sadzonek jednego gatunku w jednej grupie);
- wykonywać odpowiednie cięcia pielęgnacyjne prowadzące do formowania się silnie ugałęzionych drzew;
- w trakcie cięć należy popierać drzewa silnie ukorzenione i ugałęzione.

IX.3. Kształtowanie granicy polno – leśnej

Głównym zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy polno-leśnej jest odpowiednie zagospodarowanie terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych. Dotyczy to przede wszystkim budownictwa mieszkaniowego i zagrodowego na terenach enklaw wśród kompleksów leśnych lub wzdłuż granicy z lasami. Zabudowa tego typu miejsc zwiększa lokalnie presję na środowisko leśne i powoduje pojawianie się negatywnych zjawisk, przyczyniających się do jego degradacji. Należą do nich:

- dzikie wysypiska śmieci;
- nielegalny wywóz nieczystości do lasu zanieczyszczających wody gruntowe;
- obniżenie poziomu wód gruntowych przez kopanie studni;
- zakłócanie spokoju i ciszy;
- wydeptywanie brzegów lasu;
- pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów;
- nielegalne pozyskiwanie stroiszu i choinek;
- kłusownictwo.

Zapobieganie tego typu problemom powinno odbywać się na etapie planowania w ramach sporządzania planów przestrzennego zagospodarowania lub w czasie wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Właściwa lokalizacja budynków oraz związanej z nimi infrastruktury pozwoli zminimalizować negatywne ich oddziaływanie na środowisko leśne.

Kolejnym problemem związanym z właściwym kształtowaniem granicy polno-leśnej jest ochrona nieleśnych siedlisk sąsiadujących bezpośrednio z lasem. W wielu przypadkach decydują one o różnorodności zarówno krajobrazowej, jak i gatunkowej, ponieważ stanowią często miejsca występowania cennych przyrodniczo gatunków roślin i zwierząt. W celu ochrony tego typu miejsc należy właściwie planować nowe zalesienia. Przed ich zaplanowaniem i przeprowadzeniem zaleca się

wykonywanie odpowiedniej waloryzacji przyrodniczej, która pozwoli uniknąć niezamierzonego zniszczenia cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych.

IX.4. OCHRONA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

IX.4.1. SZCZEGÓŁOWE ZAGADNIENIA W ZAKRESIE OCHRONY BIORÓŻNORODNOŚCI

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie obowiązujących w Lasach Państwowych zarządzeń i instrukcji. W celu ochrony, jak również powiększenia różnorodności biologicznej w lasach nadleśnictwa Oleśnica Śląska, należy w miarę możliwości dostosować się do następujących zaleceń:

- w celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki;
- w celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych pastwisk, bagien, łąk, nieużytków i innych podobnych im powierzchni.
- dla zachowania różnorodności gatunkowej należy w lasach zwracać uwagę na dostosowanie się do zalecanych składów odnowieniowych przy zakładaniu upraw. W lasach na siedliskach żyzniejszych należy dążyć do zapewnienia dostępu światła do dolnych warstw.
- dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć, by pozyskiwany materiał siewny pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa.

IX.4.2. OCHRONA FAUNY KRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Praktyczne działania na rzecz ochrony fauny kręgowców powinny skupiać się na eliminowaniu zagrożeń ze strony człowieka i odtwarzaniu warunków siedliska, umożliwiających zachowanie i rozwój populacji chronionych gatunków. Szczególnie ważna jest tu ochrona naturalnych schronień. W celu zapewnienia odpowiedniej ochrony siedlisk chronionych gatunków kręgowców na obszarze nadleśnictwa Oleśnica Śląska, jak również zabezpieczenia potencjalnych miejsc ich bytowania wskazane jest prowadzenie dodatkowych działań ochronnych.

W zakresie ochrony nietoperzy ważne jest:

- Ograniczenie działalności gospodarczej w otoczeniu znanych zimowisk nietoperzy;
- Oszczędzanie drzew dziuplastych (głównie dębów i drzew liściastych) w trakcie prac zrębowych;
- Utrzymywanie mozaikowości środowiska leśnego;
- Preferowanie biologicznych metod ochrony lasu;
- Zakładanie budek lęgowych w drzewostanach młodszych klas wieku;
- Odpowiednie kształtowanie granicy polno-leśnej w taki sposób, aby była jak najbardziej urozmaicona;
- Ochrona śródleśnych oczek wodnych, stawów i innych zbiorników wodnych.

W zakresie ochrony ssaków ziemnowodnych ważne jest:

- Wprowadzanie drzew i krzewów przy brzegach strumieni i rzek, które pozbawione są jakiegokolwiek roślinności;
- Niestosowanie przy zbiornikach wodnych nawozów sztucznych i pestycydów;
- Ochrona stawów bobrowych;
- Pozostawianie wzdłuż cieków gatunków drzew i krzewów preferowanych w diecie bobra (wierzba, topola, osika, brzoza).

W zakresie szczegółowych zaleceń w sprawie realizacji zadań z zakresu gospodarki leśnej w strefach ochrony gatunków istotne jest, aby:

- Wykonanie zabiegów rębnych w granicach stref ochronnych ptaków zostało rozłożone na całe dziesięciolecie;
- Jeżeli wykonanie któregoś z zabiegów wpłynie negatywnie na występowanie ptaków w wyznaczonych dla nich strefach ochronnych, należy niezwłocznie wstrzymać wszystkie prace przewidziane do wykonania w w/w strefach;
- Pozostawienie starodrzewia podczas prowadzenia cięć uprzątających w rębniach gniazdowych i częściowych powinno nastąpić możliwie najbliżej granicy strefy ścisłej (w kierunku gniazda ptaków);
- Wymienione wyżej informacje należy traktować jako wskazówki, które nie zastępują zezwolenia na prowadzenie prac związanych z wycinką drzew w granicach stref ochronnych wydawanego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

W zakresie ochrony płazów i gadów ważne są:

- Ochrona zbiorników wodnych przed zanieczyszczeniami chemicznymi;
- Restaurowanie istniejących oczek wodnych – nie dopuszczać do ich zaśmiecania, nadmiernego zamulenia i zacienienia;
- Pozostawianie martwego drewna, stert gałęzi i liści w rejonie zbiorników;
- Wskazane jest stworzenie niewielkich oczek wodnych na terenach leśnych;
- Pozostawianie karp korzeniowych na powierzchniach leśnych.

IX.4.3. OCHRONA FAUNY BEZKRĘGOWCÓW – ZALECENIA

Działania dotyczące fauny bezkręgowej polegają na ochronie pierwotności i naturalności siedlisk oraz naturalnych procesów w nich zachodzących. Ochronie powinny podlegać zarówno siedliska gatunków, w których stwierdzono ich obecność, jak również miejsca ich potencjalnego występowania. W nadleśnictwie Oleśnica Śląska faunę bezkręgowców reprezentuje przede wszystkim grupa chrząszczy *Coleoptera*, w której wyróżniono 18 gatunków chronionych, w tym wiele o znaczeniu dla Wspólnoty Europejskiej. Należą do nich między innymi chrząszcze saproksyliczne związane z siedliskami leśnymi. Ich ochrona powinna obejmować:

- Zabezpieczenie odpowiedniej ilości starodrzewia na powierzchniach leśnych;
- Pozostawianie drzew dziuplastych i z widocznymi wypróchnieniami do ich naturalnego rozpadu;

- Zabezpieczenie odpowiedniej ilości martwego drewna;
- Ochronę fragmentów drzewostanów, w których stwierdzono obecność cennych i rzadkich gatunków chrząszczy saproksylofagicznych (np. kozioróg dębosz, pachnica), w celu zapewnienia im swobodnego rozwoju i rozprzestrzeniania się;
- Rozluźnianie zwarcia oraz ograniczanie podszytu i części podrostu w zasiedlonych przez cenne i rzadkie gatunki chrząszczy fragmentach drzewostanów;
- Zapewnienie następstwa pokoleniowego drzew wolno rosnących wokół zasiedlonych przez cenne i rzadkie chrząszcze starych drzew.

Drugą grupę chronionych gatunków fauny bezkręgowej w nadleśnictwie Oleśnica Śląska stanowią motyle *Lepidoptera* związane z siedliskami łąkowymi. Ochrona ich siedlisk polega głównie na utrzymaniu dotychczasowego sposobu ich użytkowania. Dlatego w zakresie ochrony tych gatunków właściwe są następujące działania:

- Przestrzeganie właściwych terminów koszenia łąk wraz z usuwaniem z nich pokosu;
- Utrzymanie dotychczasowego poziom wilgotności łąk;
- Ograniczenie stosowania herbicydów, ciężkiego sprzętu oraz intensywnego nawożenia;
- Zapobieganie naturalnej sukcesji krzewów i drzew na terenie występowania motyli łąkowych.

Pozostałe działania w zakresie ochrony potencjalnych miejsc występowania cennych gatunków bezkręgowców powinny skupiać się również na:

- Właściwym kształtowaniu stref ekotonowych na granicy las-pole, las-woda;
- Promowaniu naturalnych odnowień jesionu wyniosłego na siedliskach wilgotnych;
- Ochronie śródleśnych oczek wodnych, torfowisk i wysięków wodnych.

IX.4.4. OCHRONA CENNYCH ROŚLIN NACZYNIOWYCH – ZALECENIA

Właściwa ochrona cennych gatunków flory na obszarze nadleśnictwa powinna skupiać się nie tylko na ochronie ich siedlisk, ale również na bezpośredniej ochronie stanowisk tych gatunków.

Chronione gatunki związane z siedliskami wodnymi nie wymagają szczególnych zabiegów ochronnych. W ich przypadku należy utrzymywać w stanie niezmienionym naturalne zbiorniki wodne, w których one występują.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy w miarę możliwości:

- W trakcie wykonywanych cięć rębnych w miarę możliwości stosować w szerszym zakresie zrywkę nasiębierną, ograniczającą uszkodzenia roślinności runa, w którym występują chronione gatunki;
- Wykorzystywać stałe szlaki operacyjno-zrywkowe w celu ograniczenia zasięgu szkód powodowanych w czasie pozyskiwania drewna;
- Na powierzchniach zrębowych miejsca występowania chronionych gatunków ujmować w biogrupy;
- Nie zaburzać i nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

W przypadku gatunków roślin związanych z siedliskami leśnymi, występujących na obszarze nadleśnictwa rzadko i szczególnie cennych w skali regionu należy:

- Wykonywać prace leśne poza okresem wegetacyjnym, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach w okresie zimowym;
- Dostosowywać zabiegi gospodarcze do wymogów ochronnych gatunków;
- Przeprowadzać odpowiednie szkolenia pracowników z rozpoznawania i zakresu ochrony gatunków.

W zakresie ochrony gatunków roślin związanych z siedliskami nieleśnymi należy:

- Chronić płaty nieleśnych siedlisk znajdujące się w mozaice z drzewostanem (m.in.: młaki, torfowiska, łąki, źródliska);
- Nie lokalizować składów drewna i szlaków operacyjnych w w/w miejscach;
- Przeciwdziałać sukcesji wtórnej na przyrodniczych siedliskach łąkowych;
- Nie zmieniać stosunków wodnych na siedliskach gatunków chronionych.

IX.4.5. OCHRONA SIEDLISK HYDROGENICZNYCH – ZALECENIA

Siedliska hydrogeniczne to siedliska, o których istnieniu i funkcjonowaniu decyduje woda. Zalicza się do nich siedliska związane z zalewanymi dnami dolin rzecznych, tarasów nadzalewowych, bezodpływowych obszarów bagiennych oraz mniejszych i większych zbiorników wodnych i cieków. Siedliska te odgrywają znaczącą rolę w krajobrazie i stanowią miejsca występowania szczególnie cennych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

Z racji swojego szczególnego bogactwa przyrodniczego oraz dużych zasobów wodnych siedliska te powinny być szczególnie chronione. W związku z tym w miejscach ich występowanie działania powinny się koncentrować wokół następujących kwestii:

- Utrzymanie stałych stosunków wodnych i zachowanie właściwego stanu siedlisk hydrogenicznych;
- Odtwarzanie właściwych siedlisku stosunków wodnych w miejscach, gdzie zostały one zaburzone przez wcześniej prowadzone melioracje;
- Niewprowadzanie gatunków obcych ekologicznie i geograficznie hydrogenicznym siedliskom leśnym;
- Wyłączenie z użytkowania gospodarczego szczególnie cennych fragmentów lasów łąkowych i bagiennych;
- Zapobieganie sukcesji wtórnej na nieleśnych siedliskach hydrogenicznych (torfowiska, łąki wilgotne);
- Nieplanowanie zrębów zupełnych w bezpośrednim otoczeniu śródleśnych zbiorników wodnych, torfowisk, młak, źródlisk, itp.;
- Niezalesianie nieleśnych siedlisk przyrodniczych (np. łąk, torfowisk);
- Prowadzenie prac konserwacyjnych rowów w sposób, który nie spowoduje zagrożenia w hydrogenicznych siedliskach przyrodniczych.

IX.5. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów (Dz. U. Nr 58 z 2006r. poz. 405 z późn. zmianami) w lasach o powierzchni powyżej 300 ha zaliczonych do I lub II kategorii zagrożenia pożarowego, w okresach oznaczonego dla tych lasów 1., 2. lub 3. stopnia zagrożenia pożarowego, jest wymagane prowadzenie obserwacji mającej na celu wczesne wykrycie pożaru, zawiadomienie o jego powstaniu, a także podjęcie działań ratowniczych. W nadleśnictwie Oleśnica Śląska obserwacja jest prowadzona poprzez:

- naziemne patrole przeciwpożarowe,
- obserwacje z dostrzegalni przeciwpożarowych,
- patrole lotnicze.

Obecnie funkcjonujący system obserwacyjno – alarmowy w nadleśnictwie opiera się na: patrolowaniu lasu w okresach wzmożonego zagrożenia pożarowego; stałych punktach obserwacji naziemnej, w postaci dostrzegalni ppoż. – punkty są wyposażone w książkę meldunków, instrukcję postępowania dla osoby prowadzącej obserwację, sprzęt łącznościowy (radiostacje, telefony), lornetki, kierunkomierze. W skład systemu obserwacyjnego wchodzi dostrzegalnie zlokalizowane w:

- obr. Grochowo, oddz.: 152 c (I-ctwo Zamek Myśliwski),
- obr. Twardogóra, oddz.: 34 c (I-ctwo Strzelce),
- obr. Goszcz, oddz.: XXX (I-ctwo Chełstów).

Nadleśnictwo Oleśnica Śląska, jako jednostka organizacyjna Lasów Państwowych, jest częścią systemu alarmowo-dyspozycyjnego R.D.L.P. we Wrocławiu – tworzy w nim punkt alarmowo-dyspozycyjny P.A.D. Punkt alarmowo-dyspozycyjny nadleśnictwa znajduje się w jego budynku administracyjnym i wyposażony jest w wymagany sprzęt łącznościowy oraz dokumentację i mapy. W razie wystąpienia pożaru punkt alarmowo-dyspozycyjny powiadamia odpowiednią Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej (K.P.P.S.P.) i dysponuje do pożaru wyznaczony pojazd oraz miejscowego leśniczego. W przypadku wystąpienia dużych pożarów, na żądanie dowódcy akcji gaśniczej, dyżurny PAD wykonuje kserokopie map z terenu, w którym wystąpił pożar.

IX.6. PROMOCJA I EDUKACJA EKOLOGICZNA

Wraz z powstaniem Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w 1997 roku zostały przyjęte i ustalone w naszym kraju zasady zrównoważonego rozwoju. Władze publiczne zostały zobowiązane do działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego współczesnym i przyszłym pokoleniom. Nie można tego dokonać bez podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa. W wyniku rozpoznania potrzeb i oczekiwań społecznych pod tym względem przyjęto fakt, że jednym z zasadniczych zadań realizowanych przez Lasy Państwowe jest edukacja ekologiczna, którą nadleśnictwo Oleśnica Śląska prowadzi już od 1992 roku.

Fotografia. 14. Miejsce edukacji w oddziale 90 b leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

Działania edukacyjne, jakie podjęto w tym czasie to m.in. stworzenie odpowiedniej infrastruktury, w której skład wchodzi:

- Ścieżka przyrodnicza „Pro Natura” w Borowej, na terenie leśnictwa Grochowo o długości 1,7 km – położona między stawami, prowadzi starymi goblami i drogami leśnymi obsadzonymi licznymi drzewami o charakterze pomnikowym.
- Ścieżka dydaktyczna przy Kąciku Edukacyjnym „Dąbrówka” na terenie leśnictwa Dąbrowa – położona na Wzgórzach Twardogórskich. Całkowita długość ścieżki wynosi 1,7 km. Częściowo pokrywa się ona z czerwonym szlakiem rowerowym biegnącym z Twardogóry. Ścieżka została zaprojektowana w postaci koła wzdłuż istniejących dróg i ścieżek leśnych, a na jej trasie znajduje się 11 tablic dydaktycznych opisujących problematykę gospodarki leśnej.
- Ścieżka edukacyjna „Storczyk” na terenie leśnictwa Grochowo – położona na Wzgórzach Trzebnickich. Długość ścieżki wynosi 5,1 km. Częściowo przebiega ona przez teren szkółki leśnej. Szczególnie polecaną formą edukacji są wycieczki rowerowe. Czas potrzebny na przejazd trasy wynosi około 1,5 godziny. Na trasie znajduje się 13 przystanków opisujących fragmenty drzewostanu.
- Ścieżka edukacyjna „Torfowisko koło Grabowna” - udostępnia do zwiedzania północną część rezerwatu, o powierzchni 1,40 ha. Ścieżka prowadzi skrajem rezerwatu na długości 600 m, znajduje się tu 6 przystanków opisujących fragmenty rezerwatu.

Fotografia. 15. Miejsce pamięci w oddziale 269 d leśnictwa Grochowo (fot. J. Liszczyk)

Ponadto nadleśnictwo Oleśnica Śląska prowadzi następujące akcje edukacyjne:

- Lekcje przyrody związanych tematycznie z problemem reintrodukcji żółwia błotnego *Emys orbicularis* na użytku ekologicznym "Leśne stawki koło Goszcza".
- Adaptacja dwóch z czterech bunkrów w leśnictwie Szczodre oddz. 40 m poprzez częściowe zamurowanie wejść i ustawienie drzwi z wlotem na miejsce zimowania nietoperzy.
- Aktywne uczestnictwo nadleśnictwa w obchodach "Dnia Ziemi" oraz w "Akcji sprzątnięcia świata".
- Wygłaszanie w szkołach podstawowych na terenie Oleśnicy prelekcji edukacyjnych o środowisku leśnym oraz o wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej.

W 2003 roku został opracowany „Program edukacji leśnej nadleśnictwa Oleśnica Śląska na lata 2004-2012”. Ze względu na istniejące zapotrzebowanie został on skierowany głównie do dzieci i młodzieży szkół podstawowych oraz gimnazjum. Program będzie kontynuowany w kolejnych latach, a niektóre z jego założeń przedstawiono poniżej:

- Opracowanie folderu edukacyjnego „Wycieczki edukacyjne po nadleśnictwie Oleśnica Śląska”;
- Udoskonalenie metodyki oraz zgromadzenie materiałów dydaktycznych do tematów zajęć zawartych w Załączniku do programu edukacji leśnej społeczeństwa;
- Utworzenie na terenie jednej z oleśnickich szkół Szkolnego Ogrodu Dendrologicznego;
- Kontynuowanie warsztatów edukacyjnych dla nauczycieli w celu podniesienia ich świadomości leśnej, a w konsekwencji zminimalizowanie roli leśnika - nauczyciela (leśnik ma pomagać nauczycielom w przekazywaniu wiedzy, a nie wyręczać ich tym zadaniem);

- Odpowiadanie różnorodnymi akcjami edukacyjnymi na zapotrzebowania płynące z zewnątrz;
- Działania polegające na pozyskaniu nowych partnerów w prowadzeniu edukacji leśnej społeczeństwa (koła łowieckie, organizacje ekologiczne, prasa lokalna).

IX.7. ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI

Ze względu na wyjątkowe walory wypoczynkowe i rekreacyjne lasów nadleśnictwa Oleśnica Śląska zostały one zróżnicowane pod względem walorów rekreacyjnych. Wytypowano IX obszarów (kompleksów) leśnych o zróżnicowanej (średniej, dużej i bardzo dużej) przydatności na cele rekreacyjno-wypoczynkowe. Z uwagi na bliskie położenie dużych kompleksów miejskich oraz miejscowości lotniskowych lasy nadleśnictwa są narażone na silne oddziaływanie ludności, szczególnie w okresie zbioru owoców leśnych.

- A. Lasy intensywnego zagospodarowania rekreacyjnego. Są to lasy:
  - a. położone na terenie leśnictwa Miodary, gdzie znajduje się Ośrodek Sportu i Rekreacji w miejscowości Boguszyce;
  - b. położone na terenie leśnictwa Szczodre – miejscowości Szczodre, Długoleka, Borowa oraz dzielnica Wrocławia – Pawłowice.
- B. Lasy masowego wypoczynku ludności. Są to lasy wokół dużych miast, takich jak:
  - a. Wrocław, Oleśnica, Trzebnica – leśnictwa Szczodre, Kątna, Ligota Polska, Ostrowina, Sokołowice, Sosnówka, Nieciszów, Budczyce, Grochowo, Zalesie, Zamek Myśliwski.
- C. Lasy rozrzedzonego ruchu turystycznego. Ruch turystyczny występuje tu okresowo w czasie zbiorów runa leśnego oraz grzybobrania, a także wypoczynku sobotnio-niedzielnego.
  - a. Wypoczynek sobotnio-niedzielnny: lasy położone na terenie leśnictw Szczodre, Kątna, Ostrowina, Chełstów, Sosnówka, Strzelce, Budczyce, Grochowo, Dożęcín, Goszcz.
  - b. Zbiory runa leśnego i grzybów: leśnictwa Ostrowina, Sosnówka, Maleszów, Bartków, Zamek Myśliwski, Zalesie, Grochowo, Budczyce, Dąbrowa, Chełstów, Twardogóra.

Skanalizowanie ruchu turystycznego, mające na celu pokazanie ciekawych miejsc i jednocześnie ochronę cenniejszych fragmentów przyrody, osiąga się poprzez tworzenie miejsc postoju dla pojazdów oraz miejsc odpoczynku dla turystów oraz szlaków turystycznych. Przez teren nadleśnictwa przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- **biało - czerwono - biały**: Szlak 2 Armii WP (część pn.) – przebieg szlaku: Oleśnica – Dobroszyce – Zawonia (obelisk upamiętniający przemarsz jednostek 2 Armii WP wiosną 1945r.) – Trzebnica - ...
- **czerwony**: odcinek szlaku biegnący: ... - Rezerwat „Las Bukowy” w Skarszynie – Zaprzęzyn – Węgrów – Mękarzowice – Dobroszyce – Damnik – Katiusze – Cieśle – Stronie – Gorzesław – Bierutów - ...
- **żółty**: Wrocławski szlak okrężny – odcinek szlaku biegnący: Pawłowice – Domaszczyn – Szczodre – Długoleka – Raków – Oleśniczka – Kątna – Chrzastawa Wielka - ...

- **żółty:** Szlak Solny – szlak biegnący: Oleśnica – Ligota Wielka – Smolna – Zawidowice – Kijowie – Bierutów
- **zielony:** szlak biegnący: Kuźniczysko – Pęciszów – Budczyce – Zawonia – Węgrów – Łozina – Szczodre – Długoleka

Ponadto na terenie gmin powiatu oleśnickiego, trzebnickiego i wrocławskiego wyznaczono szereg tras rowerowych, których część przebiega przez obszar nadleśnictwa:

- **Trasa Wielka Powiatowa** - łączy trasy gminne w jedną wielką trasę-pętlę o długości około 140 km. Składają się na nią fragmenty tras gminnych oraz 5, tak zwanych, łączników. Przebieg: Rynek w Oleśnicy - centrum Jenkovic – Dobroszyce - Grabowno Wielkie – Domasławice – Międzybórz – Osowiec – Syców – Miłowice – Bierutów – Zbytowa – Oleśnica
- **Trasa Pałacowa** – trasa o długości 38 km, przebiega głównie drogami lokalnymi o małym natężeniu ruchu. Przebieg: Oleśnica – Spalice – Boguszyce – Miodary – Brzezinkę – Sokołowice – Cieśle – Wyszogród – Nowoszyce – Świerzna – Olesnica
- **Trasa Parkowa** – trasa o długości 42 kilometrów i średnim stopniu trudności. Przebieg: Oleśnica – Spalice – Boguszyce – Sokołowice – Ostrowina – Junoszy - Ligota Polska – Poniatowice – Stronia – Zarzysko – Wszechświęte – Wyszogród – Bogusławice – Olesnica
- **Trasa Ulicówek** - długość tej trasy wynosi 30 kilometrów. Przebieg: Oleśnica – Spalice – Boguszyce – Dąbrowa – Jenkowice – Smardzów – Nieciszów – Bystre – Olesnica
- Trasa Podworska - długość około 31 kilometrów; średni stopień trudności. Przebieg: Oleśnica - Ligota Wielka – Smolna – Zbytowa - Ligota Mała – Krzeczyn – Bystre – Oleśnica
- **Trasa Kultury Gospodarczej (zielony szlak)** - trasa o średnim stopniu trudności i łącznej długości 18 kilometrów. Przebieg: Twardogóra – Wesółka – Goszcz - Gola Wielka – Moszyce
- **Trasa Różnorodna (czerwony szlak)** – trasa ma charakter pętli wokół gminy Twardogóra i prezentuje różne jej walory. Jej długość to około 48 km. Przebieg: Twardogóra – Olszówka - Nowa Wieś Goszczańska – Drożdżęcina – Drągów – Goszcz - Gola Wielka – Chełstów – Drogoszowice – Sosnówka – Sądrożyce – Twardogóra
- **Trasa Trzech Powiatów (niebieski szlak)** - znana jest ona także pod nazwą „szlak archeologiczny”, a jej długość na terenie gminy Twardogóra wynosi 28 kilometrów. Trasa ta jest fragmentem ponadregionalnej trasy pieszej i rowerowej. Prowadzi przez powiaty Trzebnicki, Oleśnicki i Milicki. Przebieg: ... - Grabowno Wielkie - Grabowno Małe - Leśne Domy – Twardogóra – Goszcz – Domasławice – Brzezina - Poręba - ...
- **Trasa Południowa** - trasa ta prowadzi przez gminę Dobroszyce i ma 27 kilometrów długości. Przebieg: Dobroszyce - Kolonia Strzelce – Sadków – Łuczyna – Mękarzowice – Siekierowice – Dobrzeń – Dobra – Dobroszyce
- **Trasa Leśna** - trasa ta jest zróżnicowana terenowo i wysokościowo, a jej długość wynosi około 30 km. Przebieg: Dobroszyce - Kolonia Strzelce – Sadków – Złotów – Malerzów - Białe Błoto – Kolonia Strzelce – Dobroszyce
- **Trasa Doliną Widawy** – długość około 25 km. Przebieg: Bierutów – Kijowice – Zawidowice – Zbytowa – Paczków – Kruszowice – Bierutów

- **Trasa Folwarczna** - trasa należy do łatwych, gdyż składa się z kilku prostych odcinków o łącznej długości około 21 km. Przebieg: Bierutów – Wabienice – Stronie – Gorzesław – Bierutów
- **Trasa Grzybowa** – długość około 18 km. Przebieg: Bierutów – Kijowice – Paczków – Posadowice – Karwiniec – Bierutów
- **Korona Kocich Gór (szlak niebieski)** - prowadzi przez najwyższe partie najatrakcyjniejszej pod względem krajobrazowym części Wału Trzebnickiego - Wzgórz Trzebnickich. Pozwala dotrzeć na najwyższe wzniesienia i podziwiać z nich dalekie widoki na Nizinę Śląską z Wrocławiem, Ślązę i Sudety oraz dolinę Baryczy. Długość około 70 km.
- **Trzebnicka Pętla Rowerowa (szlak czerwony)** - zróżnicowana trasa, biegnąca w dużej mierze drogami asfaltowymi północnymi stokami Wzgórz Trzebnickich i płaskim, lesistym terenem Doliny Baryczy. Cennymi zabytkami są: 2 kościoły w Kuźniczysku, ruiny zamku, gotycki kościół i wieża ciśnień w Żmigrodzie. Długość około 64,5 km.
- **Trasa Zielona** – trasa o długości 22 km prowadzi przez najciekawsze zabytki gminy Długołęka. Przebieg: Zakrzów – Las Zakrzowski – Pasikurowice – Siedlec – Tokary – Zaprzęzyn – Jaksonowice – Szczodre – Domaszczyn
- **Trasa Czerwona** - trasa o długości 22 km prowadzi przez najciekawsze zabytki gminy Długołęka. Przebieg: Zgorzelisko – Wilczyce – Kielczów - Brzezia Łąka – Raków – Borowa – Kamień - Osiedle Krzywoustego we Wrocławiu
- **Trasa Niebieska** – długość 21 km. Przebieg: Długołęka - Stary Mirków – Kielczów – Piecowice – Bielawa – Borowa – Byków – Dobroszów – Łosice – Budziwojowice – Łozina – Szczodre – Domaszczyn - Długołęka
- **Trasa Czarna** – długość 11 km. Przebieg: Długołęka – Kamień – Raków – Borowa – Długołęka
- **Trasa Pomarańczowa** – długość 6 km. Przebieg: Długołęka – Szczodre – Domaszczyn – Długołęka

Poza trasami pieszymi i rowerowymi przez obszar nadleśnictwa po Widawie przebiega szlak kajakowy z Bierutowa do Wrocławia. Dokładny opis szlaku można znaleźć na stronach powiatu olesnickiego i gminy Bierutów.

Fotografia. 16. Oznakowanie trasy rowerowej „Korona Kocich Gór” (fot. J. Liszczyk)

Tabela 78. Zestawienie najważniejszych istniejących elementów infrastruktury turystycznej w nadleśnictwie Oleśnica Śląska

Lp.	Leśnictwo	Oddz. pododdz.	Typ obiektu
1	Zalesie	16d	Parking leśny
2	Zamek Myśliwski	81 a, 152f	Parking leśny
3	Bartków	266d	Parking leśny
4	Maleszów	138a	Parking leśny
5	Miodary	139c	Parking leśny
6	Dąbrowa	64c	Parking leśny
7	Sokołowice	268d	Parking leśny
8	Ligota Polska	256c	Parking leśny
9	Ostrowina	170k	Parking leśny
10	Gola Wielka	151i	Parking leśny
11	Nieciszów	56h	Parking leśny
12	Szczodre	2p	Parking leśny

X. LITERATURA

- Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Gminy Oleśnica (Wrocław, 2009)
- Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2004-2015 (Wrocław, 2009)
- Bartel R. 2004. Ryby. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Bereszyński A., Kepel A. 2004. Ssaki. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Bernard R. 2004. *Ophiogomphus cecilia*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki Ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Bernard R. 2010. Trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*. w: Makomaska – Juchiewicz M. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Cz.1. BMŚ. Warszawa.
- Błachuta J. 2001. *Gobio albipinnatus* (Lukasch, 1933) Kielb białopłetwy. [w:] Głowaciński Z. (red.) Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Boroń A. 2004a. *Cobitis taenia*. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Boroń A. 2004b. *Misgurnus fossilis*. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Buszko J. 2004. *Colias myrmidone* Szlaczkoń szafrańiec. [w:] Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Buszko J., Masłowski J. 2008. Motyle dzienne Polski. Wyd. „Koliber”. Nowy Sącz.
- Domaszewicz A., Mikusek R., Sikora A. 2007. Włochatka *Aegolius funereus*. [w:] Sikora A. 2004. Bogucki Wyd. Nauk. Poznań.
- Engelhardt W. (red.) 1998. Flora i fauna wód śródlądowych. Multico. Warszawa.
- Gerstmeier R., Romig T. 2002. Słodkowodne ryby Europy. Multico. Warszawa.
- Głowaciński Z. (red.) 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Głowaciński Z. 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Kraków
- Głowaciński Z., Rafiński J. 2003. Atlas płazów i gadów Polski. BMŚ. Warszawa – Kraków.
- Głowaciński Z., Zakrzewski M. 2003. Salamandra plamista. [w:] Głowaciński Z., Rafiński J. 2003. Atlas płazów i gadów Polski. BMŚ. Warszawa– Kraków.
- Gutowski J.M. 2004. *Cerambyx cerdo*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Środowiska. W-wa.
- Guziak A., Gottfried T., Iwaniuk Ł. 2006. Biotyczne elementy środowiska – system przyrodniczy miasta. w: Cichocki Z. (red.) Środowisko Wrocławia. Wrocław.

- Instrukcja ochrony lasu. Załącznik do Zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 22 listopada 2011 r., obowiązujący w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 1 stycznia 2012 r.
- IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.2.
- Jermaczek A. 2004. *Dryocopus martius* (L., 1758) dzięcioł czarny. w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Jędrzejewski W. i in., 2005. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, ZBS PAN, Białowieża.
- Kaźmierczakowa R., Zarzycki K. i in., 2001, Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. PAN Instytut Botaniki im. W. Szafera, Instytut Ochrony Przyrody. Kraków
- Kepel A. 2010. Nocek duży *Myotis myotis*. [w:] Makomaska – Juchiewicz M. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Cz.1. BMŚ. Warszawa.
- Kleczkowski A. 1990. Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) w Polsce – własności hydrogeologiczne, jakość wód, badania modelowe. Kraków
- Komisja Faunistyczna. 2002–2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce. [w:] Notatki ornitologiczne/Ornis Polonica.
- Kondracki J.: Geografia regionalna Polski. PWN Warszawa 2009;
- Kosiński Z. 2004. *Dendrocopos medius* (L., 1758) dzięcioł średni. w: Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Kosiński Z., Bilińska E., Dereziński J., Jeleń J., Kempa M. 2010. Dzięcioł czarny *Dryocopus martius* i buk *Fagus sylvatica* gatunkami zwornikowymi dla siniaka *Columba oenas* w zachodniej Polsce. w: Ornis Polonica. 51, 1: 1 – 13.
- Kotusz J. 2001. *Sabanejewia aurata* (Filippi, 1865) Koza złotawa. w: Głowaciński Z. (red.) Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Kozłowski M.W. 2008. Owady Polski. Multico. Warszawa.
- Kozłowski M.W. 2009. Owady Polski. Chrząszcze. Multico. Warszawa.
- Kubisz D. 2004. *Lucanus cervus*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Środowiska. W-wa.
- Kubisz D. 2004. *Osmoderma eremita*. w: Adamski et al. Gatunki zwierząt. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. W-wa.
- Liro A. (red.), 1995. Koncepcja krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, Fundacja IUCN Polska, Warszawa.
- Maszkalo T., Pietkiewicz M. 2011. Trzecie stwierdzenie cyraneczki karolińskiej *Anas carolinensis* w Polsce. w: Ornis Polonica. 52,2: 157 – 158.
- Matuszkiewicz J. M. 2002. Zespoły Leśne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa: s. 1–357.
- Matuszkiewicz J. M. 2008. Regionalizacja geobotaniczna Polski. IGiPZ PAN, Warszawa.

- Mitrus S. 2004. *Emys orbicularis* (L., 1758) Żółw błotny. w: Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Ocena jakości powietrza na terenie Województwa Dolnośląskiego w 2010 roku. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
- Oleksa A. 2010. Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*. w: Makomaska – Juchiewicz M. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Cz.1. BMŚ. Warszawa.
- Opracowanie ekofizjograficzne dla województwa dolnośląskiego. Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu, 2005
- Orłowski G. & Drazny T. 2010. Dolina Widawy i Oleśnicy. w: Wilk et al. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP. Marki.
- Pałka K. 2010. Przeplatka aurinia *Euphydryas aurinia*. w: Makomaska – Juchiewicz M. (red.) Monitoring gatunków zwierząt. Cz.1. BMŚ. Warszawa.
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Bierutów (Bierutów, 2004)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Dobroszyce (Dobroszyce, 2007)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Trzebnica na lata 2010-2014, z perspektywą na lata 2015-2018 (Trzebnica 2010)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Twardogóra (Twardogóra, 2008)
- Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Zawonia (Wrocław, grudzień 2004)
- Plan Gospodarki Odpadami Gminy Długołęka (Długołęka, 2006)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego Uchwała nr XLVIII/873/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 sierpnia 2002 roku
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego. Projekt zmiany planu. WBU. Wrocław, kwiecień 2010.
- Podział Hydrograficzny Polski. 2007. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Warszawa
- Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Trzebnica na lata 2007-2013 (Trzebnica, maj 2009)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Bierutów (Bierutów, 2004)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dobroszyce (Dobroszyce, 2007)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Oleśnica na lata 2008 - 2015 (Oleśnica, 2008)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Trzebnica na lata 2010-2014, z perspektywą na lata 2015-2018 (Trzebnica 2010)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Twardogóra (Twardogóra, 2008)
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Zawonia (Wrocław, grudzień 2004)
- Program Ochrony Środowiska Gminy Długołęka (Długołęka, 2006)
- Projekt zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. 2010. Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu

- Przybylski M. 2004. *Rhodeus sericeus*. [w:] Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Pucek Z. 1984. Klucz do oznaczania ssaków Polski. PWN. Warszawa.
- Pucek Z. 2001. *Dryomys nitedula* Koszatka. [w:] Głowaciński Z. (red). 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Pucek Z., Jurczyszyn M. 2001. *Glis glis* Popielica. [w:] Głowaciński Z. (red). 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL. Warszawa.
- Rafiński J. 2003. Traszka górską. [w:] Głowaciński Z. & Rafiński J. 2003. Atlas płazów i gadów Polski. BMŚ. Warszawa – Kraków.
- Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2009 roku (Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska).
- Reichholf-Riehm H. 1997. Owady. Świat Książki. Warszawa.
- Richling A., Ostaszewska K. (red). 2005. Geografia fizyczna Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dziennik Ustaw 2011 nr 237 poz.1419
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dziennik Ustaw 2012 nr 0 poz. 81
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. Dziennik Ustaw 2004 nr 168 poz. 1765
- Sachanowicz K., Ciechanowski M. 2008. Nietoperze Polski. Multico. Warszawa.
- Stajszczyk M. 2004. *Ficedula parva* (Bechst., 1794) muchołówka mała [w:] Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Stajszczyk M. 2009. Bóbr szansą dla Europy. [w:] Zielona Planeta. 6.
- Stajszczyk M. 2010a. Łyska. [w:] Ptaki OTOP. 4: 16 - 19.
- Stajszczyk M. 2010b. Łyska. [w:] Ptaki OTOP. 4: 16 - 19.
- Stajszczyk M. 2011a. Kumak nizinny. w: Zielona Planeta. 3 (96): 19 - 20.
- Stajszczyk M. 2011b. Wydry coraz bliżej nas. [w:] Zielona Planeta. 1.
- Stajszczyk M., Sikora A. 2004. *Picus canus* dzięcioł zielonosiwy. [w:] Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Standardowy Formularz Danych dla OSO Dolina Baryczy, 2011. Departament Obszarów Natura 2000, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Aktualizacja 09.2011r.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Bierutów, 2008. Malkiewicz A., Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej, Instytut Zoologiczny, UWr; Świerkosz K., UWr Wrocław. Aktualizacja 02.2008r.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Dolina Oleśnicy i Potoku Boguszyckiego, 2009. Malkiewicz A., Tarnawski D., Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej, Instytut Zoologiczny, UWr;

- Lewandowski W., Stefańska-Krzaczek E., Zakład Bioróżnorodności i Ochrony Szaty Roślinnej, UWr; Świerkosz K. Aktualizacja 04.2009.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Grądy w Dolinie Odry, 2009. Z. Dajdok, Z. Kącki, Inst. Biol. Roślin, UWr; K. Świerkosz, Muzeum Przyrodnicze, UWr; IOP PAN, Kraków. Aktualizacja 10.2009.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Kumaki Dobrej, 2009. Wasiak P.; Świerkosz K. Muzeum Przyrodnicze UWr.; Kącki Z. - WZS woj. dolnośląskiego. Aktualizacja 04.2009.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Lasy Grędzińskie, 2011. Kącki Z., Instytut Biologii Roślin UWr; Malkiewicz A., Tarnawski D., Instytut Zoologiczny UWr; Jaśkiewicz M., Zajac T., Świerkosz K. - WZS woj. dolnośląskiego. Aktualizacja 09.2011
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Leśne Stawki koło Goszcza, 2009. Świerkosz K., Borczyk B., Tarnawski D., Lewandowski W. - WZS woj. dolnośląskiego. Aktualizacja 04.2009.
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Ostoja nad Baryczą, 2008. IOP PAN, Kraków; PTOP Pro Natura; D. Chmielowiec (koord.), G. Bobrowicz, W. Jankowski, R. Kaczmarek, J. Kotusz, S. Lubaczewska, B. Orłowska, M. Radziszewski E. Ranoszek, R. Szkudlarek, K. Świerkosz, P. Tyszko, J. Witkowski. Aktualizacja 02.2008
- Standardowy Formularz Danych dla OZW Stawy w Borowej, 2008. Krzysztof Świerkosz, Muzeum Historii Naturalnej, Uniwersytet Wrocławski; Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. Aktualizacja 02.2008
- Stanek V.J. 1984. Wielki atlas owadów. PWRiL. Warszawa
- Stawarczyk T. 2010. Edredon. [w:] Dyrzc et al. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna.
- Strategia Gospodarki Odpadami Gminy Krośnice (Krośnice, 2007)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobroszyce (Dobroszyce, 2009)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Trzebnica (Trzebnica, 2009)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Twardogóra (Twardogóra 2007)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Bierutów (Bierutów, 2009)
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Wrocławia (Wrocław, 2006)
- Sura P, Zamachowski W. 2003. Żmija zygzakowata *Vipera berus*. [w:] Atlas płazów i gadów Polski. BMŚ. Warszawa – Kraków.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. PTPP pro Natura. Wrocław.
- Walankiewicz W. 2004. *Ficedula albicollis* muchołówka białoszyja [w:] Gromadzki M. (red.) Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.8. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Watała C. 1995. Przegląd biegaczy (*Carabus* sp.) Polski. [w:] Acta Univ. Lodensis. Folia Zool. 3.

- Witkowski A. 2004. *Lampetra planeri* minóg strumieniowy. [w:] Adamski et al. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). T.6. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Witkowski A., Kotusz J., Przybylski M. (2009) Stopień zagrożenia słodkowodnej ichtiofauny Polski: Czerwona lista minogów i ryb – stan 2009. *Chrońmy Przyr. Ojcz.*, 65(1): 33-52.
- Witkowski J., Orłowska B. 2012. Zmiany ilościowe w awifaunie lęgowej stawów milickich w okresie 1995 – 2010. [w:] *Ornis Polonica*. 53,1: 1 – 22.
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015
- Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2008-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015.
- Zarzycki K., Mirek Z., 2006, Red list of plants and fungi in Poland. Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN. Kraków. ISBN 83-89648-38-5.
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krośnice (Krośnice, 2008)
- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Oleśnica (Oleśnica, 2009)